

A KERÉKPÁROS TURIZMUS ÉS ÖKOTURIZMUS FEJLESZTÉSI STRATÉGIÁJA A RÁKOS-PATAK MENTÉN AZ ÖKOSZISZTÉMA SZOLGÁLTATÁSOK KERETRENDSZERÉBEN

Szerkesztő

Dr. Keller Krisztina

Szerzők

Bajor Zoltán

Boros Kitti

Dr. Keller Krisztina

Dr. Kiss Kornélia

Dr. Pataki György

Dr. Zsóka Ágnes

Gergely Károly

Hegedüs Sára

Kiss Veronika

Liska Márton

Prihoda Gábor

Tördelőszerkesztő

Sipos Balázs

Borítóképek

Győri Virág (*jobb lent*)

Sziebert Anna (*jobb fent*)

Unsplash.com (*bal*)

Javasolt hivatkozás

Keller, K., Szerk. (2021), A kerékpáros turizmus és ökoturizmus fejlesztési stratégiája a Rákos-patak mentén, az ökoszisztéma szolgáltatások keretrendszerében, Budapesti Corvinus Egyetem, Budapest

Project Fostering enhanced ecotourism planning along the Eurovelo cycle route network in the Danube region

www.interreg-danube.eu/approved-projects/ecovelotour

Danube Transnational Program 2014-2020

Project co-funded by the European Union funds (ERDF, IPA) and the Government of Hungary

Tartalomjegyzék

1.	BEVEZETÉS	10
2.	HELYZETELEMZÉS	12
2.1	Az EuroVelo hálózat bemutatása	12
2.1.1	Az EuroVelo hálózat magyar szakasza	12
2.2	A hazai ökoturizmus PESTEL-elemzése	13
2.2.1	Az ökoturizmus fogalma	13
2.2.2	Politikai környezet	14
2.2.3	Gazdasági környezet	15
2.2.4	Társadalmi-kulturális környezet	16
2.2.5	Műszaki tényezők	18
2.2.6	Környezeti tényezők	18
2.2.7	Jogi környezet	19
2.3	A hazai kerékpáros turizmus PESTEL-elemzése	20
2.3.1	Jogi környezet	20
2.3.2	Politikai környezet	21
2.3.3	Gazdasági környezet	21
2.3.4	Társadalmi-kulturális környezet	21
2.3.5	Környezeti tényezők	22
2.3.6	Technológiai, műszaki tényezők	22
2.4	A Rákos-patak bemutatása	24
2.4.1	Szadai szakasz	26
2.4.2	Gödöllői szakasz	26
2.4.3	Isaszegi szakasz	27
2.4.4	Péceli szakasz	28
2.4.5	XVII. kerület – Péceltől a Határmalom utcáig	29
2.4.6	X. kerület – A Határmalom utcától a Kerepesi útig	30
2.4.7	XIV. kerület – A Kerepesi úttól a Rákosrendezőig	31
2.4.8	XIII. kerület – A Rákosrendezőtől a Duna Arénaig	32
2.5	A Rákos-patak menti települések turisztikai adottságainak bemutatása	33
2.5.1	Történeti áttekintés	33
2.5.2	A Rákos-patak menti kerékpárúthoz kapcsolódó ökoturisztikai fejlesztés lehetőségei	33
2.5.3	Szada turisztikai adottságainak bemutatása	33
2.5.4	Gödöllő turisztikai adottságainak bemutatása	37
2.5.5	Isaszeg turisztikai adottságainak bemutatása	46
2.5.6	Pécel turisztikai adottságainak bemutatása	51
2.5.7	Rákosmente (XVII. kerület) turisztikai adottságainak bemutatása	56
2.5.8	Kőbánya (X. kerület) turisztikai adottságainak bemutatása	63
2.5.9	Budapest XVI. kerülete turisztikai adottságainak bemutatása	72
2.5.10	Zugló (XIV. kerület) turisztikai adottságainak bemutatása	77
2.5.11	Angyalföld és Vizafogó (XIII. kerület) turisztikai adottságainak bemutatása	83

3.	EMPIRIKUS KUTATÁS AZ ÉRINTETTEK BEVONÁSA ÉRDEKÉBEN	89
3.1	Módszertan	89
3.1.1	Az érintetti megszólítás célja és szemlélete	89
3.1.2	A megszólítás fogalmi rendszerének felépítése	89
3.1.3	Eszközök	90
3.1.4	Mintavétel	91
3.1.5	Operatív tervezés és terepmunka	93
3.1.6	Az érintetti hangok elemzése	93
3.1.7	Validálás	97
3.1.8	Az érintetti megszólítás korlátai	99
3.2	Kvalitatív kutatás eredményei	100
3.2.1	Óvodákban és iskolákban készített mélyinterjúk eredményei	100
3.2.2	Egyéb érintettekkel készített interjúk eredményei	111
3.3	Lakossági kérdőíves kutatás eredményei	123
3.4	Az ökoszisztéma szolgáltatások értékelése	134
4.	STRATÉGIAI KERETRENDSZER	138
4.1	SWOT-elemzés	138
4.2	Vízió és misszió meghatározása	139
5.	AKCIÓTERV	140
5.1	Kerékpáros és ökoturisztikai infrastruktúra és szolgáltatás fejlesztés	140
5.2	Turisztikai infrastruktúra- és szuprastruktúra-fejlesztés	145
5.3	Természet- és környezetvédelem, fenntarthatóság	156
5.4	Együttműködés az érintettek között, a helyi lakosok és civil szervezetek bevonása	161
5.5	Szemléletformálás és oktatás	166
5.6	Marketingkommunikáció	168
6.	IRODALOMJEGYZÉK	176

Ábrajegyzék

1. ábra:	Az Eurovelo hálózat magyarországi szakaszai	12
2. ábra:	A Rákos-patak nyomvonal	24
3. ábra:	Szada turisztikai vonzerőinek elhelyezkedése	34
4. ábra:	Gödöllő turisztikai vonzerőinek elhelyezkedése	38
5. ábra:	Isaszeg turisztikai vonzerőinek elhelyezkedése	46
6. ábra:	Pécel turisztikai vonzerőinek elhelyezkedése	51
7. ábra:	Pécel közigazgatási határain belül a szecessziós villanegyed elhelyezkedése	52
8. ábra:	Rákosmente turisztikai vonzerőinek elhelyezkedése	57
9. ábra:	Kőbánya turisztikai vonzerőinek elhelyezkedése	63
10. ábra:	Budapest XVI. kerülete turisztikai vonzerőinek elhelyezkedése	72
11. ábra:	Zugló turisztikai vonzerőinek elhelyezkedése	77
12. ábra:	Angyalföld és Vizafogó turisztikai vonzerőinek elhelyezkedése	83
13. ábra:	Az érintetti megszólítás témakörei	89
14. ábra:	Az érintetti bevonás során vizsgált három alapvető dimenzió	89
15. ábra:	Az érintetti bevonás témái és az azokat átszelő keresztmetszeti dimenziók	90
16. ábra:	Az érintetti csoportok mintája	91
17. ábra:	A személyes interjúk során gyűjtött érintetti hangok vizsgálatának keresztmetszeti dimenziói	113
18. ábra:	Az interjúalanyok által elmondott tartalmak besorolása során használt mérési skála	113
19. ábra:	Érintetti interjúk összegzése	122
20. ábra:	A válaszadók által megnevezett Rákos-patak menti természeti és kulturális értékek gyakorisága	123
21. ábra:	A válaszadók által javasolt, különböző területekhez köthető fejlesztések gyakorisága a Rákos-patak mentén	124
22. ábra:	A válaszadók által vonzónak tartott elemek gyakorisága a Rákos-patak mentén	125
23. ábra:	A válaszadók számára nehézséget jelentő elemek gyakorisága a Rákos-patak mentén	125
24. ábra:	A Rákos-patak turisztikai, szabadidős használatával kapcsolatos természet- és környezetvédelmi kihívások gyakorisága a válaszadók szerint	126
25. ábra:	A Rákos-patakkal kapcsolatos vízió a válaszadók szemszögéből	127
26. ábra:	A Rákos-patak menti szabadidős programhoz szükséges feltételek gyakorisága	129
27. ábra:	Az EuroVelo 14 kerékpárút Rákos-patak menti szakaszának előnyei a válaszadók szerint	130
28. ábra:	Az EuroVelo 14 kerékpárút Rákos-patak menti szakaszának hátrányai a válaszadók szerint	131
29. ábra:	Az EuroVelo 14 kerékpárút Rákos-patak menti szakaszában rejlő lehetőségek a válaszadók véleménye szerint	132
30. ábra:	Az EuroVelo 14 kerékpárút Rákos-patak menti szakasza által jelentett veszélyek a válaszadók véleménye szerint	133
31. ábra:	A Rákos-patak menti kerékpáros turizmus célcsoportjai rövid-, közép- és hosszútávon	170

Táblázatok jegyzéke

1. táblázat:	Magyar kerékpáros projektek finanszírozására rendelkezésre álló összegek, 2019-2021	21
2. táblázat:	Szada turisztikai vonzerőleltára	35
3. táblázat:	Vendéglátóhelyek száma Szadán (2016-2020)	37
4. táblázat:	Gödöllő turisztikai vonzerőleltára	39
5. táblázat:	Kereskedelmi szálláshelyek kapacitása Gödöllőn, tárgyév július 31-re vonatkozó adat (2016-2021)	45
6. táblázat:	Üzleti célú egyéb szálláshelyek kapacitása Gödöllőn (2016-2020)	45
7. táblázat:	Vendéglátóhelyek száma Gödöllőn (2016-2020)	45
8. táblázat:	Isaszeg turisztikai vonzerőleltára	47
9. táblázat:	Kereskedelmi szálláshelyek kapacitása Isaszegen, tárgyév július 31-re vonatkozó adat (2016-2021)	50
10. táblázat:	Üzleti célú egyéb szálláshelyek kapacitása Isaszegen (2016-2020)	50
11. táblázat:	Vendéglátóhelyek száma Isaszegen (2016-2020)	50
12. táblázat:	Pécel turisztikai vonzerőleltára	53
13. táblázat:	Vendéglátóhelyek száma Pécelen (2016-2020)	56
14. táblázat:	Rákosmente turisztikai vonzerőleltára	58
15. táblázat:	Üzleti célú egyéb szálláshelyek kapacitása Rákosmentén (2016-2020)	62
16. táblázat:	Vendéglátóhelyek száma Rákosmentén (2016-2020)	62
17. táblázat:	Kőbánya turisztikai vonzerőleltára	65
18. táblázat:	Kereskedelmi szálláshelyek kapacitása Kőbányán, tárgyév július 31-re vonatkozó adat (2016-2021)	71
19. táblázat:	Üzleti célú egyéb szálláshelyek kapacitása Kőbányán (2016-2020)	71
20. táblázat:	Vendéglátóhelyek száma Kőbányán (2016-2020)	71
21. táblázat:	Budapest XVI. kerülete turisztikai vonzerőleltára	74
22. táblázat:	Kereskedelmi szálláshelyek kapacitása Budapest XVI. kerületében, tárgyév július 31-re vonatkozó adat (2016-2021)	76
23. táblázat:	Üzleti célú egyéb szálláshelyek kapacitása Budapest XVI. kerületében (2016-2020)	76
24. táblázat:	Vendéglátóhelyek száma Budapest XVI. kerületében (2016-2020)	76
25. táblázat:	Zugló turisztikai vonzerőleltára	79
26. táblázat:	Kereskedelmi szálláshelyek kapacitása Zuglón, tárgyév július 31-re vonatkozó adat (2016-2021)	82
27. táblázat:	Üzleti célú egyéb szálláshelyek kapacitása Zuglón (2016-2020)	82
28. táblázat:	Vendéglátóhelyek száma Zuglón (2016-2020)	82
29. táblázat:	Angyalföld és Vizafogó turisztikai vonzerőleltára	85
30. táblázat:	Kereskedelmi szálláshelyek kapacitása Angyalföldön és Vizafogón, tárgyév július 31-re vonatkozó adat (2016-2021)	88
31. táblázat:	Üzleti célú egyéb szálláshelyek kapacitása Angyalföldön és Vizafogón (2016-2020)	88
32. táblázat:	Vendéglátóhelyek száma Angyalföldön és Vizafogón (2016-2020)	88
33. táblázat:	A mintában szereplő érintetti csoportok tagjai	91
34. táblázat:	Példa az érintetti interjúk elemzésére	94
35. táblázat:	A kérdőív 5. kérdésének kategorizálása a kialakított kódok alapján	96
36. táblázat:	A kutatásba bevont interjúalanyok jellemzői	100
37. táblázat:	Interjúalanyok által megnevezett, kiemelkedő fontosságú természeti és kulturális értékek a projektterületen	105
38. táblázat:	Az érintetti bevonás során felkeresett interjúalanyok megnevezése	111
39. táblázat:	Az ökoszisztéma szolgáltatások válaszadók szerinti fontossága	135
40. táblázat:	Preferált patakképek a Rákos-patak esetében	137
41. táblázat:	A Rákos-patak SWOT-elemzése	138

42. táblázat:	A kerékpáros infrastruktúra fejlesztésének projektje	140
43. táblázat:	Turisztikai infrastruktúra és szuprastruktúra fejlesztésének projektjei a Rákos-patak mentén	146
44. táblázat:	A Rákos-patak térség turisztikai helyzete felmérésének témakörei és kérdései	147
45. táblázat:	Természet- és környezetvédelmi projektek a Rákos-patak mentén	156
46. táblázat:	A revitalizáció lehetőségei a Rákos-patak mentén	158
47. táblázat:	Együttműködési projektek a Rákos-patak mentén	161
48. táblázat:	Jó gyakorlatok adaptálása a Rákos-patak mentén a rendezvények vonatkozásában	162
49. táblázat:	Szemléletformálási és oktatási projektek a Rákos-patak mentén	166
50. táblázat:	Marketingkommunikációs terv	171

Képek jegyzéke

1. kép:	A Rákos-patak forrása	26
2. kép:	A Rákos-patak szabályozatlan medre a forrástól kb. 100 m-re	26
3. kép:	A Rákos-patak gödöllői szakaszának látképe az Alsóparknál	26
4. kép:	A Rákos-patak gödöllői szakaszán mellékág becsatlakozása	26
5. kép:	Az Isaszegi-nádastó a város irányából	27
6. kép:	A nádastó látképe Gödöllő felől	27
7. kép:	Az isaszegi Nagy-horgásztó látképe	27
8. kép:	A Rákos-patak a horgásztavak mellett	27
9. kép:	A péceli szennyvíztisztító befolyója	28
10. kép:	A Rákos-patak a házak között	28
11. kép:	Löszdombok értékes élővilággal	28
12. kép:	Péceli horgásztavak a Rákos-patak mentén	28
13. kép:	A X. kerülettel határos részen található galéria-erdők	29
14. kép:	Süllyedő kastély a Rákoscsaba utcánál	29
15. kép:	A Rákos-patak egyik hordalékfogója	29
16. kép:	A Pécel határán véget érő kibetonozás	29
17. kép:	Lovaszölgyi út: eltűnnek az épületek	30
18. kép:	Piócásgödrök a Rákos-patak mentén	30
19. kép:	Természetes vizes élőhely (Túzok utca)	30
20. kép:	Kiterjedt kaszálók a Rákos-patak mellett	30
21. kép:	A Rákos-patak látképe az M3-asnál	31
22. kép:	A Csömöri utca medre	31
23. kép:	A Rákos-patak a Lantos Mihály Sportközpontnál	31
24. kép:	A Rákos-patak a Rákospatak utca mentén	31
25. kép:	A Rákos-patak befolyója	32
26. kép:	A Rákos-patak kiépített betonmedre	32
27. kép:	Kerékpárosok és gyalogosok együttes területhasználatának veszélyeire figyelmet felhívó tábla	143
28. kép:	Területhasználók és környéken élők nyugalmanak biztosítására, valamint a terület állapotának megőrzésére felhívó tábla	143
29. kép:	Szabadtéri kondipark Zuglóban	152
30. kép:	Magyarországon már működő lombkorona tanösvények	154

Vezetői összefoglaló

Az EcoVeloTour turisztikai projekt (Fostering enhanced ecotourism planning along the Eurovelo cycle route network in the Danube region, DTP-055-2.2) a kerékpáros turizmust és az ökoturizmust kívánja fejleszteni a Duna Régiót átszelő Eurovelo nemzetközi kerékpárútvonalakhoz kapcsolódóan. Célja az Eurovelo hálózatban rejlő szinergiák kiaknázása, az ökoturizmus kommunikációs lehetőségeinek fejlesztése és biztosítása a régióban, a kulturális és természeti értékek promotálása a kerékpáros turizmus segítségével, valamint a biodiverzitás, a tájképi elemek megőrzése, a levegőminőség javítása az ökoturizmus fejlesztési keretei között (EcoVeloTour).

A projektterület kedvező adottságokkal rendelkezik a kerékpáros turizmus és az ökoturizmus fejlesztéséhez, a benne rejlő lehetőségek kiaknázására azonban eddig nem, vagy csak nagyon korlátozottan került sor. A kerékpárutak és a hozzájuk kapcsolódó infrastruktúra állapota, illetve szolgáltatási ellátottsága tekintetében egyelőre nem beszélhetünk kerékpáros vagy ökoturisztikai termékekről a Rákos-patak mentén. A stratégia készítésének idején tervezés alatt van az Eurovelo 14 útvonal Rákos-patak menti szakasza, illetve az EcoVeloTour projekt keretében több olyan fejlesztésre – kerékpáros okos pihenő kialakítása, kitéblázás tervének elkészítése, mobil applikáció létrehozása – kerül sor a térségben, melyek a projektterületet kiváló adottságain túl is vonzóvá tehetik a kerékpáros turisták és ökoturisták számára.

Jelen stratégia a helyi önkormányzatok döntéshozói és a projektterület turisztikai szolgáltatói számára készült azzal a céllal, hogy a projektterület adottságaira és a környezeti trendekre alapozva irányt mutasson egy olyan jövőbeli vízió eléréséhez, melyben a projektterület egy, a kerékpáros turisták körében ismert, elismert és látogatott terület, mely hozzájárul a térségben a szabadidőipar és a turizmus húzó ágazatá fejlődéséhez, és a jelentős gazdasági növekedéshez, valamint a terület természeti értékeinek, az azok által nyújtott ökoszisztéma szolgáltatások megőrzéséhez és javításához, ezáltal is támogatva az érintettek jóllétét. Küldetésünk, hogy értéket teremtsünk a társadalomnak, megőrizzük (ahol lehet, javítsuk) a környezet állapotát, valamint lehetőség szerint megfeleljünk az érintettek elvárásainak.

Az alábbi jövőkép került megfogalmazásra: 2030-ban a Rákos-patak egy regionális jelentőségű, versenyképes, a helyi érdekeket szem előtt tartó, természeti és ember alkotta értékeket óvó és innovatív turisztikai desztináció, amely a patak mentén kiemelkedő minőségű, emlékeztető élményeket garantáló, biztonságos és mindenekelőtt fenntartható ökoturisztikai és kerékpáros turisztikai vonzerőkkel és szolgáltatásokkal, valamint valódi vendégszeretettel várja a látogatókat.

A stratégia készítésekor egy kérdőíves kutatás keretében felmértük a helyi lakosság (852 válaszadó) Rákos-patakkal kapcsolatos véleményét, míg 27 félig strukturált és 18 fókuszcsoporthozos interjú során az egyéb érintettek elképzeléseit térképeztük fel. Az akcióterv készítése során felhasználásra kerültek a 2019 májusában és 2020 októberében tartott workshopok eredményei is.

A kerékpáros turizmus fő célcsoportjának a túrázókat, rövidebb utazást tevő kerékpározókat és a napi kirándulókat tekinthetjük. A Rákos-patak egyes részein egyelőre az egynapos kirándulást szervező kerékpárosokat találjuk meg, a keresletet a térségben élő, természet iránt érdeklődő, fél- vagy egynapos programot kereső látogatók jelentik. A célcsoport bővíthető a többnapos utazást tervező és távolabbról érkező turistákkal is, középtávú célunk a rövidebb időre (1-2 éjszakára) érkezők meggyőzése. A kerékpáros nyaralást tervező, több mint 2 éjszakára érkező vándortúrázó vagy csillagtúrázó turisták megszólítása hosszútávú célunk. Ehhez az kell, hogy megteremtsük a „lassú utazás” feltételeit, azaz a kínálatunk bővítésével hosszabb tartózkodásra bírjuk a látogatókat, akik megismerkednek a helyi gasztronómiával, valamint a térség kulturális és természeti értékeivel.

Mindhárom célcsoport esetében növelni kívánjuk a látogatók számát és tartózkodási idejét, az utazások gyakoriságát és a költségi hajlandóságot, természetesen abban a mértékben, amely az ökoszisztémákat, és az általuk nyújtott szolgáltatásokat nem károsítja, azaz el kell kerülni a túlturizmust.

A térség nem turisztikai célú használói közé tartoznak a szabadidős vagy közlekedési céllal kerékpározó helyi lakosok. Az előbbieket elsősorban rekreációs céllal, míg az utóbbiak munkába vagy boltba menet, esetleg ügyintézés során használják a kerékpárjukat. Célunk, hogy minél

több nem kerékpározót győzzünk meg a két kerékre váltásról, illetve a kerékpárjukat nem turisztikai céllal használó lakosokat is megnyerjük a kerékpáros kikapcsolódásnak, belőlük napi kerékpáros kiránduló váljon.

A küldő terület szerint jelenleg a Rákos-patak mentén lakók és a pataktól 20-30 kilométerre élők tartoznak az elsődleges célcsoportba. Másodlagos célcsoportként középtávon célunk a Közép-Magyarországi Régióban élők megnyerése, míg külföldi turistákra nagy számban csak hosszútávon számítunk. A hazánkba rekreációs céllal érkező, a kerékpározást szabadidős tevékenységként választó turisták elsősorban a Budapestre érkező látogatók közül kerülnek ki, számukra nem a Rákos-patak menti vonzerők jelentik az elsődleges attrakciót, ám színesítik számukra az élménykínálatot. Az Eurovelo-útvonalon érkező, hosszabb távot megtevő kerékpáros utazók esetében a hagyományos európai küldőországokból érkezőkre (Németország, Ausztria, Hollandia) számítunk.

Az élethelyzet alapján elsődleges célcsoportoknak a fiatal felnőtteket, a gyermekes családokat, és a középkorúakat tartjuk. Közös vonásuk, hogy kedvelik a természetet és a kirándulásokat, érdeklődnek a növény- és állatvilág iránt, az életkori sajátosságoknak megfelelően azonban más-más élménykínálatot keresnek. A másodlagos célcsoportot a seniorok képezik.

A jövedelmi helyzet és iskolai végzettség szerinti szegmentálás alapján az elsődleges célcsoportot a környezettudatos, magasabb iskolai végzettségű,

jobb anyagi körülmények között élők alkotják, míg másodlagos célcsoportnak az alacsonyabb jövedelmi helyzetűeket tartjuk, akik a napi kirándulók táborát erősítik elsősorban.

Nem kerékpáros turistaként, ám jelentős ökoturisztikai potenciált jelentő célcsoportként említhetők az óvodai és iskolai csoportok, akik tanulmányi, ismeretszerzési céllal keresik fel a látogatóközpontot és az attrakciókat. A fiatal generációk számára kiemelt fontosságú az interaktív, digitális technológiák használata.

Az empirikus kutatás eredményeire építve az alábbiakat javasoljuk a 2030-as jövőkép elérése érdekében:

- kerékpáros és ökoturisztikai infrastruktúra és szolgáltatás fejlesztés;
- turisztikai infra- és szuprastruktúra fejlesztés;
- természet- és környezetvédelem, fenntarthatóság;
- együttműködés az érintettek között, a helyi lakosok és civil szervezetek bevonása;
- szemléletformálás és oktatás;
- marketingkommunikáció.

Jelen akcióterv a kerékpáros és ökoturizmus fejlesztését célozza, de érinti a többi turisztikai termék elemeit is. Habár a témakörben nagy az érintettek száma és érdekeik is különböznek esetenként, a tervezett fejlesztéseket összehangolva, az érintettek véleményét kikérve kell megvalósítani.

1. Bevezetés

Az EuroVelo nemzetközi kerékpárúthálózat menti „minőségi” (kerékpáros) ökoturizmus fejlesztés támogatása a Duna Régióban (Fostering enhanced ecotourism planning along the Eurovelo cycle route network in the Danube region) elnevezésű projekt (EcoVeloTour DTP-055-2.2) célja, hogy 7 országban, a projektpartnerek mikrorégióiban támogassa a kerékpáros turizmus és az ökoturizmus kiépítését, hozzájárulva az adott terület fejlesztéséhez, annak természeti értékeit megőrizve. A Duna Transznacionális Program finanszírozásában 2018. június és 2021. szeptember között megvalósuló projekt célja a fenntartható turizmus megvalósítása, ezen belül kiemelten a turizmus két ágának fejlesztése a Duna Régiót átszelő Eurovelo nemzetközi kerékpárútvonalakhoz kapcsolódóan. A 10 projektpartner¹ egyike, a Budapesti Corvinus Egyetem vállalta a magyar stratégia elkészítését külső szakértők bevonásával.

A Rákos-patak mentén jelenleg tervezés alatt álló, általános közlekedési céllal is igénybe vehető, ám főként turisztikai célokat szolgáló Eurovelo 14 útvonal nagy lehetőségeket teremt majd a kerékpáros turizmus számára. Ennek feltételei egyelőre nem adóttak a térségben, hiszen eddig egymástól elkülönült szakaszokon különböző minőségű kerékpárút-szakaszok létesültek, jellemzően a patak bal partján.

Jelen stratégia a helyi önkormányzatok döntéshozói és a projektterület turisztikai szolgáltatói számára készült, olyan fejlesztéseket javasolva, amelyek biztosítják, hogy a természeti értékek és az általuk nyújtott ökoszisztéma szolgáltatások ne sérüljenek, vagy az esetlegesen okozott károk kompenzálva legyenek.

A Rákos-patak menti mikrorégióra kidolgozott stratégiánkat mintának és jó gyakorlatnak szánjuk az ökoszisztéma szolgáltatásoknak és a fenntartható kerékpá-

ros turizmus fejlesztésének összekapcsolása területén. Munkánk során a projekt korábbi fázisaiban kidolgozott két útmutatóra (Ökoszisztéma Szolgáltatás Alapú Kerékpáros Ökoturizmus Fejlesztési Útmutató, Hegedüs et al., 2019; Fenntartható Kerékpáros Turizmusfejlesztési Útmutató, Aschauer et al., 2019) támaszkodtunk, valamint a stratégia készítése során szervezett két workshop (2019 májusában és 2020 októberében) eredményeit is felhasználtuk. A stratégia készítésének folyamata, a tervezési elvek (bevonás, értékalapú választás, értékre alapozott pozicionálás) és a helyi érintettek kiválasztásának és megszólaltatásának módja megfelel az Ökoszisztéma Szolgáltatás Alapú Kerékpáros Ökoturizmus Fejlesztési Útmutató iránymutatásainak.

A Rákos-patak a Duna magyar szakaszának bal parti kisvízfolyásai közül az egyik legjelentősebb, amely bőséges vízhozamának köszönhetően nem szárad ki. Szakaszonként eltérő kinézetű, de többnyire erősen szabályozott állapotok jellemzik. Hiányzik a patak egységes kezelése, jelenleg különböző elképzelések vannak a területhasználatról, ezek többsége a terhelést fokozza a patak „kímélése” és revitalizációja helyett.

A Rákos-patakot döntően beépített környezet jellemzi, de még maradtak értékes természetes és természetközeli zöldterületek, amelyeket meg kell őrizni a negatív hatások (pl. illegális szennyvíz betáplálás, szemetelés, betonozás miatt elszegényedő élővilág) ellenére is. A turizmusbiztonság csökkenésével és a Covid19 miatti bizonytalanság növekedésével még fontosabbá válnak a természeti értékeket bemutató, közösségi közlekedéssel vagy akár kerékpáron is elérhető, színvonalas és jó ár-érték arányú szolgáltatásokat kínáló területek, ahol az ökoszisztéma szolgáltatások szerepet játszanak a társadalmi jólétben.

¹ Bajor Zoltán: Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület, elnök; okl. környezetgazdálkodási agrármérnök, táj- és élővilágvédelmi szakértő (Sz-014/2016)

Dr. Pataki György: Environmental Social Science Research Group, vezető kutató

Liska Márton és Prihoda Gábor, Navigo Consulting, kutatók

Az alábbi szempontokat tartjuk kiemelten fontosnak a stratégia készítése során:

- az érintettek minél szélesebb körű bevonását és közöttük a kapcsolatépítés elősegítését;
- a turisztikai potenciál maximális kihasználását a terület túlterhelésének és az erőforrások túlhasználatának elkerülésével;
- a Rákos-patak népszerűsítését és az érintettek közösséggé kovácsolását, amelyet a projekt során egy Facebook-oldal (A mi Rákos-patakunk, <https://www.facebook.com/rakospatakunk>) létrehozásával is erősítettünk;
- a patakról és környezetéről szóló információk összegyűjtését és megosztását, ennek érdekében készítünk egy vonzerőleltárt, valamint létrehozunk egy Ecovelo YouTube-csatornát az akcióterületre és az ott történő érintetti bevonásra vonatkozó videókkal;
- a patak által nyújtott ökoszisztéma szolgáltatások megóvását, erősítését.

Stratégiánkban kijelöljük a célokat és az ezek eléréséhez szükséges konkrét feladatokat, azaz a turizmus fejlesztésének irányait, lehetséges forrásait és az egyes tevékenységek felelőseit.

Célunk egy olyan teljeskörű szolgáltatói lánc létrehozása, amelyet a turisták élményláncként érzékelnek. A stratégiában megfogalmazott ajánlásaink a „hardver” beruházások (utak, jelzőtáblák, biciklitárolók, pihenőhelyek) mellett kitérnek a „szoftver” elemek fejlesztésére is (például a kerékpárosbarát szálláshelyek, kerékpárkölcsonzók, kerékpáros események).

Habár a Rákos-patak esetében egyelőre nem beszélhetünk turisztikai desztinációról, mégis a desztinációfejlesztés logikáját követjük a vonzerőfejlesztés és a marketingkommunikáció tervezése során. A hosszú távú célok között sem szerepel a látogatottság olyan mértékű növelése, hogy további stratégiai tervezésre, desztinációfejlesztési, marketing és értékesítési stratégiák készítésére lenne majd szükség a jövőben, de ezekre vonatkozóan is megfogalmaztunk jelen stratégiában javaslatokat.

Stratégia lezárásának időpontja: 2021. augusztus 15.

2. Helyzetelemzés

2.1 AZ EUROVELO HÁLÓZAT BEMUTATÁSA

Az EuroVelo egy 17 útvonalból álló kerékpáros hálózat, amely kb. 70.000 kilométernyi útvonallal teszi lehetővé Európa 42 országának átszelését minden irányban (Kerékpározás Európán át az EuroVeloval!, 2020).

Az EuroVelo kezdeményezés céljai:

- nagyon magas színvonalú, európai szintű kerékpáros útvonalak megvalósítása Európa összes országában;
- a standard-ek összehangolása, és a legjobb gyakorlatok elterjesztése;
- az útvonalak kommunikációja a potenciális használók és a döntéshozók felé, promóció, és az európai kerékpározásról információnyújtás;

- nagy számú európai lakos ösztönzése arra, hogy próbálja ki a kerékpározást, mint egészséges és fenntartható közlekedést akár a napi közlekedésben, akár turisztikai célokra.

Az EuroVelo útvonalak fejlesztését és működtetését a kormányok, a regionális és helyi önkormányzatok, a civil szervezetek és a szolgáltatók végzik. Cél, hogy minden EuroVelo útvonallal rendelkező országban működjön egy nemzeti EuroVelo koordinációs szervezet.

Az EuroVelo az Európai Kerékpáros Szövetség (ECF) által bejegyzetett védett márka, és csak az ECF által jóváhagyott útvonalakat lehet EuroVelo-nak nevezni. Ez egy fontos minőségi védjegy a kerékpárosoknak és az útvonalakat kommunikáló szervezeteknek is (Fedezd fel Európát kerékpárral!, 2020).

2.1.1 AZ EUROVELO HÁLÓZAT MAGYAR SZAKASZA

1. ábra: Az Eurovelo hálózat magyarországi szakaszai

Forrás: Útvonalak, 2020

Négy útvonal halad át Magyarországon:

EuroVelo 6 (Atlanti-óceán – Fekete-tenger) – a folyók útvonalának is nevezik, hiszen hat folyó (többek között a Loire, a Szajna és a Rajna) partján is halad az útvonal,

majd a Dunát szinte teljes egészében követi a torkolatig. A 4.450 km hosszú, egyik legnépszerűbb Eurovelo útvonal 10 európai országot köt össze (EuroVelo 6 útvonal, 2020).

EuroVelo 11 (Kelet-Európai útvonal) – Norvégia északke-

leti csúcstól, az Északi-foktól Athénig tartó kerékpárút 11 országon (6 fővároson) halad át, 6.550 km hosszú. Magyarországra a Zempléni-hegység északi részénél lép be, és a hegységet megkerülve a Bodrog folyó mentén megy tovább, hogy Tokajnál elérje a Tiszát, és onnan egy Tisza menti kerékpáros útvonalként egészen a szegedi határig haladjon. A hazai szakaszok nagy része kitérítve, egy részük táblázása folyamatban van (EuroVelo 11 útvonal, 2020).

EuroVelo 13 (Vasfüggöny-útvonal) – A hidegháborús időszak két szembenálló blokkjának határain, a Barents-tengertől a Fekete-tengerig haladó útvonal 9.950 km hosszú és 20 országot érint, figyelembe véve, hogy az útvonal több esetben is országhatárokat szel át. Ez a leghosszabb EuroVelo útvonal. Az EuroVelo 13 útvonal a vasfüggöny nyomvonalát követi: végigjárása élő történelemórát jelent, a hidegháborús korszaknak és a vasfüggöny lehelése utáni kibékülések, a béke első nyomainak emlékeivel.

Három tengert összekötve 14 UNESCO Világörökség helyszínt érint. 2005-ben az Európai Parlament a Vasfüggöny utat az Európai Unió tagállamainak fenntartható turisztikai modelljének ismerte el (EuroVelo 13 útvonal, 2020).

EuroVelo 14 (Közép-Európa vizei) Az Ausztrián (Zell am See-től) és Magyarországon (Debrecenig) áthaladó, 1.125 km hosszú útvonal – elnevezésének megfelelően – folyók, tavak mentén halad és számos fürdőhelyet érint. Az út mentén borvidékek, természeti és kulturális látnivalókban gazdag területek (köztük 3 UNESCO Világörökség helyszín) várják a kerékpározókat. Ausztria felől kényelmes kerékpáros útvonalon érhető el Közép-Európa legnagyobb édesvízi tava, a Balaton, amelynek északi partján tekerhetnek végig a látogatók. Az osztrák és magyar szakaszon gyógyfürdők várják a nap végén regenerálódni kívánókat. A vonatkozlekedés is jól szervezett az egész szakaszon (EuroVelo 14 útvonal, 2020).

2.2 A HAZAI ÖKOTURIZMUS PESTEL-ELEMZÉSE

2.2.1 AZ ÖKOTURIZMUS FOGALMA

Az ökoturizmus a XX. században kialakuló tömegturizmus negatív hatásait csökkenteni kívánó új utazási forma, melynek elődje a zöldszturizmus (A marketing szerepe az ökológiai turizmus fejlesztésében a Vajdaságban, 2017).

Több definíció is létezik a fogalom meghatározására. A Természetvédelmi Világszövetség (International Union for Conservation of Nature and Natural Resources, IUCN) Ökoturizmus Programjának megfogalmazása szerint „az ökoturizmus a környezetért felelősséget vállaló utazás és látogatás a viszonylag zavartalan természeti területeken, azok természeti, valamint jelen és múltbeli kulturális értékeinek élvezete és értékelése céljából, úgy, hogy kíméli azokat a látogatás káros hatásainak mérséklésével, valamint a helyi népesség társadalmi, gazdasági előnyökhöz juttatásával” (idézi Országos Ökoturizmus Fejlesztési Stratégia, 2008, p. 12.).

A jelenleg érvényben lévő, 2008-ban készített Országos Ökoturizmus Fejlesztési Stratégia szerint „Magyarországon az ökoturizmus fejlesztése terén meghatározó szerepet betöltő állami természetvédelmi intézményrendszer az IUCN definícióját fogadta el és terjesztette. Úgy tűnik, hogy ez a megfogalmazás ment át leginkább a köztudatba. [...] Következésképpen a továbbiakban javasoljuk ennek használatát, illetve hivatalos megerősítését” (Országos Ökoturizmusfejlesztési Stratégia, 2008, p. 12.).

Az ökoturizmus az aktív turizmus egyik formája, „amely esetében a turista utazásának motivációja valamilyen fizikai aktivitást igénylő szabadidős vagy sporttevékenység” (Nemzeti Turizmusfejlesztési Stratégia 2030, 2017, p. 55.). Az ökoturizmus tehát egy komplex fogalom, amely hangsúlyozza a helyi értékek megőrzésének jelentőségét, valamint a természeti környezet és kultúra megőrzését.

A Pannon Egyetem és az Aquaprofit Zrt. által készített Országos Ökoturizmus Fejlesztési Stratégia alapján megállapítható, hogy az alábbi követelmények teljesülése esetén nevezhető az adott szegmens ökoturizmusnak:

- „Helyi részvétel – részesedés többoldalú megteremtése: részesedés a hozamokból, véleménynyilvánítás lehetősége, részvétel a döntéshozatalban.
- Célja a rövid távú profitmaximalizálás és forgalomnövekedés helyett a hosszú távú fenntartható működés.
- A természeti-kulturális erőforrások fenntartható használata.
- Hasznot hoz a helyi lakosság számára.
- Megalapozott együttműködés.
- Szakember-háttér: a szervezést-lebonyolítást sokoldalúan képzett – idegenforgalmi és természetvédelmi ismeretekkel egyaránt rendelkező – munkatársak végezzék.
- Minőségi termék: különleges, egyedi, nagy értékű vonzerőről van szó; az erre épülő szolgáltatás is professzionális kell, hogy legyen.
- Alapvető ökoturisztikai infrastruktúra: a szolgáltató, illetve a fogadóterület kezelője biztosítja a területen a történő utazással, szállással, hulladék elhelyezéssel, a vonzerő bemutatásával, annak védelmével kapcsolatos alapvető infrastruktúrát.
- Jelen vannak az „ökokódexek”: ezek tartalmazzák a különösen betartandó „játékszabályokat” (Országos Ökoturizmus Fejlesztési Stratégia, 2008, pp. 15-16.).

2.2.2 POLITIKAI KÖRNYEZET

A környezetvédelemhez kapcsolódó politikai irányítási szervezeti felépítése több változáson ment keresztül az elmúlt két évtizedben. 2000-ben a Közlekedési, Hírközlési és Vízügyi Minisztériumból kivált a hírközlés, a minisztérium új neve Közlekedési és Vízügyi Minisztérium lett. A Környezetvédelmi és Vízügyi Minisztériumot a 2002. évi XI. törvény hozta létre (Kormánytörténet 1990-től). Ez a minisztérium a 2010. évi XLII. törvény értelmében megszűnt, a Környezetvédelmi és Vízügyi Minisztériumhoz, illetve a környezetvédelmi és vízügyi miniszterhez korábban rendelt feladatokat a Vidékfejlesztési Minisz-

tériumhoz, illetve vidékfejlesztési miniszterhez rendelte a törvény (Környezetvédelmi és Vízügyi Minisztérium). Magyarországon jelenleg nincs önálló Környezetvédelmi Minisztérium.

A szakmai háttér megteremtésében nagy szerepe van az ökoturizmus védelme érdekében létrejött nemzeti szervezetteknek (Természetvédelmi Világszövetség; Nemzetközi Ökoturisztikai Társaság) is.

Az aktív turizmus sikerének egyik kulcsa a térségi együttműködés és a közös programcsomagok kialakítása, ami Magyarországon egyelőre nem jellemző. Ennek előmozdítását célozta meg a 2019 augusztusában létrejött, állami tulajdonban lévő Aktív- és Ökoturisztikai Fejlesztési Központ (Szerdahelyi, 2019b). A Központ legfontosabb feladata, hogy összefogja a területen történő beruházásokat, fejlesztéseket, illetve a területtel foglalkozó állami, önkormányzati, civil és üzleti szereplők munkáját. Az így létrejövő hálózat elősegíti új turisztikai csomagok és termékek kialakítását. A Központ alakítja ki Magyarország hazai aktív- és ökoturisztikai arcukat, a létrejövő fejlesztéseket pedig népszerűsíti belföldön és külföldön egyaránt (Aktív- és Ökoturisztikai Fejlesztési Központ). A magyar kormány álláspontja szerint, ha az emberek több információhoz juthatnának, illetve a beruházások hálózatként valósulnának meg (nem egymástól függetlenül pontszerűen, hanem tudatosan) akkor a látogatók száma az eddighez képest nagyobb növekedést mutatna (Egymilliárd az Aktív és Ökoturisztikai Fejlesztési Központnak, 2019). Véleményünk szerint fontos, hogy ez fenntartható keretek között maradjon.

Az Aktív- és Ökoturisztikai Fejlesztési Központ pozícionálása szerint Magyarország, mint ökoturisztikai desztináció a szelíd turizmusra építhet. Az ország környezeti adottságait leginkább így kiaknázva lehet egy erős és egyben egyedi karaktert kialakítani, valamint versenyképes, mindazonáltal a természettel harmóniában lévő turisztikai termékeket fejleszteni. Ennek a megvalósulásához a legfontosabb feladatként a különböző helyi és regionális szereplők megkeresését és egy hálózati fejlesztési stratégia kialakítását jelölték meg. Az Aktív- és Ökoturisztikai Fejlesztési Központ a stratégia elkészítéséért és későbbi aktualizálásáért lesz felelős, de igény esetén az egyedi fejlesztésekben is részt vesz majd. A projektek keretében létrejövő attrakciók üzemeltetését a helyi turisztikai szereplőkre kívánják bízni (Baráth, 2019).

Emellett nagy hangsúlyt fektetnek majd a megfelelő kommunikációs csatornák kialakítására. Ezek zászlós-

hajója lesz az Aktív Magyarország Portál, ahol megjelenési lehetőséget biztosítanak majd minden aktív- és ökoturisztikai ajánlatnak, egy helyre gyűjtve az összes potenciálisan elérhető helyszínt, látnivalót és kapcsolódó szolgáltatást. Ezzel megkönnyítik a helyi szolgáltatók számára a megjelenést, az érdeklődők számára pedig az információszerzést és ezáltal az utazások tervezését. Céljuk a későbbiekben ezt applikáció formájában is elérhetővé tenni (Petényi, 2019).

Európában, azon belül Magyarországon is egyre nagyobb hangsúlyt kap a klímavédelem és a környezettudatosság. A változó fogyasztói szemlélet és a fejlesztések eredményeként növekszik az ökoturizmus iránti igény is. A nemzeti parkok a magyar ökoturizmus legnagyobb letéteményesei, a nyilvántartott létesítmények felét tartják fenn. A tíz nemzeti parki igazgatóság törzsterületének összkiterjedése összesen 300 ezer hektár állami tulajdonú védett terület. A nemzeti parkok számára meghatározó és fontos feladat a környezeti nevelés, évente 200 ezer diák vesz részt ilyen programokon (Országos kampány indul a nemzeti parkok fejlesztéseinek bemutatására, 2019). Több mint 800 ökoturisztikai, közjóléti létesítmény² (pl. látogatóközpont, tanösvény, kilátó, kisvasút, erdei iskola, erdei szálláshely, egyéb bemutatóhely, turisztikai célú barlang) tartozik a nemzeti park igazgatóságokhoz és az állami erdőgazdaságokhoz („Aktív” helyzetjelentés). A tíz hazai nemzeti park létesítményeinek látogatottsága 2010-2019 között 25 százalékkal nőtt. Éves szinten 1,6 millió regisztrált látogatójuk van, de ennél is többen keresik fel a kijelölt túraútvonalait, tanösvényeiket (Jövőre átadják a Kis-Balaton új kapuját, 2019).

A 10 nemzeti park igazgatósága csaknem 100 projekttel³, hozzávetőlegesen 100 ezer hektáron javítja a természetes és természetközeli élőhelyek állapotát. A látogatók számára fejlesztik a bemutatást szolgáló infrastruktúrát, valamint a természetvédelmi őrszolgálatot, ideértve a természetvédelmi monitorozáshoz kapcsolódó infrastruktúrát (Országos kampánnyal népszerűsítik a nemzeti parkokat, 2019).

Az ökoturisztikai vonzerők fő működtetői Magyarországon a nemzeti parkok igazgatóságai és az erdőgazdaságok, de nem kizárólagosan, mert a natúrparkokban és a helyi jelentőségű védett területeken is található ökoturisztikai szolgáltatók. Akcióterületünk, a Rákospatak egyes szakaszai nemzeti parkhoz tartoznak vagy önkormányzatiilag – azaz helyi szinten – védettek.

2.2.3 GAZDASÁGI KÖRNYEZET

A magyar állam és az Európai Unió pályázati rendszerében támogatja az ökoturisztikai korszerűsítéseket és fejlesztéseket.

A 22 állami erdőgazdaság működteti az ország másik nagy ökoturisztikai infrastruktúráját, kilátókat, erdei szálláshelyeket, látogatóközpontokat, erdei iskolákat, tanösvényeket, erdei szálláshelyeket, kisvasutakat. Az erdészetek saját forrásaikból évente mintegy négy milliárd forintot fordítanak az ökoturisztikai hálózat fenntartására, amelyben évente 3,5 millió látogatót fogadnak (Több ökoturistát fogadhat a megújult orfűi turistaház).

A 2014-2020-as időszakban a Széchenyi 2020 program keretében a nemzeti park igazgatóságok megközelítőleg 40 milliárd forintot kaptak a mintegy száz projektjük keretében megvalósuló fejlesztésekre. Ezek többsége a növény- és állatvilág rekonstrukciójára irányult, de turisztikai és infrastrukturális fejlesztések is megvalósultak. Ezek a beruházások nemcsak a természetvédelemre voltak nagy hatással, hanem az ökoturisták számának növekedésére is. Az attrakciók népszerűsítése érdekében az Innovációs és Technológiai Minisztérium európai uniós fejlesztésekért felelős államtitkársága országos kampányt indított a Magyarország természeti értékeinek megőrzéséhez hozzájáruló fejlesztések bemutatására, melynek keretében hat nemzeti park igazgatóságának eseményeihez csatlakoztak (40 milliárd forintot fordít a kormány a nemzeti parkok fejlesztésére).

2 903 NPI és erdészeti létesítmény, illetve 334 db tanösvény NPI-k területén, azonban nem NPI üzemeltetésben. Forrás: Matoltsy Zsolt, AÖFK

3 Közülük kb. 50 ökoturisztikai érintettségű. Forrás: Matoltsy Zsolt, AÖFK

A Nemzeti Park Igazgatóságok 35 természetvédelmi látogatóközpontot, 187 tanösvényt, hét tájházat és négy arborétumot működtetnek (Szerdahelyi, 2019b)⁴.

A magyar ökoturizmus egyik fontos problémája, hogy a programok és helyszínek felaprózottsága miatt nem áll fenn turisztikai és gazdasági megtartó erő, azaz a vendégek nem szállnak meg az adott területen, sokszor nem is fogyasztanak (ez abból is adódhat, hogy nincs mit és nincs hol), azaz nem csapódik le helyben a turizmus haszna. Erre jelenthet megoldást az a fejlesztési irányvonal, mely egy turisztikai csomagba foglal több olyan attrakciót, amelyek nem férnek bele egy napba, ezáltal arra ösztönzi a turistákat, hogy ne csak alkalmi kirándulás céljából, hanem többnapos ott-tartózkodással látogassanak el az adott térségbe. Az állami szerepvállalás mellett a vállalkozók beruházásai és a helyi lakosság szolgáltatásokba való bekapcsolódása is pozitív hatást gyakorolhat a jövedelemteremtésre (Országos Ökoturizmus Fejlesztési Stratégia, 2008, p. 17.). A fejlesztések megvalósításakor tekintettel kell lenni a gazdasági, társadalmi és környezeti célok egyensúlyára, hogy a terület ne veszítse el azokat az ökológiai értékeket, amelyek megőrzésre hivatottak, és amelyek az ökoturizmus alapját jelentik. Vizsgálni kell, mit bír el a terület, hány turistát, milyen környezetterheléssel, hogy a terület értékeit meg lehessen tartani.

2.2.4 TÁRSADALMI-KULTURÁLIS KÖRNYEZET

Magyarország természeti környezete hozzájárulhat ahhoz, hogy ökoturisztikai nagyhatalommá váljon Európában. A fenntartható turizmus létrehozása, a helyi közösség bevonása, a helyi erőforrásokra alapozott turisztikai fejlesztések egyaránt támogatják a természeti értékek védelmét és hozzájárulnak a helyi közösségek megélhetésének javításához (Magyarország számára stratégiai ágazat lehetne az ökoturizmus).

Az ökoturizmus társadalmi-kulturális környezetének vizsgálata során szükséges meghatározni az érintetteket: a turisták, a turisztikai szervezők, a helyi lakosok, a

vendéglátók egy bizonyos köre és a természeti környezet tartoznak e csoportba.

Az Universitas-Győr Szolgáltató Nonprofit Kft. 2017. november-decemberben a Magyar Turisztikai Ügynökség megbízásából egy általános és öt tematikus kérdőív segítségével több mint 2500 személyt kérdezett meg az aktív és ökoturizmussal kapcsolatos üdülési szokásokról. Az elkészült tanulmány részletesen ismerteti az aktív és ökoturizmus altermékeivel kapcsolatos társadalmi attitűdöket, különös tekintettel az azokban már megvalósult vagy tervezett részvétellel és a korábbi tapasztalatokra.

Az előző, 2006-ban készült felmérés alapján a megkérdezettek 39,4%-a sohasem túrázott, addig 2017-ben mindössze 10,5% vélekedett úgy, hogy sohasem túrázott. Mindez a természetjárás népszerűségének növekedésére és a fogyasztói szokások változására utal. Ezen változásokat támasztja alá az is, hogy míg 2006-ban a túrázási lehetőségekre vonatkozó információk 53,2%-a korábban ott járt ismerősöktől származott, 2017-ben ez az arány mindössze 18,9% volt. Ezzel szemben az internetes honlapok böngészésének aránya 24,1%-ról 30%-ra, míg a fórumoké 7%-ról 21,2%-ra növekedett, magasan felülmúlva az ismerősök arányát. Az útikönyvek aránya információforrásként 22,1%-ról 14,3%-ra, a televíziós műsoroké 20,0%-ról 3,9%-ra csökkent. Az aktív turisztikai formák közül a legalacsonyabb eszközigenyű természetjárás és a kerékpározás voltak a legnépszerűbbek, tíz emberből csupán egy nem próbálta ki őket.

A tanulmány alapján elmondható, hogy az aktív turisztikai termékek közül továbbra is a hagyományos, egész társadalmat lefedő, viszonylag alacsony áron hozzáférhető tevékenységek a meghatározók. Ezek mellett kezdenek népszerűvé válni olyan speciális, eddig inkább csak rétegtevékenységként azonosított formák, mint a kalandtúrák, ökotúrák, extrém sportok. Azonban az is megállapítható, hogy a magas költséggel járó tevékenységek (pl. golf, vitorlázás, lovaglás) népszerűsége nem növekedett nagymértékben (Valóban aktív a magyar

4 A felsoroltakon kívül 64 egyéb bemutatóhelyet (múzeum, geológiai bemutatóhely) 40 barlangot, 1 kisvasutat és 1 kilátót működtetnek. Forrás: Matoltsy Zsolt, AÖFK

lakosság?). Minden aktív, a természethez kapcsolódó tevékenység esetében vizsgálni kell annak környezeti fenntarthatóságát – a golf például hatalmas víz- és energiaigénye (ld. folyamatos fűnyírás), valamint a tájba való beavatkozás révén nem tartozik a fenntartható tevékenységek közé.

A Nemzeti Turizmusfejlesztési Stratégia 2030 alapján elmondhatjuk az öko-/aktív/zöldturizmusról, hogy elsősorban belföldi vendégek veszik igénybe (kivéve vadász- és futóturizmus), a turisztikai attrakciók száma növekszik (kilátók, látogatóközpontok), erősödik az együtt-élő turizmus és keresleti oldalról fokozódik a család- és idősbarátság igénye (Nemzeti Turizmusfejlesztési Stratégia 2030). „Új rés piacot jelent a glamping is: a divatos, különleges helyeket, élményeket kereső, jellemzően fiatal kempingezők, akik szeretik az organikus, holisztikus, new age helyszíneket és szolgáltatásokat” (Nemzeti Turizmusfejlesztési Stratégia 2030, 2017, p. 55.).

Az érintettek közül a helyi lakosság kerül a leginkább háttérbe, pedig fontos megvizsgálni, hogy a turizmus ezen ága mennyire befolyásolja a lakosok értékrendjét, jól-létét, biztonságát, egyéni és csoportos viselkedését, az életvitelüket és a közösségi életüket. Ezekre a kérdésekre azonban nagyon nehéz válaszolni, mivel maga a kultúra is folyamatosan és önállóan változik, ezzel párhuzamosan pedig változnak az utazók igényei és szokásai is. Az ökoturizmus arra törekszik, hogy tudatosítsa a turistákkal, hogy a helyi lakossággal folytatott kereskedelem jó lehetőséget biztosít hagyományaik és alkotókészségük megismerésére (Kelemen, 2006). Az ökoturizmus fejlesztése során nagyon fontos szem előtt tartani, hogy a turizmus ne a helyi társadalmi és ökológiai értékek öncélú kihasználását – és ebből fakadóan túlhasználatát vagy helytelen használatát – jelentse, hanem ezek a tevékenységek kölcsönösen hasznosnak és értékesnek bizonyuljanak minden érintett számára.

A magyar védett területek az elhelyezkedésüket tekintve mozaikosan fordulnak elő, közülük nagyon sok az ország gazdasági szempontból hátrányos helyzetűnek tartott, ritkábban lakott, aprófalvas térségeiben (pl. Őrség, Szatmár-Bereg, Aggtelek) található (Országos Ökoturizmus Fejlesztési Stratégia, 2008, p. 16.).

A természeti értékek megóvása az itt élő lakosság számára bizonyos szempontból áldozatokat követel – a munkahelyek viszonylagos hiányát, nehezebb megközelíthetőséget von maga után. Azonban a természetes környezet iránti általános megnövekedett igényből és a turizmus e fajtájára fogékony réteg életszínvonal-növe-

kedéséből adódóan egyre több embernek nyújt megélhetést vagy keresetkiegészítést az ökoturizmus és az ahhoz kapcsolódó kiegészítő szolgáltatások nyújtása. Számos helyen és térségben, ahol meghatározó jelenség a természet védelme, ez jelenti a gazdaság felemelkedésének kitörési lehetőségét, mivel ezeken a területeken nem valósítható meg ipari fejlesztés. Egy-egy térségben a nagymértékű ökoturisztikai fejlesztések meghatározók lehetnek a turizmus többi résztvevője számára is, hiszen meghatározzák a turizmus természetvédelmi szempontból is ideális helyszíneit (legjobb bemutathatóság a legkevesebb környezeti kártétellel), illetve az ökoturizmus mellett az egyéb turisztikai ágazatok fejlesztési lehetőségeit is (Magyarország számára stratégiai ágazat lehetne az ökoturizmus).

Az ökoturizmus társadalmi hatása rendkívül szerteágazó. Az ökoturisták pozitív hatással vannak a helyiek önbecsülésére, táji identitására. A lakosok, látva, hogy a vendégek a helyi épületek, növények, állatok, kézművesség, hagyományok, gazdálkodás iránt érdeklődnek, nagyobb figyelmet fordítanak ezekre az értékekre. Az ökoturizmus megnöveli a településük iránti kötődést, beleértve saját házaikat, életüket, hagyományaikat. A folyamat erősíti az identitásukat is, ami szerepet játszhat abban, hogy ne vándoroljanak el a településükről. Az ökoturizmus a közösségi szolgáltatások fenntartásával és fejlesztésével, az értékek megóvásával, a munkalehetőségek bővítésével, a környezeti állapot javításával hozzájárul a lakosság életminőségének növeléséhez, mely kedvező hatással van a helyi társadalomra. Megnő a lehetősége a fiatalok helyben maradásának, sőt a környékről is odavonzza a fiatalokat. Az ökoturizmus hatással van a munkahely-kínálat bővítésre, hiszen olyan foglalkozások is megjelennek (pl. túravezető, tolmács, animátor), amelyek korábban nem voltak jellemzőek egy-egy területre. A turizmus miatt nő a nyelvtudás fontossága és a hagyományokhoz kötődő ismeretek iránti igény is. Az ökoturisták érdeklődése segíti megőrizni, sőt sokszor újjáéleszteni az egy-egy térségre jellemző hagyományokat, ünnepeket. Emellett a helyi kulturális programok látogatottsága is nő, hiszen a turisták is igénylik ezeket a rendezvényeket. Az ökoturisták hosszabb ideig tartózkodnak egy-egy területen, mélyebb és gyakran hosszú távú kapcsolatokat, barátságokat alakítanak ki a helyiekkel. A turisták a meglátogatott területen tanultakat sokszor otthon is hasznosítják, például lekvárt főznek, kézműves termékeket készítenek, biotermékeket fogyasztanak. Többnyire azonban a

szemléletük változik meg: jobban odafigyelnek az értékek megőrzésére, illetve keresik azokat a lehetőségeket lakóhelyük környékén, amelyek biztosítják a nyugodtabb, egészségesebb életet.

Az ökoturistákra jellemző a felkészültség, a tanulásra való hajlam és a szabályok tiszteletben tartása. Tudják, vagy ha nem, akkor megtanulják, mire érdemes vigyázniuk kirándulásaik során, hova mehetnek be, illetve hova nem. Az ökoturák tovább erősítik a látogatókban a környezet megbecsülését, tudatosítják a környezeti problémákat azáltal, hogy a kirándulókat közelebb hozzák a természethez. Hazaérve e turisták másoknak is átadhatják a szemléletet, pozitívan befolyásolhatják mások környezethez való viszonyát (Országos Ökoturizmus Fejlesztési Stratégia, 2008, p. 18.).

A kínálati oldal fejlesztéseit is érdemes támogatni: a 2010 óta minden évben meghirdetésre kerülő „Az év ökoturisztikai létesítménye” pályázat keretében látogatóközpont és tanösvény kategóriákban van lehetőség a család- és látogatóbarát szempontú megmérettetésre (Aktív turizmus, 2020).

A turizmus egyik alapkövetelménye az élményszerűség, ugyanis a turisták egyedi, interaktív módon megélhető élményeket keresnek. Az Agrárminisztérium Környezetügyért felelős Államtitkársága és a Magyar Turisztikai Ügynökség pályázatot hirdetett „Az év ökoturisztikai élménye 2020” cím elnyerésére. A 2010-ben elindult kezdeményezés célja a turizmus és a természetvédelem együtt gondolkodásának elősegítése, a hazai ökoturisztikai kínálat bemutatása és az eredményes ökoturisztikai szolgáltatók elismerése. A pályázat az ökoturisztikai létesítmények és működtetőik, illetve az ökoturisztikai programok szervezői számára biztosít lehetőséget kínálatuk élményalapú fejlesztésére, a Nemzeti Turizmusfejlesztési Stratégia 2030 horizontális célrendszerére (Együtt-élő turizmus, Családbarát turizmus, Hozzáférhető turizmus, Érthető turizmus, Digitális turizmus) épülő és a Nemzeti Tájstratégia szellemiségéhez illeszkedő megmérettetésre. A pályázat a látogató/turista által a természetben átélhető élményt helyezi előtérbe a vizsgálat és az értékelés során. A pályázatra ökoturisztikai élményekkel lehet jelentkezni, melyek létrejöhetnek például tanösvényeken, látogatóközpontokban, egyéb bemutatóhelyeken (pl. állatkert, arborétum, vadaspark), vezetett túrák alkalmával, erdei kisvasutakhoz kapcsolódva, ökoturisztikai programokon, illetve konkrét ökoturisztikai létesítményekhez/programokhoz köthető digitális technológiák igénybevétele alkalmá-

val (Az év ökoturisztikai élménye). A pályázaton olyan egyedi élményeket biztosító programokkal lehet indulni, amelyek „a természetben valósulnak meg, és a terület értékeinek alapos, élményszerű megismerését teszik lehetővé” (Melyik lesz az év ökoturisztikai élménye?).

2.2.5 MŰSZAKI TÉNYEZŐK

Az ökoturisztikai fejlesztések nagy része főként a természet megóvására összpontosul, ugyanakkor több technológiai korszerűsítés is megvalósult 2014 óta. A nemzeti parkok és az egyéb környezetvédelmi területek turisztikai kínálatának bővítésére mintegy 4,31 milliárd forintot biztosít a GINOP 7.1.5-16 pályázat. A pályázat célja az adott nemzeti park sajátosságaira épülő attrakciók létrehozása és az értékesítéshez szükséges infrastruktúra kiépítése, komplex turisztikai kínálat megvalósítása innovatív, interaktív bemutatási formák fejlesztésével, és az ökoturisták igényeit szem előtt tartó szolgáltatások megalkotásával. A cél a szezon meghosszabbítását eredményező, fenntartható és a kulturális értékeket bemutató turisztikai fejlesztések támogatása, amelyek a turisztikai trendekkel összhangban vannak, egymástól megkülönböztethetőek és a látogatók nincsenek nagy terheléssel az adott területre (Nemzeti parkok komplex turisztikai fejlesztése). Emellett, az ökoturisztikai szolgáltatók a fejlesztéseik során egyre nagyobb arányban próbálnak alkalmazkodni a mozgássérültek igényeihez is (Az akadálymentes turizmusé a jövő Orfűn).

2.2.6 KÖRNYEZETI TÉNYEZŐK

A természetközeli állapotban megmaradt területek Magyarország területének harmadát teszik ki. Ebből 9 százalék védett terület, 21 százalék pedig Natura 2000 terület, bár a minősítéseket sok esetben figyelmen kívül hagyják beruházások engedélyezése során (Cent et al., 2013). A múltban vagy jelenleg megvalósuló fejlesztések hatására az eddiginél is nagyobb érdeklődés várható a természeti bemutatóhelyek iránt (Országos kampánnyal népszerűsítik a nemzeti parkokat).

Az ökoturizmusról elmondható, hogy minimalizálja a káros környezeti hatásokat, és a természet védelmét és megőrzését helyezi előtérbe. A turizmus ezen ágához tartozó turisták környezetkímélő szolgáltatásokat vesznek igénybe, így olyan szálláshely mellett döntenek, ahol van szennyvíztisztítás, korszerű

hulladékmegelőzés és -kezelés, jelentős a megújuló energiák hasznosítása, az épületek pedig faluképbe vagy tájba illők. Előnyben részesítik a helyi termékeket, így csökkentik az áruszállítással járó környezeti károkat. Az ökoturisták környezetkímélő közlekedési eszközöket használnak, nem szemetelnek, nem tépnek le virágokat. Előnyben részesítik a társasutazást, illetve gyakran veszik igénybe a rendelkezésre álló helyi közlekedési eszközöket, mint például a kerékpárt, a hajót, vagy a szánt (Lovasszán túra a Pilisben). Az ökoturisták szívesen vesznek részt értékmentő helyi programokon, közreműködnek természet- vagy műemlékvédelmi akciókban, esetleg adományokkal segítik a munkát. Ezzel nem csak az adott értékek megőrzéséhez járulnak hozzá, hanem pozitív példával szolgálnak a helyieknek, illetve a többi látogatónak egyaránt. Az ökoturisták javarészt nem a csúc szezonban utaznak, így a környezetre gyakorolt terhelés jobban eloszlik időben, ami szintén hozzájárul a környezeti károk csökkentéséhez.

Az ökoturizmus pozitív környezeti hatásai közé sorolható, hogy a kormányok a természeti értékek iránti fokozott érdeklődést látva az értékes természeti területeket védett területekké nyilvánítják, megóvva ezeket az intenzív mezőgazdaságtól, a fakitermeléstől és a bányászattól, megőrizve és gazdagítva a biodiverzitást (Országos Ökoturizmus Fejlesztési Stratégia, 2008, p. 19). Magyarországon először 2020 júniusában a Hortobágyi Nemzeti Parkban jött létre az a nemzetközi gyakorlatnak megfelelő övezeti rendszer, ami definiálja, hogy a védett terület egyes részein milyen típusú tájhasználatra van lehetőség. A nemzetközi szaknyelvben „magterületnek” is nevezett természeti övezet fő célja a háborítatlanság biztosítása, a lehető legkevesebb emberi beavatkozás mellett. A többi védett területen, bár kisebb-nagyobb korlátozásokkal, de megmaradt a fakitermelés, legeltetés, szántóföldi művelés, pedig a ritka és veszélyeztetett fajok túlélése szempontjából több háborítatlan élőhelyre lenne szükség (Háborítatlan területté válik a Hortobágy egy része).

A környezeti és társadalmi fenntarthatóság elősegítésére a Dél-dunántúli Ökoturisztikai Klaszter európai minták alapján kidolgozta saját fejlesztésű ökoturisztikai minősítő rendszerét, amely három kategóriában, a vendéglátás, a szálláshely és a rendezvények területén (a falusi vendégházak napraforgóinak mintájára) egytől három huncorig (kora tavasszal nyíló vadvirág) minősíti a szolgáltatókat. Ez a minősítő rendszer önfejlesztő rendszerként is működik, hiszen tükröt tart az ökoturiz-

mus szereplőinek. 30 egységet már minősített a klaszter és javasolja a rendszer országos bevezetését is (Szerdahelyi, 2019a).

2.2.7 JOGI KÖRNYEZET

Az ökoturizmus fejlesztése nemcsak lehetőséget, de kihívást is jelent a természeti értékkel rendelkező területek számára. A Québec-i nyilatkozat az ökoturizmusról (2002) alapján „Nemzeti, regionális és helyi szinten olyan ökoturisztikai politikai irányelvek és fejlesztési tervek megfogalmazása szükséges, amelyek igazodnak a fenntartható fejlesztés általános céljaihoz. A tervek kidolgozása széles körű konzultációs folyamatot igényel az ökoturizmusban érdekelttel, illetve azokkal, akikre az ökoturizmus hatással van.”

Ebből a szempontból elmondható, hogy a Pannon Egyetem és az Aquaprofit Zrt. által 2008-ban készített magyar ökoturisztikai stratégia aktualizálásra és kiegészítésre szorul. A turisztikai tervezés az alacsonyabb szinteken sem kielégítő: regionális és helyi szinten csak néhány ökoturisztikai fejlesztési terv készült az országban, a fenntarthatóság stratégiai szintű átgondolása tehát nem számít elterjedt gyakorlatnak ezen a területen. Pedig ez különösen fontos lenne annak fényében, hogy „az ökoturizmus vezető szerepet tölt be a turisztikai szektorban a fenntarthatóságot biztosító módszerek bemutatásában és bevezetésében” (Québec-i nyilatkozat az ökoturizmusról, 2002).

A természetvédelem legfontosabb alapidokumentumát Magyarországon a 1996. évi LIII. törvény a természet védelméről jelenti, ebben azonban csak közvetlenül esik szó a turizmusról: „Fenntartható használat (hasznosítás): a természeti értékek olyan módon és ütemben történő használata, amely nem haladja meg megújuló képességüket, nem vezet a természeti értékek és a biológiai sokféleség csökkenéséhez, ezzel fenntartva a jelen és jövő generációk életlehetőségeit” (p. 3).

A természeti értékekben gazdag – védett – területek „éppen a gazdasági hasznosítás szempontjából hátrányos helyzet (vízhiányos homokvidék, szikes terület, karsztos hegyoldal, lápos-mocsaras vidék) következtében nem esnek áldozatul az intenzív mezőgazdálkodásnak és őrződtek meg” (Országos Ökoturizmus Fejlesztési Stratégia, 2008, p. 11.). A hegy- és dombvidéki területeken a bányászat megszűnésével lehetett megőrizni az értékes élőhelyeket (Országos Ökoturizmus Fejlesztési Stratégia, 2008, p. 17.). Ezekben a térségekben az ökoturizmus egy kitörési pont lehet, így annak fejlesztése a területfejlesztés egyik fela-

data. Az erre vonatkozó legfontosabb hazai dokumentum az 1/2014. (I. 3.) OGY határozat a Nemzeti Fejlesztés 2030 – Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Konceptióról.

Az aktív és természeti turizmusban az alábbi területeken működnek minősítési rendszerek, nemzeti tanúsító védjegyek: falusi szálláshelyek (1–4 napraforgó), kempingek (1–5 csillag), lapátos vízi megállóhelyek (1–4 lapát), nemzeti parki védjegyes termékek, erdei iskolák (harkályos és erdészeti erdei iskola minősítések), lovas szolgáltatók (1–5 patkó) (Aktív turizmus, 2020).

Az ökoturizmushoz kapcsolódó dokumentumok a következők:

- Magyarországi Natúrparkok Fejlesztési koncepciója (2015–2030);
- Nemzeti Biodiverzitás Stratégia (2015–2020);
- Nemzeti Környezetvédelmi Program (2015–2020);
- Nemzeti Tájstratégia (2017–2026);
- Nemzeti Turizmusfejlesztési Stratégia 2030;
- Nemzeti Vidékstratégia (2012–2020);
- Országos Ökoturisztikai Fejlesztési Stratégia (2008–2013).

2.3 A HAZAI KERÉKPÁROS TURIZMUS PESTEL-ELEMZÉSE

A nemzetközi trendekbe illeszkedően Magyarországon is egyre nagyobb igény jelentkezik az aktív turisztikai szolgáltatások iránt, ami a belföldi turisták és a hazánkba látogató külföldiek utazási szokásaiban egyaránt megfigyelhető. Az aktív turisztikai ágazatok között a kerékpározás és a természetjárás kiemelt helyet kapnak. Az elmúlt években nem csak nemzetközi viszonylatban, hanem Magyarországon is számos, a kerékpáros turizmushoz és a természetjáráshoz kapcsolódó fejlesztés történt, aminek eredményeként ezek az aktív turisztikai termékek növekvő népszerűségnek örvendenek. A jó földrajzi adottságok és a folyamatosan javuló infrastruktúra az aktív turizmust a célcsoportok széles köre számára vonzóvá teszik (Az aktív turizmus helyzete Magyarországon, Fókuszban a kerékpározás és a természetjárás).

2.3.1 JOGI KÖRNYEZET

Hazai viszonylatban az Innovációs és Technológiai Minisztérium (ITM) meghatározó szereppel bír a kerékpározáshoz és a kerékpáros turizmushoz köthető jogi szabályozás megalkotásában. A 4/2019. (II. 28.) ITM utasítás tartalmazza az ITM Szervezeti és Működési Szabályzatát, melyben a kerékpáros közlekedéssel kapcsolatos minisztériumi feladatok (felelőse: közlekedésért felelős helyettes államtitkár), illetve a Kerékpáros Koordinációs Főosztály feladatai is felsorolásra kerültek. Utóbbi többek között a kerékpárutak fejlesztéséhez, működtetéséhez, fenntartásához és nyilvántartásához kapcsolódó jogszabályok, előterjesztések szakmai előkészítéséért

felel. Ezen túl előkészíti a kerékpáros turizmus és szolgáltatások fejlesztéséhez kapcsolódó jogszabályokat és elkészíti a Modern Városok Program keretében tervezett kerékpáros fejlesztésekhez kapcsolódó előterjesztéseket (4/2019. (II. 28.) ITM utasítás).

Magyarországon az autóval közlekedő emberek számára kötelező tananyagnak számít a KRESZ ismerete, ami tartalmazza a kerékpárosokra vonatkozó szabályokat is. Egymás épségének megóvása érdekében a kormány előírásokat határozott meg a kerékpáros közlekedésben. Ilyen szabály például a bicikli rendeltetésszerű használata, a fényvisszaverő mellény viselése, a kerékpár lámpákkal való felszerelése, valamint annak biztosítása, hogy a kerékpáros könnyen észrevehető legyen a rosszabb látási viszonyok mellett is. A balesetek megelőzése érdekében figyelmeztető táblákat helyeztek el a gyalogátkelőhelyeknél, miszerint a kerékpárt tolvaj szabályos áthaladni (Önkormányzati roadshow: javaslatcsomagokkal, előadásokkal keressük fel az új helyi vezetőket).

A Magyar Kerékpáros Turisztikai Szövetség tervbe vette az Európai Kerékpáros Szövetség által ajánlott BikeFriendly nemzetközi kerékpáros turisztikai minősítési rendszer bevezetését. A kerékpáros túrázók igényeinek megfelelő szálláshelyeket, éttermeket, látnivalókat vagy akár útvonalakat is minősítő rendszerek már több európai országban sikeresen működnek (Mintegy 650 millió forintból fejlesztik a kerékpáros turizmust a Sopron-Fertő térségben).

2.3.2 POLITIKAI KÖRNYEZET

A jövőben a kormánybizottság tanulmányútra szándékozik vinni a hazai városok vezetőit, olyan, a kerékpáros közlekedés szempontjából fejlett városokba, mint Koppenhága vagy Amszterdam. „Hogy a polgármesterek személyesen is láthassák a bringás városokat. Ez várhatóan komoly szemléletformáló utazás lesz számukra, és sok pozitív eredményt hoz városaink fejlesztésében, élhetőbbé tételében” – mondta Révész Máriusz Aktív Magyarországért felelős kormánybiztos (255-ször tekinték le a Giro d'Italia távját a Bringázz a Munkába kampányban).

Egyelőre nem áll rendelkezésre egységes koordinációs módszer az EU-s tagállamokban a kerékpárút és kerékpáros turizmus fejlesztéseinek összehangolására, az Európai Unió azonban a francia és dán példák alapján országoként több kisebb koordinációs központ létrehozását helyezi előtérbe az egy országban elérhető egy ernyőszerkezet helyett (Bodor, 2019).

A kerékpáros ügyek koordinálásért (az infrastruktúra és szolgáltatások fejlesztésétől a hálózat működtetésén át a szabályozásig) nemzeti szinten és a kormányzaton belül az ITM felel, ám a turisztikai célú beruházások esetén a döntések gyakran külső szereplőnél (Révész Máriusz Aktív Magyarországért felelős kormánybiztosnál vagy a Magyar Turisztikai Ügynökségnél) születnek meg a szakmai partnerekkel (pl. Magyar Kerékpáros Turisztikai Szövetséggel) való egyeztetést követően. A kormány döntésének megfelelően az ITM dönt a központi költségvetési forrásból finanszírozott fejlesztésekről, illetve biztosítja az ezekhez szükséges forrást. Az európai uniós támogatások mellett körülbelül évi 10 milliárd forint hazai forrás áll rendelkezésre fejlesztésekre és további 1 milliárd forint a kerékpárutak működtetésére (Milyen irányba tart a kerékpáros turizmus fejlesztése?).

2018-ban kutatást készített a Magyar Kerékpárosklub az Innovációs és Technológiai Minisztérium támogatásával. Az eredményekből kiderült, hogy a megkérdezettek 70%-a szokott kerékpározni, a válaszadók 17%-ának ez az elsődleges közlekedési eszköze, 38% legalább hetente biciklire ül. A legtöbben a Dél-Alföldön kerékpároznak, a budapestiek 16%-a hetente többször biciklivel közlekedik. A kutatásból az is kiderült, hogy a nők bicikliznek többet a mindennapokban: a nők 18%-a, míg a férfiak 16%-a használ naponta kerékpárt. A lakosság túlnyomó része jónak tartja a kerékpárosbarát infrastruktúra fejlesztését, ami a legfontosabb húzóerő lehet a kerékpárra váltáshoz (Mégmértük, hányan, mennyit kerékpároznak a magyarok és min változtatnának – reprezentatív kutatás).

2.3.3 GAZDASÁGI KÖRNYEZET

A turizmus folyamatosan növekszik Magyarországon, amely egyrészt fejlesztési lehetőségeket teremt, másrészt egyre inkább előidézi a túlturizmus veszélyét. Erre jelent jó megoldást a kerékpáros turizmus, mert időben és térben nem egy helyre koncentrálja az utazókat. Nagy előnye a tömegturizmussal szemben, hogy a kerékpáros turizmus esetében a bevételek 60-70%-a a helyi szolgáltatóknál realizálódik, ráadásul a kerékpáros turisták körében az átlagosnál magasabb a fajlagos költés (Bodor, 2019).

2019-ben Magyarországon közel 9100 kilométer hosszúságú kerékpárút állt rendelkezésre, s mintegy 2000 km megépítése van tervben hazai és EU-s forrásokból. A magyarok kirándulásaik alkalmával 22%-ban a kerékpárt választják közlekedési eszköznek, a kormány emiatt tartja kiemelten fontosnak a kerékpáros turizmus fejlesztését. Ennek érdekében az elmúlt évek során több nagy beruházást kezdeményezett az állam annak érdekében, hogy az így is nagy léptékekben fejlődő kerékpáros turizmus még nagyobb mértékben kielégítse a felmerülő fogyasztói igényeket (Indul a Balatoni bringakör felújítása, 2019).

A 1731/2018. (XII. 18.) Korm. határozat alapján a 2019–2021 közötti időszakban 29.323.431.478 forint áll rendelkezésre a kerékpáros projektek finanszírozására, az alábbi költségvetési évek szerinti ütemezéssel.

Év	Rendelkezésre álló összeg (Ft)
2019	14.579.180.000
2020	12.284.251.478
2021	460.000.000
Összesen	29.323.431.478

1. táblázat: Magyar kerékpáros projektek finanszírozására rendelkezésre álló összegek, 2019-2021

Forrás: 1731/2018. (XII. 18.) Korm. határozat a kiemelt kerékpáros útvonalak fejlesztésének finanszírozásáról

2.3.4 TÁRSADALMI-KULTURÁLIS KÖRNYEZET

Mint az élet legtöbb területén, a kerékpáros turizmusban is kialakultak olyan sajátosságok, amelyek a turizmus ezen ágát jellemzik. A kerékpáros utazások időtartama általában rövidebb, rendszerint egy hosszú hétvégét vesz igénybe és az utazások előre, részletesen meg vannak tervezve (Sport és turizmus).

Az ország több területén civil szervezetek látogatnak el önkormányzatokhoz azzal a céllal, hogy népszerűsítsék a kerékpározást és ismertessék a legfontosabb javaslataikat, ezzel is arra törekedve, hogy kialakítsák a megfelelő kerékpáros kultúra kereteit. Ilyen szervezet például a 2002-ben létrejött Magyar Kerékpárosklub, amely több budapesti kerület önkormányzatát is felkereste már (Önkormányzati roadshow: javaslatcsomagokkal, előadásokkal keressük fel az új helyi vezetőket).

2020. március 19-én a Tatai Rendházban került megrendezésre az első Aktív Magyarország Térségi Workshop, melynek célja volt, hogy a helyben érintett szereplők közösen gondolkodjanak, egyeztessenek a regionális aktív- és ökoturisztikai kérdésekről, lehetőségekről. 2020-ban több helyszínen is megvalósultak térségi workshopok, márciusban Komárom-Esztergom, Győr-Moson-Sopron és Fejér megye aktív turisztikai szakembereit, partnereit várták közös munkára a szervezők (Aktív Magyarország Térségi Workshop – Tata).

A „Bringázz a munkába!” kampány fő célja egy alkalmazás segítségével a megtett km-ek számolása és gyűjtése csapatosan, akár vállalati szinten is. A kampányhoz összesen 8.600 ember csatlakozott, akik összesen 906.074 kilométert tettek meg kerékpárjaikkal (255-ször tekerték le a Giro d'Italia távját a Bringázz a Munkába kampányban). A 2019-es kampány lezárásával a résztvevők összesen 130 millió forintnak megfelelő benzinpénzt takarítottak meg, és 114 tonna szén-dioxid kibocsátást kerültek el („Bringázz a munkába!”).

2015. május 11-én rendezték meg először „A Közlekedési Kultúra Napja” című eseményt. Azóta minden évben május 11-én a hazai közlekedési kultúra és a biztonságos közlekedés iránt elkötelezett partnerszervezetek az ország minden részében figyelemfelhívó rendezvényeket szerveznek.

2020-ban a Közlekedéstudományi Egyesület első alkalommal hirdetett pályázatot „Az év kerékpárútja” címmel, a cél az ország legszebb kerékpárútjának megtalálása és a kerékpáros közlekedés további népszerűsítése volt (Közlekedési Kultúra Napja). A Közlekedési Kultúra Napja Facebook-oldalán zajlott szavazás során 5.494 kedvelés érkezett a lakosok által beküldött 11 kerékpárútra, a nyertes a Tatabánya-Tata szakasz lett (Az Által-ér völgyi bicikliút győzelmét emléktábla hirdeti).

A kerékpáros és az ökoturizmus iránt is érdeklődő turisták előtt 2020-ban új lehetőségek nyíltak meg a természeti élménykerékpározással, amellyel újfajta és egyedülálló élményeket ismerhetnek meg. Az első

határmenti kerékpáros „természeti élményút” egységes, egyhetes túra során, illetve szakaszonként is teljesíthető (Tematikus kerékpáros élményutat hoznak létre).

2.3.5 KÖRNYEZETI TÉNYEZŐK

Magyarország adottságai kiválóak a kerékpáros turizmus szempontjából. Az ország változatos, látványos táji értékekkel rendelkezik, egymáshoz viszonylagos közelségben, így egy hosszabb kerékpáros túra alkalmával több tájegység is bejárható két keréken. Az ország domborzati viszonyainak köszönhetően a kerékpáros túrák feltételei széles körben rendelkezésre állnak, akár családosok számára is. Az éghajlat évi 6-8 hónapos szezont tesz lehetővé, a csapadékos napok száma alacsony, azonban a legtöbb csapadék jellemzően a május-júniusban hullik. Az őszi folyamán is kialakul az ország jelentős részén egy másodlagos csapadékmaximum, amely a kerékpáros turizmusra, mint szezonhosszabbító tényezőre hatással van (Csapadékos napok Magyarországon, A kerékpáros turizmus fejlesztési stratégia).

2.3.6 TECHNOLÓGIAI, MŰSZAKI TÉNYEZŐK

Magyarországon a kerékpáros infrastruktúra tekintetében számos projekt került megvalósításra a kerékpározás és a kerékpáros turizmus népszerűsítése érdekében. Az elmúlt évek során számos nagyobb infrastruktúra projekt – a Balatoni Bringakör és a Duna-menti kerékpárút korszerűsítése, a Budapest-Balaton útvonal kiépítése – mellett több kiemelt turisztikai térségben is valósultak meg fejlesztések. Ilyen például Tokaj térsége, a Fertő-tó, Tisza-tó vagy a Felső-Tisza vidéke. Továbbá a meglévő kerékpárutak szakaszos felújítására is sor kerül (Milyen irányba tart a kerékpáros turizmus fejlesztése?).

A Magyar Közút Nonprofit Zrt. az általa kezelt kerékpárutaknál 19 helyen telepített gépi forgalomszámláló eszközöket, melyek a nap 24 órájában, egész évben méréseket végeznek. Ezzel a társaság egy olyan mérőhálózat és mérési terv kialakítását célozza meg, melynek segítségével a magyarországi kerékpáros forgalom egyre jobban feltérképezhető. Ennek érdekében évente kézi kerékpáros forgalomszámlálást terveznek, valamint további 32 gépi mérőeszköz beszerzését indították el. A magyar

fejlesztésű gépek segítségével az időjárás adatokat is rögzíteni tudják, mellyel a kerékpározás időjárás-tól való függésének elemzésére is lehetőség nyílik. A napelemmel működő rendszer pedig meg tudja különböztetni a kerékpáros és gyalogos forgalmat, valamint a haladási irányokat is. A forgalomszám-lálásból létrejövő adatok – melyek a www.veloclass.hu oldalon is elérhetőek – segítenek abban, hogy megalapozott, a kerékpározók igényeit kiszolgáló további fejlesztések valósulhassanak meg hazánkban. Az egységes, országos szemlélet, az egyes beruházások tervezéséhez rendelkezésre álló forgalmi adatok, a Kormány által biztosított források, és az így megvalósuló koncepcionális fejlesztések rövid-, közép- és hosszútávon is a kerékpározni vágyók érdekét segítik majd.

A legutóbbi, 2015-ös országos felméréshez képest a 2018-as forgalomszám-lálás elemzéséből kiderül, hogy a turisztikai szempontból jelentős nyári hétvégék aránya lényegesen, mintegy 4 százalékkal magasabb, azaz a kerékpáros turizmus a két mérés során eltelt időszakban növekedett. A szabadidős célú kerékpározás erősödéséhez hozzájárulhatott, hogy több, eddig nem meglévő kerékpáros túraútvonalat is kijelöltek a szakemberek, például a Fertőd-Keszthely, a Pannonalma-Veszprém-Balatonfüred, a Nagykanizsa-Szeptenek-Semjénháza-Murakeresztúr, a Tokaj-Mád-Sárospatak, a Dunaföldvár-Kecskemét-Békés, valamint az Eger-Mezőkövesd-Poroszló útvonalat (A kerékpáros-számlálás eredménye: a turisták száma növekedett, a közlekedőké csökkent).

A kerékpározás célcsoportjainak bővítését segíti, hogy a technológia fejlődésével létrejött a bicikli modernizált változata, az elektromos kerékpár. Ennek két fajtáját különböztetjük meg. A pedelec névre hallgató kerékpár egy elektromos meghajtásrendszerrel segíti használatát, így elengedhetetlen annak további hajtása. További érdekesség az, hogy a pedelec használata minden megtett 100 km után 14 forintjába kerül használatjának. Az e-bike típusú elektromos biciklit már nem szükséges használatjának tekerni, csak akkumulátor üzemelteti, így nem is kerékpárként (formájától eltekintve), hanem elektromos mopedként kategorizálják. Mindkét alternatíva környezetbarát megoldásnak számít (leszámítva az akkumulátor és a töltéséhez szükséges elektromos energia előállítását) az autózáshoz képest, használat közben nem szennyezi a környezetet (A kerékpártechnika főbb mérföldkövei – a „modern” korszak).

A kerékpározás nagyon kedvelt a városlátogatók körében is. A MOL Bubi közbringarendszer 2014-es elindításával új fejezet nyílt a budapesti közösségi közlekedésben. A rendszer célja, hogy a kerékpáros közlekedés feltételeinek javításával egyre többen válasszák rövid városi utazásaikhoz alternatívaként a biciklit. 2020 februárjában összesen 156 gyűjtőállomáson, 2071 db kerékpárt tud igénybe venni a budapesti lakosság és a városba érkező turisták (MOL Bubi). 2021 májusában újraindult a rendszer kevesebb kerékpárral, de könnyebb használattal (Mindenkinek megéri az új MOL Bubi). A budapesti rendszeren kívül több magyar városban (Nagykanizsa, Esztergom, Szeged, Hévíz) is rendelkezésre áll közösségi kerékpáros szolgáltatás.

2.4 A RÁKOS-PATAK BEMUTATÁSA

A Rákos-patak a Gödöllői-dombságból ered, és a pesti Dagály fürdőnél torkollik a Dunába. A Duna magyarországi szakaszának leghosszabb bal parti mellékvíze négy agglomerációs települést - Szadát, Gödöllőt, Isaszeget, Pécelt - és öt fővárosi kerületet - Rákosmentét, Kőbányát, Zuglót, Angyalföldet és a XVI. kerületet - érint, vonzáskörzetében mintegy egymillió ember él.

A Rákos-patak 44,3 km hosszú (ebből 22 km Budapesten belül), kb. 0,1 km² (kapcsolódó vizes élőhelyekkel együtt) vízfelülettel. A középszakaszon (Pécelnél) 150-260 m³/s a vízhozama, itt a vízsebesség 4-5 km/h. A partvonalak hossza kb. 100 km a kapcsolódó vizes élőhelyekkel együtt, ez a Velencei-tó partvonalának több mint háromszorosa. Az átlagos vízmélység (középszakaszon-Pécelnél) 0,5 m, vízgyűjtő területének nagysága 185 km².

A Rákos-patak Pest határában levő szakaszán a XVIII. században történtek az első szabályozási munkálatok, lecsapolások, felmérések. Az Ördög-malomtól délre eső területet (a mai Váci út környéke) a későbbiekben szabályozták. Balla Antal Pest megyei mérnök javaslata alapján 1760 és 1780 között a meder kiszélesítésével, valamint egy nagyobb csatorna építésével vezették a mocsarak vizét a Dunába. Ezzel egyidejűleg zajlottak a töltés-építési munkálatok is.

Rákoscsabának és Rákoskeresztúrnak a patak áradásakor egyre több kárt okozott a víz, ezért itt is szükségessé vált a szabályozás. A Rákos-patakmal kapcsolatban egy grandiózus terv is létezett a XX. század elején, a rákosi hajózható csatorna terve már Szemere Bertalan elképzelései között is szerepelt. A terv azonban csak terv maradt, így a szabályozás is későbbre halasztódott.

1918-ban a főváros 6 millió korona kölcsön felvételéből a patakot szabályozta volna, de a háborús összeomlás miatt elhalasztották az építkezéseket. Végül 1925-ben fogtak hozzá a patak 3 kilométeres, pesti szakaszának rendezéséhez. Az 5 évig tartó munka során új medret ástak, amit betonlapokkal raktak ki. A legnagyobb technikai bravúrra akkor volt szükség, amikor a Rákosrendező pályaudvar alatt vezették át a patakot. A fővárosi szakasz teljes kiépítése 1941 nyarán indult meg.

A Rákos-patak medre teljes hosszon szabályozott, Budapest közigazgatási határától betonmederben fut. A budapesti szakaszon kisebb műtárgyak (hordalékfogók – surrantók) találhatóak, sok a kiépített vízbefolyó, valamint illegális szennyvízbefolyási gócpontok is vannak. A szennyezések jelentősen lecsökkentek az 1960-80-as szinthez képest, de azért nem álltak meg teljesen. Rengeteg illegális szennyvízbekötés szennyezi a patakot, ezek ellen pedig nehéz hatékonyan fellépni, sokszor nagyon nehezen észrevehetőek.

A belvizek a szabályozás és a medermélyítés következtében, illetve a patak mentén kiépülő csapadékvízlevezetési létesítmények miatt gyakorlatilag megszűntek. A X. és a XVII. kerület természetes zöldterületein azonban kisebb területeken ideiglenesen még ma is jelen vannak, ami nagyon jól tesz az élővilágnak. A kiépítetlen szakaszokon természetvédelmi szempontból nagyobb kiterjedésű belvizekre lenne szükség, ami a patak medrének megemelésével megoldható lenne. Az áradások és a belvíz kérdése a patak tekintetében túlbiztosításra került, sok helyen még ma is lenne létjogosultsága a patak kiöntésének és a belvizek jelenlétének.

A patak szabályozásakor a mocsarak jelentős részét lecsapolták. A patak útját különféle típusú vizes élőhelyek (kiszáradó kékperjés láprétek, mocsárrétek, nedves kaszálók, időszakos vízborítású területek, patakmenti ártéri galériaerdők) szegélyezik, amelyek élővilága nagyon gazdag. A patak Pest megyei szakaszát több helyen nádas kíséri. Ezen kívül sok helyen megfigyelhetünk fűz-nyár ligeterdőkét és néhány ponton kiszáradó kékperjés láprétek is megmaradtak. Kiemelendő, hogy a Magyarországon vadon előforduló növényfajok kb. 20%-a megtalálható a Rákos-patak mentén.

A patak fontosságát növeli, hogy télen nem fagy be, nyáron pedig nem szárad ki, így egész évben ivási és fürdési lehetőséget biztosít számtalan madárfaj részére. A patak mentén megtalálhatók a rendszeresen itt áttelelő hegyi billegetők (*Motacilla cinerea*): a többnyire fiatal madarak szeptember elejétől március végéig itt tartózkodnak. A füst- és molnárfecskék (*Hirundo rustica*, *Delichon urbica*) egész nyáron megfigyelhetők a patak környezetében. A mederben több helyen fészkel a tőkés réce

2. ábra: A Rákos-patak nyomvonala

Forrás: Google Earth alapján saját szerkesztés, 2020

(*Anas platyrhynchos*) és barázdabillegető (*Motacilla alba*) is. Egész évben megfigyelhető a vörös vércse (*Falco tinnunculus*) és a karvaly (*Accipiter nisus*). Vonuláskor légykapóktól (*Muscicapa spp*), füzikéktől (*Ficedula spp*) és poszátáktól (*Phylloscopus spp*) (nyüzsögnek a bokrok. Megfigyelhető még a területen többek között a gatyás ölyv (*Buteo lagopus*), a kaszáslyom (*Falco subbuteo*), az erdei szalonka (*Sco-*

lopax rusticola), a jégmadár (*Alcedo atthis*), a havasi pityer (*Anthus spinoletta*), a házi rozsdafarkú (*Phoenicurus ochruros*), a cigánycsuk (*Saxicola torquata*), a rozsdás csuk (*S. rubetra*), valamint a nádi sármány (*Emberiza schoeniclus*) is.

A teljes patakmente jelentős rekreációs terület, mely a X. kerulettől keleti irányba haladva sok helyen megőrizte eredeti természeti értékeit.

2.4.1 SZADAI SZAKASZ

A patak forrása közvetlenül Gödöllő és Szada határán helyezkedik el, területét jó állapotú erdőségek és cserjés állományok veszik körül. A forrásvidék nem védett terület, bár magukat a forrásokat ún. ex lege védett természeti értéknek tekintjük. A patak medre és vonalvezetése itt teljesen természetes állapotú.

1. kép: A Rákospatak forrása

Forrás: Szabó Zsófia

2. kép: A Rákospatak szabályozatlan medre a forrástól kb. 100 m-re

Forrás: Szabó Zsófia

2.4.2 GÖDÖLLŐI SZAKASZ

A patak településen belüli hossza kb. 10,5 km, a város belső részein újra betonburkolatot kapott. A patak közvetlen környezetében nagyon sok, jelentős műemlék található, a város belső részein nagy kiterjedésű parkokat talál a látogató. A város déli részén több természetvédelmi terület fekszik, amelyek Isaszeg felőli oldalán egy tőrendszer található.

3. kép: A Rákospatak gödöllői szakaszának látképe az Alsóparknál

Forrás: Dr. Keller Krisztina, 2020

4. kép: A Rákospatak gödöllői szakaszán mellékág becsatlakozása

Forrás: Dr. Keller Krisztina, 2020

2.4.3 ISASZEGI SZAKASZ

A patak mentén egyedül itt maradtak meg tőzegesedő nádastavak az egykori nagy kiterjedésű patakmenti vizes élőhelyekből, amelyek fontos vízszűrési feladatokat látnak el és értékes élővilágnak adnak otthont. Isaszeg északi részén a patak menti vizes élőhelyeket horgásztavakká alakították át, a patak településen belüli hossza kb. 6,8 km.

5. kép: Az Isaszegi-nádasztó a város irányából

Forrás: Bajor Zoltán, 2019

7. kép: Az isaszegi Nagy-horgásztó látképe

Forrás: Bajor Zoltán, 2019

6. kép: A nádasztó látképe Gödöllő felől

Forrás: Bajor Zoltán, 2019

8. kép: A Rákos-patak a horgásztavak mellett

Forrás: Bajor Zoltán, 2019

2.4.4 PÉCELI SZAKASZ

A település nyugati végénél kezdődik a patak kibetonozott szakasza (M0-s híd közelében), ettől keletre a meder már nem vágódik be mélyen. A medervezetés továbbra is döntően egyenes, kisebb kanyarulatok azonban itt már megtalálhatók. Kisebb-nagyobb állóvizek jelennek meg a patak régi kiöntéseinek helyén, melyeket döntően horgászvízként hasznosítanak. A patak mentén domborok jelennek meg erdőkkel és száraz sztyepprétekkel, illetve gazdag élővilággal, amelyek részben a Gödöllői Tájvédelmi Körzethez tartoznak. A patak településen belüli hossza kb. 4,5 km.

9. kép: A péceli szennyvíztisztító befolyója

Forrás: Bajor Zoltán, 2019

11. kép: Löszdombok értékes élővilággal

Forrás: Bajor Zoltán, 2019

10. kép: A Rákos-patak a házak között

Forrás: Bajor Zoltán, 2019

12. kép: Péceli horgásztavak a Rákos-patak mentén

Forrás: Bajor Zoltán, 2019

2.4.5 XVII. KERÜLET – PÉCELTŐL A HATÁRMALOM UTCÁIG

A terület egy része beépített, a kibetonozott patakmeder a teljes szakaszon jellemző, mely összefüggő. Ezen a szakaszon a természetes és természetközeli zöldterületek sok helyen megszakadnak, az élőhelyfoltok fragmentáltak. A patak kerületen belüli szakaszának hossza kb. 7,5 km. A Rákoscába út és a Cinkotai út között van kiépített kerékpárút.

13. kép: A X. kerülettel határos részen található galéria-erdők

Forrás: Bajor Zoltán, 2019

15. kép: A Rákos-patak egyik hordalékfogója

Forrás: Bajor Zoltán, 2019

14. kép: Süllyedő kastély a Rákoscába utcánál

Forrás: Bajor Zoltán, 2019 1

16. kép: A Pécel határán véget érő kibetonozás

Forrás: Bajor Zoltán, 2019

2.4.6 X. KERÜLET – A HATÁRMALOM UTCÁTÓL A KEREPESI ÚTIG

Ebben a kerületben részben beépített a környezet, a kulturális látnivalók a paktól távolabb helyezkednek el. A patakmeder kibetonozott, megjelenik a mezőgazdálkodás (főként állattartás, kaszálás). Nagy kiterjedésben megjelennek a természetes és természetközeli zöldterületek a patak mentén, melyek egy összefüggő egységet alkotnak (részben védett területek). A patak kerületen belüli szakaszának hossza 5,8 km.

17. kép: Lovasvölgyi út: eltűnnek az épületek

Forrás: Bajor Zoltán, 2019

19. kép: Természetes vizes élőhely (Túzok utca)

Forrás: Bajor Zoltán, 2019

18. kép: Piócsásgödrök a Rákos-patak mentén

Forrás: Bajor Zoltán, 2019

20. kép: Kiterjedt kaszálók a Rákos-patak mellett

Forrás: Bajor Zoltán, 2019

2.4.7 XIV. KERÜLET – A KEREPESI ÚTÓL A RÁKOSRENDEZŐIG

A patak teljes mértékben körbeépített, ebben a kerületben mélyen bevágott, kibetonozott mederrel rendelkezik. Sok közúti híd keresztezi, az épített zöldfelületek a patak mentén keskenyek. A természetes zöldfelületek teljesen eltűntek. A patak kerületen belüli szakaszának hossza 5,6 km. A Csömöri út és a Füredi út között kerékpárút fut.

21. kép: A Rákospatak látképe az M3-asnál

Forrás: Bajor Zoltán, 2019

23. kép: A Rákospatak a Lantos Mihály Sportközpontnál

Forrás: Bajor Zoltán, 2019

22. kép: A Csömöri utca medre

Forrás: Bajor Zoltán, 2019

24. kép: A Rákospatak a Rákospatak utca mentén

Forrás: Bajor Zoltán, 2019

2.4.8 XIII. KERÜLET – A RÁKOSRENDEZŐTŐL A DUNA ARÉNÁIG

A Rákos-patak teljes mértékben körbeépített, mélyen bevágott, kibetonozott mederben fut. Sok közúti híd keresztezi, az épített zöldfelületek a patak mentén általában nagyon keskenyek és egymástól fragmentálódtak, a természetes zöldfelületek teljesen eltűntek. Kerületen belüli szakaszának hossza 3,1 km. A Tatai úttól a torkolatig kerékpárút vezet.

25. kép: A Rákos-patak befolyója

Forrás: Bajor Zoltán, 2019 2

26. kép: A Rákos-patak kiépített betonmedre

Forrás: Bajor Zoltán, 2019

2.5 A RÁKOS-PATAK MENTI TELEPÜLÉSEK TURISZTIKAI ADOTTSÁGAINAK BEMUTATÁSA

2.5.1 TÖRTÉNETI ÁTTEKINTÉS

A patak nevének első említése 1061-ből származik, amikor Ottó somogyi ispán a zselicszentjakabi apátság alapítólevelében felsorolta a monostor birtokait. A patak rengeteg malmot hajtott akkoriban, a lassú folyása miatt gátak segítségével zúdították a malmokra a vizet. 1347-ből van adat Rákos-patak által hajtott ún. péceli alsómalomról és seregélyfogó helyről is (A Herman Ottó Múzeum Évkönyve, 2013, pp. 213–219.). Ha alsómalomról esik szó, akkor feltételezhetjük egy felsőmalom létét is.

„1277-1540 között Rákosmezőn, a patak partján több országgyűlést is tartottak. A rákosi rétek nagy jelentőséggel bírtak gazdasági szempontból, hiszen a terület kaszálásra, legeltetésre és az állatok itatására is kiválóan alkalmas volt. A török megszállás alatt a Rákoskeresztúr melletti pusztákat javadalombirtokból kincstári birtokká alakították és egy-egy török főtiszt bérbe vette és önálló gazdálkodásba fogott. Emiatt a környező falvak magyar lakosainak engedélyt kellett kérni a rákosi réteken való legeltetéshez, a marhák itatásához. A török korból van adatunk egy Rákoscsabán működő háromkerékű vízimalomról is” (Magyar Geocaching Közhasznú Egyesület, 2005).

2.5.2 A RÁKOS-PATAK MENTI KERÉKPÁRÚTHOZ KAPCSOLÓDÓ ÖKOTURISZTIKAI FEJLESZTÉS LEHETŐSÉGEI

A Rákos-patak menti összefüggő kerékpáros útvonal kialakítása illeszkedhet egy komplex rekreációs és ökológiai folyosó létrehozásának koncepciójába, a tervezés során azonban a közlekedési és turisztikai megfontolások mellett a természetvédelmi szempontokat is figyelembe kell venni.

A cél egy teljes hosszában végigkerékpározható és akadálymentesen végiggyalogolható közlekedési folyosó és turisztikai desztináció kiépítése. Az útvonal egyes részein már most is található kerékpárút, más részéről viszont hiányzik, illetve azok nem érnek össze. A kerékpáros turizmus új ökoturisztikai szol-

gáltatás központú fejlesztésének egyik alappillére a patak teljes vonala mentén található természeti és rekreációs, valamint kulturális értékek minél teljesebb feltérképezése. Az általunk összegyűjtött információkat településekre és Budapest esetében kerületekre bontva ismertetjük az alábbiakban. Az alfejezetekben először szövegesen mutatjuk be a fő természeti és kulturális vonzerőket, szállás és étkezési lehetőségeket, majd térképen ábrázoljuk azokat. Az adott térség bemutatását egy táblázattal zárjuk, amelyben zöld színnel a természeti, kézzel a kulturális, sárgával a speciális (például szakrális vagy rekreációs), végül narancssárgával a vegyesen több típusba is besorolható látnivalókat jelöljük.

2.5.3 SZADA TURISZTIKAI ADOTTSÁGAINAK BEMUTATÁSA

„Szada nagyközség Pest megyében, a Gödöllői járásban található. A Gödöllőt Váccal összekötő 2104-es számú út mentén, Gödöllő és Veresegyház között fekszik. Régi pesti elnevezése: Gyümölcstermő szent Szada. A szadaiak életében a főváros közelsége mindig meghatározó volt, a „gyümölcstermő” kifejezés is arra utal, hogy lakóinak megélhetését egykoron a budapestiek terményekkel való ellátása biztosította” (Polgármesteri köszöntő, Szada, 2020).

Lakosok száma 2019. január 1-jén: 5 650 fő (KSH, 2019)

Természeti és rekreációs jellegű vonzerők:

Közvetlen hatásterület:

A település határában ered a Rákos-patak, melynek szadai forráscsoportját jelző kő a Dobogói Szabadidő Parkban található. A patak a forrás környékén szinte teljesen eredeti, természetesnek mondható, szabályozatlan formájában van jelen; itt megtalálhatjuk azokat a természetes állapotokat, amelyek korábban a patak mentén máshol is jellemzőek lehettek.

A Gödöllői-dombság legmagasabb pontja a Margita, tetején kilátóval (geodéziai toronnyal).

Közvetett hatásterület és határos területek:

Veresegyházi Medvetthon és Macikaland kalandpark

3. ábra: Szada turisztikai vonzerőinek elhelyezkedése

Forrás: Google Earth alapján saját szerkesztés, 2019

Kulturális vonzerők:

Közvetlen hatásterület:

-

Közvetett hatásterület és határos területek:

A legfontosabb kulturális vonzerők a község központjában érhetőek el, közülük kiemelkedik a Székely Bertalan műterem, emlékház, emlékmű. A festő volt lakóházában emlékszoba és helytörténeti könyvtár kapott helyet. 2006 óta ebben az épületben működik a környék legszebb kiállító helye, a Műteremház Galéria. A közparkként működő kertben található szabadtéri színpad közkedvelt ünnepi helyszín.

További vonzerők:

- Faluház - Székely Bertalan Művelődési Ház és Könyvtár
- Földvár
- Rudnyánszky-kripta, és -kápolna

Szálláslehetőségek és vendéglátóhelyek:

A településen – valószínűleg a szomszédos Gödöllő széles vendéglátóhelyi választéka miatt - csak néhány szálláshely és vendéglátóhely található; ezek egy része nem is a településre van bejegyezve. Panziók és vendégházak (Gesztenyés Panzió, Béke Vendégház, Várdombi Vendégház), valamint egy nagyobb fogadó (A Szűcs Fogadója) állnak a vendégek rendelkezésére. A vendéglátóipari egységek száma megfelelő az elmúlt 5 év folyamán, valószínűsíthetően a csökkenő forgalom miatt. Ezek fellendítésében nagyot segíthet a kerékpárút megépítése és a hozzá kapcsolódó kerékpáros turizmus felvirágoztatása.

2. táblázat: Szada turisztikai vonzerőleltára
 Forrás: saját szerkesztés, 2019

Vonzó megnevezése	Honlap	Közösségi média oldal	Vonzó típusa	Jelenlegi hatókör	Potenciális hatókör	Védettség	Tulajdonos / kezelő	Szabadidős hasznosítás	Turisztikai hasznosítás	Megközelíthetőség	Akadálymentesség	Kapcsolódó interpretációs eszközök	Kiegészítő szolgáltatások	A fejlesztés lehetséges célcsoportja
TÉRKÉPMELLEKLETEN JELÖLVE														
Gödöllői Tájvédelmi Körzet a Margitváral	https://hu.wikipedia.org/wiki/Gödöllői-dombtság	https://hu-hu.facebook.com/pages/Gödöllői-Dombtájvédelmi-Körzet/1561172356143915	természet/kulturális/rekreációs	országos	országos	Igen (természet)	Duna-Ipoly Nemzeti Park Igazgatóság	Igen	Igen	kerékpárral, közösségi közlekedéssel, autóval	Részben	Duna-Ipoly Nemzeti Park által szervezett események	Kilátók, közelben boltok, étkezési lehetőségek stb.	Az ország egész lakossága érintett lehet
Székeley Bertalan műterem, emlékház, emlékmű	www.museum.hu/muzeum/942/Szekely-Bertalan_Emlekhaz?		kulturális	nemzeti	nemzeti	Igen	Szadii Önkormányzat	Igen	Igen	kerékpárral, közösségi közlekedéssel, autóval	Részben	Rendezvények	Mosdó, büfé	Környező települések lakói, hazai turisták
I. és II. világháborús emlékmű	https://www.kozterkep.hu/13515/L_vilaghaborus_emelekmu_Szada_.1937.html		kulturális	helyi	helyi	Igen	Szadii Önkormányzat	Nem	Igen	kerékpárral, közösségi közlekedéssel, autóval	Részben	n.r.	Középen üzletek, étkezési lehetőségek	Környező települések lakói, hazai turisták
Földvár	http://turizmus.szada.hu/index.php/latnivalok/12-foeldvar		kulturális	országos	országos	Igen (természet?)	Állami?	Igen	Igen	kerékpárral, közösségi közlekedéssel, autóval	Nem	Nincs	Nincs	Környező települések lakói, hazai turisták
Székeley Bertalan Művelődési Ház és Könyvtár (Faluház)	http://www.szadafaluhaz.hu/	https://hu-hu.facebook.com/pg/Szekely-Bertalan-Muvelodesi-Haz-es-Konyvtar-301230913290579/about/	kulturális	regionális	országos	Igen	Szadii Önkormányzat	Igen	Igen	kerékpárral, közösségi közlekedéssel, autóval	Részben	Szervezett séták(?)	kávézó, mosdó	Környező települések lakói, hazai és külföldi turisták
Székeley Bertalan síremléke	http://turizmus.szada.hu/index.php/latnivalok/8-szekely-bertalan-siremlke		kulturális	regionális	országos	Igen	Szadii Önkormányzat	Nem	Igen	kerékpárral, közösségi közlekedéssel, autóval	Részben	Nincs	Középen üzletek, étkezési lehetőségek	Környező települések lakói, hazai turisták
Székeley Bertalan Műteremház Galéria	http://www.szadafaluhaz.hu/index.php/szekely-b-muveszeti-kozpont		kulturális	helyi	helyi	Igen	Szadii Önkormányzat	Igen	Igen	kerékpárral, közösségi közlekedéssel, autóval	Részben	Rendezvények	Mosdó, (büfé?)	Környező települések lakói, hazai turisták
Székeley Bertalan volt Lakóháza és kertje	http://turizmus.szada.hu/index.php/latnivalok/6-szekely-bertalan-volt-lakohaza-es-kertje		kulturális	regionális	országos	Igen	Szadii Önkormányzat	Nem	Igen	kerékpárral, közösségi közlekedéssel, autóval	Részben	Rendezvények	Középen üzletek, étkezési lehetőségek	Környező települések lakói, hazai turisták
Napóra Fesztivál	http://www.vesegyhanzi-hirhata.hu/index_cikk.php?hh=napora-fesztival-szadan		kulturális	helyi	helyi	n.r.	Szadii Önkormányzat	Igen	Igen	kerékpárral, közösségi közlekedéssel, autóval	Részben	n.r.	Középen üzletek, étkezési lehetőségek	Környező települések lakói, hazai turisták
Református templom	http://www.szadareformatus.hu/	https://hu-hu.facebook.com/szadareformatusgyulekezet	speciális (vallási)	helyi	helyi	Igen?	Református Egyház	Nem	Nem	kerékpárral, közösségi közlekedéssel, autóval	Részben	n.r.	Középen üzletek, étkezési lehetőségek	Elsősorban a településen lakók

Vonzó megnevezése	Honlap	Közösségi média oldal	Vonzó típusa	Jelenlegi hatókör	Potenciális hatókör	Védettség	Tulajdonos / kezelő	Szabadidős hasznosítás	Turisztikai hasznosítás	Megközelíthetőség	Akadálymentesség	Kapcsolódó interpretációs eszközök	Kiegészítő szolgáltatások	A fejlesztés lehetséges célcsoportja
Római katolikus templom	http://intezmenyek.szada.hu/index.php/egyhaziak/katolikus	https://hu-hu.facebook.com/szadaiKatolikus/	speciális (vallási)	helyi	helyi	Igen?	Katolikus Egyház	Nem	Nem	kerékpárral, közösségi közlekedéssel, autóval	Részben	n.r.	Közben üzletek, étkezési lehetőség	Elsősorban a településen lakók
A Szadai Baptista Gyülekezet és Imaháza (Élő Remény Baptista Gyülekezet)	https://www.szadai-baptista.com/	https://hu-hu.facebook.com/eloremeny/	speciális (vallási)	helyi	helyi	Nem	Egyházi tulajdon	Nem	Nem	kerékpárral, közösségi közlekedéssel, autóval	Részben	n.r.	Közben üzletek, étkezési lehetőség	Elsősorban a településen lakók

TÉRKÉPMELLÉKLETEN NINCS JELÖLVE

Szent Jakab apostol keresztje	http://turizmus.szada.hu/index.php/latnivalok/15-szent-jakab-apos-tol-keresztje		kulturális	helyi	helyi	Igen?	?	Nem	Igen	kerékpárral, közösségi közlekedéssel, autóval	Részben	n.r.	Közben üzletek, étkezési lehetőség	Környező települések lakói, hazai turisták
Damjanich-szobor	http://turizmus.szada.hu/index.php/latnivalok/10-damjanich-szobor		kulturális	helyi	helyi	Igen	Szadai Önkormányzat	Nem	Igen	kerékpárral, közösségi közlekedéssel, autóval	Részben	n.r.	Közben üzletek, étkezési lehetőség	Környező települések lakói, hazai turisták
Kun Éva kőtéri szobrai Szadán	http://turizmus.szada.hu/index.php/latnivalok/5-kun-eva-kozt-er-szobrai-szadan		kulturális	helyi	helyi	Igen	Szadai Önkormányzat	Nem	Igen	kerékpárral, közösségi közlekedéssel, autóval	Részben	Nincs	Közben üzletek, étkezési lehetőség	Környező települések lakói, hazai turisták
Vízimalom	http://turizmus.szada.hu/index.php/latnivalok/16-vizimalom		kulturális	helyi	helyi	Nem	Szadai Önkormányzat (emléktábla)	Nem	Igen	kerékpárral, közösségi közlekedéssel, autóval	Nincs	n.r.	Nincs	Környező települések lakói, hazai turisták
Villa épületek	http://mol.hu/archivum/archiv-584-28-42547		kulturális	helyi	helyi	Részben Igen	Szadai Önkormányzat, magántulajdon	Nem	Igen	kerékpárral, közösségi közlekedéssel, autóval	Részben	Nincs	Közben üzletek, étkezési lehetőség	Környező települések lakói, hazai turisták
Rudnyánsky-kriptá-polna	http://turizmus.szada.hu/index.php/latnivalok/14-rudnyanszky-kript-ka-polna		speciális (vallási)	helyi	helyi	Igen	Szadai Önkormányzat	Nem	Igen	kerékpárral, közösségi közlekedéssel, autóval	Részben	n.r.	Közben üzletek, étkezési lehetőség	Környező települések lakói, hazai turisták
Dobogói Szabadidő Park	http://turizmus.szada.hu/index.php/latnivalok/11-dobogoi-szabadido-park		speciális (rekreatív)	helyi	helyi	Nem	Szadai Önkormányzat	Igen	Igen	kerékpárral, közösségi közlekedéssel, autóval	Részben	Nincs	Közben üzletek, étkezési lehetőség	Környező települések lakói, hazai turisták

● Természeti vonzerők

● Vegyes (természeti és kulturális) vonzerők

● Kulturális vonzerők

● Speciális érdeklődésre számotottató vonzerők

Időszak	Egységek száma az időszak végén (db)
2016. december	12
2017. június	12
2017. december	11
2018. június	8
2018. december	6
2019. június	6
2019. december	6
2020. június	6
2020. december	7

3. táblázat: Vendéglátóhelyek száma Szadán (2016-2020)

Forrás: KSH, 2021

2.5.4 GÖDÖLLŐ TURISZTIKAI ADOTTSÁGAINAK BEMUTATÁSA

Gödöllő város Pest megyében, Budapesttől 30 kilométerre északkeletre, a Gödöllői-dombság területén, a Rákospatak völgyében fekszik, a Gödöllői járás központja. Közlekedési csomópont: a 3-as főút és az M3-as autópálya átszeli a várost, az M31-es autótú innen leágazva köt össze az M0-s körgyűrű keleti szakaszával. Gödöllőt a Budapest–Hatvan-vasútvonal is érinti, továbbá a H8 jelű, a várost Budapesttel összekötő HÉV járat végállomása is itt található. Történelmi jelentőségű város, leginkább az Osztrák-Magyar Monarchia idején betöltött szerepe miatt (Gödöllői Városi Könyvtár és Információs Központ, 2020). Lakosok száma 2019. január 1-jén: 32 099 fő (KSH, 2019)

Természeti és rekreációs jellegű vonzerők:

Gödöllő a városról elnevezett dombvidék és tájvédelmi körzet központja, számos természeti, botanikai és agrártudományi jelentőségű helyszínnel rendelkezik. Ezek létrejötté leginkább két intézményhez kapcsolódik: egyrészt a Magyar Agrár-, és Élettudományi Egyetemhez (és elődjéhez, Szent István Egyetemhez, illetve a Gödöllői Agrártudományi Egyetemhez), másrészt a Gödöllői Királyi Kastélyhoz és a hozzá tartozó kertekhez és parkokhoz, amelyek turisztikailag is értékes, idős faállományal bírnak. Ezek jelentős rekreációs területek és egyben jelentős kulturális események helyszínei. Ezekon felül

a Rákospatak medre, a bele torkolló Kis-Rákospatak, valamint a patak felduzzasztásával létrejött tórendszer is lehetőséget biztosít természetközeli kikapcsolódásra.

Közvetlen hatásterület:

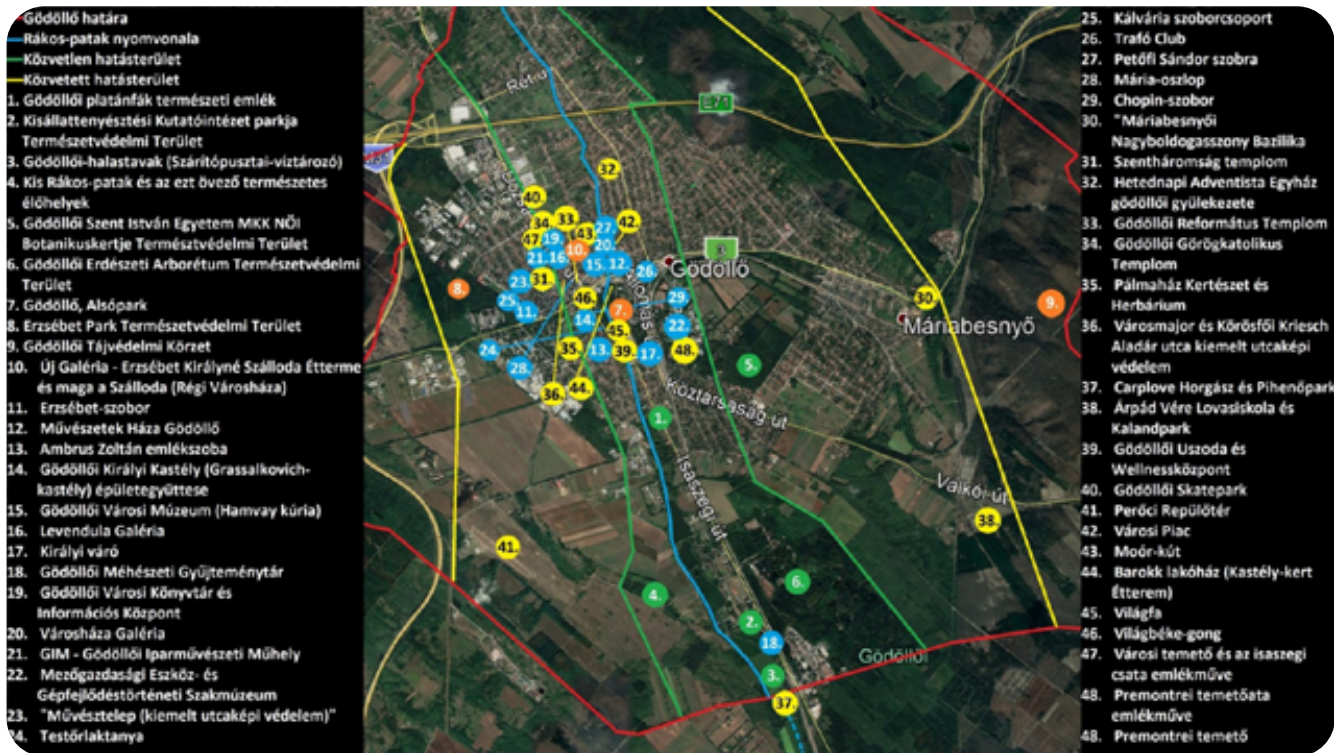
- Kisállattenyésztési Kutatóintézet parkja Természetvédelmi Terület
- Gödöllői Erdészeti Arborétum Természetvédelmi Terület
- Gödöllői-halastavak (Száritópusztai-víztározó)
- Kis Rákospatak és az ezt övező természetes élőhelyek

Közvetett hatásterület és határos területek:

- Gödöllői Szent István Egyetem MKK NŐI Botanikus kertje Természetvédelmi Terület
- Erzsébet Park Természetvédelmi Terület

Kulturális vonzerők:

Gödöllő Budapest agglomerációjának kulturális értékekben egyik leggazdagabb városa. Az attrakciók közül kiemelkedik a Gödöllői Királyi Kastély épületegyüttese, parkjával, valamint a Grassalkovich és a királyi család kiszolgálására és szórakoztatására készült létesítményekkel (Gödöllői királyi kastély, 2020). Ezek mellett fontos kulturális vonzerő a magyar szecesszió Európa-hírű központi iskolájának számító gödöllői művésztelep, valamint az ehhez kapcsolódó Gödöllői Városi Múzeum (Turisztikai Egyesület Gödöllő, Gödöllői Művésztelep bemutatása, 2020).

4. ábra: Gödöllő turisztikai vonzerőinek elhelyezkedése

Forrás: Google Earth alapján saját szerkesztés, 2019

Közvetlen hatásterület:

- Gödöllői Királyi Kastély (Grassalkovich-kastély) épületegyüttese
- Gödöllői Városi Múzeum (Hamvay kúria)
- Királyi váró
- Mezőgazdasági Eszköz- és Gépjelődéstörténeti Szakmúzeum
- Világbéke-gong
Gödöllői Barokk Színház

Közvetett hatásterület és határos területek:

- Művésztelep
- GIM - Gödöllői Iparművészeti Műhely
- Máriabesnyői Nagyboldogasszony Bazilika

Szálláslehetőségek és vendéglátóhelyek:

Gödöllő kereskedelmi szálláshelyeinek száma (4) nem magas, ám ezek megfelelő kínálatot biztosítottak a városban. A Covid19 világjárvány ideje alatt csak egy egység zárt be ideiglenesen, a többiek csökkentették a kapacitásukat. A szálláshelyek között a legelegánsabb a háromcsillagos Erzsébet Királyné Szálloda, mely a régi községháza épületében működik és hathetente kortárs művészek bemutatkozására is lehetőséget biztosít. A szállodán kívül több vendégház és magán szálláshely is található a településen, bár ezek nagy része az utóbbi évben szüneteltette tevékenységét. 2019 óta a Szent István Egyetem kollégiума is biztosít szobákat a nyári szezonban a szállóvendégek részére. A városon kívül idilli környezetben egyedi szálláslehetőséget nyújt a Mater Salvatoris Lelkigyakorlatosház is. A település vendéglátóhely kínálata kifejezetten erős, az egységek fel vannak készülve a városba – többnyire a kastély miatt - érkező turisták ellátására, számukban nem történt visszaesés a pandémia alatt sem.

4. táblázat: Gödöllő turisztikai vonzerőleltára
Forrás: saját szerkesztés, 2019

Vonzó megnevezése	Honlap	Közösségi média oldal	Vonzó típusa	Jelenlegi hatókör	Potenciális hatókör	Védettség	Tulajdonos / kezelő	Szabadidős hasznosítás	Turisztikai hasznosítás	Megközelíthetőség	Akadálymentesség	Kapcsolódó interpretációs eszközök	Kiegészítő szolgáltatások	A fejlesztés lehetséges célcsoportja
TÉRKÉPMELLÉKLETEN JELÖLVE														
Gödöllői platanfák természeti emlék	2100 Gödöllő, Isaszegi út menté		természeti	Helyi	Helyi	Igen (természeti)	Gödöllő Város Önkormányzata	Igen	Igen	kerékpárral, közösségi közlekedéssel, autóval	Részben	Nem	Közben üzletek, étkezési lehetőség	Elsősorban a helyi lakosság
Kisállattenyésztési Kutatóintézet parkja Természetvédelmi Terület	Gödöllő, Isaszegi út 200, 2100	https://hu-hu.facebook.com/genmegorzes/	természeti	Helyi	Helyi	Igen (természeti)	Nemzeti Biodiverzitás- és Génmegőrzési Központ	Igen	Igen	kerékpárral, közösségi közlekedéssel, autóval	Részben	Nem	Nincs	Elsősorban a helyi lakosság
Gödöllői-halastavak (Szárítópusztai-víztorony) Természetvédelmi Terület	Isaszegi út nyugati oldala mentén	https://hu-hu.facebook.com/bekehe/	természeti	Helyi	Helyi	Nem	Béke horgászegyesület (a tavak egy részét kezelik csak)	Igen	Igen	(kerékpárral, közösségi közlekedéssel, autóval	Nem	n.r.	Horgászati lehetőség	Elsősorban a környező települések lakói
Kis Rákospatak és az azt övező természetes élőhelyek	Gödöllő külterülete a Szárítópusztai-víztoronytól a Gödöllői repülőtérig		természeti	Helyi	Helyi	Nem	?	Igen	Igen?	kerékpárral, közösségi közlekedéssel, autóval	Nem	Nincs	Nincs	Elsősorban a helyi lakosság
Gödöllői Szent István Egyetem MKK Női Botanikuskerje Természetvédelmi Terület	2100 Gödöllő, Péter Károly u. 1.	https://www.facebook.com/venvackorfa/	természeti	helyi	regionális	Igen (természeti)	Szent István Egyetem	Igen	Igen	kerékpárral, közösségi közlekedéssel, autóval	Részben	n.r.	Egyetemen üzletek, étkezési lehetőség	Az ország egész lakosságára érinthet lehet
Gödöllői Erdészeti Arborétum Természetvédelmi Terület	2100 Gödöllő, Isaszegi út 164.	https://hu-hu.facebook.com/GodolloArboretum/	természeti	helyi	regionális	Igen (természeti)	Pilis Parkerdő Zrt.	Igen	Igen	kerékpárral, közösségi közlekedéssel, autóval	Részben	Szervezett séták(?)	Nincs	Elsősorban a környező települések lakói és turisták
Gödöllő, Alsópark	2100 Gödöllő, a Szabadság út és az Ady Endre sétány által határolt terület	https://www.facebook.com/pages/Alsopark-Jatszoter-Godollo/178214758970494	természeti/kulturális	Helyi	regionális	Nem	Gödöllő Város Önkormányzata	Igen	Igen	kerékpárral, közösségi közlekedéssel, autóval	Részben	n.r.	Üzletek, sportolási lehetőség, játszótér	Elsősorban a környező települések lakói és turisták
Erzsébet Park Természetvédelmi Terület	2100 Gödöllő, Tánács Mihály út-Szabadság út kereszteződése (Főbejárat)	https://www.facebook.com/pages/Erzsebet-Park/241412876343559	természeti/kulturális	regionális	regionális	Igen (természeti)	Gödöllő Város Önkormányzata	Igen	Igen	kerékpárral, közösségi közlekedéssel, autóval	Részben	Szervezett séták(?)	Közben üzletek, étkezési lehetőség	Környező települések lakói, hazai és külföldi turisták, kerékpárosok
Gödöllői Tájvédelmi Körzet	2100 Gödöllő, Isaszegi út nyugati oldala mentén	https://hu-hu.facebook.com/pages/Godolloi-Dombvidek-Tajvedelmi-Korzet/1561172354143915	természeti/kulturális/rekreációs	országos	országos	Igen (természeti)	Duna-Ipoly Nemzeti Park Igazgatóság	Igen	Igen	kerékpárral, közösségi közlekedéssel, autóval	Részben	Duna-Ipoly Nemzeti Park által szervezett események	Kilátók, közben boltok, étkezési lehetőségek stb.	Az ország egész lakosságára érinthet lehet

● Természeti vonzerők

● Vegyes (természeti és kulturális) vonzerők

● Kulturális vonzerők

● Speciális érdeklődésre számotottató vonzerők

Vonzó megnevezése	Honlap	Közösségi média oldal	Vonzó típusa	Jelenlegi hatókör	Potenciális hatókör	Védettség	Tulajdonos / kezelő	Szabadidős hasznosítás	Turisztikai hasznosítás	Megközelíthetőség	Akadálymentesség	Kapcsolódó interpretációs eszközök	Kiegészítő szolgáltatások	A fejlesztés lehetséges célcsoportja
Új Galéria - Erzsébet Királyné Szálloda Étterme és maga a Szálloda (Régi Közégháza)	2100 Gödöllő, Dózsa György út 2.	https://hu-hu.facebook.com/pages/category/Modern-European-Restaurant/Erzsébet-Királyné-Étterem-és-Kávézó-Gödöllő-217817388236348/	kulturális, rekreációs	országos	országos	Nem	Erzsébet Királyné Szálloda Kft.	Igen	Igen	kerékpárral, közösségi közlekedéssel, autóval	Igen	n.r.	képzőművészeti kiállítás, étterem és kávézó, heti menü, szálláshely, rendezvény-szervezés, mosdó, előzene, ingyenes WiFi, rekreációs sziget	Környező települések lakói, hazai és külföldi turisták
Erzsébet-szobor	2100 Gödöllő, Erzsébet park, Táncsics u.		kulturális	helyi	regionális	?	Gödöllő Város Önkormányzata	Igen	Igen	kerékpárral, közösségi közlekedéssel, autóval	Igen	n.r.	Közben üzletek, étkezési lehetőség	Elsősorban a környező települések lakói és turisták
Művészetek Háza Gödöllő	2100 Gödöllő, Szabadság út 6.	https://hu-hu.facebook.com/muzagodollo	kulturális	regionális	országos	Nem	Művészetek Háza Gödöllő Nonprofit Közhasznú Kft. Gödöllő, 2100, Szabadság út 6.	Igen	Igen	kerékpárral, közösségi közlekedéssel, autóval	Igen	Szervezettségek(?)	kávézó, mosdó, ruhafűtő, terembérlés, konferenciaszervezés, kiállítások, kulturális és rekreációs tanfolyamok	Környező települések lakói, hazai és külföldi turisták
Ambrus Zoltán emlékszoba	2100 Gödöllő, Lovarda utca 6.		kulturális	Helyi	Helyi	Nem	Magántulajdon	Igen	Nem	kerékpárral, közösségi közlekedéssel, autóval	Nem	Nem	Közben üzletek, étkezési lehetőség	Elsősorban a környező települések lakói és turisták
Gödöllői Királyi Kastély (Grassalkovich-kastély) épületgyűjtése	Gödöllő, Grassalkovich-kastély 5852, 2100	https://hu-hu.facebook.com/GodoloiKiralylKastely/	kulturális	országos	nemzetközi	Igen	Tulajdonos: Magyar Al-lam. Kezelő: Gödöllői Királyi Kastély Közhasznú Nonprofit Kft.	Igen	Igen	kerékpárral, közösségi közlekedéssel, autóval	Részben	Vezetett túrák, rendezvények stb.	Bolt, mosdó, búfűtő, ruhafűtő	Környező települések lakói, hazai és külföldi turisták, kerékpárosok
Gödöllői Városi Múzeum (Hamvay kúria)	2100 Gödöllő, Szabadság tér 5.	https://hu-hu.facebook.com/godoloi.varosimuzeum	kulturális	országos	országos	Igen	Gödöllő Város Önkormányzata	Igen	Igen	kerékpárral, közösségi közlekedéssel, autóval	Részben	Vezetett túrák, rendezvények stb.	bolt, mosdó; múzeum-pedagógiai foglalkozások szervezésére, Szakmai társulatvezetés, mosdó, ruhafűtő	Környező települések lakói, hazai és külföldi turisták, kerékpárosok

● Természeti vonzerők ● Vegyes (természeti és kulturális) vonzerők ● Kulturális vonzerők ● Speciális érdeklődésre számot tartó vonzerők

Vonzó megnevezése	Honlap	Közösségi média oldal	Vonzó típusa	Jelenlegi hatókör	Potenciális hatókör	Védettség	Tulajdonos / kezelő	Szabadidős hasznosítás	Turisztikai hasznosítás	Megközelíthetőség	Akadálymentesség	Kapcsolódó interpretációs eszközök	Kiegészítő szolgáltatások	A fejlesztés lehetséges célcsoportja
Levendula Galéria	2100 Gödöllő, Remsey krt. 21.	https://hu-hu.facebook.com/pages/category/Art-Gallery/Levendula-Galeria-265870173553429/	kulturális	helyi	regionális	Nem			Igen	kerékpárral, közösségi közlekedéssel, autóval	Nem	Vezetett séták	Közben ületek, étkezési lehetőség	Környező települések lakói, hazai és külföldi turisták
Királyi váró	2100, Gödöllő Állomás tér 1.	https://www.facebook.com/kiralyivarogodollo/	kulturális	regionális	országos	Igen	Művészetek Háza	N	Igen	kerékpárral, közösségi közlekedéssel, autóval	Részben	Szervezett séták(?)	Közben ületek, étkezési lehetőség	Környező települések lakói, hazai és külföldi turisták
Gödöllői Művészeti Gyűjteményár	Gödöllő, Isaszegi út (Állami telepek)		kulturális	regionális	nemzetközi	Nem	Agrárminisztérium, A Művészeti Gyűjtemény a Kisállattenyésztési és Takarmányozási Kutatóintézet szakgyűjteménye.	Igen	Igen	kerékpárral, közösségi közlekedéssel, autóval	Részben	Szervezett séták(?)	Nincs	Környező települések lakói, hazai turisták
Gödöllői Városi Könyvtár és Információs Központ	2100 Gödöllő, Dózsa György út. 8.	https://hu-hu.facebook.com/pg/godolloi.konyvtar/posts/	kulturális	helyi	regionális	Nem	önkormányzati	Igen	Nem	kerékpárral, közösségi közlekedéssel, autóval	Igen	n.r.	könyvtári szolgáltatás, rendezvények, mosdó, ruhatár, internet hozzáférés	Elsősorban a helyi lakosság
Városháza Galéria	2100 Gödöllő, Szabadság tér 7.		kulturális	helyi	országos	Nem	önkormányzati	Igen	Igen	kerékpárral, közösségi közlekedéssel, autóval	Igen	Szervezett séták(?)	mosdó	Környező települések lakói, hazai és külföldi turisták
GIM - Gödöllői Iparművészeti Műhely	2100 Gödöllő, Kőrösfői Kresch Aladár utca 15-17.	https://hu-hu.facebook.com/GodolloiIparmuveszetiMuhely	kulturális	regionális	országos	Nem	Gödöllői Új Művészet Kézalapítvány	Igen	Igen	kerékpárral, közösségi közlekedéssel, autóval	Részben	Szervezett séták(?)	kert, iparművészeti és képzőművészeti oktatás	Környező települések lakói, hazai turisták
Mezőgazdasági Eszköz- és Gépjárási Múzeum Szakmúzeum	2103 Gödöllő, Péter Károly út 1.	https://www.facebook.com/gepmuzeum/	kulturális	országos	nemzetközi	Nem	1992-től önálló jogi és intézményi státusz (Szent István Egyetem)	Igen	Igen	kerékpárral, közösségi közlekedéssel, autóval	Igen	Szervezett séták(?)	büfé, mosdó, ruhatár, rendezvény-szervezés, könyvtári szolgáltatás	Környező települések lakói, hazai turisták
Művésztelep (kiemelt utcai védelem)	Gödöllő 2100, Kőrösfői Kresch Aladár u.	https://hu-hu.facebook.com/korosfoikrieschladar/	kulturális	regionális	nemzetközi	Igen	magán- és önkormányzati	Igen	Nem	kerékpárral, közösségi közlekedéssel, autóval	Igen	n.r.	Kulturális városnéző séták, Gödöllői Városi Múzeum Szecessziós túrája	Környező települések lakói, hazai és külföldi turisták

● Természeti vonzók ● Vegyes (természeti és kulturális) vonzók ● Kulturális vonzók ● Speciális érdeklődésre számotvetítő vonzók

Vonzó megnevezése	Honlap	Közösségi média oldal	Vonzó típusa	Jelenlegi hatókör	Potenciális hatókör	Védettség	Tulajdonos / kezelő	Szabadidős hasznosítás	Turisztikai hasznosítás	Megközelíthetőség	Akadálymentesség	Kapcsolódó interpretációs eszközök	Kiegészítő szolgáltatások	A fejlesztés lehetséges célcsoportja
Várkapitányi lak	2100 Gödöllő, Ady Endre sétány 10.		kulturális	regionális	országos	Igen?	önkormányzati	Igen	Igen	kerékpárral, közösségi közlekedéssel, autóval	Igen	n.r.	Közben üzletek, étkezési lehetőség	Környező települések lakói, hazai turisták
Kálvária szoborcsoport	2100 Gödöllő, Erzsébet park Tánácsos u.		kulturális	helyi	regionális	Igen	Gödöllő Város Önkormányzata	Igen	Igen	kerékpárral, közösségi közlekedéssel, autóval	Igen	n.r.	Közben üzletek, étkezési lehetőség	Környező települések lakói, hazai turisták
Trató Club	2100 Gödöllő, Palmotkert	https://hu-hu.facebook.com/TratoClubGodollo/	kulturális	regionális	regionális	Nem	?	Igen	Igen	kerékpárral, közösségi közlekedéssel, autóval	Nem	Koncertek	Közben üzletek, étkezési lehetőség	Környező települések lakói, hazai turisták
Petőfi Sándor szobra	H-2100 GÖDÖLLŐ, Petőfi tér 16.		kulturális	helyi	regionális	Igen?		Igen	Igen	kerékpárral, közösségi közlekedéssel, autóval	Részben	n.r.	Közben üzletek, étkezési lehetőség	Környező települések lakói, hazai turisták
Mária-oszlop	2100 Gödöllő, Szabadság tér		kulturális	helyi	regionális	Igen?	önkormányzati	Igen	Igen	kerékpárral, közösségi közlekedéssel, autóval	Igen	n.r.	Közben üzletek, étkezési lehetőség	Környező települések lakói, hazai turisták
Chopin-szobor	2100 Gödöllő, Ady Endre sétány 1.		kulturális	helyi	helyi	Igen?	önkormányzati	Igen	Nem	kerékpárral, közösségi közlekedéssel, autóval	Igen	n.r.	Közben üzletek, étkezési lehetőség	Környező települések lakói, hazai turisták
Máriabesnyői Nagyboldogasszony Bazilika (Faragott Székelykapu 1942-ből)	2100 Gödöllő-Máriabesnyő, Kapucinusok tere 1.	https://hu-hu.facebook.com/mariabesnyo	speciális (vallási)	regionális	országos	Igen	egyház	N	Igen	kerékpárral, közösségi közlekedéssel, autóval	Nem	n.r.	kegytárgybolt	Környező települések lakói, hazai és külföldi turisták
Szentháromság templom	2100 Gödöllő Szent Imre u. 15.	https://hu-hu.facebook.com/pages/Szent-háromság-Templom/192316070814589	speciális (vallási)	helyi	országos	Nem	Szentháromság Plébánia	Igen	Igen	kerékpárral, közösségi közlekedéssel, autóval	Nem	n.r.	hitoktatás, közösségi programok	Környező települések lakói, hazai és külföldi turisták
Hetednap Adventista Egyház gödöllői gyülekezete	2100 Gödöllő, Nap utca 23.	https://hu-hu.facebook.com/godolloiadventistak/	speciális (vallási)	helyi	helyi	Nem	Egyház Dunamelléki Egyházterület	Nem	Nem	kerékpárral, közösségi közlekedéssel, autóval	Részben	n.r.	Közben üzletek, étkezési lehetőség	Elsősorban a helyi lakosság
Gödöllői Református Templom	2100 Gödöllő, Szabadság tér 9.	https://www.facebook.com/reifgodollo/	speciális (vallási)	helyi	helyi	Igen?	Református Egyház	Nem	Nem	kerékpárral, közösségi közlekedéssel, autóval	Részben	n.r.	Közben üzletek, étkezési lehetőség	Elsősorban a helyi lakosság
Gödöllői Görögkatolikus Templom	2100 Gödöllő, Kazinczy krt. 24/b.		speciális (vallási)	helyi	helyi	Nem	Görögkatolikus Egyház	Nem	Nem	kerékpárral, közösségi közlekedéssel, autóval	Részben	n.r.	Közben üzletek, étkezési lehetőség	Elsősorban a helyi lakosság

● Természeti vonzók

● Vegyes (természeti és kulturális) vonzók

● Kulturális vonzók

● Speciális érdeklődésre számot tartó vonzók

Vonzó megnevezése	Honlap	Közösségi média oldal	Vonzó típusa	Jelenlegi hatókör	Potenciális hatókör	Védettség	Tulajdonos / kezelő	Szabadidős hasznosítás	Turisztikai hasznosítás	Megközelíthetőség	Akadálymentesség	Kapcsolódó interpretációs eszközök	Kiegészítő szolgáltatások	A fejlesztés lehetséges célcsoportja
Pálmaház Kertészet és Herbárium	2100 Gödöllő, Martinovics Ignác u. 2/A	https://hu-hu.facebook.com/palmahazkerteszet	speciális (kulturális)	regionális	országos	Igen?	Tulajdonos: Magyar Állam, Üzlet üzemeltetője: LYRA FLO-RAE KFT.	Igen	Igen	kerékpárral, közösségi közlekedéssel, autóval	Részben	n.r.	kereszteti szolgáltatások, virágbolt, mintakertek	Környező települések lakói, hazai turisták
Városmajor és Körösfői Kriesch Aladár utca kiemelt utcaképi védelem	Gödöllő 2100, Körösfői Kriesch Aladár és Vasúti átjáró srmajor u.		speciális (kulturális)	regionális	országos	Igen	magán, önkormányzati	Igen	Igen	kerékpárral, közösségi közlekedéssel, autóval	Részben	n.r.	Középen üzletek, étkezési lehetőség	Elsősorban a helyi lakosság
Carplove Horgász és Phenőpark	2100 Gödöllő, Isaszegi út 0146 HRSZ - Vasúti átjáró	https://hu-hu.facebook.com/carplovepark	speciális (rekreációs)	országos	országos	Nem	Sporthor-gászpark Kft. 1172 - Budapest, Jászódsza utca 30.	Igen	Igen	kerékpárral, közösségi közlekedéssel, autóval	Részben	n.r.	büfé, horgászbolt, mosdó, szálláshely, játszótér	Elsősorban a helyi lakosság
Árpád Vére Lovaskola és Kalandpark	2100 Gödöllő, Szárítópuszta	https://www.facebook.com/arpadvere/	speciális (rekreációs)	regionális	regionális	Nem	magán	Igen	Igen	kerékpárral, közösségi közlekedéssel, autóval	Részben	n.r.	Nincs	Elsősorban a helyi lakosság
Gödöllői Uszoda és Wellnessközpont	2100 Gödöllő, Ady Endre sétány		speciális (rekreációs)	Jelenleg építés alatt?	országos	n.r.	önkormányzati	Igen	Igen	kerékpárral, közösségi közlekedéssel, autóval	n.r.	n.r.	Középen üzletek, étkezési lehetőség	Környező települések lakói, hazai turisták
Gödöllői Skatepark	2100 Gödöllő, Komya Mihály u. közvetlenül a Rákospatak mentén	https://hu-hu.facebook.com/godolloi.skatepark/	speciális (rekreációs)	helyi	regionális	Nem		Igen	Nem	kerékpárral, közösségi közlekedéssel, autóval	Igen	n.r.	Középen üzletek, étkezési lehetőség	Környező települések lakói, hazai turisták
Perőci Repülőtér	2100 Gödöllő, Repülőtéri út	https://www.facebook.com/pages/Gödöllői-Repülőtér/224406571014885	speciális (rekreációs)	nemzetközi	nemzetközi	Nem	Tulajdonos: önkormányzat, üzemeltető: Both Lajos - Sky Escort Hungary Aero Club	Igen	Igen	kerékpárral, közösségi közlekedéssel, autóval	Részben	n.r.	mosdó	Környező települések lakói, hazai és külföldi turisták
Városi Plac	2100 Gödöllő, Szabadság út 3.	https://www.facebook.com/G%C3%BD-6d%C3%B6ll%C5%91-Pi-ac-1179948022069778/	speciális (rekreációs)	helyi	regionális	Nem	Gödöllői Plac Üzemeltető és Szolgáltató Kft.	Igen	Nem	kerékpárral, közösségi közlekedéssel, autóval	Részben	n.r.	Üzletek, mosdó, étkezési lehetőség	Elsősorban a helyi lakosság
Moór-kút	2100 Gödöllő, Kossuth Lajos utca 1.		speciális (egyéb)	helyi	regionális	Igen	önkormányzati	Igen	Igen	kerékpárral, közösségi közlekedéssel, autóval	Igen	n.r.	Középen üzletek, étkezési lehetőség	Elsősorban a helyi lakosság
Barokk lakóház (Kastélykert Étterem)	2100 GÖDÖLLŐ, Szabadság u. 4. / Laxemburg-sétány	https://hu-hu.facebook.com/smarnterem/	speciális (egyéb)	helyi	regionális	Igen?		Igen	Igen	kerékpárral, közösségi közlekedéssel, autóval	Igen	n.r.	étterem, mosdó	Környező települések lakói, hazai turisták

● Természeti vonzerők
 ● Vegyes (természeti és kulturális) vonzerők
 ● Kulturális vonzerők
 ● Speciális érdeklődésre számottevő vonzerők

Vonzó megnevezése	Honlap	Közösségi média oldal	Vonzó típusa	Jelenlegi hatókör	Potenciális hatókör	Védettség	Tulajdonos / kezelő	Szabadidős hasznosítás	Turisztikai hasznosítás	Megközelíthetőség	Akadálymentesség	Kapcsolódó interpretációs eszközök	Kiegészítő szolgáltatások	A fejlesztés lehetséges célcsoportja
Világfa	Gödöllő, Világfa, Csikszere- da stny., 2100		speciális (egyéb)	helyi	regionális	Igen?	önkor- mányzati	Igen	Igen	kerékpárral, közösségi közlekedés- sel, autóval	Igen	n.r.	Üzletek, sportolási lehetőség, játzóter	Környező települések lakói, hazai turisták
Világbéke-gong	H-2100 GÖDÖLLŐ, Szabad- ság tér	https://www.facebook.com/godolletourinform/posts/1513954592150992/	speciális (egyéb)	helyi	regionális	Nem?	önkor- mányzati	Igen	Igen	kerékpárral, közösségi közlekedés- sel, autóval	Igen	n.r.	Üzletek, sportolási lehetőség, játzóter	Környező települések lakói, hazai és külföldi turisták
Városi temető és az isaszegi csata emlékműve	2100 Gödöllő, Dózsa György út 35.	https://www.facebook.com/pages/Gödöllő-Haraszti-temető/1515910708733961	speciális (egyéb)	helyi	regionális	Igen?	önkor- mányzati	Igen	Igen	kerékpárral, közösségi közlekedés- sel, autóval	Igen	n.r.	Közelben üzletek, étkezési lehetőség	Elsősorban a helyi lakosság
Premontrai temető	2100 Gödöllő, Egyetem tér 16.		speciális (egyéb)	helyi	regionális	Igen?	önkor- mányzati	Igen	Igen	kerékpárral, közösségi közlekedés- sel, autóval	Igen	n.r.	Közelben üzletek, étkezési lehetőség	Elsősorban a helyi lakosság

TÉRKÉPMELLÉKLETEN NINCS JELÖLVE

Szeccsziós túra Gödöllőn	2100 Gödöllő, Szabadság tér 5. illetve több helyszn	n.r.	kulturális	helyi	regionális	n.r.	n.r.	Igen	Igen	kerékpárral, közösségi közlekedés- sel, autóval	Részben	Szervezett séta	Üzletek, étkezési lehetőség	Környező települések lakói, hazai és külföldi turisták
Gödöllői Barokk Színház	2100 Gödöllő, Grassalkóvi- ch-Kastély 5852.hrsz.	https://www.facebook.com/pages/Gödöllői-Királyi-Kastély-Barokk-Színház/45985355771676	kulturális	országos	nemzetközi	Igen	Tulajdonos: Magyar Al- lam. Kezelő: Gödöllői Kirá- lyi Kastély Közhasznú Nonprofit Kft.	Igen	Igen	kerékpárral, közösségi közlekedés- sel, autóval	Igen	n.r.	bolt, mosdó, büfé, ruhatár	Környező települések lakói, hazai turisták
Nemzetközi Természetfilm Fesztivál	Több helyszn: Királyi Kas- tély Lovarda, Művészetek Háza, Városi Könyvtár, Filmszínház. Főtér - sza- badtéri vetítés	https://www.facebook.com/godolletofilmfest/	kulturális	helyi	regionális	n.r.	Carlove International Nonprofit Kft.	Igen	Igen	kerékpárral, közösségi közlekedés- sel, autóval	Részben	n.r.	Fesztivál alatt mosdó, étkezési lehetőség stb.	Környező települések lakói, hazai turisták
HS Sport-és Szabadidőközpont	2100 Gödöllő, Dózsa György út 152.	https://hu-hu.facebook.com/hssportkozpont	speciális (rekreációs)	helyi	regionális	Nem	magán	Igen	Nem	kerékpárral, közösségi közlekedés- sel, autóval	Igen	n.r.	Tótagas Játzóház gyerekeknek	Elsősorban a helyi lakosság
Szabadtéri Sporteszközök, Alsópark	2100 Gödöllő, Alsópark, közvetlenül a Rákos-patak mellett		speciális (rekreációs)	Helyi	Helyi	Nem	Gödöllő Város Önkor- mányzata	Igen	Igen	kerékpárral, közösségi közlekedés- sel, autóval	Részben	n.r.	Ld.: fentebb!	Elsősorban a környező települések lakói és turisták

● Természeti vonzerők ● Vegyes (természeti és kulturális) vonzerők ● Kulturális vonzerők ● Speciális érdeklődésre számot tartó vonzerők

Időszak	Működő kereskedelmi szálláshely egységek száma (db)	Kiadható szobák száma (db)	Kiadható férőhelyek száma (db)
2016. év	4	586	1536
2017. év	4	586	1536
2018. év	4	586	1531
2019. év	5	609	1594
2020. év	5	1232	1891
2021. március	3	124	340

5. táblázat: Kereskedelmi szálláshelyek kapacitása Gödöllőn, tárgyév július 31-re vonatkozó adat (2016-2021)

Forrás: KSH, 2021

Időszak	Vendéglátók száma (fő)	Ágyak száma (db)	Szobák száma (db)	Férőhelyek száma (db)
2016. év	10	62	33	62
2017. év	12	80	39	80
2018. év	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.
2019. év	8	88	37	129
2020. év	4	33	12	33

6. táblázat: Üzleti célú egyéb szálláshelyek kapacitása Gödöllőn (2016-2020)

Forrás: KSH, 2021

Időszak	Egységek száma az időszak végén (db)
2016. december	195
2017. június	199
2017. december	193
2018. június	192
2018. december	193
2019. június	197
2019. december	199
2020. június	197
2020. december	196

7. táblázat: Vendéglátóhelyek száma Gödöllőn (2016-2020)

Forrás: KSH, 2021

2.5.5 ISASZEG TURISZTIKAI ADOTTSÁGAINAK BEMUTATÁSA

5. ábra: Isaszeg turisztikai vonzerőinek elhelyezkedése

Forrás: Google Earth alapján saját szerkesztés, 2019

A Rákos-patak mentén, a Budapest-Hatvan vasútvonal mellett, Gödöllőtől 9 km-re, a Gödöllői-dombság kapujában, nagyon szép természeti környezetben található Isaszeg. A település összetett nevének első tagja eredetileg „irsa”, ami azonos az Albertirsa összetett községnév második tagjával. A szláv eredetű irsa jelentése égerfa. A „szeg” pedig a magyar szöglet, zug jelentésű főnév. Isaszeg nevének jelentése tehát: égerfákkal benőtt szeglet” (Isaszeg településtörténet, 2020).

Régészeti leletek bizonyítják, hogy már a bronzkorban lakott volt a település környéke. A város történetének kiemelkedő eseménye az 1848/49-es szabadságharc legfényesebb magyar győzelme, amelyet 1849. április 6-án aratott a Görgey vezette magyar főszereg a hátráló osztrákok fölött. A csata helyén Honvéd emlékmű jelzi e fontos eseményt (Honvédelem.hu múltidéző, 2020). Lakosok száma 2019. január 1-jén: 11 513 fő (KSH, 2019)

Természeti és rekreációs jellegű vonzerők:

Közvetlen hatásterület:

A Rákos-patak mentén találhatóak a tőzeges horgásztavak és nádasztó, melyek jó lehetőséget nyújtanak pihenésre, horgászatra. Ezek nagy valószínűséggel hasonlítanak azokhoz a korábbi tavakhoz, tőzegesedő nádasokhoz, amelyek meghatározhatták a patak mentének eredeti képét.

Közvetett hatásterület és határos területek:

Az Isaszegi Természetbarát Klub és az Útvonalkövetők Klubja - Isaszeg Város Önkormányzata, az Isaszegi Nyugdíjasok Baráti Köre és a Csányi Szörme Kft. támogatásával - 2003 óta rendezi meg hagyományos teljesítménytúráját, amelyre valamennyi érdeklődőt szeretettel várnak minden évben (Isaszegi Természetbarát Klub, Isaszegi csata emléktúra, 2009). Ezen felül a Gödöllői-dombság erdős területei lehetőséget adnak a kirándulóknak és kerékpárosoknak.

Kulturális vonzerők:

Közvetlen hatásterület:

-

Közvetett hatásterület és határos területek:

Isaszeg korlátozott mértékben rendelkezik kulturális vonzerővel: a már említett Honvéd emlékmű mellett a különböző felekezetek templomai, valamint a helytörténeti gyűjtemény érdemes megtekintésre. Ezek a városközpont közelében, a Rákos-pataktól kb. 1 kilométerre helyezkednek el.

Szálláslehetőségek és vendéglátóhelyek:

A településen 1-2 kisebb vendégház, illetve panzió található, ahonnan könnyen elérhető Gödöllő vagy a Gödöllői Tájvédelmi Körzethez tartozó dombság túraútvonalai. 2018 óta egy magánszállás is elérhető. A vendéglátás tekintetében is szűkös a kínálat: néhány étterem és fagylatzó várja a vendégeket. A koronavírus-járvány itt nem volt hatással a kínálat alakulására.

8. táblázat: Isaszeg turisztikai vonzerőleltára
Forrás: saját szerkesztés, 2019

Vonzerő megnevezése	Honlap	Közösségi média oldal	Vonzerő típusa	Jelenlegi hatókör	Potenciális hatókör	Védettség	Tulajdonos / kezelő	Szabadiús hasznosítás	Turisztikai hasznosítás	Megközelíthetőség	Akadálymentesség	Kapcsolódó interpretációs eszközök	Kiegészítő szolgáltatások	A fejlesztés lehetséges célcsoportja
TÉRKÉPMELLÉKLETEN JELÖLVE														
„Tözegecs” horgásztavak	<a href="https://pecajavak.hu/isaszeghorgaszta-
vak">https://pecajavak.hu/ isaszeghorgaszta- vak	https://hu-hu.facebook.com/parkhorgaszegyesulet/	természeti	Helyi	Helyi	Nem	Isaszegi Horgász Egyesület	Igen	Igen	kerékpárral, közösségi közlekedéssel, autóval	Nem	Nem	Büfé, wc	Elsősorban a helyi lakosság
Isaszegi-tözegecsbánya (Isaszegi-nádastó)	http://proventes.hu/ vedeit_teruletetek_pdf/pest_megye/adatlap_5585.pdf	<a href="http://www.dunaiipoly.hu/helyek/vedeit-terule-
tek/budai-tajvedelmi-ko-
zet/godoloi-dombvi-
dek-tajvedelmi-ko-
zet">http://www.dunaiipoly.hu/ helyek/vedeit-terule- tek/budai-tajvedelmi-ko- zet/godoloi-dombvi- dek-tajvedelmi-ko- zet	természeti	Helyi	Helyi	Igen (természeti)	Duna-Ipoly Nemzeti Park Igazgatóság	Igen	Igen	kerékpárral, közösségi közlekedéssel, autóval	Nem	Nem	Nincs	A helyi és környező települések lakossága
Gödöllői Tájvédelmi Körzet +Szarka Berki-dűlő	<a href="http://www.dunaiipoly.hu/helyek/vedeit-terule-
tek/budai-tajvedelmi-ko-
zet/godoloi-dombvi-
dek-tajvedelmi-ko-
zet">http://www.dunaiipoly.hu/ helyek/vedeit-terule- tek/budai-tajvedelmi-ko- zet/godoloi-dombvi- dek-tajvedelmi-ko- zet	<a href="https://hu-hu.facebook.com/pages/Gödöllői-Dom-
bvidék-Tájvédelmi-Kör-
zet/1561172354143915">https://hu-hu.facebook.com/pages/Gödöllői-Dom- bvidék-Tájvédelmi-Kör- zet/1561172354143915	természeti/ kulturális/ rekreációs	országos	országos	Igen (természeti)	Duna-Ipoly Nemzeti Park Igazgatóság	Igen	Igen	kerékpárral, közösségi közlekedéssel, autóval	Részben	Duna-Ipoly Nemzeti Park által szervezett események	Kilátók, közelben boltok, étkezési lehetőségek stb.	Az ország egész lakossága érintett lehet
A temetőben álló Szent Márton Római Katolikus templom, az „Öregtemplom”	<a href="http://www.pestmegye.hu/vertekar/isaszegi-oreg-
templom-szent-mar-
ton-katolikus-templom">http://www.pestmegye.hu/vertekar/isaszegi-oreg- templom-szent-mar- ton-katolikus-templom	<a href="https://www.facebook.com/pg/Isaszegi-Ro-
mai-Katolikus-Egyházköz-
ség-1586303091624290/
about/">https://www.facebook.com/pg/Isaszegi-Ro- mai-Katolikus-Egyházköz- ség-1586303091624290/ about/	kulturális	Helyi	Regionális	Igen (műemléki)	Egyházi tulajdon	Nem	Igen	kerékpárral, közösségi közlekedéssel, autóval	Nem	Nem	Közvetlen közelben boltok, étkezési lehetőségek	Környező települések lakói, hazai és külföldi turisták
Szent István király Római Katolikus templom - Hősök és áldozatok emlékparkja	https://www.kozterkep.hu/18403/Szent_Istvan_18403_Isaszeg_2002.html	<a href="https://www.facebook.com/pg/Isaszegi-Ro-
mai-Katolikus-Egyházköz-
ség-1586303091624290/
about/">https://www.facebook.com/pg/Isaszegi-Ro- mai-Katolikus-Egyházköz- ség-1586303091624290/ about/	kulturális	Helyi	Helyi	Igen (műemléki)	Egyházi tulajdon	Nem	Igen	kerékpárral, közösségi közlekedéssel, autóval	Nem	Nem	Közvetlen közelben boltok, étkezési lehetőségek	Elsősorban a helyi lakosság
Magyar Szabadságtörisek Emlékmploma	http://www.gkrte.hu/ public/ismuemlek_show.php?id=370&mus=1	<a href="https://www.facebook.com/Isaszegi-Refor-
matus-Egyházköz-
ség-1081015558615469/">https://www.facebook.com/Isaszegi-Refor- matus-Egyházköz- ség-1081015558615469/	kulturális	Helyi	Helyi	Nem	Egyházi tulajdon	Nem	Igen	kerékpárral, közösségi közlekedéssel, autóval	Nem	Nem	Közvetlen közelben boltok, étkezési lehetőségek	Elsősorban a helyi lakosság
Honvéd emlékmű	<a href="https://www.kozterkep.hu/3504/honved-em-
lekmu#">https://www.kozterkep.hu/3504/honved-em- lekmu#	<a href="https://www.facebook.com/Isaszeg-Varos-Onkor-
manyzata">https://www.facebook.com/Isaszeg-Varos-Onkor- manyzata	kulturális	Helyi	Helyi	Igen (műemléki)	Isaszeg Város Önkormányzata	Igen	Igen	kerékpárral, közösségi közlekedéssel, autóval	Nem	Nem	Közvetlen közelben boltok, étkezési lehetőségek	Környező települések lakói, hazai turisták
Kőkereszt	http://www.gkrte.hu/ public/ismuemlek_show.php?id=13263&h=1&kat=28&mus=1	<a href="https://www.facebook.com/Isaszeg-Varos-Onkor-
manyzata">https://www.facebook.com/Isaszeg-Varos-Onkor- manyzata	kulturális	Helyi	Helyi	Műemléki?	Isaszeg Város Önkormányzata	Igen	Igen	kerékpárral, közösségi közlekedéssel, autóval	Nem	Nem	Nincs	Környező települések lakói, hazai turisták
Isaszegi Kápesfia	http://www.danyikronika.hu/node/6048	<a href="https://www.facebook.com/Isaszeg-Varos-Onkor-
manyzata">https://www.facebook.com/Isaszeg-Varos-Onkor- manyzata	kulturális	Helyi	Helyi	Nem	Isaszeg Város Önkormányzata	Igen	Igen	kerékpárral, közösségi közlekedéssel, autóval	Nem	Nem	Közvetlen közelben boltok, étkezési lehetőségek	Környező települések lakói, hazai turisták

● Természeti vonzerők ● Vegyes (természeti és kulturális) vonzerők ● Kulturális vonzerők ● Speciális érdeklődésre számot tartó vonzerők

Vonzó megnevezése	Honlap	Közösségi média oldal	Vonzó típusa	Jelenlegi hatókör	Potenciális hatókör	Védettség	Tulajdonos / kezelő	Szabadidős hasznosítás	Turisztikai hasznosítás	Megközelíthetőség	Akadálymentesség	Kapcsolódó interpretációs eszközök	Kiegészítő szolgáltatások	A fejlesztés lehetséges célcsoportja
Ave Maria Kápolna, a szobrászok munkái, a szobrászok részvételével szervezett események	http://www.gkrte.hu/public/szmuemlek_show.php?id=13251&mu=1		kulturális	Helyi	Regionális	Nem	Isaszeg Város Önkormányzata	Igen	Igen	kerékpárral, közösségi közlekedéssel, autóval	Nem	Nem	Közelben boltok, étkezési lehetőségek	Környező települések lakói, hazai turisták
A temetőből a Kálvária vezető Keresztút.	https://www.kozterkep.hu/27637/Isaszeg_kalvaria_isaszeg_2010.html		kulturális	Helyi	Helyi	Nem	Isaszeg Város Önkormányzata	Igen	Igen	kerékpárral, közösségi közlekedéssel, autóval	Nem	Nem	Közelben boltok, étkezési lehetőségek	Környező települések lakói, hazai turisták
Zsidó temető a Szobor-hegy lábánál	http://acenter.hu/Zsidó-temető-Isaszeg-9214/		kulturális	Helyi	Helyi	Igen	Egyházi tulajdon	Igen	Igen	kerékpárral, közösségi közlekedéssel, autóval	Nem	Nem	Közelben boltok, étkezési lehetőségek	Környező települések lakói, hazai turisták
Isaszegi helytörténeti gyűjtemény	https://hu.museum-digital.org/porta/index.php?i=institution&instnr=106	https://hu.facebook.com/Isaszegi-Falumzeum-523865404309570/	kulturális	Helyi	Regionális	Nem	Isaszeg Város Önkormányzata	Igen	Igen	kerékpárral, közösségi közlekedéssel, autóval	Részben	Rendezvények	Közelben boltok, étkezési lehetőségek	Környező települések lakói, hazai turisták
Jóka Mór Városi Könyvtár	http://jokai-bibl.hu/	https://www.facebook.com/Jokai-Mor-Varos-Konyvtar-1931103950468145/	kulturális	Helyi	Helyi	Nem	Isaszeg Város Önkormányzata	Nem	Nem	kerékpárral, közösségi közlekedéssel, autóval	Részben	Nem	Közelben boltok, étkezési lehetőségek	Elsősorban a helyi lakosság
Liget téri BMX pálya	http://godolloihirek.hu/cikkek/2019/09/03/kite-kint/zoldbe-borult-az-isaszegi-liget-ter		speciális (rekreációs)	Helyi	Helyi	Nem	Isaszeg Város Önkormányzata	Igen	Igen	kerékpárral, közösségi közlekedéssel, autóval	Nem	Rendezvények	Közelben boltok, étkezési lehetőségek	Elsősorban a helyi lakosság
Isaszegi focipálya	http://isaszegise.atw.hu/	https://www.facebook.com/pages/Focipalya/369957090409493	speciális (rekreációs)	Helyi	Helyi	Nem	Isaszeg SE	Igen	Nem	kerékpárral, közösségi közlekedéssel, autóval	Nem	Sportrendezvények	Közelben boltok, étkezési lehetőségek	Elsősorban a helyi lakosság
Liget Club Camping	http://www.gkrte.hu/public/iszorg_show.php?id=309&mu=1	https://www.facebook.com/pages/LigetClub/756382558043165	speciális (rekreációs)	Helyi	Regionális	Nem	Magántulajdon	Igen	Igen	kerékpárral, közösségi közlekedéssel, autóval	Részben	Rendezvények, horgászat, borok	Büfé, wc, horgászújszlet	Környező települések lakói, hazai turisták
TÉRKÉPMELLÉKLETEN NINCS JELÖLVE														
Rákos-patak és környezete	https://tik.isaszeg.info/foldrajzi-helyi/rakos-patak		természeti	Helyi	Helyi	Nem (Védlemlre érdemes élőhely)	?	Igen	Igen	kerékpárral, közösségi közlekedéssel, autóval	Nem	Nem	Nincs	Elsősorban a helyi lakosság
Isaszegi ezeréves kert	http://proertes.hu/vedett_teruletek_pdf/pest_megye/adatlap_5581.pdf		természeti	Helyi	Regionális	Igen (természeti)	Duna-Ipoly Nemzeti Park Igazgatóság	Igen	Nem	kerékpárral, közösségi közlekedéssel, autóval	Nem	Nem	Nincs	Feltárás esetén akár országos is
Isaszegi-bikastó	https://archeodatabase.hmm.hu/hu/node/61441		természeti és kulturális	Helyi	Helyi	Igen (természeti)	Isaszeg Város Önkormányzata, Magyarország állam???	Igen	Nem	kerékpárral, közösségi közlekedéssel, autóval	Nem	Nem	Nincs	Feltárás esetén akár országos is

● Természeti vonzók

● Vegyes (természeti és kulturális) vonzók

● Kulturális vonzók

● Speciális érdeklődésre számotottató vonzók

Vonzó megnevezése	Honlap	Közösségi média oldal	Vonzó típusa	Jelenlegi hatókör	Potenciális hatókör	Védettség	Tulajdonos / kezelő	Szabadidős hasznosítás	Turisztikai hasznosítás	Megközelíthetőség	Akadálymentesség	Kapcsolódó interpretációs eszközök	Kiegészítő szolgáltatások	A fejlesztés lehetséges célcsoportja
Honvéd-sírok	https://parkendo.hu/turizmus/latnivalok/isa-szegi-honved-sirok/	https://www.facebook.com/pages/Honved-Sirok-Isaszeg/132739040253635	kulturális	Helyi	Helyi	Igen (természeti), műemléki is???	Pilis Parkerdő Zrt.	Igen	Igen	kerékpárral, közösségi közlekedéssel, autóval	Nem	Nem	esőbeálló, információs táblák, pad-asztal garnitúra, pihenőhely, tűzrakóhely	Környező települések lakói, hazai turisták
Gyalogos túraútvonalak	https://itk.isaszeg.info/tisztelt-latogato		Speciális (rekreációs)	Helyi	Regionális	n.r.	n.r.	Igen	Igen	kerékpárral, közösségi közlekedéssel, autóval	Nem	Vezetett túrák	n.r.	Környező települések lakói, hazai turisták
Isaszegi csata emléktúrák	https://itk.isaszeg.info/isaszegi-csata-emlektura-0		Speciális (rekreációs)	Helyi	Regionális	n.r.	n.r.	Igen	Igen	kerékpárral, közösségi közlekedéssel, autóval	Nem	Vezetett túrák	n.r.	Környező települések lakói, hazai turisták

● Természeti vonzók ● Vegyes (természeti és kulturális) vonzók ● Kulturális vonzók ● Speciális érdeklődésre számot tartó vonzók

Időszak	Működő kereskedelmi szálláshely egységek száma (db)	Kiadható szobák száma (db)	Kiadható férőhelyek száma (db)
2016. év	5	25	144
2017. év	4	30	91
2018. év	3	29	76
2019. év	3	24	58
2020. év	3	16	37
2021. március	n.a.	n.a.	n.a.

9. táblázat: Kereskedelmi szálláshelyek kapacitása Isaszegen, tárgyév július 31-re vonatkozó adat (2016-2021)

Forrás: KSH, 2021

Időszak	Vendéglátók száma (fő)	Ágyak száma (db)	Szobák száma (db)	Férőhelyek száma (db)
2016. év	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.
2017. év	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.
2018. év	3	6	3	17
2019. év	4	15	7	21
2020. év	3	19	7	22

10. táblázat: Üzleti célú egyéb szálláshelyek kapacitása Isaszegen (2016-2020)

Forrás: KSH, 2021

Időszak	Egységek száma az időszak végén (db)
2016. december	35
2017. június	36
2017. december	36
2018. június	35
2018. december	32
2019. június	30
2019. december	30
2020. június	27
2020. december	196

11. táblázat: Vendéglátóhelyek száma Isaszegen (2016-2020)

Forrás: KSH, 2021

2.5.6 PÉCEL TURISZTIKAI ADOTTSÁGAINAK BEMUTATÁSA

6. ábra: Pécel turisztikai vonzerőinek elhelyezkedése

Forrás: Google Earth alapján saját szerkesztés, 2019

Pécel a fővárostól keletre, a Gödöllői-dombság nyugati peremvidékének és a Pesti-síkság találkozásának határfelületén fekszik. A település belterületét nyugat-kelet irányban a Rákos-patak, észak-dél irányban a Csunya-árok és a Lélek-patak szeli át. Közigazgatási területe táji-természeti értékekben gazdag. Pécel neve a legújabb kutatások szerint – Juhász József helytörténész munkája alapján – az „öt falu” (Pet cel) szláv összetett kifejezésből ered, amelyet a kutató az öt középkori falu helyével bizonyított. Pécel területe, miként azt a határában talált régészeti leletek is igazolják, már jóval az időszámítás előtti korszakban is lakott volt. A község belterületén többek között kő- és rézkori csontvázas sírokat, a Várhegyen bronzkori urnatemetőt találtak (Gödöllő Környéki Regionális Turisztikai Egyesület, 2020). Lakosok száma 2019. január 1-jén: 16 310 fő (KSH, 2019)

Természeti és rekreációs jellegű vonzerők:

Közvetlen hatásterület:

A patak ökológiai folyosóként jelenik meg a településen. A város központjához közel a Rákos-patak mentén alakították ki a Zöld-Tócsa horgásztavat és szabadidőparkot, mely természetközeli pihenést és

horgászati lehetőséget biztosít. A közelében érhetőek el a Péceli-horgásztavak, melyek a Rákos-patak péceli szakaszának legjelentősebb vizes élőhelyét jelentik, részben kiépített partszakaszokkal. Emellett több olyan füzes, nádas terület tudott fennmaradni, amelyek jelentős élőhelynek számítanak és a természetet szerető túrázóknak érdekes célterületet jelentenek.

Közvetett hatásterület és határos területek:

A város határában a Gödöllői Tájvédelmi Körzet védett és egyedi élőhelyei kereshetők fel, köztük erdőségekkel és különlegesen gazdag növény- és rovarvilággal bíró löszdombokkal.

Kulturális vonzerők:

Közvetlen hatásterület:

-

Közvetett hatásterület és határos területek:

Pécel kulturális nevezetességei a város központjában találhatóak: az érdeklődésre leginkább érdemes vonzerők a Ráday-kastély és a Fáy-kastély. Közülük csak a Ráday-kastély látogatható: egyedi látványosságai közt tarthatók számon a fekete-fehér rézmetszetek a díszteremben, valamint az alagsorban bemutatott, eredeti eszközökkel berendezett barokk

7. ábra: Pécel közigazgatási határain belül a szecessziós villanegyed elhelyezkedése

Forrás: Google Earth alapján saját szerkesztés, 2019

konyha (Söptei, 2019). A kastélyokon kívül érdemes a szecessziós villanegyedet is megtekinteni. Említésre méltó továbbá, hogy a történelmi egyházak templomai mellett itt található a Hetednap adventista egyház magyarországi központja.

Szálláslehetőségek és vendéglátóhelyek:

A településen nem található szálláshely, a vendéglátás kínálatát a Pekáry-kastélyétterem mellett néhány kisebb étterem jelenti, melyeket a pandémia ideje alatt sem zártak be.

12. táblázat: Pécel turisztikai vonzerőleltára
 Forrás: saját szerkesztés, 2019

Vonzerő megnevezése	Honlap	Közösségi média oldal	Vonzerő típusa	Jelenlegi hatókör	Potenciális hatókör	Védettség	Tulajdonos / kezelő	Szabadidős hasznosítás	Turisztikai hasznosítás	Megközelíthetőség	Akadálymentesség	Kapcsolódó interpretációs eszközök	Kiegészítő szolgáltatások	A fejlesztés lehetséges célcsoportja
TÉRKÉPMELLEKLETEN JELÖLVE														
Gödöllői Dombvidék Tájvédelmi Körzet (Pécelhez közeli része)	http://www.dunaiipoly.hu/hu/helyek/vedett-teruletek/hudai-tajvedelmi-korzet/godolloi-dombvidék-tajvedelmi-korzet	https://www.facebook.com/pages/Gödöllői-Dombvidék-Tájvédelmi-Körzet/11561172354143915	természeti/kulturális/rekreációs	országos	országos	Igen (természeti)	Duna-Ipoly Nemzeti Park Igazgatóság	Igen	Igen	kerékpárral, közösségi közlekedéssel, autóval	Részben	Duna-Ipoly Nemzeti Park által szervezett események	Kilátók, közelben boltok, étkezési lehetőségek stb.	Az ország egész lakosságára érníthet lehet
Zöld-Tócsa horgászto és szabadidőpark	http://www.zold-tocsa.hu/	https://www.facebook.com/zoldtocsa	természeti	helyi	regionális	Nem	Zöld-Tócsa Kft.	Igen	Igen	kerékpárral, közösségi közlekedéssel, autóval	Nem	horgászrendezvények	bográcsoszási lehetőségek	Elsősorban a helyi lakosság
Pécel-horgásztavak	http://www.pecal.hu/horgaszviz/peceltavak/	https://www.facebook.com/Peceli-Tozeges-horgaszto-21227739420437/	természeti/rekreációs	Helyi	regionális	Nem	Rákosvágyi Horgász Egyesület	Nem (magán horgászta-vak)	Nem (magán horgászta-vak)	kerékpárral, közösségi közlekedéssel, autóval	Nem	Nincs	Büfé	n.r.
Ráday Kastély	http://www.nemzeti-muemlek.hu/index.php/epulet/raday_kastely/	https://www.facebook.com/radaykastely	kulturális	regionális	országos	Igen (műemlék)	Forster Gyula Örökséggazdálkodási és Szolgáltató Központ	Igen	Igen	kerékpárral, közösségi közlekedéssel, autóval	Részben	Rendezvények	büfé, mosdó	Környező települések lakói, hazai és külföldi turisták, kerékpárosok
Fáy kastély	http://www.fayszakkozep.hu/	https://www.facebook.com/media/set/?set=a621794597843773.1073741984.20071223285348&type=3	kulturális	helyi	helyi	Igen (műemléki védelem)	Fáy András Mezőgazdasági Szakgimnázium, Szakközépiskola és Kollégium	Nem	Nem	kerékpárral, közösségi közlekedéssel, autóval	Nem	n.r.	büfé, mosdó, kollégiumi szobák	n.r. (oktatási intézmény része)
Pekéry-kastély kulturális és közösségi központ	http://kastelyterem.com/?page_id=337	https://www.facebook.com/pekerykastely/posts/141258532939950/	kulturális	helyi	regionális	Nem	Magantulajdon	Igen	Igen	kerékpárral, közösségi közlekedéssel, autóval	Részben	Rendezvények	étterem, mosdó	Elsősorban a helyi lakosság
Történelmi Nemzeti Emlékpark (Trianoni emlékmű)		https://www.facebook.com/pages/Nemzeti-Tortenelmi-Emlékpark-Trianon-Emlékmű/2341260512554788	kulturális	regionális	regionális	Nem	Millenniumi Nemzeti Hagyományörző Alapítvány(?)	Nem	Igen	kerékpárral, közösségi közlekedéssel, autóval	Részben	Mg emlékezések	Nincs	Környező települések lakói, hazai turisták, kerékpárosok

● Természeti vonzerők ● Vegyes (természeti és kulturális) vonzerők ● Kulturális vonzerők ● Speciális érdeklődésre számotvető vonzerők

Vonzó megnevezése	Honlap	Közösségi média oldal	Vonzó típusa	Jelenlegi hatókör	Potenciális hatókör	Védettség	Tulajdonos / kezelő	Szabadiús hasznosítás	Turisztikai hasznosítás	Megközelíthetőség	Akadálymentesség	Kapcsolódó interpretációs eszközök	Kiegészítő szolgáltatások	A fejlesztés lehetséges célcsoportja
Szeccsziós villanegyed: Bárczy-kúria, Fáy-Szilágyi-kúria, Erdély-Grúz-kúria, Prónay-kúria, Zsigmondy-kúria, Frencsek-Dávid-kúria, Szemere-Kéner-kúria, Kovásznai Kovács-kúria, Korányi kúria			kulturális	helyi	helyi	Részben igen (műemléki)	Magántulajdon, állami tulajdon, önkormányzati tulajdon	Nem	Nem	kerékpárral, közösségi közlekedéssel, autóval	Részben	Rendezvények	Ld.: lentebbi	Környező települések lakói, hazai és külföldi turisták, kerékpárosok
Református templom	http://pecelref.hu		speciális (vallási)	helyi	helyi	Igen (műemléki védelem)	Péceli Református Egyházközség	Nem	Nem	kerékpárral, közösségi közlekedéssel, autóval	Nem	Nincs	Közben boltok, étkezési lehetőség	Elsősorban a helyi lakosság
Római katolikus templom	http://pecel.vaciegyszemelye.hu/	https://www.facebook.com/pages/Magyarok-Nagyasszonya-temp-lom/301885390746961	speciális (vallási)	helyi	helyi	Igen (műemléki védelem)	Péceli Katolikus Egyházközség	Nem	Nem	kerékpárral, közösségi közlekedéssel, autóval	Nem	Nincs	Közben boltok, étkezési lehetőség	Elsősorban a helyi lakosság
Kármel Pünkösdi Gyülekezet	http://www.karmel.hu/	https://hu-hu.facebook.com/karmelgyulekezet	speciális (vallási)	helyi	helyi	Nem	Egyházi tulajdon	Nem	Nem	kerékpárral, közösségi közlekedéssel, autóval	Nem	Nincs	Közben boltok, étkezési lehetőség	Elsősorban a helyi lakosság
Péceli Baptista Imaház	http://www.pecelbaptista.hu/	https://hu-hu.facebook.com/pecelbaptista/	speciális (vallási)	helyi	helyi	Nem	Egyházi tulajdon	Nem	Nem	kerékpárral, közösségi közlekedéssel, autóval	Nem	Nincs	Közben boltok, étkezési lehetőség	Elsősorban a helyi lakosság
Hetednap Adventista Egyház központja	http://huc.adventista.hu/index.php?option=com_contact&task=view&contact_id=1&Itemid=155	https://hu-hu.facebook.com/adventista.hu/	speciális (vallási)	helyi	helyi	Nem	Egyházi tulajdon	Nem	Nem	kerékpárral, közösségi közlekedéssel, autóval	Nem	Nincs	Közben boltok, étkezési lehetőség	A teljes hazai adventista gyülekezet
Péceli Evangélikus Templom	https://nagyarcsai.lutheran.hu/gyulekezet_pecel.php	https://hu-hu.facebook.com/pecel.evangelikus	speciális (vallási)	helyi	helyi	Nem	Nagyatrcsai Evangélikus Egyházközség	Nem	Nem	kerékpárral, közösségi közlekedéssel, autóval	Nem	Nincs	Közben boltok, étkezési lehetőség	Elsősorban a helyi lakosság
TÉRKÉPMELLÉKLETEN NINCS JELÖLVE														
Tözejláp és a hozzá tartozó füzesszáras társulás (Gödöllői TK része)	http://www.pecelertekar.hu/2018/12/09/fuzes-nyaras/		természeti	ld.: fentebbi	ld.: fentebbi	ld.: fentebbi	ld.: fentebbi	ld.: fentebbi	ld.: fentebbi	ld.: fentebbi	ld.: fentebbi	ld.: fentebbi	ld.: fentebbi	ld.: fentebbi

● Természeti vonzók

● Vegyes (természeti és kulturális) vonzók

● Kulturális vonzók

● Speciális érdeklődésre számot tartó vonzók

Vonzó megnevezése	Honlap	Közösségi média oldal	Vonzó típusa	Jelenlegi hatókör	Potenciális hatókör	Védettség	Tulajdonos / kezelő	Szabadiús hasznosítás	Turisztikai hasznosítás	Megközelíthetőség	Akadálymentesség	Kapcsolódó interpretációs eszközök	Kiegészítő szolgáltatások	A fejlesztés lehetséges célcsoportja
Újtelep völgyében lévő domboldalak löszgyep-vegetációja (Gödöllői TK része)	http://www.pecelier-tektar.hu/2018/12/09/fuzes-nyaros/		természeti	ld.: fentebb!	ld.: fentebb!	ld.: fentebb!	ld.: fentebb!	ld.: fentebb!	ld.: fentebb!	ld.: fentebb!	ld.: fentebb!	ld.: fentebb!	ld.: fentebb!	ld.: fentebb!
Északias kitérítésgű lejtők (Gödöllői TK része)	http://www.pecelier-tektar.hu/2018/12/09/fuzes-nyaros/		természeti	ld.: fentebb!	ld.: fentebb!	ld.: fentebb!	ld.: fentebb!	ld.: fentebb!	ld.: fentebb!	ld.: fentebb!	ld.: fentebb!	ld.: fentebb!	ld.: fentebb!	ld.: fentebb!
Endrey-dűlő (Gödöllői TK része)	http://www.pecelier-tektar.hu/2018/12/09/fuzes-nyaros/		természeti	ld.: fentebb!	ld.: fentebb!	ld.: fentebb!	ld.: fentebb!	ld.: fentebb!	ld.: fentebb!	ld.: fentebb!	ld.: fentebb!	ld.: fentebb!	ld.: fentebb!	ld.: fentebb!
Tűzberki-erdő (Gödöllői TK része)	http://www.pecelier-tektar.hu/2018/12/09/fuzes-nyaros/		természeti	ld.: fentebb!	ld.: fentebb!	ld.: fentebb!	ld.: fentebb!	ld.: fentebb!	ld.: fentebb!	ld.: fentebb!	ld.: fentebb!	ld.: fentebb!	ld.: fentebb!	ld.: fentebb!
Rákospatak			természeti	Helyi	Helyi	Nem (Védlemlre érdemes élőhely!)	?	Igen	Igen	kerékpárral, közösségi közlekedéssel, autóval	Nem	Nem	Nincs	Elsősorban a helyi lakosság
Nemzetközi fuvolafesztivál	http://www.peceliparnaszus.com/fuvalafesztival.html	https://hu-hu.facebook.com/fuvalafesztivalpeca/	kulturális	nemzetközi	nemzetközi	nem értelmezhető	Péceli Parnaszus Alapítvány	Igen	Igen	kerékpárral, közösségi közlekedéssel, autóval	n.r.	n.r.	n.r.	Környező települések lakói, hazai és külföldi turisták, kerékpárosok
Őszi Rajzás	http://www.bogarasok.hu/	https://hu-hu.facebook.com/events/magyarorszagibogarasokklubja/mbk-oszi-rajazas-pecel-20190907/ pecel-20190907/935582413440717/	kulturális	helyi	regionális	nem értelmezhető	Péceli Város Önkormányzata a főszervező, helyi civilekkel, illetve a VV Bogár Clubbal	Igen	Igen	kerékpárral, közösségi közlekedéssel, autóval	n.r.	n.r.	n.r.	Környező települések lakói, hazai és külföldi turisták, kerékpárosok

● Természeti vonzók
 ● Vegyes (természeti és kulturális) vonzók
 ● Kulturális vonzók
 ● Speciális érdeklődésre számottevő vonzók

Időszak	Egységek száma az időszak végén (db)
2016. december	29
2017. június	32
2017. december	34
2018. június	30
2018. december	28
2019. június	30
2019. december	30
2020. június	29
2020. december	29

13. táblázat: Vendéglátóhelyek száma Pécelen (2016-2020)

Forrás: KSH, 2021

2.5.7 RÁKOSMENTE (XVII. KERÜLET) TURISZTIKAI ADOTTSÁGAINAK BEMUTATÁSA

Rákosmente 54,83 km² területével a főváros legnagyobb kiterjedésű kerülete, amely 9 településrészre tagozódik: Rákoscsaba, Rákoskeresztúr, Rákosliget, Rákoshegy, Rákoskert, Rákoscsaba-Újtelep, Régia-kadémiatelepe, Madárdomb és az Akadémiaújtelep. Elődtelepülései közül kettőnek, Rákoscsabának és Rákoskeresztúrnak századokra visszanyúló történelme van. Mindkét ősi település a Rákos-patak, illetve az annak mentén húzódó hadi és kereskedő út mellé települt. Rákosmente önálló községei 1950-től váltak XVII. kerületként Budapest főváros részévé (Rákosmente, 2019).

Lakosok száma 2019. január 1-jén: 87 673 fő (KSH, 2019)

Természeti és rekreációs jellegű vonzerők:

Közvetlen hatásterület:

Budapest területére a XVII. kerületben lép be a patak; itt még több ponton elérhetőek a természetközeli, a patakhoz kapcsolódó élőhelyek. A patak közelében, a Péceli út 206. szám alatti 0,4 hektáros természetvédelmi területen egyedi növénygyűjtemény található. A két legnagyobb városrész határán terül el a Nagyrét, mely értékes élővilággal rendelkező kaszálóként funkcionál és kedvelt

rekreációs területnek számít. Innen 900 méterre, a Pesti úton található a Rákos-pataktól 150 m-re fekvő Népkert elnevezésű parkosított terület.

Közvetett hatásterület és határos területek:

A városrész és egyben Budapest határán található a kedvelt horgásztónak számító Csali-tó.

A városrész Ferihegyi repülőtér felé eső részén érhető el a Merzse-mocsár. A gazdag növény- és állatvilággal rendelkező természetvédelmi területen 15 állomásból álló tanösvény mutatja be a védett élőhely és környéke értékeit. Budapest legnagyobb mocsara három részből (Kis-Merzse, Nagy-Merzse, Gyolcs-rét) áll.

Kulturális vonzerők:

Közvetlen hatásterület:

A városrész legimpozánsabb építészeti és kulturális emlékei, valamint templomai a Rákos-patak közvetlen közelében találhatóak. Kiemelendő a Podmaniczky-Vigyázó kastély, amely ma rendezvényhelyszínként funkcionál. Közvetlenül a patak partján áll a volt Bogáti-Hajdú kúria (más néven Süllyedő-kastély), mely jelenleg leromlott állapotban van, de a jövőben jól lehetne hasznosítani a turisztikai szolgáltatások számára, akár látogatóközpontként is. A patak nyomvonalától könnyen elérhető mindkét fő városrész (Rákoscsaba és Rákoskeresztúr) művelődési háza, ahol változatos programok kerülnek megrendezésre.

8. ábra: Rákospatak turisztikai vonzerőinek elhelyezkedése

Forrás: Google Earth alapján saját szerkesztés, 2019

Közvetett hatásterület és határos területek:

A patak folyásirányától jobbra, távolabb eső részekon találjuk a Gózon Gyula kamaraszínházat, mely a XVII. kerület egyetlen kőszínháza. Közvetlen közelében, a művész volt otthonában tekinthető meg a Csekovszky Árpád gyűjtemény. A pataktól balra eső Rákoskeresztúr távolabbi részén az Erdős Renée Házban helytörténeti és időszaki kiállításokat találunk (Csekovszky Árpád Művelődési Ház, 2016).

Szálláslehetőségek és vendéglátóhelyek:

Rákospatakhoz közel eső részén az apartmanokon, magán szálláshelyeken és egy munkásszállón kívül nem találunk más szálláshelyet. Az éttermekben, kávézóknak és fagyfaltozóknak viszont jó minőségű és széles kínálat érhető el már a Rákospatak közvetlen közelében is.

14. táblázat: Rákosomeinte turisztikai vonzerőleltára
 Forrás: saját szerkesztés, 2019

Vonzerő megnevezése	Honlap	Közösségi média oldal	Vonzerő típusa	Jelenlegi hatókör	Potenciális hatókör	Védettség	Tulajdonos / kezelő	Szabadidős hasznosítás	Turisztikai hasznosítás	Megközelíthetőség	Akadálymentesség	Kapcsolódó interpretációs eszközök	Kiegészítő szolgáltatások	A fejlesztés lehetséges célcsoportja
TÉRKÉPMELLEKLETEN JELÖLVE														
Péceli úti kert természetvédelmi terület	http://provertes.hu/vedett_teruletek_pdf/budapest/adattlap_4794.pdf		természeti	helyi	helyi	Igen (természeti)	Magántulajdon	Igen	Igen	kerékpárral, közösségi közlekedéssel, autóval	Nem	Nincs	Közlekedési lehetőségek	Elsősorban Budapest lakosai, turisták, kerékpárosok
Védelemre érdemes természetközeli élőhelyek			természeti	helyi	helyi	Nem	Fővárosi és kerületi önkormányzat, de egyes részek magántulajdonban vannak	Igen	Igen	kerékpárral, közösségi közlekedéssel, autóval	nem	Ritkán vezetett séták (Zöld XVII. Egyesület)	Közlekedési lehetőségek	Elsősorban a helyi lakosság
Csali-horgászó (Rauch-horgászó)	http://www.horgasz.hu/page/50/art/1175/him/csali-to-rauch-to.html	https://hu-hu.facebook.com/csalito/	természeti	helyi	regionális	Nem	Magántulajdon(?)	Igen	Igen	kerékpárral, közösségi közlekedéssel, autóval	nem	Nincs	A büfében meleg ételek és a horgászhoz szükséges felszerelések kaphatók.	Elsősorban Budapest és a környező települések lakosai, turisták, kerékpárosok
Nagyrét			természeti	helyi	helyi	Nem	kerületi önkormányzat	Igen	Nem	kerékpárral, közösségi közlekedéssel, autóval	nem	Nincs	Közlekedési lehetőségek	Elsősorban kerületben lakók
Pesti úti Népkert	http://www.rakosomeinte.hu/Rakosomeinte/Latnivalok/Nepkert.aspx	https://www.facebook.com/pages/Nepkert-Rakoskeresztur/1942389782715631	természeti és kulturális	helyi	helyi	Nem	kerületi önkormányzat	Igen	Igen	kerékpárral, közösségi közlekedéssel, autóval	Igen	Nincs	Közlekedési lehetőségek	Elsősorban Budapest lakosai, turisták, kerékpárosok
Gózon Gyula Kamaraszínház	https://www.gozon.hu/	https://hu-hu.facebook.com/GozonSzinhaz	kulturális	helyi	helyi	Nem	n.a.	Igen	Igen	kerékpárral, közösségi közlekedéssel, autóval	Igen	Rendezvények, előadások	Mosdó, étkezési lehetőségek	Elsősorban Budapest lakosai, turisták, kerékpárosok
Podmaniczky-Vigyázó Rendezvénykastély	http://www.podmaniczkykastely.hu/	https://hu-hu.facebook.com/kastelyrendezvenykozpont	kulturális	regionális	regionális	Igen	Magántulajdon	Igen	Igen	kerékpárral, közösségi közlekedéssel, autóval	Igen	Rendezvények	Mosdó, étkezési lehetőségek	Elsősorban Budapest lakosai, turisták, kerékpárosok
Rákoskeresztúri parasztházak	https://hu.wikipedia.org/wiki/F6_tér_(Rákoskeresztúr)		kulturális	helyi	helyi	Nem	Magántulajdon	Igen	Nem	kerékpárral, közösségi közlekedéssel, autóval	Nem	Nincs	Közlekedési lehetőségek	Elsősorban Budapest lakosai, turisták, kerékpárosok

● Természeti vonzerők ● Vegyes (természeti és kulturális) vonzerők ● Kulturális vonzerők ● Speciális érdeklődésre számottevő vonzerők

Vonzó megnevezése	Honlap	Közösségi média oldal	Vonzó típusa	Jelenlegi hatókör	Potenciális hatókör	Védettség	Tulajdonos / kezelő	Szabadiús hasznosítás	Turisztikai hasznosítás	Megközelíthetőség	Akadálymentesség	Kapcsolódó interpretációs eszközök	Kiegészítő szolgáltatások	A fejlesztés lehetséges célcsoportja
Trianon emlékmű	https://www.kozterkep.hu/11714/trianon-emlekmu-budapest_kamasz_krisztian_2007.html		kulturális	helyi	helyi	Nem	kerületi önkormányzat	Igen	Igen	kerékpárral, közösségi közlekedéssel, autóval	Igen	Nincs	Közvetlen üzletek, étkezési lehetőség	Elsősorban Budapest lakosai, turisták, kerékpárosok
Bulyovszky-ház	http://www.muemlekem.hu/muemlek/show/1249		kulturális	helyi	helyi	Igen (műemlék)	kerületi önkormányzat	Igen	Igen	kerékpárral, közösségi közlekedéssel, autóval	Részben	Nincs	Közvetlen üzletek, étkezési lehetőség	n.r.
Sülyedő kastély	https://hu.wikipedia.org/wiki/Bogáti-Hajdu-villa		kulturális	helyi	helyi	i (fővárosi)	kerületi önkormányzat	Igen	Nem	kerékpárral, közösségi közlekedéssel, autóval	nem	Nincs	Közvetlen üzletek, étkezési lehetőség	n.r.
Fachk Károly tér (ma Hősök tere)	https://hu.wikipedia.org/wiki/Hősök_tere_(Rákospalota)		kulturális	helyi	helyi	Nem	kerületi önkormányzat	Igen	Nem	kerékpárral, közösségi közlekedéssel, autóval	Részben	Nincs	Közvetlen üzletek, étkezési lehetőség	Elsősorban kerületben lakók
Rákoshelyi Bartók zeneház	http://bartokzenehaz.hu/	https://hu-hu.facebook.com/bartokbelazenehaz	kulturális	helyi	helyi	Nem	kerületi önkormányzat	Igen	Nem	kerékpárral, közösségi közlekedéssel, autóval	Részben	Nincs	búf. mosdó	Elsősorban Budapest lakosai, turisták, kerékpárosok
Erdős-Renée Ház	http://www.erdosreneehaz.hu/	https://hu-hu.facebook.com/verdos.haz	kulturális	helyi	regionális	Igen (fővárosi)	kerületi önkormányzat	Igen	Igen	kerékpárral, közösségi közlekedéssel, autóval	Részben	Kiállítások, rendezvények	kávézó	Elsősorban Budapest lakosai, turisták, kerékpárosok
Rákoshelyi vizitorny	https://vizitorny.hu/hu/budapest/05.html	https://hu-hu.facebook.com/events/575917139461757/	kulturális	helyi	helyi	Nem	kerületi önkormányzat	Igen	Igen	kerékpárral, közösségi közlekedéssel, autóval	Nem	Ritkán vezetett séták	Közvetlen üzletek, étkezési lehetőség	Elsősorban Budapest lakosai, turisták, kerékpárosok
Csekovszky Árpád gyűjtemény	http://www.csekovszky.hu/bemutatas	https://en-gb.facebook.com/pg/csekogaleria/posts/	kulturális	helyi	regionális	Nem	Csekovszky alapítvány	Igen	Igen	kerékpárral, közösségi közlekedéssel, autóval	Részben	Vezetett séták (?)	Közvetlen üzletek, étkezési lehetőség	Elsősorban Budapest lakosai, turisták, kerékpárosok
Maros mozi	https://marosmozi.blog.hu/	https://hu-hu.facebook.com/marosmozi	kulturális	helyi	helyi	Nem	kerületi önkormányzat	Igen	Nem	kerékpárral, közösségi közlekedéssel, autóval	Részben	Rendezvények, előadások	búf. mosdó	Elsősorban kerületben lakók
Csabaház	http://www.vigvazomh.hu/csaba-haz/	https://hu-hu.facebook.com/csabahaz	kulturális	helyi	helyi	Nem	kerületi önkormányzat	Igen	Nem	kerékpárral, közösségi közlekedéssel, autóval	Részben	Rendezvények, előadások	búf. mosdó	Elsősorban kerületben lakók

● Természeti vonzerők
 ● Vegyes (természeti és kulturális) vonzerők
 ● Kulturális vonzerők
 ● Speciális érdeklődésre számotottató vonzerők

Vonzó megnevezése	Honlap	Közösségi média oldal	Vonzó típusa	Jelenlegi hatókör	Potenciális hatókör	Védettség	Tulajdonos / kezelő	Szabadidős hasznosítás	Turisztikai hasznosítás	Megközelíthetőség	Akadálymentesség	Kapcsolódó interpretációs eszközök	Kiegészítő szolgáltatások	A fejlesztés lehetséges célcsoportja
Csekovszky Árpád Művelődési Ház	http://www.vigazomh.hu/csekovszky-arpad-muvelodesi-haz	https://hu-hu.facebook.com/csekovhaz/	kulturális	helyi	regionális	Nem	kerületi önkormányzat	Igen	Nem	kerékpárral, közösségi közlekedéssel, autóval	nem	Rendezvények, előadások	mosó, internet használat, olvasó szoba, cipőjavító műhely	Elsősorban kerületben lakók
Fuchs-kastély	http://www.fszek.hu/konyvtarank/pes-ti_ut_167_		kulturális	helyi	helyi	Nem	kerületi önkormányzat	Igen	Nem	kerékpárral, közösségi közlekedéssel, autóval	nem	Nincs	büfé, mosdó	Elsősorban kerületben lakók
Vigazó Sándor művelődési ház	http://www.vigazomh.hu/vigazo-sandor-muvelodesi-haz/	https://hu-hu.facebook.com/vigazomh/	kulturális	helyi	helyi	Nem	kerületi önkormányzat	Igen	Nem	kerékpárral, közösségi közlekedéssel, autóval	Részben	Rendezvények, előadások	büfé, mosdó	Elsősorban Budapest lakosai, turisták, kerékpárosok
Rákocsabai Nepomuki Szent János templom	http://rakocsaba.plebani.hu/	https://www.facebook.com/XviKeruletAnno/photos/nepomuki-szent-janos-templomkiszimert-nevnrakocsabai-fop-lebania-sarga-templom-73984562334942/	speciális (vallási)	helyi	helyi	i (műemlék)	katolikus egyház	Nem	Igen	kerékpárral, közösségi közlekedéssel, autóval	Nem	Nincs	Közelben üzletek, étkezési lehetőség	Elsősorban kerületben lakók
Szent Kereszt templom	https://szentkeresztplebania17.hu/	https://hu-hu.facebook.com/szkeresztplebania	speciális (vallási)	helyi	helyi	Igen(?)	katolikus egyház	Igen	Nem	kerékpárral, közösségi közlekedéssel, autóval	nem	Nincs	Közelben üzletek, étkezési lehetőség	Elsősorban kerületben lakók
Rákocsabai Evangélikus Egyházközség temploma	https://rakoskeresztur.lutheran.hu/honlap	https://hu-hu.facebook.com/RakoskereszturEvangeliKusEgyhazkozseg/	speciális (vallási)	helyi	helyi	Nem	Evangélikus egyház	Igen	Nem	kerékpárral, közösségi közlekedéssel, autóval	nem	Nincs	Közelben üzletek, étkezési lehetőség	Elsősorban kerületben lakók
Rákocsabai Református Egyházközség temploma	http://rakoscsabairref.hu/	https://www.facebook.com/RakoscsabaReformatusEgyhazkozsegBudapest/	speciális (vallási)	helyi	helyi	Nem	Református egyház	Igen	Nem	kerékpárral, közösségi közlekedéssel, autóval	nem	Nincs	Közelben üzletek, étkezési lehetőség	Elsősorban kerületben lakók
Power Gym Classic	http://powergym.hu/		speciális (rekreációs)	helyi	helyi	Nem	magánkézben	Igen	Nem	kerékpárral, közösségi közlekedéssel, autóval	Nem	Nincs	büfé, mosdó	Elsősorban kerületben lakók
Rákosmenti TK Sportpálya	http://www.rakosmentittk.hu/	https://www.facebook.com/RakosmentiTK?mc_location=timelime&filter=2	speciális (rekreációs)	helyi	regionális	Nem	RTK	Igen	Nem	kerékpárral, közösségi közlekedéssel, autóval	Nem	Nincs	park, mosdó, zuhanyzó, öltöző	Elsősorban kerületben lakók
Pesti úti Sportpálya	https://www.magyarfutball.hu/stadion/75		speciális (rekreációs)	helyi	helyi	Nem	Magyar Football Szövetség	Igen	Nem	kerékpárral, közösségi közlekedéssel, autóval	Igen	Nincs	büfé, mosdó	Elsősorban kerületben lakók

● Természeti vonzerők ● Vegyes (természeti és kulturális) vonzerők ● Kulturális vonzerők ● Speciális érdeklődésre számotvető vonzerők

Vonzó megnevezése	Honlap	Közösségi média oldal	Vonzó típusa	Jelenlegi hatókör	Potenciális hatókör	Védettség	Tulajdonos / kezelő	Szabadiús hasznosítás	Turisztikai hasznosítás	Megközelíthetőség	Akadálymentesség	Kapcsolódó interpretációs eszközök	Kiegészítő szolgáltatások	A fejlesztés lehetséges célcsoportja
Berri Lovarda	http://berri Lovarda.com/	https://hu-hu.facebook.com/BerriLovarda	speciális (rekreációs)	helyi	helyi	Nem	Magánulajdon	Igen	Igen	kerékpárral, közösségi közlekedéssel, autóval	nem	Nincs	Közben üzletek, étkezési lehetőség	Elsősorban kerületben lakók
Monte Vigo Szabadidő Centrum-üdülők	http://www.montevigo.hu/	https://www.facebook.com/montevigo/	speciális (rekreációs)	helyi	regionális	Nem	Magánulajdon	Igen	Igen	kerékpárral, közösségi közlekedéssel, autóval	nem	Nincs	Mosdó, bűfé, szállás	Elsősorban kerületben lakók
Újjak uszoda	https://www.termalfurdo.hu/furdo/ujjak-uszoda-239	https://hu-hu.facebook.com/pages/category/Public-Swimming-Pool/Újjak-uszoda-187796834654013/	speciális (rekreációs)	helyi	helyi	Nem	kerületi önkormányzat	Igen	Nem	kerékpárral, közösségi közlekedéssel, autóval	nem	sportesemények	bűfé, mosdó	Elsősorban kerületben lakók
Kalandpark Játsszóház	http://www.jatszohaz.hu	https://hu-hu.facebook.com/kalandparkjatszohaz/	speciális (egyéb)	helyi	regionális	Nem	magánkézben	Igen	Nem	kerékpárral, közösségi közlekedéssel, autóval	Nem	Nincs	szószoba, bérelhető rendezvényterem, mosdó	Elsősorban kerületben lakók
Pálya Vendéglő	http://www.palyavendeglo.hu/index.htm	https://www.facebook.com/palyavendeglo/?f=117866958825258	speciális (egyéb)	helyi	helyi	Nem	magánkézben	Igen	Igen	kerékpárral, közösségi közlekedéssel, autóval	Nem	Nincs	rendezvényterem, mosdó, napi menü	Elsősorban kerületben lakók
Keresztúri piac	http://www.rakosmentehu/default.aspx	https://www.facebook.com/absolutcuki	speciális (egyéb)	helyi	helyi	n.r.	kerületi önkormányzat	Nem	Igen	kerékpárral, közösségi közlekedéssel, autóval	igen	Nincs	Mosdó, üzletek, étkezési lehetőség	Elsősorban a helyi lakosság
Végvári Cukrászda	https://www.vegvaricukraszda.hu/index.php/hu/rolunk	https://hu-hu.facebook.com/bakancsopiac/	speciális (egyéb)	helyi	helyi	n.r.	családi vállalkozás	Igen	Igen	kerékpárral, közösségi közlekedéssel, autóval	igen	Nincs	Mosdó, étkezési lehetőség	Elsősorban a helyi lakosság
Flamingó Vásártér	http://www.bakancsopiac.hu/	https://www.facebook.com/merzsemocsar/	speciális (egyéb)	helyi	helyi	Nem	kerületi önkormányzat	Igen	Nem	kerékpárral, közösségi közlekedéssel, autóval	nem	Nincs	Mosdó, étkezési lehetőség	Elsősorban a helyi lakosság

TÉRKÉPMELLÉKLETEN NINCS JELÖLVE

Merze-mocsár	https://hu.wikipedia.org/wiki/Merze-mocsár_Természetvédelmi_Terület	https://www.facebook.com/merzsemocsar/	természeti	regionális	regionális	Igen (természeti)	Magánulajdon (természetvédelmi vagyonkezelő: Fővárosi Önkormányzat)	Igen	Igen	kerékpárral, közösségi közlekedéssel, autóval	nem	Vezetett túrák (MME, Természetvédelmi őrszolgálat)	Nincs	Elsősorban Budapest és környező települések lakosai, turisták, kérepatrosok
---------------------	---	--	------------	------------	------------	-------------------	---	------	------	---	-----	--	-------	---

● Természeti vonzók ● Vegyes (természeti és kulturális) vonzók ● Kulturális vonzók ● Speciális érdeklődésre számottevő vonzók

Időszak	Vendéglátók száma (fő)	Ágyak száma (db)	Szobák száma (db)	Férőhelyek száma (db)
2016. év	3	23	9	23
2017. év	4	26	10	26
2018. év	6	34	14	34
2019. év	8	42	18	42
2020. év	8	42	18	42

15. táblázat: Üzleti célú egyéb szálláshelyek kapacitása Rákosmentén (2016-2020)

Forrás: KSH, 2021

Időszak	Egységek száma az időszak végén (db)
2016. december	137
2017. június	140
2017. december	142
2018. június	148
2018. december	145
2019. június	147
2019. december	145
2020. június	142
2020. december	145

16. táblázat: Vendéglátóhelyek száma Rákosmentén (2016-2020)

Forrás: KSH, 2021

2.5.8 KŐBÁNYA (X. KERÜLET) TURISZTIKAI ADOTTSÁGAINAK BEMUTATÁSA

9. ábra: Kőbánya turisztikai vonzerőinek elhelyezkedése

Forrás: Google Earth alapján saját szerkesztés, 2019

A kerületben található Kewer (Kőér) hegy első említése IV. Béla egy adományleveléből maradt ránk. A „hegy” 147 méteres magasságával valóban kimagasodik a Pesti-síkságból, s a névből következtetve már a XIII. században ismerték kőbányáit. Az 1800-as évek derekától számos nagy gyár alakult Kőbányán. A Rákospatak és a Kerepesi út találkozásánál állt hajdan Széchenyi István malma. A XIX. század elején alakult az első téglagyár, a Drasche, ezt vette át 1868-ban a „Kőszénbánya és Téglagyár Társulat Pesten”. A híres kőbányai sörgyárak alapjait az 1850-es években rakták le, ekkor kezdte meg működését a Perlmutter, a Barber és a Klusemann-féle serfőző. A Perlmutterből lett a későbbi Dreher gyár, a másiktól pedig az Első Magyar Részvény Serfőző. 1906-ban alapított Richter Gedeon híres gyógyszerész gyárat a Gyömrői úton. Budapest X. kerülete egészen a XIX. század végéig önálló település volt és az 1950-es évekig a főváros peremkerületének számított (Kőbánya az élő város, 2020).

Lakosok száma 2019. január 1-jén: 78 030 fő (KSH, 2019)

Természeti és rekreációs jellegű vonzerők:

Közvetlen hatásterület:

Kőbánya Rákospatak menti részén nagy kiterjedésben találkozhatunk a hajdani pesti síkság természetes képének maradványával. A természetközeli gazdálkodás itt a legjelentősebb a budapesti szakaszon belül, a természeti értékek is nagyon jelentősek, ám jelenleg nem védettek. Ez a szakasz két természetvédelmi területet is magában foglal. A Felsőrákosi-tó vizes élőhelyénél egy, 2 állomáshelyből álló tanösvényt alakítottak ki, míg a Felsőrákosi rétek területén a patak völgyének kiterjedt beépítetlen részein mezőgazdasági és erdőterületek zöld sávjai váltakoznak. Itt vezet végig a Felsőrákosi-rétek természeti és épített értékeit bemutató tanösvény is. Az utóbbi területeken találhatóak az úgynevezett piócás gödrök, melyek kultúr- és egészségtörténeti jelentéssel is bírnak, hiszen az 1800-as években innen látták el orvosi piócákkal az orvosokat. A természetvédelmi területen lehetőség van több védett és fokozottan védett állat és növény megfigyelésére is (Szigeti, 2018).

Közvetett hatásterület és határos területek:

A pataktól távolabb, a kerület központi részén több közpark is található, melyek eredetileg az itt élő nagyiparos családok villáinak kertjei voltak. Fontos természeti és egyben kulturális vonzerővel bír az Új-köztemető és mellette az izraelita temető parkosított területe is.

Kulturális vonzerők:

Közvetlen hatásterület:

-

Közvetett hatásterület és határos területek:

A kerületben elérhető kulturális vonzerők a Rákos-patak menti útvonaltól távolabb, Kőbánya központja felé találhatóak. Az ipari jellegű vagy az ipari tevékenységekhez és az azokat meghonosító nagyiparos családokhoz kapcsolódó emlékek a leginkább szembetűnőek. A legfontosabb ezek közül a Dreher Sörgyár és Sörmúzeum, az országban egyedülálló tárlat 1979 óta a gyár és a söripar történetének, eszközeinek állandó kiállítása (Dreher Zrt., 2020). A sörgyártás itteni meghonosodását nagyban segítették a korábbi kőbányászatból hátra maradt pince-rendszerek, melyek közül a legérdekesebb ma kőbányai víztározóként üzemel 1871 óta. Különleges érdeklődésre tarthat számot a Tűzoltó Múzeum, mely országos gyűjtés és rendszerezés alapján mutatja a tűzoltó hivatás

emlékeit. A kerület vonzerői közt kiemelt szerepet kap két vallásturisztikai attrakció is. Az egyik a Conti-kápolna, melyet a XVIII. századi pestisjárványt túlélő olasz származású kőfaragómester épített, megmenekülésük emlékére. A Kőbánya központi terén álló Szent László templom Lechner Ödön tervei alapján épült, Világörökség várományos katolikus templom. A patak hatásterületétől kicsit távolabb áll a Galopp versenypálya, mely építése idején 1925-ben Európa legmodernebb versenytere volt (Kőbánya nevezetességek, 2020).

Szálláslehetőségek és vendéglátóhelyek:

A kerületben, illetve a közvetett hatásterületen több szálláshely is elérhető, a legjelentősebb a patak mellett található CEU Konferencia Központ és Szálloda. A magán-szálláshelyek száma és kapacitása megháromszorozódott néhány év alatt 2019-ig, azóta stagnál a kínálat. A kereskedelmi szálláshelyek kapacitása tekintetében közel 30%-os csökkenés történt 5 év alatt, vélhetően az ideiglenes szüneteltetések miatt. Habár számos vendéglátóhely található a patak vonzáskörzetében, megközelíthetőségük nehézkes, mivel az elérésükhöz keresztezni kell a vasúti pályát és két főforgalmi utat is. Ahogy a kereskedelmi szálláshelyek esetében, úgy a vendéglátóhelyek kínálatában is csökkenést hozott 2020 nehéz időszaka.

17. táblázat: Kőbánya turisztikai vonzerőleltára

Forrás: saját szerkesztés, 2019

Vonzerő megnevezése	Honlap	Közösségi média oldal	Vonzerő típusa	Jelenlegi hatókör	Potenciális hatókör	Védettség	Tulajdonos / kezelő	Szabadidős hasznosítás	Turisztikai hasznosítás	Megközelíthetőség	Akadálymentesség	Kapcsolódó interpretációs eszközök	Kiegészítő szolgáltatások	A fejlesztés lehetséges célcsoportja
TÉRKÉPMELLEKLETEN JELÖLVE														
Felsőrákosi-író Természetvédelmi Terület	n. r.	n. r.	természeti	helyi	helyi	Igen: Helyi jelentőségű természetvédelmi terület	Fővárosi Önkormányzat (természetvédelmi kezelő), Önkormányzati tulajdon???	Igen	Igen	kerékpárral, közösségi közlekedéssel, autóval	Nem	Nem	Nem	Helyi lakosok, túrázók, korlátozottan kerékpárosok
Felsőrákosi-rétek Természetvédelmi Terület	www.termeszetvedelem.hu	https://hu-hu.facebook.com/Felsorakosiretek	természeti	helyi	regionális	Igen: Helyi jelentőségű természetvédelmi terület	Fővárosi Önkormányzat (természetvédelmi kezelő), Önkormányzati tulajdon???	Igen	Igen	kerékpárral, közösségi közlekedéssel, autóval	Nem	Igen: egyetemi te-repnyakortat, madár-gyűjtési bemutató, kirándulás (MME, Főként)	Nem	Helyi lakosok, túrázók, korlátozottan kerékpárosok
Óhegy park	https://hu.wikipedia.org/wiki/Óhegy_park	https://hu-hu.facebook.com/ohegy	természeti	helyi	helyi	Nem	Budapesti x. kerületi önkormányzat	Igen	Igen	kerékpárral, közösségi közlekedéssel, autóval	Részben	n.r.	Környéken boltok	Elsősorban kerületben lakók
Csajkovszkij park	https://zoidkalauz.hu/csajkovszkij-park	https://hu-hu.facebook.com/pages/Csajkovszkij-park/1092973020720519	természeti	helyi	helyi	Nem	Budapesti x. kerületi önkormányzat	Igen	Igen	kerékpárral, közösségi közlekedéssel, autóval	Részben	n.r.	Környéken boltok	Helyi lakosok, turisták, kerékpárosok
Rottenbiller park		https://hu-hu.facebook.com/media/set/?set=aa35018637168870381386155129621194380&type=3	természeti	helyi	helyi	Nem	Budapesti x. kerületi önkormányzat	Igen	Igen	kerékpárral, közösségi közlekedéssel, autóval	Részben	n.r.	Környéken boltok	Helyi lakosok, turisták, kerékpárosok
Sashalmi-erdő		https://www.facebook.com/Erdomontok/posts/1249550398403628/	természeti	helyi	helyi	Nem	Pilis Parkerdő Zrt. Budapesti Erdészete	Igen	Igen	kerékpárral, közösségi közlekedéssel, autóval	Részben	n.r.	Környéken boltok	Elsősorban Budapest lakosai, turisták, kerékpárosok
Volt vízimalom (Korchus malom)	n. r.	n. r.	természeti/kulturális	helyi	helyi	Nem	???	Jelenlegi állapotában nem	Jelenlegi állapotában nem	kerékpárral, közösségi közlekedéssel, autóval	Nem	Nem	Nem	n.r.
Püdcáspödörök	n. r.	n. r.	természeti/kulturális	helyi	helyi	Helyi jelentőségű természetvédelmi terület része	Fővárosi Önkormányzat (természetvédelmi kezelő), Magántulajdon???	Igen	Igen	kerékpárral, közösségi közlekedéssel, autóval	Nem	Nem	Nem	Helyi lakosok, túrázók, korlátozottan kerékpárosok

● Természeti vonzerők ● Vegyes (természeti és kulturális) vonzerők ● Kulturális vonzerők ● Speciális érdeklődésre számot tartó vonzerők

Vonzó megnevezése	Honlap	Közösségi média oldal	Vonzó típusa	Jelenlegi hatókör	Potenciális hatókör	Védettség	Tulajdonos / kezelő	Szabadiús hasznosítás	Turisztikai hasznosítás	Megközelíthetőség	Akadálymentesség	Kapcsolódó interpretációs eszközök	Kiegészítő szolgáltatások	A fejlesztés lehetséges célcsoportja
Szent László tér		n.r.	természeti/kulturális	helyi	regionális	Nem	Budapest x. kerületi önkormányzat	Igen	Igen	kerékpárral, közösségi közlekedéssel, autóval	Részben	n.r.	Környéken boltok	Helyi lakosok, turisták, kerékpárosok
Izraelita temető /Iravialozó	http://www.budapest-jewishcemetery.com/	n.r.	kulturális	regionális	országos	Műemlék???	Budapesti Zsidó Hitközség	Nem	Igen(?)	kerékpárral, közösségi közlekedéssel, autóval	Igen	n.r.	mosdó, virágbolt	n.r.
Új Kőztemető	http://www.birt.hu/temetok/ujkoztemeto/	https://hu-hu.facebook.com/pages/Uj-koztemetot/762895033826024	kulturális	országos	országos	Egyes építet elemek műemléki védettségűek	BTIRT	Nem	Nem	kerékpárral, közösségi közlekedéssel, autóval	Részben	Vezetett séták	mosdó, virágbolt	n.r.
Csésztoronny	http://www.csosztoronny-bisztró.hu	https://hu-hu.facebook.com/csosztoronnykert	kulturális	helyi	országos	Igen: műemlék?	Csésztoronny bisztró	Igen	Igen	kerékpárral, közösségi közlekedéssel, autóval	Nem	Nincs	Étterem, kerthehelyiség	Elsősorban kerületben lakók
Szödlőrös fesztérel	http://www.10kerulet-hirhatar.hu/intezmenyek-szolgaltatok/egyhaszak/szolofurtos-fesztel	n.r.	kulturális	helyi	helyi	Műemlék?	Budapest Főváros Önkormányzata	Igen	Igen	kerékpárral, közösségi közlekedéssel, autóval	Nem	n.r.	Környéken boltok	Elsősorban kerületben lakók
Dreher Villa (Havas villa)	https://hu.wikipedia.org/wiki/Havas_villa	https://www.facebook.com/pages/Dreher-Villa/384806748021211	kulturális	nincs	regionális	Műemlék?	Budapest x. kerületi önkormányzat	Nem	Nem	kerékpárral, közösségi közlekedéssel, autóval	Nem	évi 2 vezetett túra a kőbányai pince-rendszerrel együtt	Környéken boltok	Helyi lakosok, turisták, kerékpárosok
Szent László templom	https://www.szentlaszlo.net/	https://hu-hu.facebook.com/szentlaszlokobanya	kulturális	helyi	helyi	Igen: műemlék?	Budapest Főváros Önkormányzata	Igen	Igen	kerékpárral, közösségi közlekedéssel, autóval	Részben	?	Környéken boltok	Helyi lakosok, turisták, kerékpárosok
Kőbányai Polgármesteri Hivatal	https://www.kobanya.hu/	https://hu-hu.facebook.com/KobanyaiOnkormanyzat	kulturális	helyi	helyi	Műemlék?	Budapest x. kerületi önkormányzat	Nem	Nem	kerékpárral, közösségi közlekedéssel, autóval	Részben	n.r.	Környéken boltok	n.r.
Kőrösi Kulturális Központ	http://www.koros.org/	https://hu-hu.facebook.com/pg/korosikobanya/about/	kulturális	helyi	helyi	Nem	Budapest x. kerületi önkormányzat	Igen	Igen	kerékpárral, közösségi közlekedéssel, autóval	Részben	Rendezvények egész évben	Büfé, rendezvény-helyszín	Helyi lakosok, turisták, kerékpárosok
Galopp versenypálya épületgyűjtése (Kincsem park)	https://www.kincsempark.hu/	https://www.facebook.com/kincsempark	kulturális	regionális	nemzetközi	Igen: műemlék?	Kincsem Nemzeti Kft	Igen	Igen	kerékpárral, közösségi közlekedéssel, autóval	Részben	Versenyek és további rendezvények	Étterem, mosdók	Elsősorban Budapest lakosai, turisták
Kőbányai Vízmu-telep épületei	https://www.vizmuvek.hu/fovarosi-vizmuvek/tar-sasagi-informaciok/vizelatas/vizelatas/telepek	n.r.	kulturális	regionális	regionális	Műemlék?	Fővárosi Vízművek	Nem	Részben	kerékpárral, közösségi közlekedéssel, autóval	Nem	Kulturális Örökség Napja alkalmából évente 1 vezetett túra	Környéken boltok	Elsősorban Budapest lakosai, turisták, kerékpárosok

● Természeti vonzók ● Vegyes (természeti és kulturális) vonzók ● Kulturális vonzók ● Speciális érdeklődésre számottevő vonzók

Vonzó megnevezése	Honlap	Közösségi média oldal	Vonzó típusa	Jelenlegi hatókör	Potenciális hatókör	Védettség	Tulajdonos / kezelő	Szabadiús hasznosítás	Turisztikai hasznosítás	Megközelíthetőség	Akadálymentesség	Kapcsolódó interpretációs eszközök	Kiegészítő szolgáltatások	A fejlesztés lehetséges célcsoportja
Cserkesz utcai zsinagóga	http://www.mindenki-temploma.hu/	?	kulturális	helyi	helyi	Igen: műemléki	Mindenki temploma gyűlekezet	Nem	Nem	kerékpárral, közösségi közlekedéssel, autóval	Nem	Rendszeres istentiszteletek	Környéken boltok	Elsősorban kerületben lakók
Első Magyar Részárvány Szalámigyar épülete		n.r.	kulturális	helyi	regionális	Igen: fővárosilag védett műemlék	Budapest Főváros Önkormányzata???	Nem	Nem	kerékpárral, közösségi közlekedéssel, autóval	Nem	n.r.	Környéken boltok	n.r.
Műemlék lakóépület (41)		n.r.	kulturális	helyi	helyi	Nem?	magántulajdon?	Nem	Nem	kerékpárral, közösségi közlekedéssel, autóval	Nem	n.r.	Környéken boltok	n.r.
Műemlék lakóépület (45)		n.r.	kulturális	helyi	helyi	Igen: műemléki?	?	Nem	Nem	kerékpárral, közösségi közlekedéssel, autóval	Nem	n.r.	Környéken boltok	n.r.
Globus Konzervipari Rt	http://www.globus.hu/	?	kulturális	helyi	regionális	Igen: műemléki?	magántulajdon	Nem	Nem	kerékpárral, közösségi közlekedéssel, autóval	Nem	n.r.	Környéken boltok	n.r.
Műemlék lakóépület (47)		n.r.	kulturális	helyi	helyi	Igen: műemléki?	?	Nem	Nem	kerékpárral, közösségi közlekedéssel, autóval	Nem	n.r.	Környéken boltok	n.r.
Szeccsziós polgárház műemlék	https://24.hu/kultura/2018/07/21/kobanya-szeccszi-epitesz-schonheit-ri-char-d-zsinagoga-villa/	n.r.	kulturális	helyi	helyi	Műemléki?	magántulajdon?	Nem	Nem	kerékpárral, közösségi közlekedéssel, autóval	Nem	n.r.	Környéken boltok	n.r.
Országos Lengyel Kisebbségi Önkormányzat Kulturális Központja és múzeum	https://www.polonia.hu/index.php/hu/	https://hu-hu.facebook.com/polonia.hu/	kulturális	nemzetközi	nemzetközi	Műemléki?	magántulajdon?	Igen	Igen	kerékpárral, közösségi közlekedéssel, autóval	Részben?	Kiállítások, rendszeres rendezvények	Büfé, vezetett séták?	Elsősorban Budapest lakosai, turisták, kéreplárosok
Lakóépület Műhelyekkel		n.r.	kulturális	helyi	helyi	Műemléki?	magántulajdon?	Nem	Nem	kerékpárral, közösségi közlekedéssel, autóval	Nem	n.r.	Környéken boltok	n.r.
Villajellegű lakóépület műhelyekkel		n.r.	kulturális	helyi	helyi	Műemléki?	magántulajdon?	Nem	Nem	kerékpárral, közösségi közlekedéssel, autóval	Nem	n.r.	Környéken boltok	n.r.
Tűzoltó múzeum	http://muzeum.katasztrofavedelem-kozponti-muzeum-324547724291682/	https://hu-hu.facebook.com/pages/category/Government-Organization/Katasztrofavedelem-Kozponti-Muzeum-324547724291682/	kulturális	regionális	regionális	Nem	Országos Katasztrofvédelmi Főigazgatóság	Nem	Igen	kerékpárral, közösségi közlekedéssel, autóval	Részben?	Kiállítások, rendszeres rendezvények	Környéken boltok	Elsősorban Budapest lakosai, turisták, kéreplárosok

Vonzó megnevezése	Honlap	Közösségi média oldal	Vonzó típusa	Jelentégi hatókör	Potenciális hatókör	Védettség	Tulajdonos / kezelő	Szabadidős hasznosítás	Turisztikai hasznosítás	Megközelíthetőség	Akadálymentesség	Kapcsolódó interpretációs eszközök	Kiegészítő szolgáltatások	A fejlesztés lehetséges célcsoportja
Református templom és lelkészlak	http://www.refkobanya.hu/	https://hu-hu.facebook.com/refkobanya/	speciális (vallási)	helyi	helyi	Igen: műemléki?	egyházi tulajdon	Nem	Nem	Kerékpárral, közösségi közlekedéssel, autóval	Nem	Rendszeres istentiszteletek	Környéken boltok	Elsősorban kerületben lakók
Evangélikus templom	https://kobanya.lutheran.hu/	https://hu-hu.facebook.com/kobanyai.evangelikus/	speciális (vallási)	helyi	helyi	Igen: műemléki?	egyházi tulajdon	Nem	Nem	Kerékpárral, közösségi közlekedéssel, autóval	Nem	Rendszeres istentiszteletek	Környéken boltok	Elsősorban kerületben lakók
Conti kápolna (Görög Katolikus kápolna)	https://hu.wikipedia.org/wiki/Conti-kápolna	https://www.facebook.com/pages/Conti-kápolna/333077007409216	speciális (vallási)	országos	országos	Igen: műemléki	Kőbánya Görög Katolikus Egyházközség	Nem	Nem	Kerékpárral, közösségi közlekedéssel, autóval	Nem	Rendszeres misék	Környéken boltok	Elsősorban kerületben lakók
Magyarországi Lengyel Katolikus temploma	https://hu.wikipedia.org/wiki/Lengyel_nemzetiség_i_templom	?	speciális (vallási)	nemzetközi	nemzetközi	Műemléki?	egyházi tulajdon	Nem	Nem	Kerékpárral, közösségi közlekedéssel, autóval	Nem	Rendszeres misék	Környéken boltok	Érintett budapesti lakosok
Merkert Maraton Sportközpont	http://www.merkaptse.hu/csapataink.php	https://hu-hu.facebook.com/merkaptse	speciális (rekreációs)	helyi	regionális	n.r.	nincs infó	Igen	Nem	Kerékpárral, közösségi közlekedéssel, autóval	Részben	n.r.	rendezővényszerűsítő helybérelhető, sportpályák	Elsősorban kerületben lakók
Silverkart Budapest Gokart és Rendezvényközpont	http://www.silverkart.hu/	https://www.facebook.com/gokartpalva/	speciális (rekreációs)	helyi	regionális	n.r.	Üzemeeltő: N-Vogue Kft.	Igen	Igen	Kerékpárral, közösségi közlekedéssel, autóval	Részben	n.r.	rendezővényszerűsítő helyszíni étterem	Elsősorban kerületben lakók
Aréna Kemping	http://www.budapestcamping.hu/Foodal	https://www.facebook.com/arenacampingbudapest	speciális (rekreációs)	nemzetközi	nemzetközi	n.r.	honlapról nem derül ki	Igen	Igen	Kerékpárral, közösségi közlekedéssel, autóval	Igen	n.r.	környéken boltok, étkezési lehetőség, kempingben számítógép, wifi	ott megszállók
Sportliget		https://hu-hu.facebook.com/Sportliget	speciális (rekreációs)	helyi	regionális	Nem	?	Igen	Igen	Kerékpárral, közösségi közlekedéssel, autóval	Részben	Rendszeres sportrendezvények	Büfé, rendezvényhelyszíni	Helyi lakosok, turisták, kerékpárosok
Ortodox Izraelita temető	http://www.budapest-jewishcenter.com/	https://hu-hu.facebook.com/pages/kozma-utcai-izraelita-temeto/244855638818245	speciális (egyéb)	regionális	országos	Műemléki???	Magyarországi Autonóm Ortodox Izraelita Hitközség	Nem	Igen(?)	Kerékpárral, közösségi közlekedéssel, autóval	Igen	n.r.	Nem	n.r.
Dreher Sörgyár, Sörmuzeum	http://dreherzt.hu/sormuzeum/	https://hu-hu.facebook.com/pages/Dreher-Sorgyar-Sormuzeum/109010122519265	speciális (egyéb)	országos	országos	Egyes épületek műemléki védettségűek	Asahi Group Holdings	Igen	Igen	Kerékpárral, közösségi közlekedéssel, autóval	Részben	Vezetett séták	Sörmuzeum	n.r.
CEU Konferencia Központ és szálloda	http://www.ceucenter.hu/	https://hu-hu.facebook.com/CEUKonferencia/	speciális (egyéb)	nemzetközi	nemzetközi	n.r.	CEU	Igen	Igen	Kerékpárral, közösségi közlekedéssel, autóval	Részben	n.r.	rendezővényszerűsítő, étterem, uszoda	Elsősorban kerületben lakók

● Természeti vonzerők ● Vegyes (természeti és kulturális) vonzerők ● Kulturális vonzerők ● Speciális érdeklődésre számotottató vonzerők

Vonzó megnevezése	Honlap	Közösségi média oldal	Vonzó típusa	Jelenlegi hatókör	Potenciális hatókör	Védettség	Tulajdonos / kezelő	Szabadiús hasznosítás	Turisztikai hasznosítás	Megközelíthetőség	Akadálymentesség	Kapcsolódó interpretációs eszközök	Kiegészítő szolgáltatások	A fejlesztés lehetséges célcsoportja
Tarkaréti Kollégium	http://portal.uni-corvinus.hu/index.php?id=30751	https://hu-hu.facebook.com/pages/Tarkaréti-Kollégium/16963890052790	speciális (egyéb)	regionális	regionális	Nem	BCE	Nem	Nem	kerékpárral, közösségi közlekedéssel, autóval	Részben	n.r.	nincs	kollégisták
Rákos vasútállomás és rendezőpályaudvar	https://hu.wikipedia.org/wiki/Rákos_vasútállomás	https://hu-hu.facebook.com/pages/Rákos-Vasútállomás/176645779051521	speciális (egyéb)	helyi	helyi	Nem	MAV Zrt	Nem	Igen	kerékpárral, közösségi közlekedéssel, autóval	Részben	n.r.	Büfé, mellék helyiségek	Helyi lakosok, túrázók, kerékpárosok, átutazók
Richter Gedeon gyár	https://www.richter.hu/HU/Pages/default.aspx	https://www.facebook.com/RichterGedeonOfficial/	speciális (egyéb)	nemzetközi	nemzetközi	Nem	Richter Geon Nyrt.	Nem	Nem	kerékpárral, közösségi közlekedéssel, autóval	Részben	?	Környéken boltok	n.r.
Egis Gyógyszergyár	https://hu.egis.health/	https://hu-hu.facebook.com/pages/Egis-Gyógyszergyár-Nyrt/490682764294619	speciális (egyéb)	nemzetközi	nemzetközi	Nem	Egis Gyógyszergyár Zrt.	Nem	Nem	kerékpárral, közösségi közlekedéssel, autóval	Részben	?	Környéken boltok	n.r.

TÉRKÉPMELLÉKLETEN NINCS JELÖLVE

Felsőlőrakos-rétek tanösvény	www.mme.hu	n.r.	természeti	helyi	regionális	n.r.	Főként, MME	Igen	Igen	kerékpárral, közösségi közlekedéssel, autóval	Nem	Vezetett túrák (FŐRI, MME)	Nem	Helyi lakosok, túrázók, korlátozottan kerékpárosok
Népliget	https://hu.wikipedia.org/wiki/Népliget	https://hu-hu.facebook.com/nepliget	természeti	regionális	regionális	Kiemelt közcélú zöldterület	Budapest Főváros Önkormányzata	Igen	Igen	kerékpárral, közösségi közlekedéssel, autóval	Részben	n.r.	Környéken boltok	Helyi lakosok, turisták, kerékpárosok
Ó-hegy (panoráma)	https://hu.wikipedia.org/wiki/Óhegy_(Budapest)	n.r.	természeti	helyi	országos	Nem	Budapest x kerületi önkormányzat	Igen	Igen	kerékpárral, közösségi közlekedéssel, autóval	Részben	n.r.	Környéken boltok	Elsősorban kerületben lakók
Keresztúri Dűlő	n.r.	n.r.	természeti/kegyeleti/kulturális	helyi	regionális	Műemlék? (Temetőben egyes elemek?)	BTIRT, Pilsli Parkerdő Zrt.	Részben (erdő)	Részben (erdő)	kerékpárral, közösségi közlekedéssel, autóval	Részben (többet egyes részrel)	Nem	mosdó, virágbolt	Erdő: Helyi lakosok, túrázók, korlátozottan kerékpárosok
Kőbányai Helytörténeti Gyűjtemény	http://pestbuda.hu/cikk/20190702_aranykorral_Lnyitot_meg_a_kobanyai_helytorteneti_gyujtemeny	https://hu-hu.facebook.com/KobanyaHelytortenetiGyujtemenyBaratiKore	kulturális	helyi	helyi	Nem	Budapest x kerületi önkormányzat	Nem	Igen	kerékpárral, közösségi közlekedéssel, autóval	Részben	Kiállítások, rendszeres rendezvények	Környéken boltok	Elsősorban kerületben lakók
szecessziós bérház	n.r.	n.r.	kulturális	helyi	helyi	Igen: műemlék?	?	Nem	Nem	kerékpárral, közösségi közlekedéssel, autóval	Nem	n.r.	Környéken boltok	n.r.
Műemlék lakóépület	n.r.	n.r.	kulturális	helyi	helyi	Igen: műemlék?	?	Nem	Nem	kerékpárral, közösségi közlekedéssel, autóval	Nem	n.r.	Környéken boltok	n.r.

● Természeti vonzerők ● Vegyes (természeti és kulturális) vonzerők ● Kulturális vonzerők ● Speciális érdeklődésre számotottató vonzerők

Vonzó megnevezése	Honlap	Közösségi média oldal	Vonzó típusa	Jelenlegi hatókör	Potenciális hatókör	Védettség	Tulajdonos / kezelő	Szabadidős hasznosítás	Turisztikai hasznosítás	Megközelíthetőség	Akadálymentesség	Kapcsolódó interpretációs eszközök	Kiegészítő szolgáltatások	A fejlesztés lehetséges célcsoportja
Izraelita temető // Schmidl-síremék és Gries sírbolt	http://www.budapest-jewishcemetery.com/	n.r.	kulturális	regionális	országos	Műemlék???	Budapesti Zsidó Hittközség	Nem	Igen(?)	kerékpárral, közösségi közlekedéssel, autóval	Igen	n.r.	mosdó, virágbolt	n.r.
Izraelita temető // Beocsini báró Ohrenstein Henrik és Redlich Sámuel síremléke	http://www.budapest-jewishcemetery.com/	n.r.	kulturális	regionális	országos	Műemlék???	Budapesti Zsidó Hittközség	Nem	Igen(?)	kerékpárral, közösségi közlekedéssel, autóval	Igen	n.r.	mosdó, virágbolt	n.r.
Volt MÁV Északi Járműjavító épületei - Eiffel Műhelyház?		n.r.	kulturális	helyi	helyi	Igen: műemlék	MÁV Zrt	Igen	Igen	kerékpárral, közösségi közlekedéssel, autóval	Felújítás alatt!	Épülő közlekedési múzeum, Operaház kiterjesztés	Jelenleg nincs	n.r.
Oroszlános kút eredeti szoboralakjának töredéke	http://www.muemlekem.hu/muemlek/show/1083	n.r.	kulturális	helyi	helyi	Műemlék?	Budapest Főváros Önkormányzata	Nem	Igen	kerékpárral, közösségi közlekedéssel, autóval	Nem	n.r.	Környéken boltok	Elsősorban kerületben lakók

● Természeti vonzerők
 ● Vegyes (természeti és kulturális) vonzerők
 ● Kulturális vonzerők
 ● Speciális érdeklődésre számottevő vonzerők

Időszak	Működő kereskedelmi szálláshely egységek száma (db)	Kiadható szobák száma (db)	Kiadható férőhelyek száma (db)
2016. év	13	682	1599
2017. év	12	684	1619
2018. év	12	687	1611
2019. év	14	758	1799
2020. év	10	583	1410
2021. március	9	554	1294

18. táblázat: Kereskedelmi szálláshelyek kapacitása Kőbányán, tárgyév július 31-re vonatkozó adat (2016-2021)

Forrás: KSH, 2021

Időszak	Vendéglátók száma (fő)	Ágyak száma (db)	Szobák száma (db)	Férőhelyek száma (db)
2016. év	3	6	4	6
2017. év	4	7	5	7
2018. év	6	12	8	12
2019. év	9	19	11	19
2020. év	7	16	11	21

19. táblázat: Üzleti célú egyéb szálláshelyek kapacitása Kőbányán (2016-2020)

Forrás: KSH, 2021

Időszak	Egységek száma az időszak végén (db)
2016. december	326
2017. június	328
2017. december	321
2018. június	313
2018. december	294
2019. június	296
2019. december	294
2020. június	295
2020. december	278

20. táblázat: Vendéglátóhelyek száma Kőbányán (2016-2020)

Forrás: KSH, 2021

2.5.9 BUDAPEST XVI. KERÜLETE TURISZTIKAI ADOTTSÁGAINAK BEMUTATÁSA

10. ábra: Budapest XVI. kerülete turisztikai vonzerőinek elhelyezkedése

Forrás: Google Earth alapján saját szerkesztés, 2019

A XVI. kerület Budapest egyik elővárosi kerülete, amely a főváros keleti részén, a Szilas-patak két partján, a Pesti-síkság és a Gödöllői-dombság találkozásánál terül el. Az egyes kerületrészek nevükben és bizonyos jellegzetességeikben ma is őrzik az egykori településeket (Rákosszentmihály, Sashalom, Mátyásföld, Árpádföld és Cinkota), melyek összességéből alakult ki, majd vált 1950-ben Budapest részévé a mai XVI. kerület. A kerület kertvárosi jellegéből adódóan olyan városrész, amely a fővároson belül nyugodt, csendes, nagy zöldfelületek által tarkított lakóhelyet biztosít az arra vágyóknak (Fejlődő Kertváros - A XVI. kerület Településképi Arculati Kézikönyv, 2017).

A Rákos-patak medre közvetlenül nem érinti a kerületet, de közvetetten hatással van annak környezetére és bioszférájára csakúgy, mint látnivalóinak potenciális kiaknázhatóságára.

Lakosság: 74499 fő (2019, KSH)

Természeti és rekreációs jellegű vonzerők:

Közvetlen hatásterület:

-

Közvetett hatásterület és határos területek:

A XVI. kerületben található a főváros legnagyobb tava, a védett természeti értéket képviselő és 1997 óta fővárosi védeltséget élvező Naplás-tó. A tó a hozzá tartozó környezetével együtt a főváros második legnagyobb természetvédelmi területe.

A Mátyásföldi Repülőtér az első állandó repülőtér volt Budapest térségében. Jelenleg rádió távirányítású repülőmodellek repítésére használható (Mátyásföldi Modellező Baráti Kör Sportegyesület, 2020).

Az Erzsébetligeti Strand a patak medrétől 2,5 km-re található, szezonálisan tart nyitva.

Kulturális vonzerők:

Közvetlen hatásterület:

-

Közvetett hatásterület és határos területek:

A kertváros korlátozottan rendelkezik kulturális vonzerővel, melyek közül az alábbiak említésre méltóak:

- Gizella kastély: a sashalmi Egyenes utca és Cziráky utcák találkozásánál lévő dombon fekszik a Festetics-kastélyként is ismert késő barokk stílusú épület, amelyet az 1790-es évek végén gróf Festetics János József építtetett.

- Erzsébetligeti Színház és Corvin Művelődési Ház: Színházi előadások mellett teret adnak különböző kiállításoknak, gyermekprogramoknak, koncerteknek, tánceteknek, tanfolyamoknak, alkotóműhelyeknek és egyéb kulturális programoknak.
- Mátyásföldi villák: vegyes stílusú – eklektikus, szecessziós, alpesi – villák a 20. század elejéről
- Legenda Sörfőzde Center: Népszerű budapesti kisüzemi sörfőzde központja, esetenként zenei programokkal. A Kertvárosi Időutazó sétáin korábban az egyik megálló vezetett főzdelátogatással és sörkóstolással.

Szálláslehetőségek és vendéglátóhelyek:

A kerület kertvárosi lakóövezet jellegéből is adódóan nem sok szálláslehetőséget találhatunk. Néhány kisebb panzió és apartmanhotel érhető el elszórtan a különböző lakónegyedek között. Megfigyelhető egyrészt a magán szálláshelyek számának az utóbbi években történő felfutása, valamint a kereskedelmi szálláshely kínálat drasztikus, ebben a kerületben 50%-os csökkenése a koronavírus-járvány miatt. Az étkezési lehetőségeket sem nevezhetjük számottevőnek, leginkább kisebb éttermek, kávézó és cukrászdák találhatóak a területen. Közülük a Legenda Sörfőzde Center emelhető ki, ahol a kézműves sörkészítés és kóstolás mellett éttermi szolgáltatást is nyújtanak.

Forrás: saját szerkesztés, 2019

Vonzerő megnevezése	Honlap	Közösségi média oldal	Vonzerő típusa	Jelenlegi hatókör	Potenciális hatókör	Védettség	Tulajdonos / kezelő	Szabadidős hasznosítás	Turisztikai hasznosítás	Megközelíthetőség	Akadálymentesség	Kapcsolódó interpretációs eszközök	Kiegészítő szolgáltatások	A fejlesztés lehetséges célcsoportja
TÉRKÉPMELLEKLETEN JELÖLVE														
Naplás-tó Természetvédelmi Terület és kerékpárút	https://hu.wikipedia.org/wiki/Naplás-tó	https://hu-hu.facebook.com/pages/Naplás-tó/816841965073842	természeti	helyi	regionális	Igen (természet)	Pilis Parkerdő Zrt.	Igen	Igen	Igen (kerékpárral, közösségi közlekedéssel, autóval)	Részben, akadálymentes mosdót terveznek új fogadóépületbe (TÉR_KÖZ 2016)	Vezetett séták (MME, Mezőrszolgálat, természetvédelmi őrszolgálat), madárgyűrűzések; MME	fogadóépület kiépítése folyamatban	Kerületi, budapesti és környező települések lakói, hazai turisták
Mátyásföldi villák	https://velovebudapest.com/2018/05/18/szecesszo-es-magaset-a-kulvarosban-a-matyasfoldi-villanegyedben-barangoltunk/		kulturális	helyi	regionális	Igen (részben műemléki)	Döntően magántulajdon	Nem	Igen (kivülről mindegyik megtekinthető)	Igen (kerékpárral, közösségi közlekedéssel, autóval)	nem	Vezetett séták (ld.: „Kertvárosi időutazó”)	n.r.	Elsősorban budapesti lakosság
Erzsébetligeti Színház - Corvin Művelődési Ház	http://kulturiget.hu/	http://www.kulturiget.hu/	kulturális	helyi	helyi	Nem	XVI. Kerületi Önkormányzat	Igen	Igen	Igen (kerékpárral, közösségi közlekedéssel, autóval)	Részben	Kulturális rendezvények, színházi előadások	búf, mosdó	Elsősorban budapesti lakosság
Gizella-kastély	http://www.muemlekem.hu/muemlek/show/1246		kulturális	helyi	helyi	Igen	magántulajdon, nem látogatható	Nem	Nem	Igen (kerékpárral, közösségi közlekedéssel, autóval)	n.r.	n.r.	Közben üzletek, étkezési lehetőség	n.r.
IKARUS gyár	https://www.ikarus.hu/	https://hu-hu.facebook.com/Hungarianikarus-fanpage/	speciális (kulturális)	helyi	országos	Nem	Magántulajdon (kinai?)	n.r.	n.r.	Igen (kerékpárral, közösségi közlekedéssel, autóval)	Részben	vezetett séták	n.r.	Elsősorban budapesti lakosság
Mátyásföldi repülőtér és repülőgépgyári épületek	https://hu.wikipedia.org/wiki/Mátyásföldi_repülőtér	https://www.facebook.com/kertvarosidoutazo/posts/1542739745747530/	speciális (rekreációs)	helyi	országos	Részben (műemléki?)	XVI. Kerületi Önkormányzat	Igen, a repülőtéri rész	Igen, a repülőtéri rész	Igen (kerékpárral, közösségi közlekedéssel, autóval)	nem	Vezetett séták (ld.: „Kertvárosi időutazó”)	Közben üzletek, étkezési lehetőség	Elsősorban budapesti lakosság
Mátyásföldi Lovarda		https://hu-hu.facebook.com/MatyasfoldiLovarda/	speciális (rekreációs)	helyi	helyi	Nem	Mátyásföldi Lovas Egyesület	Igen	Igen(?)	Igen (kerékpárral, közösségi közlekedéssel, autóval)	nem	Lovaglási lehetőség	mosdó	Elsősorban kerületi és környező kerületek lakossága
Erzsébetligeti strand	http://www.uszodak16.hu/erzsébetligeti-strand/	https://hu-hu.facebook.com/Erzsébetligeti-Rátonyi-Gábor-Uszoda-164869693580650/	speciális (rekreációs)	helyi	helyi	nem	Kertvárosi Sportlétesítményeket Üzemeltető Kft.	Igen	Igen	Igen (kerékpárral, közösségi közlekedéssel, autóval)	Részben	Sportolási lehetőség	búf, mosdó	Elsősorban budapesti lakosság

● Természeti vonzerők

● Vegyes (természeti és kulturális) vonzerők

● Kulturális vonzerők

● Speciális érdeklődésre számotvetítő vonzerők

Vonzó megnevezése	Honlap	Közösségi média oldal	Vonzó típusa	Jelenlegi hatókör	Potenciális hatókör	Védettség	Tulajdonos / kezelő	Szabadiidős hasznosítás	Turisztikai hasznosítás	Megközelíthetőség	Akadálymentesség	Kapcsolódó interpretációs eszközök	Kiegészítő szolgáltatások	A fejlesztés lehetséges célcsoportja
Sashalom Pool		https://www.facebook.com/pages/category/Athlete/Sashalom-pool-332932380128851/	speciális (rekreációs)	helyi	helyi	nem	XVI. Kerületi Önkormányzat?	Igen	Nem	Igen (kerékpárral, közösségi közlekedéssel, autóval)	Részben	sportolási lehetőség	Közvetlen üzletek, étkezési lehetőség	Elsősorban kerületi lakosság
Nagyicce DIY		https://www.facebook.com/profile.php?id=100009221142711	speciális (rekreációs)	helyi	helyi	nem	közösségi tulajdon?	Igen	Nem	Igen (kerékpárral, közösségi közlekedéssel, autóval)	Részben	sportolási lehetőség	Közvetlen üzletek, étkezési lehetőség	Elsősorban kerületi lakosság
Legenda sörfőzde	https://legendasorfozde.hu/	https://hu-hu.facebook.com/LegendaSorfozdeCenter	speciális (rekreációs)	helyi	helyi	nem	magánvállalkozás	Igen	Igen	Igen (kerékpárral, közösségi közlekedéssel, autóval)	Részben	n.r.	mosdó, étkezési lehetőség	Elsősorban budapesti lakosság
Kertvárosi kilátó	https://www.budapest16.hu/hirek/aktualis/kilato-nyitvatartasa	https://www.facebook.com/kertvarosilikavezo/	speciális (rekreációs)	helyi	regionális	nem	önkormányzat	Igen	Igen	Igen (kerékpárral, közösségi közlekedéssel, autóval)	nem	Nincs	Közvetlen üzletek, étkezési lehetőség	Elsősorban budapesti lakosság

TÉRKÉPMELLÉKLETEN NINCS JELÖLVE

Kertvárosi Iddútaozó	https://www.facebook.com/kertvarosiiduotazo		speciális (rekreációs)	helyi	regionális	n.r.	magánvállalkozás	Igen	Igen	Igen (kerékpárral, közösségi közlekedéssel, autóval)	n.r.	vezetett séta program	n.r.	Elsősorban budapesti lakosság
-----------------------------	---	--	------------------------	-------	------------	------	------------------	------	------	--	------	-----------------------	------	-------------------------------

● Természeti vonzerők ● Vegyes (természeti és kulturális) vonzerők ● Kulturális vonzerők ● Speciális érdeklődésre számot tartó vonzerők

Időszak	Működő kereskedelmi szálláshely egységek száma (db)	Kiadható szobák száma (db)	Kiadható férőhelyek száma (db)
2016. év	5	92	212
2017. év	5	91	212
2018. év	6	100	242
2019. év	5	121	212
2020. év	4	57	148
2021. március	3	47	111

22. táblázat: Kereskedelmi szálláshelyek kapacitása Budapest XVI. kerületében, tárgyév július 31-re vonatkozó adat (2016-2021)

Forrás: KSH, 2021

Időszak	Vendéglátók száma (fő)	Ágyak száma (db)	Szobák száma (db)	Férőhelyek száma (db)
2016. év	13	95	45	95
2017. év	20	137	67	137
2018. év	22	162	71	162
2019. év	24	183	80	183
2020. év	26	182	86	182

23. táblázat: Üzleti célú egyéb szálláshelyek kapacitása Budapest XVI. kerületében (2016-2020)

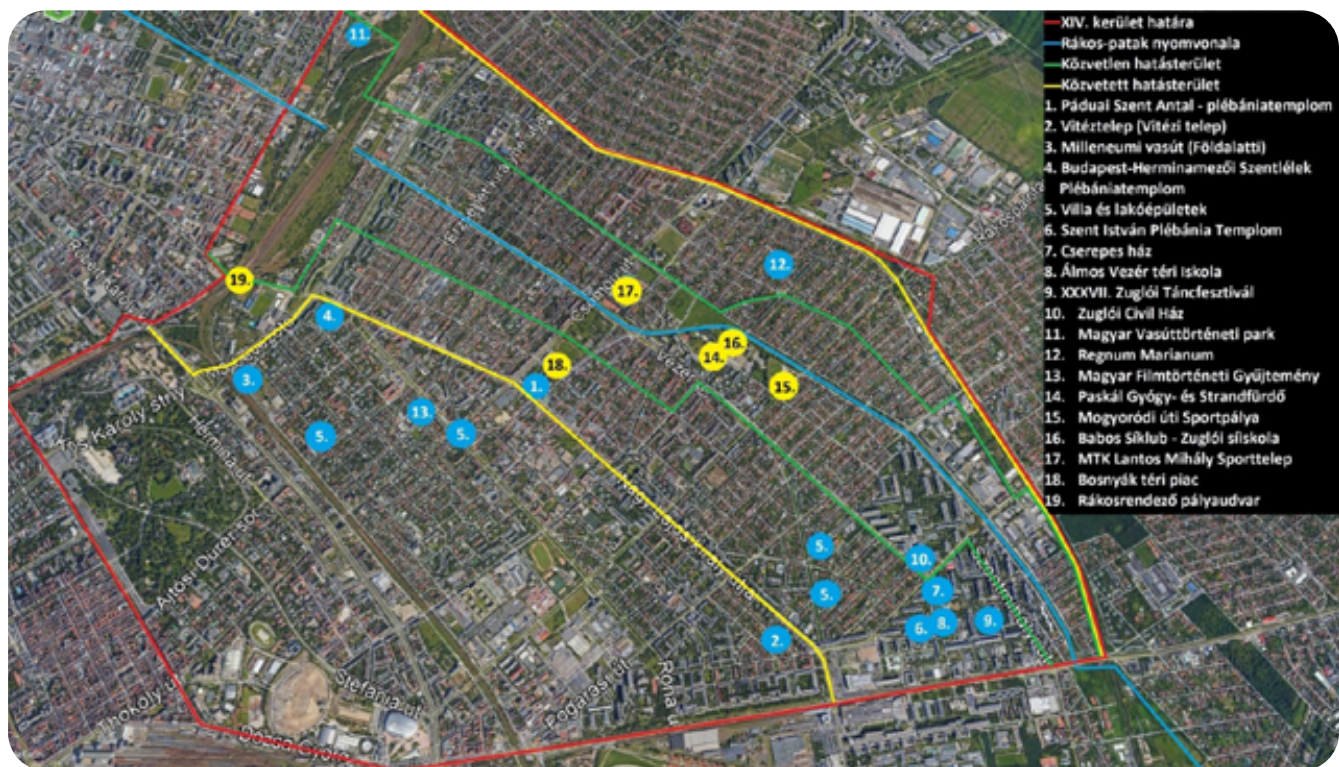
Forrás: KSH, 2021

Időszak	Egységek száma az időszak végén (db)
2016. december	179
2017. június	175
2017. december	172
2018. június	178
2018. december	181
2019. június	183
2019. december	186
2020. június	184
2020. december	192

24. táblázat: Vendéglátóhelyek száma Budapest XVI. kerületében (2016-2020)

Forrás: KSH, 2021

2.5.10 ZUGLÓ (XIV. KERÜLET) TURISZTIKAI ADOTTSÁGAINAK BEMUTATÁSA

11. ábra: Zugló turisztikai vonzerőinek elhelyezkedése

Forrás: Google Earth alapján saját szerkesztés, 2019

Zugló 1935-től létezik önálló kerületként, korábban Terézváros, Erzsébetváros és Kőbánya osztozott a területén. Ekkor a városrész a Rákosváros nevet kapta, és csak 1950-ben – Nagy-Budapest kialakulásakor – lett Zugló. Az 1830-as években indult meg a Városerdőcske mögötti Erdőtelkek parcellázása a mai Herminamező területén. A kerület hivatalos "születésnapját" 1842. október 10-ére teszik, ugyanis ekkor került sor a Hermina-kápolna alapkövetételére, illetve ekkor nyílt meg Bartl János nyaralószállója is. A "Városerdőcske" fáinak pótlása és területének rendezése Mária Terézia nevéhez fűződik. 1751-től a területre fűz- és akác-, majd eperfákat ültettek. A Városliget a reformkorban már a polgári-asodó pestiek egyik kedvelt séta- és találkozóhelye lett. Kezdetben a városatyák úgy tervezték, hogy a Városligetet a mai Herminamező felé kiterjesztik, de később letettek erről a tervükről. Az 1880-as évektől megindult a terület rohamos beépítése, a gyors fejlődést nagymértékben elősegítette a Városliget közelsége (A Cserepes ház – Zuglói Művelődési Ház és tagintézményeinek története, 2012). Lakosok száma 2019. január 1-jén: 124 218 fő (KSH, 2019)

Természeti és rekreációs jellegű vonzerők:

Közvetlen hatásterület:

Budapest XIV. kerületét nevezik Pest tüdejének is, mivel területén 240 hektár zöldterület található. Ezek nagyobb része viszont nem a Rákospatak közvetlen közelében fekszik. A patak medre mentén egy pihenést és kikapcsolódást nyújtó intézmény, a Paskál Gyógy- és Strandfürdő található. Az e területen kívül épített zöldterületek keskenyek, viszont majdnem folytonosak, nem fragmentáltak és rekreációs szempontból kifejezetten lényegesek.

Közvetett hatásterület és határos területek:

A pataktól kicsit távolabb érhető el a kerület, és egyben Budapest egyik nagy közparkja, a Városliget.

Kulturális vonzerők:

Közvetlen hatásterület:

Zugló területén több múzeum, emlékmű és látványosság található, de ezek mind a patak közvetlen hatásterületétől távolabb vannak. A patak mentén egy izgalmas kulturális helyszín érhető el, a Magyar Vasúttörténeti Park, amely 2000. július 14-én nyílt meg. Ez Európa első, vasúti közlekedést és a kiszolgáló berendezéseket interaktív módon bemutató gyűjteménye (Vasúttörténeti park története, 2012).

Közvetett hatásterület és határos területek:

A patak vonalától nem messze található a Millenniumi Földalatti vasút Mexikói úti végállomása. 1896-ban történt megnyitásakor ez volt a kontinentális Európa első földalatti vasútja. Herminamező irányában, illetve Kiszugló területén több elegáns régebbi villaépületet találunk. Fontos és érdekes látványosság a Vitézi-telep, amely egy különleges kiskertekkel ellátott régies családi házból álló telep a városrész központjától nem messze (Vizy, 2018).

Szálláslehetőségek és vendéglátóhelyek:

Zugló területén a patak vonalának közelében is nagy számban találunk kisebb, családias hangulatú szálláshelyeket. A patak közvetlen szomszédságában lévő vendéglátóhelyek kínálata rendkívül széles és továbbra is a 2020 előtti kapacitással üzemelnek.

Ebben a kerületben is nagyon nagy számban voltak kénytelenek a kereskedelmi szálláshely üzemeltetői csökkenteni kapacitásaikat 2020-ban. Ezt sikerült minimálisan kompenzálni 2021 tavaszára, de még így is 2019-hez viszonyítva alig 50% az elérhető szálláshelyek száma. Mindemellett a magánszálláshely kiadásban itt sem történt számottevő csökkenés az utóbbi évben, 2016-hoz viszonyítva pedig megduplázódott a kínálat.

25. táblázat: Zugló turisztikai vonzerőleltára
 Forrás: saját szerkesztés, 2019

Vonzerő megnevezése	Honlap	Közösségi média oldal	Vonzerő típusa	Jelenlegi hatókör	Potenciális hatókör	Védettség	Tulajdonos / kezelő	Szabadidős hasznosítás	Turisztikai hasznosítás	Megközelíthetőség	Akadálymentesség	Kapcsolódó interpretációs eszközök	Kiegészítő szolgáltatások	A fejlesztés lehetséges célcsoportja
TÉRKÉPMELLEKLETEN JELÖLVE														
Pádai Szent Antal - plébánia-templom	https://www.esz-tergomi-ersekseg.hu/plebaniak/padai-szent-antal-plebania-budapest-zuglo	https://www.facebook.com/pages/Pádai-Szent-Antal-templom/568890850108998	kulturális	helyi	helyi	helyi, egyedi védelem alá eső épület	Magyar Katolikus Egyház	nem	nem	kerékpárral, közösségi közlekedéssel, autóval	nem	Nincs	Környéken boltok	Elsősorban kerületben lakók
Vitéztelep (Vitézi telep)	http://www.zugloiakasok.hu/page/statikus/viteztelep		kulturális	helyi	helyi	Helyi védelem alá eső terület	Jellemzően magántulajdon	nem	igen	kerékpárral, közösségi közlekedéssel, autóval	Részben	Nincs	Környéken boltok	Elsősorban Budapest lakosai, hazai turisták, kerékpárosok
Mileneumi vasút (Földalatti)	https://www.bkv.hu/hu/120_eves_a_mileneumi_foldalatti_vasut_2016.05.02	https://www.facebook.com/124751094216689/photos/a.680386718653121/1242913409067113/?type=3	kulturális	helyi	helyi	Világörökség része	BKK	igen	igen	kerékpárral, közösségi közlekedéssel, autóval	nem	Vezetett turák?	jegyárusítás	Elsősorban Budapest lakosai, hazai és külföldi turisták, kerékpárosok
Budapest-Hermine némezői Szentlélek Plébánia templom	http://www.kassaiter.hu/plebania	https://hu-hu.facebook.com/Herminamezoi-Szentlelek-Plébánia-200325660006056/	kulturális	helyi	helyi	nem(?)	Magyar Katolikus Egyház	nem	nem	kerékpárral, közösségi közlekedéssel, autóval	nem	Nincs	Környéken boltok	Elsősorban kerületben lakók
Villa és lakóépületek			kulturális	helyi	helyi	Helyi, egyedi védelem alá eső épületek	az épületei magántulajdonban vannak			kerékpárral, közösségi közlekedéssel, autóval	nem	Nincs	Környéken boltok	Elsősorban Budapest lakosai, hazai és külföldi turisták, kerékpárosok
Szent István Plébánia Templom	rakosfalvapelebania.hu	https://hu-hu.facebook.com/pages/category/Religious-Organization/Rákosfalvai-Szent-István-Király-Plébánia-397696663604975/	kulturális	helyi	regionális	igen (helyi védelem)	egyház			kerékpárral, közösségi közlekedéssel, autóval	nem	Nincs	Környéken boltok	Elsősorban kerületben lakók
Cserepes ház	www.cserepesahaz.hu	https://hu-hu.facebook.com/Cserepesahaz/	kulturális	helyi	regionális	n	Zuglói Cserepes Kulturális Non-profit Kft.	igen	igen	kerékpárral, közösségi közlekedéssel, autóval	Részben	Események, rendezvények	mosdó, büfé, környéken boltok	Elsősorban kerületben lakók
Álmos Vezér térsi Iskola	www.almosvezer.hu	https://hu-hu.facebook.com/pages/category/Elementary-School/Álmos-Vezér-Gimnázium-és-Általános-Iskola-124335031102079/	kulturális	helyi	helyi	nem	Közép-Pesti tankerületi központ	nem	nem	kerékpárral, közösségi közlekedéssel, autóval	igen	Nincs	mosdó, büfé, környéken boltok	Elsősorban kerületben lakók

● Természeti vonzerők
 ● Vegyes (természeti és kulturális) vonzerők
 ● Kulturális vonzerők
 ● Speciális érdeklődésre számot tartó vonzerők

Vonzó megnevezése	Honlap	Közösségi média oldal	Vonzó típusa	Jelenlegi hatókör	Potenciális hatókör	Védettség	Tulajdonos / kezelő	Szabacsihasznosítás	Turisztikai hasznosítás	Megközelíthetőség	Akadálymentesség	Kapcsolódó interpretációs eszközök	Kiegészítő szolgáltatások	A fejlesztés lehetséges célcsoportja
XXXVII. Zuglói Táncszíval	www.forumhazegyeselet.hu	https://www.facebook.com/events/mi0-tanc-es-sportakademia/xxx-vi-zugloi-tancfesztiva/512107446276877/	kulturális	helyi	nemzetközi	nem	Fórumház Egyesület	Igen	Igen	kerékpárral, közösségi közlekedéssel, autóval	Részben	Rendezvény!	mosdó, büfé, környéken boltok	Elsősorban Budapest lakossága
Zuglói Civil Ház	www.zugloicivilhaz.hu	https://hu-hu.facebook.com/ZCH14/	kulturális	regionális	országos	nem	Zuglói Cserepes Kulturális Non-profit Kft.	Igen	nem	kerékpárral, közösségi közlekedéssel, autóval	igen	Események, rendezvények	mosdó, büfé, környéken boltok	Elsősorban kerületben lakók
Magyar Vasútorténeti park	http://www.vasutortenetipark.hu/	https://hu-hu.facebook.com/vasutortenetipark/	kulturális	regionális	országos	Nem	Magyar Vasútorténeti Park Alapítvány	Igen	Igen	kerékpárral, közösségi közlekedéssel, autóval	Részben	Események, rendezvények, vezetői sétaták	mosdó, büfé, környéken boltok	Elsősorban kerületben lakók
Regnum Marianum	http://www.regnumzobor.hu/	https://www.facebook.com/regnumtemplom/	kulturális	regionális	országos	Nem	Katolikus Egyház	nem	nem	kerékpárral, közösségi közlekedéssel, autóval	Részben	Nincs	Környéken boltok	Elsősorban kerületben lakók
Magyar Filmtörténeti Gyűjtemény	http://www.museum.hu/muzeum/72/Magyar_Filmtortenet_Gyujtemeny													
Paskál Gyógy- és Strandfürdő	http://www.paskalfurdo.hu/	https://hu-hu.facebook.com/paskalfurdo/	speciális (rekreációs)	helyi	helyi	nem	Budapest Gyógyfürdői és Hévízei Zrt.	Igen	Igen	kerékpárral, közösségi közlekedéssel, autóval	Részben	Sportrendezvények	mosdó, büfé, bolt, parkoló, és kültéri fűzőszolgáltatások	Elsősorban Budapest lakosai, hazai és külföldi turisták, kerékpárosok
Mogyoródi úti Sportpálya	http://zugsport.hu/mogyorodi-uti-sporttelep/	https://www.facebook.com/pages/Mogyorodi-uti-Sportpalya/116156129096932	speciális (rekreációs)	helyi	helyi	nem	Zuglói Sport- és Rendezvény szervező Non-Profit Kft.	Igen	nem	kerékpárral, közösségi közlekedéssel, autóval	Részben	Sportrendezvények	mosdó, büfé	Elsősorban Budapest lakossága
Babos Síklub - Zuglói síiskola	http://babos-siklub.hu/	https://hu-hu.facebook.com/babossiklub	speciális (rekreációs)	helyi	helyi	nem	Babos Síklub Sportegyesület	Igen	nem	kerékpárral, közösségi közlekedéssel, autóval	Részben	Sportrendezvények	mosdó, büfé, környéken boltok	Elsősorban kerületben lakók
MTK Lantos Mihály Sporttelep	http://mtk.hu/lelitesimenyek/mtk-lantos-mihaly-sporttelep	https://hu-hu.facebook.com/pages/Lantos-Mihaly-Sport-Kozpont/26669723080432	speciális (rekreációs)	regionális	országos	Nem	MTK Sportegyesület	Igen	Nem	kerékpárral, közösségi közlekedéssel, autóval	Részben	Sportrendezvények	mosdó, büfé, környéken boltok	Elsősorban Budapest lakossága
Bosnyák téri piac	www.piaconline.hu/new/index.php	https://www.facebook.com/bosnyakterpiachivatalosoldal/	speciális (egyéb)	helyi	helyi	nem	Budapest Főváros Önkormányzata	Nem	Igen	kerékpárral, közösségi közlekedéssel, autóval	Részben	Nincs	mosdó, büfé, piac területén árusok	Elsősorban Budapest lakosai, hazai és külföldi turisták, kerékpárosok

● Természeti vonzók

● Vegyes (természeti és kulturális) vonzók

● Kulturális vonzók

● Speciális érdeklődésre számot tartó vonzók

Vonzó megnevezése	Honlap	Közösségi média oldal	Vonzó típusa	Jelenlegi hatókör	Potenciális hatókör	Védettség	Tulajdonos / kezelő	Szabadidős hasznosítás	Turisztikai hasznosítás	Megközelíthetőség	Akadálymentesség	Kapcsolódó interpretációs eszközök	Kiegészítő szolgáltatások	A fejlesztés lehetséges célcsoportja
Rákosrendező pályaudvar	https://www.mavcsoport.hu/mav-start/belfoldi-utazasi-vasutallomas/rakosrendezo	https://www.facebook.com/pages/Rakosrendező-Vasútállomás/1912992372351535	speciális (egyéb)	regionális	regionális	Helyi védelem alá eső terület	MÁV	Igen	Igen	kerékpárral, közösségi közlekedéssel, autóval	nem	Nincs	mosdó, jegyautomata	Elsősorban Budapest lakosai, hazai turisták, kerékpárosok

TÉRKÉPMELLÉKLETEN NINCS JELÖLVE

Idős faszorok			természeti	helyi	regionális	nem	Budapest Főváros Önkormányzata; XIV. kerületi Önkormányzat	Igen	Igen	kerékpárral, közösségi közlekedéssel, autóval	Részben	Nincs	Környéken boltok	Elsősorban Budapest lakossága
Rákos-patak ökológiai folyosó	https://szolgalat.com/konzorciumi-megallapodas-a-rakos-patak-revitalizacioja-erdekeben/		természeti	helyi	országos	Igen (ökológiai folyosó)	Budapest Főváros Önkormányzata	Igen	Igen	kerékpárral, közösségi közlekedéssel, autóval	Részben	Nincs	Környéken boltok	Elsősorban Budapest lakossága
Rákos-patak menti kerékpárút	https://bkk.hu/apps/fenn-tarthato_kozlekedes_fejlesztese/Rakos-patak%20KHT%20vegleges%20javított2017-06-12.pdf	https://www.facebook.com/pages/Rakos-Patak-Kerekparrut/2076458155040703	speciális (rekreációs)	helyi (meglévő szakaszok)	nemzetközi (teljes megépítés esetén)	nem	XIV. kerületi Önkormányzat	Igen	Igen	kerékpárral, közösségi közlekedéssel, autóval	igen	Nincs	Környéken boltok	Elsősorban Budapest lakosai, hazai és külföldi turisták (Eurovelo megépítése után), kerékpárosok

● Természeti vonzerők ● Vegyes (természeti és kulturális) vonzerők ● Kulturális vonzerők ● Speciális érdeklődésre számotottató vonzerők

Időszak	Működő kereskedelmi szálláshely egységek száma (db)	Kiadható szobák száma (db)	Kiadható férőhelyek száma (db)
2016. év	19	1135	2545
2017. év	19	1135	2548
2018. év	20	1235	2748
2019. év	19	1132	2507
2020. év	8	332	783
2021. március	7	641	1361

26. táblázat: Kereskedelmi szálláshelyek kapacitása Zuglón, tárgyév július 31-re vonatkozó adat (2016-2021)

Forrás: KSH, 2021

Időszak	Vendéglátók száma (fő)	Ágyak száma (db)	Szobák száma (db)	Férőhelyek száma (db)
2016. év	64	233	127	258
2017. év	67	192	138	192
2018. év	113	441	239	441
2019. év	118	421	220	421
2020. év	117	421	213	421

27. táblázat: Üzleti célú egyéb szálláshelyek kapacitása Zuglón (2016-2020)

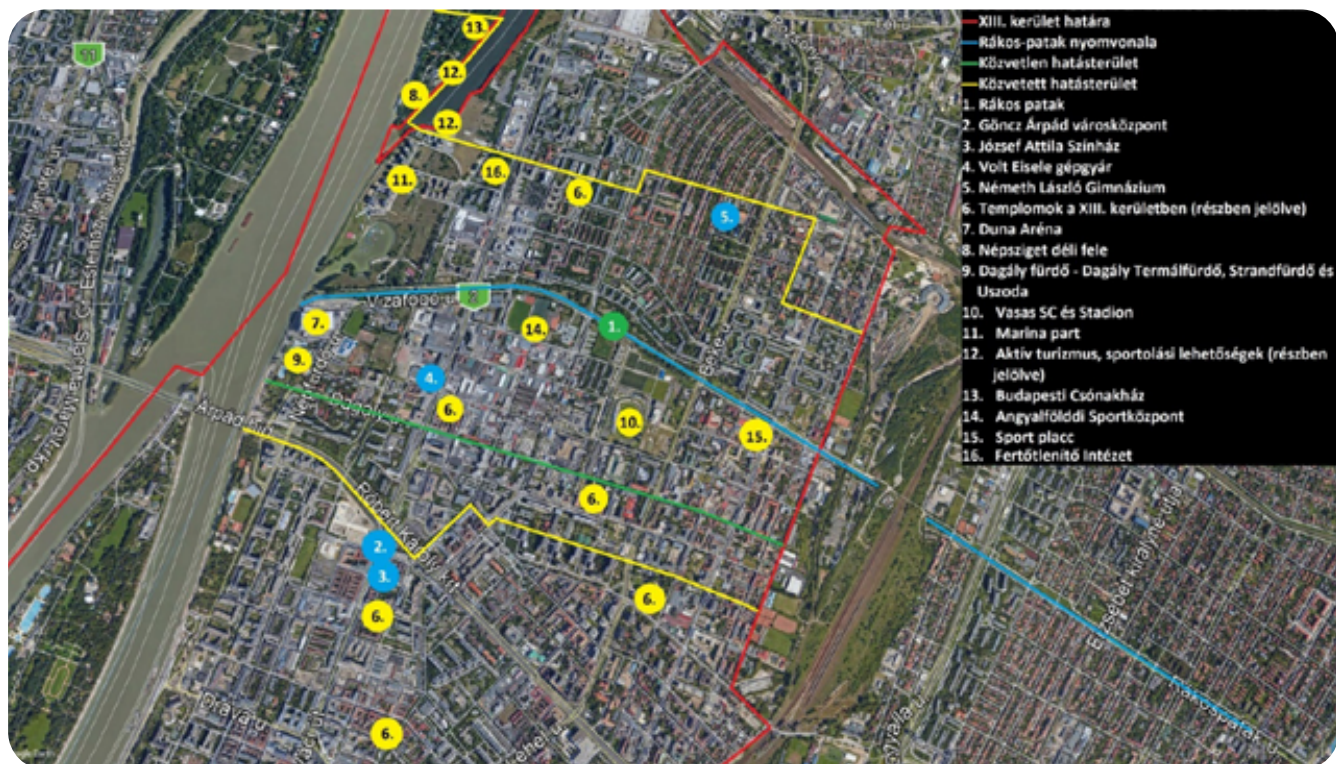
Forrás: KSH, 2021

Időszak	Egységek száma az időszak végén (db)
2016. december	503
2017. június	523
2017. december	521
2018. június	516
2018. december	512
2019. június	518
2019. december	510
2020. június	502
2020. december	498

28. táblázat: Vendéglátóhelyek száma Zuglón (2016-2020)

Forrás: KSH, 2021

2.5.11 ANGYALFÖLD ÉS VIZAFOGÓ (XIII. KERÜLET) TURISZTIKAI ADOTTSÁGAINAK BEMUTATÁSA

12. ábra: Angyalföld és Vizafogó turisztikai vonzerőinek elhelyezkedése

Forrás: Google Earth alapján saját szerkesztés, 2019

Az Angyalföld, Göncz Árpád városközpont, Újlipótváros, Vizafogó városrészekből és a Népsziget déli részéből álló XIII. kerület a XIX. század végéig jórészt vidékies jellegű kültek volt. A XX. század elején végbement gyors fejlődés Magyarország egyik legfontosabb gépipari központjává változtatta. A XIII. kerület 11,33 négyzetkilométeres területén összesen 120 ezer lakos él, ezzel ez a városrész Budapesten a negyedik, az országban a tizennegyedik legnépesebb közigazgatási egység.

Teljes egészében a pesti homoksíkságon terül el, felszínét a Duna tevékenysége alakította ki, a föld mélye bővizű hőforrásokat rejt. A Rákospatak a kerület két városrészét érinti, Angyalföldnél lép be, majd Vizafogón, a Duna Aréna mellett torkol a Dunába. Az Angyalföld szó német változata, az Engelsfeld már az 1830-as években kiadott térképeken is megtalálható. Eredetileg főleg munkások lakta övezet. A Vizafogó a Dráva utca, a Duna, a Meder utca és a Váci út által határolt terület. Nevét a tokfélék családjába tartozó nagyméretű halról kapta, amely a Fekete-tengerről a Dunán felúszva a homokos folyam-mederbe rakta le ikráit. Fontos intézménye a Dagály Gyógyfürdő, amely eredetileg Szabadság strandként 1948-ban nyitotta

meg kapuit, területének egy részén épült meg a Duna Aréna, sok zöld területet elvéve a fürdő területéből (Budapest13 – Bemutatkozik a kerület, 2020). Lakosok száma 2019. január 1-jén: 121 657 fő (KSH, 2019)

Természeti és rekreációs jellegű vonzerők:

Közvetlen hatásterület:

Angyalföldön a Rákospatak medre mentén, több helyen is széles sávban épített zöldterületek, parkosított részek választják el a patakot a lakóövezetektől, rekreációra alkalmas ligeteket képezve. A patak torkolatánál közvetlenül elérhető a Duna-part, másrészt pár lépés távolság csak a Dagály-fürdő és a Duna Aréna.

Közvetett hatásterület és határos területek:

Észak-Pest egyik kedvelt zöld területe a Népsziget, amely a Rákospatak torkolatától északra érhető el a Meder utcai gyalogos hídon keresztül. A híd sziget felőli oldalának közelében találjuk a csónakházakat és a Budapesti Evezős Egyesület telepét, ahol vízisport lehetőségek állnak rendelkezésre.

Kulturális vonzerők:**Közvetlen hatásterület:**

-

Közvetett hatásterület és határos területek:

Habár a XIII. kerület számos kulturális vonzerővel rendelkezik, ezek nagy része a Rákos-pataktól távol és a város közúthálózata által a meder vonalától többszörösen is elhatárolt Újlipótváros területén érhető el. A közelebbi közvetett hatásterületen a volt Eisele gépgyár épületegyüttese, a Fertőtlenítő Intézet, valamint a Szent László templom említésre méltó.

Szálláslehetőségek és vendéglátóhelyek:

A kerület nagyobb szálláshelyei a pataktól távolabb, Budapest belvárosa felé eső részén találhatóak nagyobb számban. A közvetlen közelben apartmanokat, illetve egy nagyobb apartmanházat érhetünk el. Vendéglátóhelyek ugyanakkor nagy számban és széles

választékban találhatóak végig a patak mentén. A működő kereskedelmi szálláshelyek száma az elmúlt 5 évben és ebből is leginkább az elmúlt 2 évben nagy mértékben csökkent az egész XIII. kerületben. Egyelőre nem megállapítható, hogy a bezárt szálláshelyek a koronavírus-járvány miatt csak ideiglenesen szüneteltetnek vagy végleg bezártak. Mindemellett még így is ez a kerület biztosítja a legnagyobb kereskedelmi szálláshely kapacitást a Rákos-patak mentén. Az elmúlt évekre jellemző magán szálláskiadás volume nagy mértékben emelkedett 2016 óta és a válság egyelőre csak ennek a növekedésnek a dinamikáját törte meg, de csökkenést még nem idézett elő. Ahogy a szálláshelyek esetében, úgy a vendéglátó egységeknél is itt találjuk a legnagyobb választékot a patak mentén, amely kínálat nem csökkent számottevően a Covid19 világjárvány hatására.

29. táblázat: Anyalföld és Vízafogó turisztikai vonzerőleltára

Forrás: saját szerkesztés, 2019

Vonzerő megnevezése	Honlap	Közösségi média oldal	Vonzerő típusa	Jelenlegi hatókör	Potenciális hatókör	Védettség	Tulajdonos / kezelő	Szabadidős hasznosítás	Turisztikai hasznosítás	Megközelítési lehetőség	Akadálymentesség	Kapcsolódó interpretációs eszközök	Kiegészítő szolgáltatások	A fejlesztés lehetséges célcsoportja
TÉRKÉPMELLÉKLETEN JELÖLVE														
Rákos patak			természeti	regionális	országos	Igen (ökológiai folyosó)	Fővárosi Önkormányzat, XIII. kerületi Önkormányzat	Igen: kerékpározás, rekreáció	Kerékpáros turizmus	kerékpárral, közösségi közlekedéssel, autóval	Részben	Nincs	Üzletek, vendéglátóipari egységek stb.	Elsősorban helyi lakosok
Göncz Árpád városközpont			kulturális	regionális	regionális	Nem	Magántulajdon, önkormányzati tulajdon	n.r.	n.r.	kerékpárral, közösségi közlekedéssel, autóval	Részben	Nincs	Üzletek, vendéglátóipari egységek stb.	Elsősorban helyi lakosok
József Attila Színház	https://josefattilaszin-haz.hu/	https://hu-hu.facebook.com/josefattilaszin-haz/	kulturális	országos	országos	Nem	Önkormányzati tulajdon	Rendezvények, színházi előadások	n.r.	kerékpárral, közösségi közlekedéssel, autóval	Igen	Nincs?	Büfé, mosdó	Helyi lakosok, hazai és külföldi turisták
Volt Eisele gépgyár	http://www.muemlekem.hu/muemlek/show/1191		kulturális	helyi	helyi	Igen	Magántulajdon	n.r.	építészeti látványosság	kerékpárral, közösségi közlekedéssel, autóval	Részben	Nincs	Üzletek, vendéglátóipari egységek stb.	Elsősorban helyi lakosok
Németh László Gimnázium	http://www.nlg.sulinet.hu/	https://www.facebook.com/pages/Nemeth-Laszlo-Gimnazium/197593416939166	kulturális	regionális	regionális	Igen?	Állami?	n.r.	n.r.	kerékpárral, közösségi közlekedéssel, autóval	Részben	Nincs	Üzletek, vendéglátóipari egységek stb.	n.r.
Templomok a XIII. kerületben (részben jelölve)	http://nagyvofely.hu/budapest%2C-xiii-kerulet/templomok		speciális (vallási)	országos	országos	Részben igen	Egyházi tulajdon	n.r.	n.r.	kerékpárral, közösségi közlekedéssel, autóval	Részben	Részben van: idegenvezetés	Üzletek, vendéglátóipari egységek stb.	Helyi lakosok, hazai és külföldi turisták
Duna Aréna	http://darena.hu/	https://hu-hu.facebook.com/dunaarenabudapest/	speciális (rekreációs)	nemzetközi	nemzetközi	Nem	Magyar állam	sportrendezvények	sportrendezvények, EB-k, VB-k	kerékpárral, közösségi közlekedéssel, autóval	Igen	Igen	Büfé, mosdó	Helyi lakosok, hazai és külföldi turisták
Népsziget déli fele	https://hu.wikipedia.org/wiki/Nepsziget	https://www.facebook.com/nepsziget/	speciális (rekreációs)	helyi	helyi	Nem	Magántulajdon, önkormányzati tulajdon	Igen: vízi sportok	Igen: vízi sportok	kerékpárral, közösségi közlekedéssel, autóval	Részben	Nincs	Vendéglátóipari egységek	Elsősorban helyi lakosok
Dagály fürdő - Dagály Termálfürdő, Strandfürdő és uszoda	http://www.dagalyurdo.hu/	https://hu-hu.facebook.com/pages/category/Day-Spa/Dagaly-Furdő-265600443553390/	speciális (rekreációs)	országos	országos	Nem	Budapest Fővárosi Önkormányzata	Igen: vízi sportok, rekreáció	Igen	kerékpárral, közösségi közlekedéssel, autóval	Igen	Nincs	Büfé, mosdó	Helyi lakosok, hazai és külföldi turisták
Vasas SC Stadion	http://www.vasassc.hu/index/	https://hu-hu.facebook.com/vasassc	speciális (rekreációs)	országos	országos	Nem	Vasas SC	Sportolási lehetőség	n.r.	kerékpárral, közösségi közlekedéssel, autóval	Részben	Vezetett séták?	Büfé, mosdó	Helyi lakosok, hazai és külföldi turisták
Marina part	http://marinapart.hu/	https://hu-hu.facebook.com/marinapart	speciális (rekreációs)	regionális	regionális	Nem	Magántulajdon	n.r.	n.r.	kerékpárral, közösségi közlekedéssel, autóval	Igen	Nincs	Üzletek, vendéglátóipari egységek stb. a közelben	Elsősorban helyi lakosok

● Természeti vonzerők ● Vegyes (természeti és kulturális) vonzerők ● Kulturális vonzerők ● Speciális érdeklődésre számot tartó vonzerők

Vonzó megnevezése	Honlap	Közösségi média oldal	Vonzó típusa	Jelenlegi hatókör	Potenciális hatókör	Védettség	Tulajdonos / kezelő	Szabadtudós hasznosítás	Turisztikai hasznosítás	Megközelíthetőség	Akadálymentesség	Kapcsolódó interpretációs eszközök	Kiegészítő szolgáltatások	A fejlesztés lehetséges célcsoportja
Aktív turizmus, sportolási lehetőségek (részben jelölve)	https://holmivan.valami.info/budapest-13-kerulet/sport-218		speciális (rekreációs)	országos	országos	N.r.	Önkormányzati és magántulajdon	Sportolás, rekreáció	Igen	kerékpárral, közösségi közlekedéssel, autóval	Részben	Nincs	Üzletek, vendéglátóipari egységek, büfék, mosdók stb.	Helyi lakosok, hazai és külföldi turisták
Budapesti Csónakház	http://www.evezz.hu/cim.html		speciális (rekreációs)	regionális	regionális	Nem	?	Vízi sport lehetőség	n.r.	kerékpárral, közösségi közlekedéssel, autóval	Részben	Nincs	Üzletek, vendéglátóipari egységek, büfék, mosdók stb.	Elsősorban helyi lakosok
Angyalföldi Sportközpont	https://www.kozszolgaltobp13.hu/sport/letisitmenyek/angyalfoldi-sportkozpont-sportcsarnoka/	https://hu-hu.facebook.com/asidse	speciális (rekreációs)	regionális	regionális	Nem	Önkormányzati?	Sportolási lehetőség	n.r.	kerékpárral, közösségi közlekedéssel, autóval	Igen	Nincs	Üzletek, vendéglátóipari egységek stb. a közelben	Elsősorban helyi lakosok
Sport placc	http://sportplacc.hu/	https://hu-hu.facebook.com/sportplaccbudapest	speciális (rekreációs)	helyi	helyi	Nem	Magán?	Sportolási lehetőség	n.r.	kerékpárral, közösségi közlekedéssel, autóval	Igen	Nincs	Üzletek, vendéglátóipari egységek stb. a közelben	Elsősorban helyi lakosok
Fertőtlenítő Intézet	http://egykor.hu/budapest-xiii-kerulet/ferotlenito-intezet/2628		speciális (egyéb)	regionális	regionális	Igen?	Önkormányzati?	n.r.	építészeti látványosság	kerékpárral, közösségi közlekedéssel, autóval	Részben	Nincs	Üzletek, vendéglátóipari egységek stb. a közelben	Elsősorban helyi lakosok

TÉRKEPMELLÉKLETEN NINCS JELÖLVE

A Rákospatak fürője és fa-unája			természeti	regionális	regionális	Részben igen	Fővárosi Önkormányzat XIII. kerületi Önkormányzat	Természetjárás	A területben n.r.	kerékpárral, közösségi közlekedéssel, autóval	Részben	Nincs	Üzletek, vendéglátóipari egységek stb.	Elsősorban helyi lakosok
Szent István park	https://www.fokert.hu/lising/szent-istvan-park-2/	https://hu-hu.facebook.com/pages/category/Community/Szent-Istvan-Park-120407601322078/	természeti és kulturális	helyi	regionális	Kiemelt közélú zöldterület	Főkert Non-profit Zrt.	Rekreáció	Igen: turista látványosság	kerékpárral, közösségi közlekedéssel, autóval	Igen	Vezetett séták?	Üzletek, vendéglátóipari egységek stb.	Helyi lakosok, hazai és külföldi turisták
Pozsonyi út	https://welozebudapest.com/hely/pozsonyi-ut/		kulturális és természeti	helyi	regionális	Részben igen	Budapest Fővárosi Önkormányzata	éttermek, gasztronómia parkok, helyi kézművesek, iparosok	Igen: turista látványosság	kerékpárral, közösségi közlekedéssel, autóval	Részben	Nincs	Üzletek, vendéglátóipari egységek stb.	Helyi lakosok, hazai és külföldi turisták
Újlipótváros déli részének százeleji építménye	https://hu.wikipedia.org/wiki/Újlipótváros	https://hu-hu.facebook.com/pages/category/Community/Újlipótváros-Online-618430578237134/	kulturális	jelenleg helyi, országos és részben nemzetközi	Nemzetközi (potenciális)	vannak védett műemlékek, védett részek	Fővárosi Önkormányzat	éttermek, gasztronómia parkok, helyi kézművesek, iparosok	helytörténeti séták, zsidó örökség mint kulturális turizmus, műemlék helyek	kerékpárral, közösségi közlekedéssel, autóval	Részben	Vezetett séták?	Üzletek, vendéglátóipari egységek stb.	Helyi lakosok, kerékpárosok, hazai és külföldi turisták
Zsilip	https://zsilip13.hu/rolunk/	https://www.facebook.com/events/ujpest-rakpart-1-budapest-1137-magyarorszag-uj-zsinagoga-es-kozossagi-kozpont-ujlipotvaros-ban/2174519752854856/	kulturális	országos	országos	Nem	Egyházi tulajdon	Vallási, rendezvények	n.r.	kerékpárral, közösségi közlekedéssel, autóval	Igen	Nincs	Mosdó, büfé, rendezvényter	Helyi lakosok, hazai és külföldi turisták

● Természeti vonzerők

● Vegyes (természeti és kulturális) vonzerők

● Kulturális vonzerők

● Speciális érdeklődésre számotvető vonzerők

Vonzó megnevezése	Honlap	Közösségi média oldal	Vonzó típusa	Jelenlegi hatókör	Potenciális hatókör	Védettség	Tulajdonos / kezelő	Szabadiós hasznosítás	Turisztikai hasznosítás	Megközelíthetőség	Akadálymentesség	Kapcsolódó interpretációs eszközök	Kiegészítő szolgáltatások	A fejlesztés lehetséges célcsoportja
Vígsház	http://vigszinhaz.hu/	https://hu-hu.facebook.com/vigszinhaz/	kulturális	országos	országos	igen	Budapest Főváros Önkormányzata	Rendezvények, színhazi előadások	n.r.	kerékpárral, közösségi közlekedéssel, autóval	Igen	Nincs?	Büfé, mosdó	Helyi lakosok, hazai és külföldi turisták
Római kori kéziművek	https://hu.wikipedia.org/wiki/Budapest_XIII_kerulet		kulturális	helyi	regionális	Igen?	Magyar állam?	n.r.	n.r.	kerékpárral, közösségi közlekedéssel, autóval	n.r.	Nincs	n.r.	?
Kulturális programok, híres művészek a kerületben	https://13.keruletita-kunk.hu/abc/kultura-szo-rekozas		kulturális	regionális	regionális	N.r.	Önkormányzati, állami és magán-tulajdon	Rendezvények, színhazi előadások	Igen	kerékpárral, közösségi közlekedéssel, autóval	Részben	Részben van; idegenvezetés	Üzletek, vendég-látóipari egységek, büfék, mosdók stb.	Helyi lakosok, hazai és külföldi turisták
Zsidó örökség	https://varoslevegoblog.hu/2015/09/26/az-ujlipot-varos-mitosz-es-aml-mogotte_all		kulturális	regionális	regionális	Részben igen	Egyházi tulajdon	Vallási	n.r.	kerékpárral, közösségi közlekedéssel, autóval	Részben	Részben van; idegenvezetés	Üzletek, vendég-látóipari egységek, büfék, mosdók stb.	Helyi lakosok, hazai és külföldi turisták
Ram Colosseum	https://ramcolosseum.hu/	https://hu-hu.facebook.com/RamColosseumBudapest	kulturális	országos	országos	Nem	ExperDance Produkció csapata	Rendezvények, színhazi előadások	n.r.	kerékpárral, közösségi közlekedéssel, autóval	Igen	Nincs	Büfé, mosdó	Helyi lakosok, hazai és külföldi turisták
Rákos-mező	https://hu.wikipedia.org/wiki/Rákos-mező		kulturális	országos	országos	Nem	?	n.r.	n.r.	kerékpárral, közösségi közlekedéssel, autóval	n.r.	Nincs	n.r.	?
Raoul Wallenberg utca	https://hu.wikipedia.org/wiki/Raoul_Wallenberg		kulturális	helyi	helyi	Nem	Önkormányzati	Éttermek, gasztronómia	n.r.	kerékpárral, közösségi közlekedéssel, autóval	Részben	Nincs	Üzletek, vendég-látóipari egységek stb.	Helyi lakosok, hazai és külföldi turisták
Lovasút Indóház	https://www.budapest13.hu/2017/12/13/a-lovasut-emlekezete/		kulturális	helyi	helyi	Igen?	Magyar Bírósági Végrehajtói Kamara	n.r.	n.r.	kerékpárral, közösségi közlekedéssel, autóval	Nem	Nincs	Üzletek, vendég-látóipari egységek a közelben	Elsősorban helyi lakosok
Kerékpárutak			speciális (rekreációs)	regionális	országos	Nem	Önkormányzati	Sportolás, rekreáció	Igen	kerékpárral, közösségi közlekedéssel, autóval	Igen	Nincs	Üzletek, vendég-látóipari egységek stb. a közelben	Helyi lakosok, hazai és külföldi turisták
Duna-part	https://kuloszemlelo.blog.hu/2017/07/02/xiii_kerulet_i_dunapart_egy_tetszetos_kezbet		speciális (rekreációs)	jelenleg országos és részben nemzetközi	nemzetközi	Részben igen	Fővárosi Önkormányzat, XIII. kerületi Önkormányzat	aktív, vízi sportok, családi programok,	aktív, vízi sportok, sportrendezvények	kerékpárral, közösségi közlekedéssel, autóval	Részben	Nincs	Üzletek, vendég-látóipari egységek a közelben	Helyi lakosok, kerékpárosok, hazai és külföldi turisták
Vendéglátás, gasztronómia, szolgáltatás	https://hovamenjek.hu/budapest-xiii-kerulet/vendeglatas		speciális (egyéb)	regionális	regionális	Részben igen	Önkormányzati és magán-tulajdon	Gasztronómia, rendezvények, kikapcsolódás	Igen	kerékpárral, közösségi közlekedéssel, autóval	Részben	Nincs	Üzletek, vendég-látóipari egységek, büfék, mosdók stb.	Helyi lakosok, hazai és külföldi turisták

● Természeti vonzerők
 ● Vegyes (természeti és kulturális) vonzerők
 ● Kulturális vonzerők
 ● Speciális érdeklődésre számotottató vonzerők

Időszak	Működő kereskedelmi szálláshely egységek száma (db)	Kiadható szobák száma (db)	Kiadható férőhelyek száma (db)
2016. év	14	1339	2945
2017. év	18	1457	3187
2018. év	16	1348	2919
2019. év	16	1328	2884
2020. év	10	1090	2346
2021. március	8	1070	2267

30. táblázat: Kereskedelmi szálláshelyek kapacitása Angyalföldön és Vizafogón, tárgyév július 31-re vonatkozó adat (2016-2021)

Forrás: KSH, 2021

Időszak	Vendéglátók száma (fő)	Ágyak száma (db)	Szobák száma (db)	Férőhelyek száma (db)
2016. év	330	953	544	953
2017. év	438	1139	670	1139
2018. év	556	1456	884	1456
2019. év	645	2322	1085	2322
2020. év	612	2290	1006	2290

31. táblázat: Üzleti célú egyéb szálláshelyek kapacitása Angyalföldön és Vizafogón (2016-2020)

Forrás: KSH, 2021

Időszak	Egységek száma az időszak végén (db)
2016. december	651
2017. június	627
2017. december	642
2018. június	642
2018. december	662
2019. június	675
2019. december	653
2020. június	646
2020. december	637

32. táblázat: Vendéglátóhelyek száma Angyalföldön és Vizafogón (2016-2020)

Forrás: KSH, 2021

3. Empirikus kutatás az érintettek bevonása érdekében

3.1 MÓDSZERTAN

3.1.1 AZ ÉRINTETTI MEGSZÓLÍTÁS CÉLJA ÉS SZEMLÉLETE

Az érintetti megszólítás célja, hogy azonosítsa és figyelembe vegye a projekt által indukált – az akciótervben is megjelenő – cselekvések másokra vonatkozó következményeit, illetve azok hatásait. A projekt hatásainak megértéséhez fontos megismerni az érintettek értékeit, hátterét, gondolatait, valamint életük kontextusát, társadalmi környezetét.

Az érintettek bevonása kulcsfontosságú egy projekt sikerességéhez, hiszen ezáltal nő a projekt iránti elköteleződés, és új, korábban nem ismert szempontok, információk kerülhetnek elő.

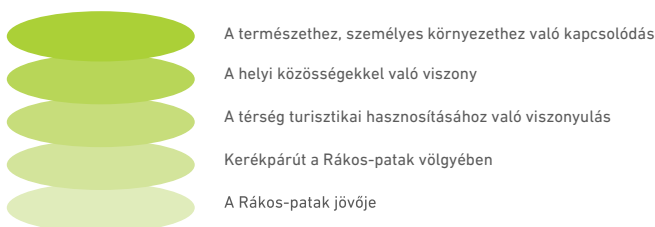
Az érintetti megszólítás során a minél szélesebb körben, minél relevánsabb érintetti hangok összegyűjtése volt a cél, legyenek azok számszerű vagy tartalom-szerű adatok, információk. Az interpretatív módszertan keretében a stratégia megalkotásának kérdéseiben belül az érintettek saját értelmezései, gondolatai, véleménye, valamint értelmezései álltak a középpontban.

A megszólítás során kiemelt figyelem irányult azon érintettek bevonására, akiknek a hétköznapiak során csak kevés lehetőségük van gondolataik, érzéseik, véleményük kifejezésére.

3.1.2 A MEGSZÓLÍTÁS FOGALMI RENDSZERÉNEK FELÉPÍTÉSE

Az érintetti megszólítás folyamatának tervezése a későbbiekben használt fogalmak meghatározásával kezdődött (konceptualizálás). Első lépésként egy olyan fogalmi keret felállítása vált szükségessé, amelyhez a terepmunka során használt kérdések, valamint az érintetti hangok elemzése igazodni tud. A keret megalkotásához a turizmus alapvető terminológiáját, fogalmait feltáró és a projekt szakmai csapatának céljait pontosító interjúk készültek a projekt belső érintettjeivel, a stratégia készítésében résztvevő kollégákkal.

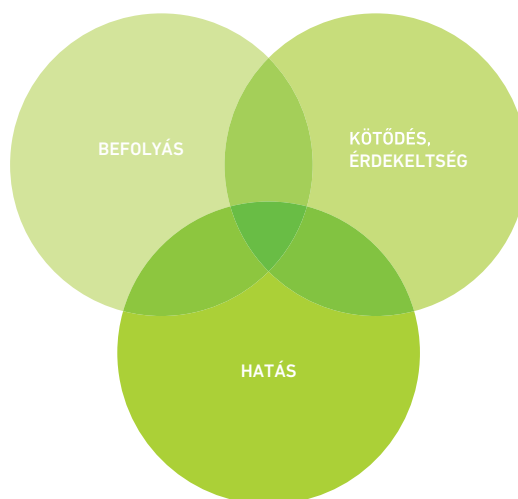
A belső érintetti interjúk nyomán alakult ki az a modell, amelyre a módszertani eszközök épültek. Az alábbi öt tág kérdéskör lefedi az érintetti megszólítás során meghatározott témaköröket, amelyekben a válaszok, hangok, értelmezések gyűjtésre kerültek.

13. ábra: Az érintetti megszólítás témakörei

Forrás: Érintetti bevonás, 2020

A fenti öt kérdéskör mellett szükségessé vált három keresztmetszeti dimenzió is, amelyek amellet, hogy az egyes kérdésköröket árnyalják, a későbbi elemzést is segíteni hivatottak.

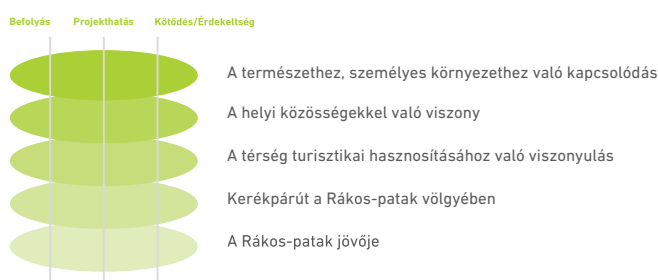
14. ábra: Az érintetti bevonás során vizsgált három alapvető dimenzió

Forrás: Érintetti bevonás, 2020

A három keresztmetszeti dimenzió jelentése a következő:

- Befolyás: milyen befolyással bír az érintett az ökoturisztikai fejlesztésekre és a kerékpárút-építésre a Rákos-patak mentén?
- Hatás: milyen hatással vannak az érintettre az ökoturisztikai fejlesztések és a kerékpárút építése a Rákos-patak mentén?
- Kötődés, érdekltség: Milyen az érintett érzelmi, szemléleti kötődése vagy személyes érdekltsége az ökoturisztikai fejlesztésekhez és a kerékpárút-építéshez a Rákos-patak mentén?

Az öt kérdéskör és a három keresztmetszeti dimenzió az alábbi ábrán látható módon kapcsolódnak. Ezekre a fogalmi kiindulópontokra épültek a kutatás eszközei.

15. ábra: Az érintetti bevonás témái és az azokat átszelő keresztmetszeti dimenziók

Forrás: Érintetti bevonás, 2020

Hibrid kutatást végeztünk, amely egyszerre foglalja magába az akciókutatást, a kvalitatív és kvantitatív módszereket. Minden esetben olyan kutatási módszert, eszközt alkalmaztunk, amellyel a mintában szereplő személyek, csoportok, illetve az adott terep hangjai a legeredményesebben összegyűjthetők, rendszerezhetők, értelmezhetők.

3.1.3 ESZKÖZÖK

A megszólítási folyamat eszközei kérdéssorok, kérdésmatikák. Olyan csoportosított kérdések és témák összefoglalói, amelyek egyrészt a terepmunka során könnyen használhatók, másfelől online kérdéssor építhető belőlük.

A fent látható öt kérdéskör három-három dimenziója mentén kerültek megformálásra a kérdések, amelyekbe beépültek az előkészítő szakaszban végzett szakértői interjúkban felmerülő témák és igények.

A kérdések illeszkednek az alábbi alkalmazott módszertani eszközökhöz.

Személyes, félig strukturált interjúk

Az interjú egy olyan társas helyzet, amelyben a kutató és az interjúalany között személyes találkozás jön létre, miközben a kutatási téma mentén előzetesen kialakított kutatói elgondolás, vagy tematika hivatott keretben tartani a beszélgetést. Az interjú célja, hogy az interjúalany részéről a kutatás témájának megfelelő belső tartalmak kimondásra, elmesélésre kerüljenek. A félig strukturált interjúk készítése során a kutatók leginkább az irányítotttság, a kontroll és a szabad, kötetlen beszélgetés között egyensúlyoznak. A helyes arány megtalálása miatt az interjúkészítés egyik legfontosabb kritériuma a kutatói jelenlét. Az interjúk során az interjúalanyok személyes élményeinek, tapasztalatainak feltárása az elsődleges cél, melynek során nem a konklúziók megtalálására törekszünk, hanem az interjú által megjelenített tartalmak jelentését próbáljuk – a válaszadókkal közösen – minél jobban körvonalazni (Kassai, 2015).

Szintén az adatgyűjtés mozzanataiként értékelhetők azok a beszélgetéseket, amelyek interjúhoz ugyan nem vezettek, ám mégis fontos közlések lehetőségeit teremtették meg. Ilyen alkalmak voltak többek között az érintettekkel való spontán, ad-hoc beszélgetések.

Fókuszcsoportos interjúk

Az interjú-technikák egyik speciális változata a fókuszcsoportos interjú, amely optimálisan 12-16 főből álló, lazán strukturált csoportfolyamat. Ez a fajta interjú azt a célt szolgálja, hogy a résztvevők a kutatás szempontjából fontos témákról minél elmélyültebben beszélgessenek. A fókuszcsoport vezetője a moderátor, aki egyfelől ügyel a csoport terének biztonságára, másfelől támogatja, ösztönzi a beszélgetésbe való aktív bekapcsolódást. A moderátor további fontos szerepe, hogy kezelje a csoport dinamikáját, illetve a dinamikából adódó csoportmozzanatot. A fókuszcsoport nagy előnye, hogy a csoportinterakciók mentén mélyebb értékekhez, preferenciákhoz, motivációkhoz férhetünk hozzá, miközben ezek a személyes tartalmak a csoport terében a többiek – reflexiói, véleményei, válaszai – által „megméretetésre” is kerülnek. A résztvevők személyes tartalmi egymással is kölcsönhatásba lépnek, így a kutatás szempontjából mélyebb „adatokat” tárhatnak elénk. A fókuszcsoport során arra kell törekedni, hogy a beszélgetés kontrollja lehetőleg a csoport kezében maradjon. Ennek érdekében a moderátornak minél nagyobb teret kell adnia a strukturálatlan beszélgetéseknek, párbeszédnek (Síklaki, 2006).

Kérdőíves kutatás

A kérdőív egy olyan adatgyűjtésre alkalmazott eszköz, amely meghatározott kérdésekből áll, s amelynek kitöltése során nem feltétlenül van szükség a kutató és az adatközlő személyes találkozására. A kérdőív előnye

a gyors adatgyűjtés, valamint az egyszerűbb elemzési lehetőségek alkalmazása. Hátránya azonban, hogy az előre meghatározott, strukturált forma nem engedi be a kutatók számára ismeretlen adatokat, tartalmakat (Boncz, 2015).

3.1.4 MINTAVÉTEL

A mintavétel során a rendelkezésre álló forrásokra és a belső érintettekkel készített interjúkra építve kerültek meghatározásra azok az érintetti csoportok, amelyek a megkérdezések, kapcsolatfelvételek irányait adták. Az alábbi ábra azokat az érintetti csoportokat mutatja, amelyekből településenként/kerületenként legalább egy érintett megszólítást terveztük.

16. ábra: Az érintetti csoportok mintája

Forrás: Érintetti bevonás, 2020

A mintavételhez a projekt szakmai csapatának bevonásával több konkrét érintett társult. Az alábbi táblázatban szerepelnek azok az érintetti csoportok, amelyek megkeresésével, megszólításával az érintetti bevonás folyamata elindult.

Önkormányzatok

Budapest (kerületi önkormányzatok)
Fővárosi Önkormányzat
Pest megye (települési önkormányzatok)
Pest Megyei Önkormányzat

Országos költségvetési szervek

Innovációs és Technológiai Minisztérium (Kerékpáros Koordinációs Főosztály)
Nemzeti Infrastruktúra Fejlesztő Zrt.
Magyar Közút Nonprofit Zrt.
Aktív Magyarországért Felelős Kormánybiztosi Iroda
MÁV Magyar Államvasutak Zrt.

Országos, regionális és helyi szakmai szervezetek	<p>Aktív és Ökoturisztikai Fejlesztési Központ Magyar Kerékpárosklub Magyar Kerékpáros Turisztikai Szövetség Kerékpárosbarát Települések Országos Szövetsége Magyar Turisztikai Ügynökség BFTK Budapesti Fesztivál- és Turisztikai Központ Nonprofit Korlátolt Felelősségű Társaság (2021 óta: Budapest Brand Nonprofit Zrt., szerk. megjegyzése) Magyar Természetjáró Szövetség Magyar Kerékpáros Szövetség Pest Megyei Kormányhivatal Érdi Járási Hivatal (Környezetvédelmi és Természetvédelmi Főosztály) Duna-Ipoly Nemzeti Park Igazgatóság Budapesti Közlekedési Központ Budapesti Városarculati Nonprofit Kft. Budapest Főváros Városépítési Tervező Kft. Fővárosi Csatornázási Művek ELMŰ-ÉMÁSZ Energiaszolgáltató Zrt.</p>
Piaci szereplők	<p>Cívís Komplex Mérnök Kft. Turisztikai szolgáltatók (szálláshelyek, vendéglátóipari egységek, kerékpáros túraszervezők) Virtuális felületek (www.holkerekparozzak.hu, www.biketourhungary.com, www.vuelta.hu) Egyéb szolgáltatók (pl. élelmiszerbolt) Kerékpáros üzletek (Péceli Kerékpárszervíz, Bike Kitchen Zugló)</p>
Oktatási intézmények	<p>Óvodák Általános iskolák Középiskolák Egyetemek</p>
Formális civil szervezetek	<p>Magyar Kerékpárosklub (országos és helyi csoport) Magyar Kerékpáros Turisztikai Szövetség CivilZugló Egyesület ZÖLD XVII Környezetvédelmi, Természetvédelmi és Városfejlesztési Egyesület Gödöllő Környéki Regionális Turisztikai Egyesület Rákosmente Kerékpáros Sport és Szabadidő Egyesület Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület (helyi csoportok) Fauna Állat- és Természetvédelmi Alapítvány</p>
Informális civil szervezetek	<p>Természetvédelemmel, helyi ügyekkel foglalkozó Facebook csoportok Természetvédelmi, önkéntes események (pl. szemétszedő akciók) szervezői</p>

Kulturális intézmények	A projektcsapat által elkészített vonzerőleltár szereplői
Egyéni területhasználók	Helyi lakosok, helyben dolgozók (akik itt élnek vagy huzamosabb időt töltenek itt) Kerékpárosok Futók Gyalogosok Kisgyerekesek Autósok/motorosok Kutyások Lovasok Gazdálkodók Horgászok
Turisták	Geocacherek Szabadidős kirándulók és turisták Többnapos turisták

33. táblázat: A mintában szereplő érintetti csoportok tagjai

Forrás: Érintetti bevonás, 2020

3.1.5 OPERATÍV TERVEZÉS ÉS TEREPMUNKA

Tekintve, hogy a munka terepe és témája számos ismeretlen dimenziót rejt magában, az operatív tervezés a terepre való belépésre szorítkozott. Ez a mintában szereplő konkrét személyekkel, szervezettel való kapcsolatfelvételt jelenti. Ettől a ponttól a terep sajátosságai mentén haladt a kutatói csoport, fokozottan figyelve a mintában szereplő érintettek, érintetti csoportokra. Az érintetti megszólításban mindig adódnak olyan érintettek, csoportok, akikről tudjuk, hogy mindenképpen szükséges őket megszólítani, de léteznek olyanok is, akiknek a szerepét nem látjuk előre. A megszólításokat ezért komoly döntés előzte meg, amelynek forrásai leginkább a projekt által adott keretek (idő, indikátorok, stb.) voltak.

A megszólítás első lépése jellemzően a mintában szereplő érintettek párhuzamos megszólítása, egyfajta kapcsolatfelvétel. A kutatói csoport törekedett a mintában szereplő személyek, intézmények, szervezetek „lefedésére”, de a hólabda módszernek megfelelően nyitott volt arra is, hogy a megszólítottak merre irányították tovább a kutatókat. Több esetben előfordult, hogy egy, a mintában szereplő érintett egy olyan érintett felé „továbbította” a kutatókat, akit a

témánk szempontjából relevánsabb volt megszólítani. Az operatív tervezést segítette a projektcsapat által a Rákos-patak mentére elkészített értékleltár, amely olyan természeti és kulturális értékeket foglalt össze, amelyekhez a terepmunka is kötődni tudott. Ezek az értékek az egyes megszólításokat is segítették, hiszen az érintettekkel beszélni lehetett azok fontosságáról.

3.1.6 AZ ÉRINTETTI HANGOK ELEMZÉSE

Az érintetti hangok elemzése során az interjúk narratíváinak és a kérdőíves kutatás keretében érkezett válaszoknak az elemzésére került sor. Az elemzés elsődleges módszere a tartalomelemzés volt, amelyet néhol statisztikai (számszerűsítő) módszerek egészítettek ki. Az elemzés fő célja az volt, hogy a készülő stratégia építeni tudjon az eredményekre.

A tartalmak és adatok elemzése mellett folyamatelemzés is készült annak érdekében, hogy az egyes érintettek, érintetti csoportok „egyéni” adatainak összevetése mellett az érintetti megszólítás folyamatának fontosabb részletei is feltárásra kerüljenek. A folyamatelemzés (vagy esetleírás) az adatokon és

tartalmakon túl mélyebb és összefüggőbb képet ad arról a kontextusról, társadalmi környezetről, amely a terepet jellemzi.

Az adatok és tartalmak elemzése során, az érvényesség minél magasabb szintjének elérése érdekében a trianguláció eszköze került használatra. Ennek megfelelően az adatokat és tartalmakat három kutató elemezte, akik áttekintették egymás elemzéseit, támogatva ezzel az adatok pontosságát, és minimalizálva a szubjektivitásból eredő esetleges torzításokat.

Az elemzés (és az azt megelőző adatredukció) fontos forrása volt a stratégiaalkotó kollégákkal való együttműködés, konzultáció-sorozat, amely folyamatosan alakította, formálta az elemzés irányait.

Az elemzés eredményként egy, a személyes interjúk kiemelt, rendezett narratíváit tartalmazó dokumentum, a kérdőívekre adott válaszokat bemutató ábrák, valamint folyamatleírások készültek. E háromféle adatforrás (tartalmak, számszerűsítések és kontextusok) szolgált muníciónként a készülő stratégiához.

Az interjúk elemzése

A szöveges interjúk elemzése során – legyen az egy néhány soros utcai megszólítás vagy egy másfél órás interjú – az első lépés a szövegrészek (narratívák) előzetes szempontok (befolyás, hatás és kötődés) szerint történő azonosítása. Mivel az interjúterv, illetve a kérdéssor összeállítása során alapvetően figyelembe lettek véve a hatás, a befolyás és a kötődés dimenziói, a válaszokban többnyire azonosíthatók voltak a három dimenzióra adott válaszok. Bizonyos esetekben az értelmezéshez szükség volt az azonosított narratívák kontextusára is, ezért a narratívák szöveggörnyezete is az elemzés részévé vált.

A tartalmak fenti módon történő rendezését az értelmezés követte, amelynek során a szövegrészek rövid összefoglalására, a stratégiaalkotáshoz való előkészítésére került sor. Ezen felül minden érintett befolyásra, hatásra és kötődésre vonatkozó összefoglalója számszerűsítésre került annak érdekében, hogy a három dimenzió súlyozható is legyen.

34. táblázat: Példa az érintetti interjúk elemzésére

Forrás: Érintetti bevonás, 2020

Érintett	Érintetti kategória	"AZ ÉN BEFOLYÁSOM (Milyen befolyással bír az érintett a völgyben történő ökoturisztikai fejlesztésekre, a kerékpárút-építésére és használatára?)"			"A RÁM VALÓ HATÁS (Milyen hatással vannak az érintettre a völgyben történő ökoturisztikai fejlesztések, a kerékpárút-építése és használata?)"			"KÖTÖDÉS/ÉRDEKELTSÉG (Az érintett érzelmi, szemléleti kötődése, vagy személyes/szervezeti érdekeltisége a völgyben történő ökoturisztikai fejlesztésekhez, a kerékpárút-építéshez és használatához?)"			Hány hang?
		Narratívái	Összefoglalás	Mérték	Narratívái	Összefoglalás	Mérték	Narratívái	Összefoglalás	Mérték	
Isaszeg természeti értékei FB csoport	IX.				Péceltől-Gödöllőig tartó szakaszon maradhatott meg a patak viszonylagos érintetlensége, természetközeli állapota. Bármilyen, ezt érintő beruházás csak rontana a jelenlegi állapotot. Azt kell megértenünk, hogy nem kell minden egyes területet birtokba vennünk. Így is hatalmas problémát jelent a belterületi részeken a patak partjának beépítése.	Bármilyen fejlesztés csak rontana az állapotot. Hatalmas probléma a patakpart beépítése	5				1

Érintett	Érintett kategória	"AZ ÉN BEFOLYÁSOM (Milyen befolyással bír az érintett a völgyben történő ökoturisztikai fejlesztésekre, a kerékpárút-építésére és használatára?)"			"A RÁM VALÓ HATÁS (Milyen hatással vannak az érintettre a völgyben történő ökoturisztikai fejlesztések, a kerékpárút-építése és használata?)"			"KÖTŐDÉS/ÉRDEKELTSÉG (Az érintett érzelmi, szemléleti kötődése, vagy személyes/szervezeti érdekeltsége a völgyben történő ökoturisztikai fejlesztésekhez, a kerékpárút-építéshez és használatához?)"			Hány hang?
		Narratívái	Összefoglalás	Mérték	Narratívái	Összefoglalás	Mérték	Narratívái	Összefoglalás	Mérték	
Gödöllői járókelő fiatalok	IX.	Nyáron volt olyan, hogy konkrétan patakban járkáltunk, mert kitisztítottuk. Ahogy átmelegyünk a túloldalra, ott van egy patak tér, ott mentünk be és onnan egészen a rönkvárig.	Önszorgalomból egy kisebb szervezet, majd a polgármester is csatlakozott. Erős aktivitás, szándék, bár a személtelésre ez nem 100%-osan hat	4	Nem tudok semmit arról, hogy milyen fejlesztések lesznek igazából.	2	Egy ilyen kis civil kezdeményezés, az elnevezés az volt, hogy Manók Gödöllő és akkor így nekiálltunk kitisztítani a környezetet, mert már eleve ott voltunk, sokat vagyunk a patak mellett és kitisztítottuk, mert már minket zavart, hogy mennyire piszkos meg mindennel teli van dobálva.	Alulról történő kezdeményezés, zavarta a kezdeményezőket, hogy piszkos a patak	5	2	
Önszorgalomból először, aztán a többi ember is csatlakozott hozzánk utána. Pár barátommal elindult, utána meg pár héttel később lett is egy ilyen kis szervezet és utána meg elkezdték az egész környezetet is megtisztítani.	A bringásokkal jóban vagyunk, mi is van úgy, hogy biciklivel közlekedünk jobbra-balra. Van, hogy Gödöllőn kívül is. Isaszegre és Szadára is van hogy átmelegyünk biciklivel, át lehet menni közúton. Nem tartjuk veszélyesnek.	Nem tudunk a fejlesztésekről, bárhova elbringáztunk, nem érezzük veszélyesnek									
Meg fog maradni, jövőre ugyanúgy, ha piszkos lesz, elkezdik megint teledobálni, akkor ugyanúgy megint ki fogjuk szedni.											
Van egy fészbuk oldalunk. Volt, hogy a polgármester is velünk jött.											

A kérdőív adatainak elemzése

A kérdőív kétféle kérdéstípust tartalmazott: egyfelől zárt kérdéseket, másrészt nyitott kérdéseket, amelyek a válaszadótól a saját szavai megfogalmazásával kéri a választ. A zárt kérdések eredményei számszerűek, így azok statisztikai módszerekkel (közéérték-számítás) elemezhetők, a nyitott kérdések vizsgálata tartalomelemzéssel történt.

A szöveges tartalmak elemzésének első lépése a kódolás volt. Minden szöveges adat – legyen az egy szó, vagy egy bővített mondat – kódok segítségével került lerövidítésre a későbbi kezelhetőség és elemzés érdekében. A kódok később összefoglaló kategóriákhoz rendelődtek.

A zárt kérdésre adott válaszok elemzése egy-egy kategóriarendszert alkotott, amelyeket a kódokat jelző szavak, szókapcsolatok alkotnak. A kategóriarendszerek később táblázatok formájában is megjelentek, ahol az egyes kategóriák értéke az alattuk szereplő kódok száma. Így a válaszokban megjelenő kódolt tartalmak súlyozottsága is megállapítható volt. A kódokból épülő kategóriák kialakítása során a válaszadók által használt szavak lehetőség szerint megtartásra kerültek.

Példaként, a kérdőív 5. kérdésének elemzése az alábbi eredményeket hozta.

5. A környezet mely természeti, kulturális értékei fontosak az Ön számára?			
Kategóriák	A kódok gyakorisága	A kategóriák definíciója	A kategóriák definíciójának kibontása
Állatvilág	131	Értékek, amelyek az állatvilágra vonatkoznak	Az állatvilág kategóriában kiemelhető a kacsák, valamint a madarak jelenléte.
helyszínek	141	Konkrétan megnevezett helyek, terepek, építmények	Ez a kategória kétfelé osztható. Egyfelől a konkrétan megnevezett helyek, mint például a Ráday Kastély vagy a Bertalan Ház, vagy Kubala János Park másfelől a kategória részei azok a területek is, amelyek nincsenek ugyan pontosan megnevezve, ám mégis konkrét helyekre utalnak, például: tavak, lápok, mocsarak.
Sport, aktív rekreáció	203	Az emberi aktivitással, rekreációval és turizmussal kapcsolatos értékek	Az emberi aktivitás kategóriája nem csak a sportról (futás, kerékpározás, torna, stb.) szól, bár ezek a legmarkánsabb kódok. Ugyanúgy fontos az aktív szabadidőeltöltés, még ha az nem is más, mint egy séta. Ennek a kategóriának a része az aktivitással összefüggő infrastruktúra-elemek fontossága is, mint például a kerékpárutak, vagy a játszóterek.
Növényvilág	285	Értékek, amelyek a növényvilágra vonatkoznak	A kódok leginkább a fák, erdők, a zöld környezet és a növényvilág fontosságát mutatják.

5. A környék mely természeti, kulturális értékei fontosak az Ön számára?

Kategóriák	A kódok gyakorisága	A kategóriák definíciója	A kategóriák definíciójának kibontása
Emberi-közösségi értékek	383	Az emberre, az emberek kapcsolataira vonatkozó értékek	Az emberi-közösségi értékek azok, amelyek egy természeti terület (Rákos-patak) állapota, használhatósága szempontjából fontosak a válaszadóknak és amelyek az emberen, az emberi közösségen múlnak. A válaszadók legtöbbször a jó levegőt, a tisztaságot (ápoltságot), a csendet, a nyugalmat és a szépséget jelölték meg értéknek, de ugyanilyen markáns a "közelség" is: a patak és a természet közelsége.

3.1.7 VALIDÁLÁS

A validálás az érintetti megszólítás folyamat részeként arra szolgál, hogy a megszólításból eredő adatok, tartalmak és azok eredményei visszacsatolásra kerüljenek a lehető legtöbb érintett felé. Ez a mozzanat egyrészt tovább pontosítja az eredményeket, másrészt lehetőséget ad az elemzés során felmerült kérdések megválaszolásához, harmadrészt az érintettek is érzik, hogy a véleményük megjelenik a stratégiában. A validálás során a stratégia egyes fő irányaira a kiválasztott érintettek visszajelzést adnak, amely beépül a stratégiába. A validálás által érintett stratégiai területek:

- vízió;
- SWOT-elemzés;
- célcsoportok.

A validálás folyamata két pilléren épül, alapja pedig a stratégia keretrendszerét összefoglaló dokumentum. Egyfelől, érintett önkormányzati szakemberek egy online kerekasztal során véleményezik a stratégia jelzett irányait. Másfelől, a korábban megszólított interjúalanyoktól és érintettektől elektronikus kérdőíven érkezik véleményezés. A kétféle módon gyűjtött tartalmak és üzenetek beépítésre kerülnek a stratégiába.

2020. október 20-án egy műhelymunkára került sor azon érintettek részvételével, akik szerepüket tekintve döntéshozóként értelmezhetők. A műhelymunka stratégiával foglalkozó szekciójában 11 érintett vett részt, akik közösen vitatták meg a stratégia alapelemeit. A résztvevők többnyire önkormányzati tisztségviselők és közszolgáltatók alkalmazottai voltak. Ezenkívül egy kérdőíves kutatásra is sor került az interjúalanyok körében.

A SWOT-elemzés tartalmainak validálása

A stratégia SWOT-elemzése kapcsán több, a stratégia teljes anyagában már szereplő téma és gondolat felmerült, miközben további adalékok és kérdések is megfogalmazódtak. A terephasználattal kapcsolatos konfliktusok az érintetti bevonás tartalmainak elemzése során a stratégia egyik fontos értelmezési dimenziójává váltak. Az egyes területhasználók (kerékpárosok, futók, sétálók, kutyások, kisgyerekesek) elkülönítésének realitása azonban a munkacsoport véleménye szerint kérdéses, ahogyan a SWOT-analízis is a gyengeségek közé sorolja ezt a felvetést. A téma kapcsán hangsúlyos dimenzióként merült fel a projekt mentén lehetséges szemléletformálás, amelyet a műhelymunka résztvevői a stratégiai célokhoz illesztenének. A szemléletváltás két aspektusa is felmerült: az egyik az esélyegyenlőség lehetősége, a másik pedig az iskolai oktatásban való markánsabb szerepvállalás. Az esélyegyenlőséghez kapcsolódva a résztvevők megállapították, hogy a társadalom előregedésével az EcoVeloTour stratégiának is fontos lenne számolnia.

Fontos lehetőségként jelent meg a kerékpáros turizmus és a kulturális turizmus összekapcsolása, amely a kerékpáros turizmus még vonzóbbá tételét szolgálhatja. A kapcsolódás egy másik aspektusa szerint érdemes lenne végiggondolni, hogy a városi szintű sportesemények milyen potenciált rejtenek a Rákos-patak menti kerékpárút népszerűsítése és a patak megismerése szempontjából.

A SWOT-elemzés közös áttekintése során a stratégia előnyeinek tekintetében szó esett a patak melletti ingatlanok értéknövekedéséről, illetve a budapesti kerületek és a Pest megyei települések közötti információáramlás optimalizálásának igényéről.

A célcsoportok tartalmainak validálása

A célcsoportok kapcsán a résztvevők hangoztatták, hogy a rövid távú látogatók csoportját nem lenne szerencsés leszűkíteni a kerékpárosokra, hanem érdemes kiterjeszteni más közlekedési eszköz használokra, a sétálókra, a futókra is. A célcsoportok tekintetében a SWOT-elemzéssel dolgozó diskurzusban is megjelent az az észrevétel, miszerint az idősebb korosztályt is meg kell szólítani. A résztvevők hangsúlyozták a Rákos-patak közelében működő időszügi klubok szerepét.

Kiemelt szempontként került elő a települések közötti kapcsolódások jelentősége, amelyben az információáramlás szerepe látszott hangsúlyosnak. De nem csak igazgatási szinten van jelentősége a települések közötti kapcsolatoknak, hanem a helyi lakosság életében is. Javaslatként elhangzott, hogy a különböző települések iskoláit érdemes lenne a szomszéd települések látogatására ösztönözni.

A célcsoportok tekintetében a résztvevők az információ keresztlési kapcsolódás és a bővítés lehetőségeit fogalmazták meg. A kapcsolódást a közösségi közlekedésben részt vevő helyiek és a jövőbeli kerékpárutat használók között látják relevánsnak, a kerékpárút-fejlesztés tekintetében pedig úgy gondolják, hogy a célcsoportok ne az életkor és a jövedelem szempontjából kerüljenek meghatározásra.

A szélesen értelmezett célcsoport illusztrációjaként jelent meg a zuglói patak-szakasz, amelyet gyakorlatilag minden társadalmi réteg és korcsoport használ rekreációs célokra és amely a hétvégéken meglehetősen zsúfolt. Emellett a pataknak vannak olyan részei is, amelyek ún. „köztes” szakaszok (pl. Felsőrákosi réteg). Ez a kétféle terület (városi, lakott részek és „köztes” területek) más és más célcsoportokat vonz. A „köztes” szakaszokat illetően az információáramlás és a kommunikáció elsőrangú feladat, hogy a „köztes” szakaszok értékei jobban ismertté váljanak.

A vízió szövegének validálása

A workshop harmadik diskurzusa a stratégia víziójának jelenlegi szövegállapotáról szólt: „2030-ban a Rákos-patak egy regionális jelentőségű, versenyképes, a helyi érdekeket szem előtt tartó, természeti értékeit óvó és innovatív turisztikai desztináció, amely a patak mentén kiemelkedő minőségű, emlékezetes élményeket garantáló, biztonságos és fenntartható ökoturisztikai és kerékpáros turisztikai vonzerőkkel és szolgáltatásokkal, valamint valódi vendégszeretettel várja a látogatókat.”

Az első felmerülő gondolat a helyi lakosokat érintette egy kérdés formájában: vajon hogyan illeszkednek a vízió által megjelenített jövőképbe a helyi közlekedők? Vannak ugyanis olyan érintett szakaszok (pl. Szada és Gödöllő között), amelyeken a közlekedés átfedésben lehet az Eurovelo kerékpár-nyomvonalával.

A résztvevők szerint a vízió kulcsszavai az innováció és fenntarthatóság, ugyanis a projektnek (és így a stratégiának is) tükröznie kell a térség fejlesztésének és a fejlesztések fenntartásának szándékát. Ez utóbbi szempont a stratégiában szereplő érintetti megszólításban is markánsan megjelenik.

A vízió kapcsán témaként merült fel az életmódváltás, amely a résztvevők szerint kihallható a vízióból. Az életmód- vagy szemléletváltás hangsúlyozása a résztvevők szerint a sport és a fizikai aktivitás szempontjából fontos, ezek kapcsolódási pontokat is jelenthetnek a Rákos-patak mentén található települések között (közös sportesemények). A kapcsolódást pedig a települések aktív civil szervezeteinek részvételével látják érdemesnek megvalósítani.

A munkacsoport a vízióból némiképp hiányolja a szolgáltatások erősebb kihangsúlyozását. Bár a vízióban említésre kerülnek a turisztikai szolgáltatások, a résztvevők szerint ez mégis nagyobb nyomtatékot igényelne, főleg azok kiépítésének jövőbeli képe.

A vízió által vázolt jövőképet a csoport szerint nagymértékben befolyásolni fogják a rendelkezésre álló, bevonható pénzügyi források. E tekintetben fontos szempontként jelent meg a megvalósítás részleteinek transzparenciája.

A validálás kérdéseit tartalmazó kérdőívek elemzése

A validálás második részeként azokat az érintetteket (20 fő) kerestük fel újra, akik az érintetti megszólítás szakaszában névvel és elérhetőséggel vállalták a hozzájárulásukat. Közülük 4 érintett válaszolt. A kérdőívben négy kérdést tettünk fel, elemzésünket e kérdések mentén folytatjuk.

Mit gondol a tervezetben szereplő jövőképről/vízióról? Mit adna hozzá, mit hiányol belőle?

A vízióra vonatkozóan a válaszokban két érdemi visszajelzés azonosítható. Az egyik szerint a jövőkép a patak jelenlegi „eklektikus” állapotát tekintve „túl szép”, s emiatt félő, hogy a kerékpárút kialakítása nem tud egyszerre esztétikusan megvalósulni és a pihenni, aktívan kikapcsolódni vágyó látogatóknak is megfelelni. A másik szempont szerint a jövőképben szerepelnie kell a gyakorlogos turistákra való utalásnak is, hiszen sokan sétálva, kirándulva közelítik meg a patak-partot.

A Rákos-patak és környéke fejlesztése: erősségek, gyengeségek, lehetőségek, veszélyek (SWOT). Mit adna hozzá az egyes tényezőkhöz, mit hiányol közülük?

A SWOT-elemzésre adott válaszok között kiemelkedő szempont, hogy szükséges lenne a csendes pihenésre és az aktív kikapcsolódásra vágyó terephasználók preferenciáinak elkülönítése, ugyanis ez a hétköznapokban komoly különbséget jelent.

Az erősségek tekintetében megjelenő javaslat szerint a Rákos-patak környezetében több helyen alulhasznosított területek találhatóak, melyek a fejlesztés (pihenőhelyek, KRESZ-pálya, nyilvános WC, sportolási lehetőségek megteremtése) megvalósításával jó közösségi terekké válhatnak.

Egy, a gyengeségekhez megfogalmazott adalék szerint jelenleg gyenge a patakpart kapcsolata a már meglévő kerékpáros hálózattal, ám ez a megjegyzés egyúttal lehetőség is (pl. kapcsolódás a Szilas-menti kerékpárúttal).

Általánosan várt nehézségként jelenik meg az érintetlen természeti környezet és az igényként megjelenő infrastruktúra fejlesztésének egyensúlya.

Mit gondol a tervezetben szereplő célcsoportokról? Mit adna hozzá ehhez a részhez, mit hiányol?

A válaszadók egy része a célcsoportok meghatározását a válaszadók teljeskörűnek tartja, ám hiányolja az arányszámokat. További válaszadók fontosnak tartják, hogy a célcsoportok közé az idősebb, nyugdíjas korosztály, valamint a „kutyások” is bekerüljenek.

A válaszok között megjelenik egy új célcsoport lehetősége is, az elektromos kerékpárosoké. A válaszadók szerint ennek a csoportnak az aránya jelentősen fog növekedni az elkövetkező években.

Szívesen vesszük, ha megosztja velünk a keretrendszerrel kapcsolatos egyéb meglátásait is!

Az egyéb észrevételek között egy olyan javaslat olvasható, amely kapcsolódik a stratégia kivonatának szövegéhez. A visszajelzés a vasúti- és egyéb közlekedési formák és a kerékpáros közlekedés összekapcsolására, illetve e kapcsolódások feltárására vonatkozik.

Megfontolások

A műhelymunka és a kérdőívek tartalmaiból a stratégiára vonatkozóan egyértelműen a kapcsolat és a kapcsolódás dimenziója emelkedik ki a leginkább: kapcsolódás a települések között, kapcsolódás a közlekedési formák között és kapcsolódás a területhasználók (tevékenységformái) között.

Az elemzésekből lesűrthető másik kulcstényező a szemléletváltás (máshol életmódváltás), amely egyfelől a természeti környezet és a közösség (emberek) kapcsola-

latára utal, másfelől a kerékpározásból, mint sport- és szabadidős aktivitásból fakad.

A validálási folyamat harmadik kiemelhető szempontja az idősebbek beemelése a célcsoportok közé.

Egy stratégia fókuszterületei természetesen nem fedhetnek le minden területet. A fenti három megfontolás (kapcsolódás, szemléletváltás, idősebbek célcsoportja) nem olyan szempontok, amelyeknek a stratégia híján lenne. A validálás tehát az említett szempontokat egyfelől megerősíti, másfelől a kihangsúlyozásuk igényét jeleníti meg.

3.1.8 AZ ÉRINTETTI MEGSZÓLÍTÁS KORLÁTAI

Az érintetti megszólítás elvárt teljességét több tényező limitálta. A terep „mérete”, a téma újdonsága, az idő szűkössége és az évszak (tél) számos kompromisszumra készítette a kutatókat. Ehhez csatlakozott a COVID-19 okozta globális helyzet, amely megakadályozta a személyes megszólításokra vonatkozó terveink egy részét.

A terepmunka során számos olyan helyzet adódott, amelyek esetében tudományosan, szakmailag indokolt lett volna a továbblépés, ám a projekt szempontjai, keretei ezt mégsem tették lehetővé. A legszigorúbb keret természetesen az idő volt, illetve a projekt által meghatározott megszólítások elérése. Izgalmas lehetőségként kínálkozott például a péceli – a Rákos-patak közvetlen közelségében lévő – Piac tér mindennapjainak, érintetteinek mélyebb megismerése, ám nem biztos, hogy az közvetlenül hozzá tudott volna járulni a stratégiaépítéshez. Az érintettek megszólításának folyamata során a kutatói csapat néhányszor zsákutcába jutott. Volt olyan, a mintában szereplő település, ahol az önkormányzatot érintő megkeresést visszautasították. Kétségtelen, hogy az ilyen, és ehhez hasonló esetek gyengítik az érintetti elemzés teljességét, ám a folyamatleírásokban ezeknek a helyzeteknek mégis nyoma marad.

Az érintetti megszólítás egyik legnagyobb kihívása az elméleti telítettség elérése. A terepre lépve a kutatókat számos tényező, útirány kezdi sodorni, s a döntés, hogy melyik utat kövessék, meglehetősen nehéz. Különösen akkor, ha a felkínálkozó utak mindegyike fontosnak mutatkozik a cél elérése érdekében. Az érintetti megszólítás folyamata ezért egyfajta egyensúlyozás: a projekt kereteinek (például idő, minta, célok, indikátorok) betartásával a lehető legtöbb olyan út bejárása, amelyeken fontos érintetti hangokat lehet gyűjteni.

3.2 KVALITATÍV KUTATÁS EREDMÉNYEI

3.2.1 ÓVODÁKBAN ÉS ISKOLÁKBAN KÉSZÍTETT MÉLYINTERJÚK EREDMÉNYEI

A köznevelési intézmények – óvodák, általános iskolák és gimnáziumok – mint a projekt egyik kiemelt jelentőségű érintetti körének munkatársaival készített interjúk célja a környezet óvodai/iskolai tevékenységekben játszott szerepének feltárása, a környezeti neveléssel kapcsolatos attitűdök azonosítása, a mintaterület hasz-

nálati jellemzőinek megismerése, illetve a kerékpáros fejlesztéssel kapcsolatos elvárások azonosítása volt.

A primer kutatás során öt mélyinterjú készült. Ezek közül kettő óvodapedagógusokkal készült, kettő általános iskolában, egy pedig egy általános iskola és gimnáziumban. A kutatás során megkérdezett interjúalanyok feladatkörét, intézményének profilját és néhány további jellemzőjét az alábbi táblázat tartalmazza.

Név	Munkahely	Feladatkör, beosztás	Intézmény profilja	Egyéb információk
Balázs Ágnes	Rákoscsabai Jókai Mór Református Általános Iskola (2011 óta egyházi intézmény), XVII. kerület	biológia-földrajz szakos tanár	2009 óta ökoiskola, kétszer pályázott, 2015 óta örökös ökoiskola	1994-ben kezdett tanítani, 2002 óta tanít ebben az intézményben, 2002-ben elvégezte a környezetvédelem másoddiplomás képzést
Bíróné Peltz Angéla	Rákosmenti Csicsergő Óvoda, korábban Rákosmenti Százszor-szép Óvoda, XVII. kerület	óvoda-pedagógus	háromszor nyerte el a zöld óvoda címet	1979 óta van a pályán
Braxátor Marianna	Kőrösi Csoma Sándor Általános Iskola és Gimnázium, XVII. kerület	napközis, majd földrajz- történelem szakos általános iskolai tanár, majd földrajz szakos gimnáziumi tanár, ökoiskolai koordinátor, mentortanár	2005 óta örökös ökoiskola	1983 óta tanít
Dósa Katalin	Rákosmenti Százszor-szép Óvoda, XVII. kerület	óvodavezető-helyettes, óvodapedagógus	1993 óta kap a külső világ tevékeny megismerésére való nevelés kiemelt szerepet, zöld óvoda, bázisintézmény	1979 óta van a pályán
Vendrei Sándorné	Kossuth Lajos Általános Iskola, XVII. kerület	alsó tagozatos (1-2. osztály) tanító, 1-2. osztályos munkaközösség vezető, minősített pedagógus	2012 óta örökös ökoiskola	

36. táblázat: A kutatásba bevont interjúalanyok jellemzői

Forrás: Saját kutatás, 2020

Az interjúalanyok közül többen vidéken megélt gyermekkorukból hozzák a természet szeretetét, a természethez való erős kötődést, amelyet a gyerekeknek is szeretnének átadni, de volt olyan interjúalany is, aki a fővárosban nőtt fel.

Az interjúalanyok valamennyire mindannyian ismerik a patak mentét és/vagy annak egyes részeit és az ott zajló fejlesztéseket, némelyikük a területet saját szabadidejében is szívesen látogatja.

A zöld intézménnyé való válás tekintetében az látható, hogy maga a kezdeményezés gyakran egy-egy kollégától indult, amelyet aztán az iskola vezetése is felkarolt.

„Amikor a gyerekek közé bekerültem az óvodába, azt láttam, hogy sokkal jobb az nekik, ha kötetlenül, szabadon fedezhetik fel a természetet, játszhatnak a természetben, sokkal kevesebb probléma, sokkal kevesebb konfliktus volt...”

(Százszorszép)

„Az iskola vezetése támogatja ezeket a törekvéseket, legyen szó tanórai látogatásról, napközis programról vagy a TeSzeddről”

(Jókai)

A megkérdezésre 2020. június 2. és 4. között, a járványügyi helyzetből adódó korlátozások miatt telefonos interjú formájában került sor, időtartamuk 30-60 percet tett ki.

A Rákos-patak jelenlegi használata

A megkérdezésbe bevont köznevelési intézmények közül ott figyelhető meg intenzívebb használat, ahol a patakpart egyes területei az óvodától, iskolától nem túl nagy távolságra helyezkednek el, vagyis ahonnan a patakpart könnyen (jellemzően gyalogosan, esetleg kerékpárral), gyorsan és biztonságosan elérhető. Ezen intézmények

pedagógusai változatos célokból, foglalkozások, tanórák keretében, napközis foglalkozások alkalmával, szakkörök, fakultációk keretében is gyakran kiviszik a gyerekeket a patakpartra, elsősorban ősszel és tavasszal.

„A patak az iskolától körülbelül 15 percre van, nálunk az egy program, hogy lesétálunk a patakhoz. A gyerekek nagyon szeretik a vizes élőhelyeket, ha víz van, az olyan vonzó, az lehet mocsár, patak, folyjon vagy ne folyjon, víz legyen, az a lényeg és hogy szívesen bogarásznak ott a patakparton, vagy távcsöveznek, nézik a madarakat”

(Jókai)

E köznevelési intézmények esetében nemcsak a hétköznapi, mindennapi tevékenységeiben játszik szerepet a patak, hanem a kiemelt, vagy különleges eseményeik során is. A Dunavirág Vízbusz⁵ több iskola is meginvitálta már, emellett van, aki a Víz Világnapja alkalmából a patakpartra szervez sétát, vagy a TeSzedd szemétszedési akció keretében a patakpartot tisztítja.

A pataktól távolabb eső köznevelési intézmények egy-egy, a közelben tett, nagyobb előkészítést igénylő kirándulás alkalmával keresik fel a patakot. A Százszorszép óvodásai leginkább a Víz Világnapjához kapcsolódóan kirándulnak a Rákos-patakhöz. A Kossuth tanulói a patak völgyét ritkán keresik fel, ha bejutnak Rákoskeresztúr Központba (például iskolafogászatra vagy a piacra), akkor „esetleg tesznek arra egy sétát, de ez nekik 'kieső' terület”.

A környezettel és a szűkebb környezettel való kapcsolat

Az intézmények a környezet fogalmát tágan értelmezik, abba a természeti és a kulturális környezet elemeit is beleértik. A természetnek, a természeti és kulturális értékeknek – legyen szó a tágabb környezetről vagy még

5 A Dunavirág Vízbusz a Duna-Ipoly Nemzeti Park mobil vízvizsgáló állomása, amelynek segítségével bármely korosztály játékos és interaktív formában ismerkedhet a vizes élőhelyekkel. További információ: www.dunaviragvizibusz.hu.

inkább a létesítmények közvetlen közelében található, a gyerekek által nap mint nap megtapasztalható, átélhető, megfigyelhető részéről – az intézmények (mindennapi) tevékenységeiben jelentős szerepük van.

„A környezet a gyerekeknek folyamatosan „aha” élményt ad, úgy fedezi fel a világot, hogy rácsodálkozik. Akkor tudunk a gyerekekhez igazán közel kerülni, ha ezek az „aha” élmények mindennaposak. Ez azt is jelenti, hogy az nem lehet, hogy a környezet csak a foglalkozások keretében kerül elő, annak az óvodai élet teljes valóját át kell hatnia. Ez egy olyan látásmódot igényel a pedagógustól, hogy mindig az aktuális környezeti jelenségekre reagál, ezek a gyerekek számára mind „aha” élmények lesznek”
(Csicsergő)

„Az óvodaudvaron álló gesztenyefát az óvodás minden egyes nap látja. Látja, hogyan változik, mi történik vele. Ezt minden nap meg tudom mutatni a gyermeknek, arról tudjon, ami ott van mellette. Azt kell nekik megmutatni, ami a közvetlen közelükben van, amit maguk is meg tudnak tapasztalni, nézni”
(Csicsergő)

Az óvodák környezethez való kapcsolódása számos területen figyelhető meg:

- zöld óvodákról lévén szó, a környezeti nevelés az azt rendszerbe foglaló pedagógiai programokban és az éves munkatervekben markánsan jelenik meg;
- a mindennapok tervezésében: kezdetben a mindennapokat az évszakok szerint tervezték, később ezt a szerepet a projektek és a témahetek vették át. A mindennapos tevékenységek a környezet – a külső világ – tevékeny megismerését szolgálják. A Százszorszép esetében a naplót is erre építik: a fő téma a természetismeret és erre épül rá minden egyes tevékenység, a matematikai tapasztalatszerzés, de éneket, verset, mesét is az éppen aktuális témakörhöz kapcsolódóan választanak;
- a környéken tett séták: az óvodások a közelben levő területekre rendszeresen „kijárnak”. A Százszorszép óvodásai például heti egy alkalommal biztosan sétálnak, de vannak olyan csoportok is, akik akár háromszor is nekiindulnak a környék felfedezésének. Ilyenkor az óvónők előre meghatározzák a megfigyelési szempontokat;

- a természet ünnepeihez kapcsolódó programokban (például a Föld Napja, a Víz Világnapja, a Madarak és Fák Napja, az Állatok Világnapja alkalmával szervezett programok);
- szabadidős programok alkalmával (például bográcsozás a szülőkkel a Kismerzsén vagy a Kiserdő hulladékmentesítése (Százszorszép));
- óvodai táborokban (a Százszorszépben 1993 óta szerveznek óvodai táborokat).
- Az iskolák és a környezet kapcsolódása ugyancsak számos területen megfigyelhető:
- ökoiskolákról lévén szó, a környezeti nevelés az azt rendszerbe foglaló pedagógiai programokban markánsan jelenik meg;
- tanórákon: az alsósok környezetismeret órán két-három hetente tesznek sétát az iskola közvetlen környezetét alkotó kertvárosias övezetben (Kossuth), a Kőrösi diákjai a környezet mellett technika vagy a nép- és honismeret órán is gyakran tevékenykednek az iskola körüli parkban vagy látogatnak el a Rákos-patakhoz.

„Az alsósok környezeti nevelése leginkább a környezetórán valósul meg, de tantárgyi integrációval megjelenik más tárgyakban is, főleg a magyar tanítása során. Sok olyan szöveg van az olvasókönyvben, ami kapcsolódik a szülőföldhöz, a természethez, a 2. osztályos olvasókönyvben Szülőföldünk, környezetünk címmel külön fejezet is szolgál a környezeti témák bemutatására”
(Kossuth)

„Az iskola kerítésén túlra elsősorban környezetismeret órán megyünk ki, például az évszakok változásának, az aktuális környezeti folyamatok megfigyelésére. Ez azért is fontos, mert – noha az iskola tanulóinak zöme kertvárosi közegben él – nagyon sok gyermek nincs tisztával például a tavaszi virágok nevével sem.”
(Kossuth)

- Délutáni napközis foglalkozások keretében séták, szabad levegőn tartózkodás formájában;
- a környezet a szakkörök, fakultációk keretében megvalósuló vizsgálódásoknak is nagyon jó „terepe” (a Jókai és a Kőrösi diákjai fakultáció keretében rendszeresen vizsgálják a patakparton mezei növényeket, egysejtűeket és mohákat);

- iskolai rendezvények alkalmával (a Kossuthban a Madarak és Fák Napja alkalmából rendeznek akadályversenyt az egyes évfolyamok számára, ahol különböző feladatokkal, totóval próbálják felhívni a csapatban, illetve egyéni-ben induló gyerekek figyelmét a környezetvédelem fontosságára; a Kőrösi diákjai évente kétszer vesznek részt az iskola környékén megrendezett akadályversenyen – ilyenkor a patakpart mellett az Erdős Renée Házat, a Vigyázó Kastélyt, a környéken található templomokat is bejárják);
- iskolai kirándulások alkalmával (a Kossuth tanulói évente egyszer kirándulnak a Merzse-mocsárhoz, a Kőrösi 5-6. osztályos diákjai a Merzsére vagy a Naplás-tóhoz tesznek kirándulásokat);
- szabadidős programok alkalmával (a Jókai diákjai például a TeSzedd szemétszedési akció keretében hulladékot gyűjtöttek 2020-ban);
- pályázatokhoz kapcsolódóan: a Jókaiiban oktató pedagógust az IKEA és a Magyar Környezeti Nevelési Egyesület által meghirdetett Otthon az erdőben pályázat indította el abban, hogy rendszeresen kijárjanak a Rákos-patakhoz. A pedagógus a projekt kapcsán nagyon sok emberrel vette fel a kapcsolatot, a gyerekekkel összeírták a növényeket, „életnyomot” kerestek, amelynek eredményeként a gyerekek is nyitottabbak, elkötelezettebbek lettek a patak iránt. A projekt eredménye egy kis füzet elkészítése volt, az elnyert pénzből mikroszkópot, nagyítót vásároltak, olyan dolgokat, amelyek segítségével a patakhoz kapcsolódóan lehet további vizsgálatokat végezni;
- iskolai versenyekhez kapcsolódóan.

A világ jelenségeivel, a tágabb környezettel és az átélhető, megtapasztalható szűkebb környezettel való kapcsolat nem választható szét: előbbi az utóbbin keresztül, annak megtapasztalásával ismerik meg a gyerekek.

Az óvónők a közelben levő természeti értékeket rendszeresen megmutatják a gyerekeknek: elmondják, hogy milyen állatok, növények élnek a környéken, a környezeti nevelés ezekből az apró kockákból épül fel. A Százszorszép óvodásai a közelben levő platánsort, a Szöcske-rétet, a Merzsét rendszeresen felkeresik. Náluk a Rákos-patakhoz tett kirándulások

esetiek, mert ez a terület az óvodától már viszonylag messze van. A patakhoz tömegközlekedéssel utaznak, busz és átszállás vagy busz és séta megoldással, főleg a Víz Világnapja környéken. Ilyenkor a séta, az élővilág felfedezése, a fás, ligetes területek megismerése, a vízvédelem, a takarékoság fontosságának megismertetése a cél, amely érzékenyítő játékok és kísérletek segítségével valósul meg. A Rákosligetre tett, ugyancsak eseti kirándulások alkalmával a gyerekek a növényeket tanulmányozzák, és „szemetes ösvény játékot” játszanak, amelynek célja annak megismertetése, hogy mit illik csinálni a természetben és mit nem.

„A platánsor egyetlen óvodás életéből sem maradhat ki Rákoskerten, ahol minden évszakban nagyon sokat sétálunk, megfigyeljük a madárvilágot, meghallgatjuk a madarak hangját, próbáljuk felismerni a hangokat. ... A Merzse-mocsár a szívem ügye, nagyon szép a növény- és az állatvilága is. Gyalog közelítjük meg, „én fanatikus vagyok”, nagycsoportra mindenkinek meg kell ismernie, de a nálam levő nagyobb középső csoportosoknak is”

(Százszorszép)

Az iskolák esetében a tanórákhoz kapcsolódó terepélményekben elsősorban az alsósok és a gimnazisták részesülnek, tekintettel arra, hogy az általános iskola felső tagozatában elsajátítandó tananyag mennyisége nem teszi lehetővé a tantermen kívüli foglalkozásokat. Az alsó tagozatban a kisebb léptékű tananyag, a gimnazisták esetében az elmélyülés szükségessége teszi lehetővé a terepi órák szervezését (Kőrösi). A napközik, szakkörök, fakultációk, szabadidős programok esetében a közvetlen természeti környezetet gyakran látogatják a pedagógusok és a gyermekek.

„Nagyon fontos, hogy a szűk környezetüket jól ismerjek a gyerekek”

(Kőrösi)

Ezek a helyeken a gyerekek – legyen szó óvodásokról vagy a nagyobbakról is – különösen élvezik a gyaloglást, a futást, a szabadságot.

A természeti értékek mellett a közvetlen környéken található kulturális értékek megismerése céljából is gyakran kelnek útra mind az óvodások, mind az iskolások.

„Ahogy épült-szépült a település az évek alatt, egyre több szobor, egyre több emlékmű lett a környéken is, amelyeket mintegy kultikus helyként keresünk fel például a nemzeti ünnepeken”

(Szászorszép)

A Kossuth tanulói Rákoskeresztúr központban felkeresik a piacot a zöldségekkel és gyümölcsökkel való ismerkedés céljából. Ilyenkor a Népkertbe is ellátogatnak. Nagyon jó a kapcsolatuk a Rákoskerti Művelődési Házzal: maga a művelődési központ is szokott programokat, például mesejátékokat, Mikulás-napi programot szervezni.

A helyi természeti és kulturális értékek szerepe az intézmények tevékenységeiben

A kifejezetten helyi értékek gyerekekkel való megismertetésének fontosságát több pedagógus is kiemelte, van, aki ezt tekinti az egyik legnagyobb feladatának.

„... pár éven keresztül működött forgószínpadszerűen egy munkaközösség, amelynek feladata a környezetünkben élő növényekkel, fákkal, állatvilággal kapcsolatos téma kidolgozása volt ... itt a helyi sajátosságokat is feldolgozták hagyományörzés, néphagyományok témában és abba is beépítettük a közvetlen környezetünkben található építményeket, szobrokat, hogy mikor mit kereshetünk fel. Erről van nekünk kifejezetten törzsanyagunk, ezek a naplóba is bekerülnek, hogy a törzsanyagból vettem ki”

(Szászorszép)

Az óvodák, iskolák közvetlen és tágabb környezetében található helyi értékek gyerekekkel történő megismertetését a megkérdezettek több szempontból is fontosnak tartják

- van, aki azért teszi ezt, hogy a gyermek kötődjön a lakhelyéhez – a Szászorszépben éppen ezért a nagycsoportosokkal olyan játékot terveztek Apák Napja alkalmából, ahol a környék kisebb-nagyobb nevezetességei szolgáltak állomásként. Ezekon az állomásokon különböző feladatokat kellett megoldani, a rendezvény közös játékkal záródott.

„Sok gyermeknek a nagyszülei is itt laktak már, ők a tősgyökeresek, akik tudnak mesélni, hogy melyik épület hol van, meg lehet kérdezni őket arról, hogy milyen volt a patakparton régen (volt is ilyen fogalmazás feladat, hogy milyen volt itt régen az élet, hogy a nagyapja tényleg fogott-e rákot a patakban).”

(Jókai)

- van, aki a helyi értékek megismerésére a mindennapi, praktikus készségek elsajátításának tanulási terepeként tekint,

„A lokálpatriotizmus többféle nevelési cél megvalósulását is szolgálja: meg kell tanítani a gyerekeknek a kulturált viselkedést, a helyes viselkedési szabályokat, normákat, hogy hogyan közlekedünk az utcán, mivel a szülők leginkább autóval viszik a gyerekeket az iskolába, azért is kell kimozdulni, hogy gyakorolhassák, hogy hogyan kell viselkedni a közlekedési eszközökön.”

(Kossuth)

- van, aki – az így kialakuló személyes, érzelmi kötődés okán – a környezet mellett való elköteleződés zálogát látja benne,

„Minél jobban ismeri a közvetlen környezetet, a természetet, annál erősebb lesz az érzelmi kötődés, és annál inkább fog vigyázni rá.”

(Szászorszép)

„Minél több olyan élménye van a gyerekeknek, ami nemcsak az óvodát, hanem az óvoda távolabbi környezetét is segít megismerni, annál jobban tudja értékelni a saját környezetét, annál többet akar érte tenni, annál inkább megfigyeli, hogy hogyan kell viselkedni és hogyan kell bánni a környezettel.”

(Csicsergő)

- van, aki a hazafiasságra nevelés eszközeként tekint rá,

„Hazafiasságra nevelésnek tekintem azt is, ha az apró kiskaticabogarat megmutatom neki, azt fogja szülőföldjének tekinteni, aminek ismeri az ízét, illatát és akárhová kerül majd, vissza fog emlékezni arra, hogy a Szöcske-réten csipkebogyót, galagonyát szedtünk, festőnövényekkel festettünk, ezek megmaradnak bennük, itt kezdődik a hazaszeretetre nevelés”

(Szászorszép).

A terület legjelentősebb természeti és kulturális értékei a megkérdezettek szemszögéből

Az interjúalanyok a környékükön található értékek közül számos természeti és kulturális értéknek tulajdonítottak nagy jelentőséget.

Természeti értékek

Merzse-mocsár
Naplás-tó
Platánsor
Rákos-patak, az ott található növények, állatok
Szöcske-rét
Vida-domb

Kulturális értékek

Környéken található kastélyok – Vigyázó, Süllyedő
Vida-dombi kereszt
Csaba Ház
Erdős Reneé Ház állandó és időszakos kiállításai
Millenniumi tér
Országzászló
Rákoskeresztúr Városközpont
Rákoskert Emlékmű
Szobrok

37. táblázat: Interjúalanyok által megnevezett, kiemelkedő fontosságú természeti és kulturális értékek a projekterületen

Forrás: Érintetti bevonás, 2020

Ezek közül a Merzse-mocsarat minden interjúalany említette. Ez azért fontos, mert kiépítettsége miatt erre a területre a mocsár és az óvoda/iskola közötti távolságtól függetlenül minden köznevelési intézmény fontos, a gyerekekkel feltétlenül megismertetendő értéként tekint. Míg a természeti értékek életkortól függetlenül minden gyermek számára izgalmasan mutathatók be, addig a kulturális értékek az óvoda középső vagy felső csoportjától érdekesekek.

„Ezek már inkább a nagyobbaknak valók, öt éves kortól, ők már látják az azonosságokat, a különbségeket, komolyabb történeteket is végig tudnak hallgatni. Azokat az épületeket mutatjuk meg, ami nekik fontos (például az iskola), a helyi történetek, Millenniumi tér, a szobor készítésének időpontja, hol készült, milyen ünnepre készült. Később ezeket mi magunk is megmintázzuk, a szobor témát ad egy vizuális foglalkozáshoz”

(Csicsergő)

A környezeti nevelés fontossága

A környezeti nevelés, a természeti környezet és a kulturális örökség védelme, megőrzése, megismertetése a zöldóvodákban és az ökoiskolákban fontos szerepet játszik, pedagógiai programjuk is erre épül.

„... a környezetben minden benne van és környezet nélkül semmi sincs. A környezeten belül bármi kaphat szerepet. A pedagógusközösség minden tagja hozzá tud tenni valamit, mindenki mást, aki a zenei neveléssel foglalkozik, az a környezetet a zenén keresztül fogja elsősorban megmutatni, aki az irodalommal foglalkozik, az a környezetet az irodalmon keresztül mutatja meg”

(Csicsergő)

„A természetismeret volt az alap, amihez mindenki hozzá tudta tenni azokat a dolgokat, amiben úgy érezte, hogy jobb. Volt, aki a vizuális dolgokat vonta jobban be, volt, aki az irodalmat, ábrázolást, így alakult ki szép kerekre az óvodai élet”

(Százszorszép)

A környezeti nevelésnek a kutatásba bevont köznevelési intézmények mindegyikében komoly hagyománya, több évtizedes múltja van. A zöld intézménnyé válás gondolata minden esetben egy-egy, a környezeti nevelés mellett elkötelezett kollégában merült fel, amelyet az intézmények vezetése felkarolt és támogatott. A Kőrösi például 2005 óta örökös ökoiskola, így napjainkra a környezeti nevelés, és ezzel maga a patakpart és annak pedagógiai használata szervesen beépült az iskola nevelési programjába.

A környezeti nevelés köznevelési intézmények tevékenységében való fontosságát aláhúzza az a tény is, hogy „a gyerek mindenre fogékony” (Csicsergő).

„(a gyerekek – a szerzők) másként fogékonyak: van, akinek ez teljesen leköti az érdeklődését, van, akinél ez lassabban jut el az érzelmeihez, de az a fontos, hogy eljusson, és ezért kell napi rendszerességgel tenni ezt”

(Csicsergő).

Az egyik interjúalany véleménye szerint „az iskolák ma mindent megtesznek azért, hogy a gyerekek minél többet tudjanak a saját környezetükről, megismerjék a környezetüket, jó lenne ugyanakkor a médiában magasabb szinten divattá tenni a környezetvédelmet”

(Kőrösi).

A (helyi) közösséghez való viszony

A helyi közösséggel való viszony ugyancsak megjelent minden beszélgetés során.

„A kerületi ökoiskolák között nagyon szoros a kapcsolat”
(Jókai)

„Fontosnak tartom a környezeti nevelést, amit mi csinálunk az óvodában és a szülők, ez egy zárt közösség, de nagyon fontos az, hogy egy hálózatot építsünk, tulajdonképpen az is lokálpatriotizmus”
(Százszorszép)

„... nagyon nagy igény van a közösségekre is, az óvoda a közösségek teremtésére is jó lehetőségeket biztosít”
(Csicsergő).

A helyi közösséget illetően több érintetti csoport azonosítható:

- A gyerekek az óvodában, iskolában tanultakat gyakran hazaviszik, elmesélik szüleiknek, nagyszüleiknek, szűkebb-tágabb családjuknak.

„A pedagógusoknak nagyon nagy a felelőssége a közösség szemléletformálásában, a szülők szemléletformálásában is. Apró lépésenként lehet ebben előrehaladni, de fogékonyak rá, a környezeti nevelés ehhez jó platformot biztosít, ...”
(Csicsergő)

A megkérdezettek véleménye szerint a szülői közösségek nagyon jól mozgósíthatók, a gyerekek szülei gyakran vesznek részt az iskolai szabadidős programokban, a szabadidős programok sok esetben a szülők közreműködésével valósulnak meg. A gimnazisták esetében azonban a szülők mozgósítása már problémát jelent.

„... például egy kirándulás formájában, amire szívesen mennek el a szülők a gyerekekkel”
(Csicsergő)

„Én nagyon szeretem a szülőket bevonni a tevékenységekbe, sok mindent ők sem tudnak, sokszor ők is rácsodálkoznak a dolgokra. Nagyon sokat segítenek a gyerekek higiéniai feladataiban... Bevonjuk őket az akadályversenyekbe, egy-egy állomásért a szülők felelősek, megbeszéljük, hogy mit gondol az óvoda, mit gondol a feladatot vállaló szülő. Közös gondolkodva alakítjuk ki a feladatot, az üzenetet, ezáltal pörgősebbek az állomások, csapatokat vezetnek”
(Százszorszép)

„A szülőket meg tudjuk szólítani a gyerekeken keresztül, volt olyan rendezvény is, főleg a felső tagozatban, hogy minden osztálynak volt kijelölt udvarrésze, ágyása, amit karbantartott”
(Kossuth).

„Az ökoiskolai programok nagyon jelentős tömegeket mozgatnak meg: gallyazás, aprítás bemutatása, nyesedék komposztálás, közös sütés-főzés, sepregetés, hulladékgyűjtés, avargyűjtés az iskolán belül és a parkban, épületen belül növények átültetése, a kiskertekben a magasággyak téliesítése, gumók felszedése, a kertrendezés céljából szervezett Kerti Parti nevezetű rendezvény”
(Kőrösi).

- A szülők mellett csaknem minden pedagógus megemlítette azokat a szakembereket, akik a helyi közösségben dolgoznak és olyan tudás átadására képesek, amelyekről a pedagógusoknak kevesebb ismerete van.

„...azokkal a jó szakemberekkel, akik tudást tudnak átadni a gyerekeknek, felvesszük a kapcsolatot és bevonjuk őket a programokba. ... Nagyon fontos, hogy a környezetünkben élő emberek, akik nagy tudósai, ismerői a szakterületüknek is bekapcsolódjanak a környezeti nevelésbe”
(Százszorszép)

„Nagyon sok olyan szakember van a környéken, aki szívesen mutat és mesél a gyerekeknek olyasmit, amiről nekünk kevesebb ismeretünk van. Nagyon fontos az, hogy megmutassuk a gyerekeknek, hogy bizonyos kérdésekkel kihez forduljanak. A mezőőröktől, a szakvezetőktől például a pedagógusok is tudnak tanulni érdekességeket”
(Csicsergő)

A velük való együttműködésben a pedagógusok ismereteik bővítésének lehetőségét látják.

„A pedagógusnak szüksége is van arra, hogy képezhesse magát abban a tekintetben, hogy hogyan lehet minél élményszerűbben átadni ezeket az ismereteket”
(Csicsergő)

- Azokkal a helyi érintettséggű civil szervezetekkel, amelyeknek tevékenysége kapcsolódik a környezetvédelemhez, a környezeti neveléshez, több interjúalany is szoros kapcsot

latot ápol. Ilyenek például a cserkészek, a Keresztúri Társaskör, a Zöld XVII, amelyeknek a megfiatalításuk szempontjából is fontos a köznevelési intézményekkel való intenzív együttműködés.

- A helyi közösség mellett érdemes megemlíteni azokat a további szakembereket és szervezeteket is, akik környezetvédelemhez, környezeti neveléshez kapcsolódó tevékenységük nyomán működhetnek együtt az érintett köznevelési intézményekkel.

„Meghívtam a Magyar Madártani Egyesületből egy szakembert, aki a patakparti sávban élő madárfajokról beszélt. A Herman Otto Intézetből Béres András környezetvédelmi szakember ... vízkémiai méréseket, talajvízfúrást és a levegő tisztaság mérését mutatta be. Béres András vízbiológiával foglalkozó szakembereket is meghívott, akik bemutatták a gyerekeknek a víz élővilágát, „megfoghatóvá” tették a patakban élő fajokat, szűrtek, halásztak, ráadásul az ott készített fotódokumentáció másokat is mozgósított”

(Jókai)

„Szendrófi Balázs szívesen megy előadni. ... Itt nagyon fontos a kapcsolat. Hogy a gyerekek megtanulták, hogy kit kell keresni, hogy milyen szervezetek vannak, hogy hova lehet fordulni, hogy ki az a Zöld XVII és ki az a Szendrófi Balázs. ... Azért fontos ez, mert ezek a gyerekek lesznek a felnőttek, ez a gyerek most odamegy sétálni, bogarászni és valószínű, hogy majd öt év, meg tíz év, húsz év múlva is kijár és nem mindegy, hogy mit lát, hogy kereshet-e szervezeteket ehhez”

(Jókai)

A térség szabadidős, turisztikai hasznosításához való viszonyulás

A térség szabadidős és turisztikai hasznosítását az interjúalanyok mindegyike üdvözölte. Úgy tudják, hogy a patakpartot és a kerékpárút meglévő részeit jelenleg is sokan használják, sokan járnak ki sétálni, kerékpározni, rollerezni, ebből adódóan a terület hétvége sokszor zsúfolt. A „tömeg” azonban – mivel hétköznaponként kevésbé jellemző a zsúfoltság – nem zavarja őket. Abban is egyetértettek, hogy a különböző célcsoportok jól megférhetnek egymás mellett, sőt, kifejezetten örülnek annak, ha a területet mások is használják.

„(a különböző célcsoportok – a szerzők) nem zavarják egymást, jól megférnek egymás mellett” (Százszorszép). „Ha a terület túlzottan felkapottá válik, akkor is összeegyeztethető (a különböző szegmensek kerékpárút-használata – a szerzők), bizonyos napszakokban, bizonyos napokon kialakulhat zsúfoltság, például az ingázók miatt, de a megszállott kerékpározók majd biztosan a kevésbé forgalmas időszakokban kerékpároznak. ... A józanész fogja irányítani a forgalmat, a különböző célcsoportok megtanulják majd használni az utat”

(Kőrösi)

A kerékpáros infrastruktúra használata

A meglévő kerékpáros infrastruktúrát azok az intézmények – elsősorban iskolák – használják, amelyek kerékpárutak közvetlen közelében vagy alacsony forgalmú utak övezte területen helyezkednek el.

„Mindig keressük a lehetőséget, hogy hogyan tudunk megújulni, hogyan tudjuk használni, hasznosítani a környezet adta lehetőségeket a mindennapi életünkben”

(Csicsergő)

Az óvodák esetében a kerékpáros programot a pedagógusok – főként a vegyes csoportos intézményekben – elsősorban szülőkkel közös programként tudják elképzelni. (A Csicsergő közelében nemrégiben átadott kerékpárutat a 2020-as COVID-19 járványügyi helyzet miatt még nem tudták kipróbálni.)

A megkérdezésbe bevont létesítmények között különleges adottságokkal bír a Kőrösi. Ennek az iskolának ugyanis van egy 10 darabos, „dirib-darabokból” – a technika óra keretében – összeállított kerékpár-flottája, amellyel a gyerekek az iskola parkjában levő, táblákkal ellátott közlekedési parkban gyakorolhatják a biztonságos kerékpározást, sőt kerékpáros vizsgát is tehetnek. Emellett az iskolában „bringás” tábort és olykor kerékpáros versenyeket is szerveznek. Utóbbiban a felső tagozatosok vesznek részt, a megmérettetésre való felkészüléshez kerékpáros akadálypályát építenek. A Kosuthban a Diákönkormányzati-napra a felsősök kerékpárt, az alsósok pedig rollert vihetnek be, amellyel egy ideiglenesen megépített akadálypályán ügyeskedhetnek. Az iskolában egyébként a gyerekek által is használható kerékpár-tároló áll rendelkezésre.

A kerékpárút fejlesztését a megkérdezettek egyhangúlag üdvözölték. Tekintettel arra, hogy az óvodások még nem igazán tudnak kerékpározni, számukra leginkább a

kerékpárút gyalogos használata vagy a szülőkkal közös programok jöhetnek szóba. A kerékpárutat az óvodapedagógusok azonban közvetve is tudják majd hasznosítani: arra is tudnak építeni, ha a gyerekek a családjikkal eltöltött szabadidő keretében járnak majd ki a kerékpárútra.

A Rákos-patak menti területekhez kapcsolódó fejlesztésre vonatkozó elvárások

Fontos kiemelni és ezt szinte minden interjúalany megjegyezte, hogy a konkrét javaslatok megfogalmazásához alapvető, hogy ők maguk jobban megismerjék a patakpartot és környékét, ezért az óvodák, iskolák környezeti nevelésben érintett pedagógusai számára érdemes lehet már a fejlesztés ezen szakaszában is a terület adottságait bemutató terepbejárásokat szervezni. A patakpartot különböző mélységben ismerő pedagógusok a Rákos-patak mentén megvalósuló projekthez számos fejlesztési javaslatot fogalmaztak meg.

Az infrastruktúrával kapcsolatosan:

- a kerékpárút széles, és akár 4-6 éves kisgyermekkel is biztonságosan kerékpározható legyen;
- a kerékpárút bármelyik irányban jól használható legyen, a haladási irányokat felfestés jelölje;
- a kerékpárút minél több célcsoport igényeinek kielégítésére alkalmas legyen (például a kerékpárosok mellett a futók, gyaloglók, sétálók, gördeszkások, görkorcsolyások, kisgyermekes családok, kutyát sétáltatók);
- a kerékpárútnak legyenek állomásai ivókúttal, padokkal, pihenőhellyel;
- a kerékpárút mentén kerüljenek kihelyezésre mosdók, kézmosók, mellékhelyiségek, ezekre a természet védelme érdekében is szükség van;
- a pihenőhelyeken álljon rendelkezésre pumpa, esetleg a kerékpárok szereléséhez szükséges néhány alkatrész;
- a kerékpárút mentén kihelyezendő hulladéktárolókkal kapcsolatosan megosztottak a vélemények: a legtöbben úgy gondolják, hogy szükség van – lehetőleg szelektív, és megfelelő gyakorisággal ürített – hulladékgyűjtők kihelyezésére, volt azonban olyan is, aki azt az álláspontot képviselte, hogy a saját maga által termelt hulladékot mindenki vigye magával;
- a kerékpárút mentén kerüljenek kialakításra esőbeállók;

- a kerékpárút mentén legyenek egészséges ételeket árusító, ökoszemléletben (hulladékmentes, stb.) kialakított büfék;
- kerüljön kialakításra egy, a Rákos-patakot bemutató kiállítás interaktív játékokkal, ahol legyen lehetőség (felszerelések, labor) vízzel kapcsolatos fizikai-kémiai kísérletek elvégzésére is.

„Itt van a lakótelep, de nincs egy „tájház”, hogy milyen volt itt az élet régen, milyen volt a múlt.”

(Csicsergő)

- a kerékpárút mentén kerüljenek kialakításra játszóterek;
- a kerékpárút mentén kerüljenek kialakításra felnőtt edzőparkok;
- a kerékpárút mentén kerüljenek kialakításra közlekedési parkok KRESZ-táblákkal, hogy a gyermek helyzetben lássa, hogy a kerékpárosnak mikor van elsőbbsége, mire kell figyelnie stb.;
- az építmények legyenek szerények, de jó minőségűek.

A „software”-rel kapcsolatosan:

- A pedagógusok, dolgozzanak akár óvodában, akár iskolában, a környezettel – a növény- és állatvilággal, az épületekkel, a hagyományokkal, a természeti jelenségekkel stb. – kapcsolatosan könyvekből, kiadványokból és az internet segítségével is folyamatosan tájékozódni mind a kirándulást megelőzően, de akár a helyszínen is, ezzel is megmutatva a gyerekeknek azt, hogy mi mindenre használható az IKT-eszközök, hogyan használható a mobiltelefon mint munkaeszköz. A gyerekeknek ezzel azt is megtanítják, hogy nem tudhatnak mindent, azt kell megtanulniuk, hogy hol lehet utánanézni bizonyos információknak. Ebből adódóan mindenki aláhúzta a terület természeti és kulturális értékeivel kapcsolatos információkat bemutató adatbázis és az annak interpretálására alkalmas platform összeállításának fontosságát. A platformot ideális esetben olyan applikációként képzelik el, amely számos célcsoport (például pedagógusok, diákok) teljeskörű információs igényét ki tudja elégíteni, térképpel támogatott formában. (Az interjúalanyok néhány konkrét példát

is említettek: az épületekkel kapcsolatosan adjon választ az applikáció arra, hogy mikor épült, milyen érdekességek köthetők hozzá, a szennyvízcsatornának mennyi a kibocsátása stb.). Az applikációban szereplő információk mélysége a projekt sikere szempontjából kulcsfontosságú, mivel, ha túl részletesek az információk, akkor a gyermek elveszíti az érdeklődését, nem fogja használni.

„A Rákos-patak élővilágát bemutató applikáció nagyon fontos lehet. Az interneten nagyon kevés dolog van fent a patakpartról. Vegyük például a márnát – utána nézek, hogy erről-arról mit kell tudni, amikor a gyerekekkel a vízprojektben vagyunk nagy általánosságban (ismeri a pontyot és a bálnát, miért ne a márnát ismerjék meg), nekem a feladat a márná bemutatása. ... Az applikációt nemcsak az óvodások, hanem az iskolások is tudják majd használni”

(Csicssergő)

„Az applikáció nagyon hasznos, ez kell ahhoz, hogy az óvodapedagógus fel tudjon készülni a látogatásra, a tudásátadásra, tud képeket gyűjteni a madarokról, a fákrol, fel tud készülni arra, hogy gyereknyelven milyen információt adjon át”

(Százszorszép)

„A növényföldrajzi résszel nagyon nagy bajban voltam. A korábbi projektben a magyar flóratérképpel dolgoztam, de ez nagyon nehéz. Az applikáció a növény- és állathatározáshoz is nagyon fontos lenne”

(Jókai)

- Tanösvények segítségével mutassák be a területet, táblák jelezzék a látnivalókat, adják át az információkat.
- A kerékpárút adjon lehetőséget arra, hogy a gyerekek a természetvédelmi területeken és az egyéb természeti környezetben való tartózkodással kapcsolatos viselkedési szabályokat elsajátítsák.

„Fontos azt is megbeszélni a gyerekekkel, hogy a természetben mit lehet, hogy lehet, nem letaposni mindent, nem szemetelni, nem bolygatni, nem partihelynek felfogni, nem süttögetni”

(Jókai)

- A terület legyen alkalmas közlekedési, közlekedésbiztonsági ismeretek és szabályok átadására.

Az interpretációhoz kapcsolódóan megfogalmazott javaslatok:

- A gyerekeket mindig a jelen érdekli, az itt és a most, ezért fontos, hogy az információt általa fogyasztható formában ott és akkor kapja meg, amikor az azzal kapcsolatos igény felmerül.
- A gyermekeknek szóló attrakciók esetében fontos, hogy azok lehetőleg interaktívak legyenek és egyidejűleg több érzékszervre is hassanak: fülelő játék, csukd be szemed, mit hallasz...

„Nekem mindig a gyerek a központ, hogy számára érdekes legyen, olyasmit kell találnom. Ami nagyon érdekes nekik, az mindig valami élő kell, hogy legyen, vagy kézzel fogható vagy interaktív”

(Jókai)

„Egy óvodás korú gyerek nemcsak a látásán, hanem más érzékszervei egyidejű használatán keresztül tud a leginkább tanulni, sokkal több mindent megtudnak akkor, ha a teljes észlelésüket a környezet felé tudják fordítani

(Csicssergő)

- A játékosítás fontos szerepet kell, hogy kapjon (konkrét ötletként a kártyajáték és kifestő merült fel).

„A gyerekek a játékokkal nagyon jól megfoghatók még a digitalizált világban is”

(Százszorszép)

A patak mentén kiépítendő kerékpárút funkcióihoz kapcsolódóan megfogalmazott javaslatok:

- korábban, a környezet és az óvodák/iskolák kapcsolatát bemutató fejezetben megfogalmazott funkciók: napközis foglalkozások, szabadidős programok stb.;
- ingázás;
- kihelyezett, tömbösített testnevelésórák;
- kihelyezett tanórák – fedett területen, kvázi fészerszerű épületben kialakított tanterem;
- napközis táborok.

A patakpart fejlesztésével kapcsolatosan megfogalmazott további javaslatok:

- A Rákos-patakknak magának is lehetne egy közössége, ehhez kapcsolódóan érdekes lehet például a „nagykövet”, „lelkes rajongó” pozíciók kialakítása pedagógusoknak, óvodásoknak, iskolásoknak.
- Lokálpatrióta, városismereti versenyek, vetélkedők szervezése.

„Régebben volt egy környezetvédelmi vetélkedő, ami a helytörténeti dolgokat a biológiával ötvözte és a kertészet-től fogva a védett növényekig, védett területekig mindent felölelt. Ez egy nagyon mélyreható tudást feltételező, nagyon alapos, nagyon nehéz verseny volt, de valahol nagyon szerettem. Ezek között is lehetne kapcsolatot keresni, hogy ezek ne mozaikosak legyenek, hanem összekapcsolójának”
(Jókai)

- Lokálpatrióta, városismereti játékok szervezése.
- A pataktól távolabb eső köznevelési intézmények esetében fontos a gyerekek patakpartra történő szállításának megoldása.
- A környezeti nevelőtevékenységet az „együttműködési lehetőségek tálcán való kínálásával”, lehetséges együttműködő partnerek listájának összeállításával is lehet támogatni (az új együttműködő partnerek új, más nézőpontokból mutathatják be a gyerekekkel más formában már megismertetett jelenségeket).
- A főváros, a kerületek vagy a civil szervezetek által szervezett rendezvényekről, programokról szóló információk eljuttatása a köznevelési intézmények számára.
- Az egyik interjúalany jó példaként említette a Rákoskert Művelődési Ház kertjében megrendezett, Kertünk titkai rendezvényt, amelyet sok óvoda látogat. A kétnapos rendezvény keretében idősek mutatják be és kóstoltatják a gyerekekkel a Rákoskerten termő zöldségeket, gyümölcsöket, a gyerekekkel együtt közösen készítenek szőlőlevet, stb.
- Az idősek tapasztalatainak hasznosítása más területeken is fontos lehet, most a reneszánszát éli, hogy hogyan természetették régebben a növényeket, mit lehet azokból készíteni, milyen volt az adott terület régebben stb.

A patak mentén megvalósuló fejlesztésekkel kapcsolatosan többen is hangot adtak annak a véleményüknek, hogy a fejlesztések ne legyen „túldimenzionálva”.

„Olyan világot élünk, amikor a gyerekeinknek rengeteg játékot veszünk, még meg is mondjuk, hogy mit játszon vele, a gyerek túlságosan el van árasztva úgy, hogy az ne hasznos legyen számára. A gyerekek feltalálják magukat a természetben akkor is, ha semmilyen játékot nem adunk neki, a figyelmét leköti a növényekkel, az állatokkal, kavicsozik, botozik, fára mászik, minden olyan történik vele, ami velünk is történt gyerekkorunkban és nagyon hasznos volt, ezt a természetközeli élményt otthon sokszor nem kapják meg”

(Csicssergő)

„(Ideális – a szerzők), ha a kerékpárútról le tudunk menni a patak partjára, ha be tudunk menni az erdőbe, ha be tudunk menni a szabad természetbe”

(Százszorszép)

„A gyerekeknek kell az, hogy csak szabadon játszhasanak, hagyjatok békén, hadd fedezzek fel, hadd élvezzem, hadd legyek egyedül. ... A gyerekeknek ma sok a korlát általában, vágnak a szabadságra ... korlátlanul, szabadon, egyedül lenni, bogarászni, ott nyüzsgőnének és semmi játék náluk, csak egy kis botocska, és azok a dolgok, amit ott találnak”

(Százszorszép).

„Az életkori sajátosságokból adódóan fontos, hogy játszani is tudjanak (a gyerekek – a szerzők)”

(Kossuth)

Emellett a megkérdezett óvodapedagógusok azt is fontosnak tartják, hogy az óvodás programok esetében a rendezvények ne tömeges rendezvények legyenek, mert az óvodások nem szeretik a tömeget. Fontos, hogy velük személyes legyen a kontaktus.

3.2.2 EGYÉB ÉRINTETTEKKEL KÉSZÍTETT INTERJÚK EREDMÉNYEI

Az érintetti bevonás folyamata 2019 novemberétől 2020 márciusáig tartott. Ez idő alatt összesen 95 érintett személyes megszólítása történt meg, főként a korábban kialakított érintetti minta nyomán. Adódtak a folyamat közben korábban nem tervezett megszólítási lehetőségek is, míg volt olyan mintában szereplő személy vagy szervezet, aki/ami nem állt a rendelkezésünkre.

A folyamat során háromféle megszólítást alkalmaztunk. Voltak olyan érintettek, akikkel előre megbeszélte időpontokban csoportos vagy egyéni interjúkat készítettünk, de kerestük annak is a lehetőségét, hogy a Rákos-patak környékén élő, sétáló, kerékpározó emberek hangjait is rögzíteni tudjuk. Utóbbi beszélgetések természetesen

korántsem voltak annyira mélyek, strukturáltak, mint a tervezett interjúk, mégis, a spontaneitás és az élő helyzetek fontos hangokkal járultak hozzá a megszólításhoz.

A megszólított személyek és szervezetek számai az alábbiak szerint alakultak:

- 81 megszólított személy és szervezet;
- 95 fő érintettel személyes találkozás;
- 22 egyéni interjú;
- 18 csoportos interjú vagy beszélgetés (2-13 főig).

A megszólítottak közül 8 fő vállalkozó, 30 fő civil szervezet tagja, 37 fő kormányzati szervezet, illetve önkormányzat tisztviselője és 20 fő civil személy.

Az alábbi szervezetekkel és magánszemélyekkel készítettünk interjút az érintetti bevonás során:

38. táblázat: Az érintetti bevonás során felkeresett interjúalanyok megnevezése

Forrás: Érintetti bevonás, 2020

Érintett	Érintetti kategória	Érintetti hangok száma
X. kerületi polgármester (Kőbányai bringás fórumon)	I.	1
XIII. Kerületi Közszolgáltató Zrt. Közterületi divízió	I.	3
XIV. kerületi alpolgármester	I.	1
XVI. Kerületi Közszolgáltató Zrt.	I.	1
Fővárosi Önkormányzat	I.	3
Gödöllő Város főépítésze	I.	1
Pécel Város főépítésze	I.	1
Pécel Város polgármestere és Pécel Város Önkormányzatának kommunikációs munkatársa	I.	2
CivilZugló Egyesület képviseletében Várnai László (XIV. kerületi önkormányzati képviselő is)	I. és VI.	1
Szada Nagyközség Önkormányzatának képviselői és helyi aktivisták	I. és VII.	4
Nemzeti Infrastruktúra Fejlesztő Zrt.	II.	2
Pest Megye Önkormányzatának területfejlesztési és területrendezési referense	II.	1
Aktív és Ökoturisztikai Fejlesztési Központ (társult projektpartner)	III.	2

Érintett	Érintetti kategória	Érintetti hangok száma
Budapest Főváros Városépítési Tervező Kft.	III.	3
Fővárosi Csatornázási Művek Zrt.	III.	1
Pilisi Parkerdő Zrt.	III.	5
Kerékpárszerelő, Pécel	IV.	1
Kerékpárüzletet működtető vállalkozó, Gödöllő és Szada	IV.	1
Nyuszi vegyesbolt, XIII. kerület	IV.	1
Rákoscsabai gyorsétkeзде	IV.	2
Rákoscsabai cukrászda	IV.	1
FAUNA Állat- és Természetvédelmi Alapítvány	VI.	1
Magyar Kerékpárosklub	VI.	2
Péceli futóklub tagjai	VI.	2
ZÖLD XVII Környezetvédelmi, Természetvédelmi és Városfejlesztési Egyesület	VI.	13
Blaháért Egyesület vezetője	VII.	1
Gödöllői Manók	VII.	1
Kőbányai bringások Facebook-csoport tagjai	VII.	10
Rákos-patak parti futók Facebook-csoport tagjai	VII.	5
Fővárosi Önkormányzat Gödöllői Idősek Otthona vezetősége	VIII.	9
Fővárosi Önkormányzat Gödöllői Idősek Otthonában lakó kerekesszékes férfi és nő	VIII.	2
Három barátnő a XIII. és XIV. kerületből, gyermekeikkel (futók, sétálók)	IX.	3
Isaszeg természeti értékei Facebook-csoport	IX.	1
Gödöllői horgász	IX.	1
Gödöllői lakók a patak mentén	IX.	2
Gödöllői járókelő fiatalok	IX.	2
Idősebb gödöllői járókelők	IX.	2

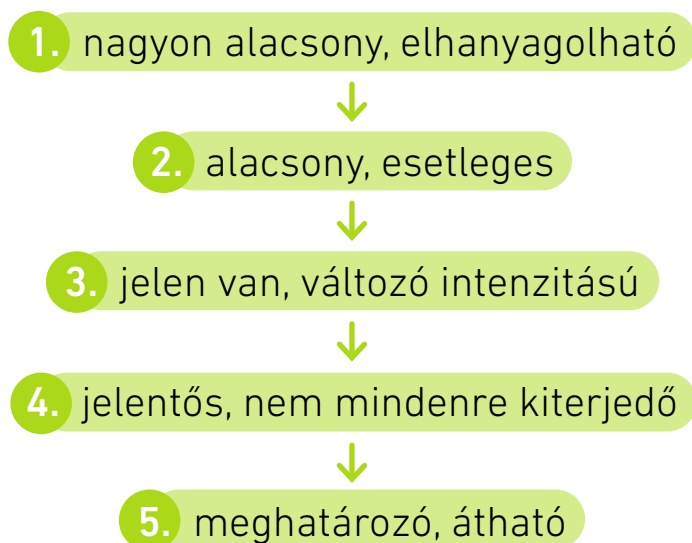
Az interjúalanyok esetében a befolyásukat, a rájuk gyakorolt hatást és a kötődésüket/érdekeltségüket vizsgáltuk.

17. ábra: A személyes interjúk során gyűjtött érintetti hangok vizsgálatának keresztmetszeti dimenziói

Forrás: Érintetti bevonás, 2020

A fenti szempontokat ötfokozatú skálán értékeltük az alábbiak szerint:

18. ábra: Az interjúalanyok által elmondott tartalmak besorolása során használt mérési skála

Forrás: Érintetti bevonás, 2020

Az általunk készített akciótervhez illeszkedve az alábbi elemzési szempontok mentén haladtunk az interjúk elemzése során:

- kerékpáros infrastruktúra és szolgáltatás fejlesztés;
- turisztikai infra- és szuprastruktúra fejlesztés;
- természet- és környezetvédelem, fenntarthatóság;
- együttműködés az érintettek között, helyi lakosok és civil szervezetek bevonása;
- szemléletformálás és oktatás;
- marketingkommunikáció.

KERÉKPÁROS INFRASTRUKTÚRA ÉS SZOLGÁLTATÁS FEJLESZTÉS

Az interjúk készítése során először a térségi stratégiát készítő, kivitelezésért felelős, véleményező, majd a patakat kezelő szervezeteket kerestük fel, ezt követően az érintett önkormányzatok képviselői mondták el a véleményüket a Rákos-patak menti kerékpárúttal, mint infrastruktúrával kapcsolatban. Ezt követően ismertük meg az önkormányzati és civil szervezetek, a vállalkozók és magánszemélyek álláspontját.

A Budapest Főváros Városépítési Tervező Kft. (befolyás: 3, hatás: 2, kötődés/érdekeltség: 3) készítette a Rákos-patak budapesti szakaszának revitalizációs programját a Fővárosi Önkormányzat megbízásából. A legfontosabb szempontjuk ennek során a patak természetvédelmi rekonstrukciója, RENO matracos mederrögzítés alkalmazása, valamint a Felsőrákosi-rétek vízháztartásának biztosítása volt. Elképzelésük szerint a patak medrének osztottnak kell lennie, a rézsűben pedig elhelyezhető a gyalogút és a kerékpárút. Meglátásuk szerint a kerékpárút megépítése önmagában nem lehetetleníti el a patakmeder revitalizációját, bár jelentősen nehezíti azt, hiszen a kerékpárút fejlesztése miatt újratervezésre van szükség. A munkájuk során jó gyakorlatokra is támaszkodtak, ezek a Séd patak Veszprémben, a Göncöl utcai patakpart gondos közösségi tervezése a XIII. kerületben, a Holdudvar park a III. kerületben (különböző területhasználatok összeegyeztetése) és Szingapúr (vizes élőhelyek rehabilitációja).

A Budapesti Közlekedési Központ (BKK) (befolyás: 5, hatás: 5, kötődés/érdekeltség: 5) tervezeti a kerékpárutat Budapesten, a nyomvonal kialakításánál együttműködnek a MÁV Magyar Államvasutak Zrt.-vel és a Magyar Kerékpárosklubbal. *„Mi kerékpárutat építünk, az ökoturisztikai folyosó az egy összetettebb dolog. Vannak erre példák más helyeken, nem kell a spanyolviszt feltalálni.”* A BKK képviselőinek meglátása szerint a Rákos-patak menti kerékpárút vegyes használatú lehet majd: turisták és helyi lakosok használják majd, de elsődlegesen a helyi jelleg dominál majd.

A BKK-nak rengeteg tapasztalata van a budapesti hivatásforgalmi kerékpározásról, a kívánatos fejlesztési irányokról, nemzetközi jó gyakorlatokról, amelyeket a tervezés során igyekeztek figyelembe venni. Fontosnak tartják az egységes városi tervezést és a hálózati szemléletet, azaz a kerékpárutak összekapcsolódását, valamint merőleges (ráhordó) kerékpáru-

tak létrehozását. A kerékpárszállítás vasúton, esetleg egyéb tömegközlekedési eszközön való megoldása is prioritás. A környezetvédelmi, természetvédelmi szempontokat is figyelembe veszik, ez különösen a Felsőrákosi réteken igényelt átgondolt tervezést (pl. útburkolat, világítás, kapcsolódó infrastruktúra elhelyezése). Itt is fontos a kommunikáció: a kerékpáros tudja, hogy belép egy természetvédelmi területre.

A kerékpározásnál általában is fontos a szemléletformálás és a kommunikáció, ezt szolgálják a jó kezdeményezések, az ún. Bringás reggeli, az iskolába kerékpárral járást jutalmazó program, az autómentes hétvége és a közösségi kerékpáros rendszer is. *“A MOL Bubi nem csak infrastruktúra és eszköz, hanem kommunikációs üzenet is: itt egy zöld kerékpár, lehet Pesten kerékpározni.”*

A tervezett Rákos-patak menti kerékpárút népszerű lesz az interjúalanyok szerint, hiszen ez lesz az egyetlen zöld folyosó a patak menti településekről, illetve a patak által érintett külvárosi kerületektől a Dunáig. Az általuk tervezett kerékpárút tényleges használata (ennek jellege, intenzitása), illetve az útvonal Eurovelo-hálózathoz való illeszkedése újabb kérdéseket vethet fel számukra. *“Ha az esetleges nagyobb kerékpáros forgalmat nem bírja el a Rákos-patak menti kerékpárút, akkor el kell majd terelni a forgalmat.”*

A Nemzeti Infrastruktúra Fejlesztő Zrt. (befolyás: 5, hatás: 3, kötődés/érdekeltség: 4) az interjú időpontjában (2019. november) 900 km kerékpárút beruházásért volt felelős, köztük a Budapest határától Gödöllőig tartó szakaszért (a budapesti szakaszt a Budapesti Közlekedési Központ tervezi). A Pest megyei kerékpárút gerinchálózati része tartozik hozzájuk, ők jelölik ki az egyeztetések (pl. kikérik és figyelembe veszik a nemzeti parkok vezetésének véleményét) során a nyomvonalat. A ráhordó kerékpárutak helyi beruházások során valósulnak meg önkormányzati vagy pályázati forrásból. A döntéselőkészítő tanulmány 2020. augusztus végéig készül el a javasolt nyomvonalakkal, az interjú időpontjában voltak még olyan szakaszok, ahol több változat létezett.

A Magyar Kerékpárosklub (befolyás: 4, hatás: 4, kötődés/érdekeltség: 4) a kerékpárút-nyomvonal kialakításánál konzultációs partnerként működött közre, forgalomtechnikai javaslatokat tettek (nem minden került elfogadásra), rajtuk keresztül a kerékpáros közösség hangja is hallatszott a tervezés

során. A Magyar Kerékpárosklub elsősorban hivatásforgalmi szempontból (munkába, oktatási intézménybe járás) tett javaslatokat. Számukra is az lenne a jó megoldás, ha a kerékpárút építése a patak komplex rehabilitációjával együtt történne meg. Fontosnak tartják, hogy kerékpáron elérhető legyen a patakpart, valamint a kereszteződéseknél elsőbbsége legyen a bicikliseknek. A véleményezéskor kétféle használatot javasoltak, egy 5 méter széles kerékpárút esetében férne el egymás mellett a gyalogos/futó és kerékpáros forgalom.

A **Fővárosi Csatornázási Művek Zrt.** (befolyás: 3, hatás: 4, kötődés/érdekeltség: 4) medersávon kívüli befolyása alacsony, a mederrevitalizáció tekintetében magas. A zöld szemléletű szervezet támogatja a revitalizációt, s jó mintának tartja a zuglói szakaszon magánberuházásban épített teraszokat, zöld szigeteket. Az interjúalany kiemelte, hogy a jelentős patakmenti forgalom időnként kölcsönös alkalmazkodásra készíti a közlekedőket és a meder üzemeltetőit, karbantartás esetén a kerékpárosoknak, futóknak, sétálóknak kerülniük kell. A Fővárosi Csatornázási Művek Zrt. jelenleg a Fővárosi Önkormányzat Környezetvédelmi Osztályával egyeztetve végzi a patak és 3 méteres sávjának üzemeltetését (pl. kaszálás, farönk kihúzása, vízelvezetés, árvízvédelem). A meder revitalizációja azonban jelentősen változtatna a feladataikon. *„Ha építenének kanyart, lenne műtárgy (biciklitároló), fák, attrakciók, akkor traktor helyett kézzel kellene kaszálni. Ez idő- és pénzigényes, erre a fővárosnak kell támogatást adnia. Akkor is, ha évente háromnál többször kellene kaszálni. Ha a környék park jellegét ölt, akkor az üzemeltetést esetleg Főkert Nonprofit Kft.-hez kell átrakni. A kaszálások idején ideiglenesen korlátozni kell a forgalmat.”* A szervezet képviselője az interjú során felhívta a figyelmünket egy másik fontos tervezési szempontra is: a bringaút melletti faültetés nem lenne szerencsés egy 3 méteres sávon belül, mert ez nehezítené a kaszálást, ugyanakkor a fák hiánya miatt nagyon meleg lehet nyáron a kerékpározás.

Pest Megye Önkormányzatának területfejlesztési és területrendezési referense (befolyás: 3, hatás: 5, kötődés/érdekeltség: 5) azt emelte ki, hogy habár a Rákos-patak Völgye - Pest Megyei Szakasz Térségfejlesztési Konceptió és Stratégiai Programra erős szakmai befolyást gyakoroltak, annak megvalósítására már csekélyebb a ráhatásuk. A területfejlesztés

és -rendezés feladatát ellátó megyei önkormányzatoknak nincsenek olyan bevételi forrásai és akkora apparátusa, mint a települési önkormányzatoknak, az esetükben tehát forrás- és erőforráshiány is jelentkezik.

A Rákos-patak fejlesztési projektje nem csak a kerékpárútról szól, de Pest Megye Önkormányzata csak ehhez tudott pályázati forrást szerezni. Az elképzeléseik szerint nem a kerékpáros turizmus a végső cél, egy széleskörűbb *„turisztikai vonalat szeretnének”*, ebben a folyamatban a kerékpárútra úgy tekintenek, mint ami *„elindít valamit és húzza magával a fejlesztéseket.”* A megkérdezett referens hangsúlyozta, hogy a személyiséget (hitelesség, szemlélet) és a személyes kötődést is a Rákos-patak menti sikeres fejlesztések előfeltételének tartja.

A Rákos-patak fejlesztése során olyan nehézséget generál a tulajdonviszonyok összetettsége, amely *„önmagát gerjeszti és egyre nagyobb problémát jelent”*. A legnagyobb gond Isaszegen és Pécelen van, ahol a patak olyan horgásztavakon folyik keresztül, amelyek fejlesztéséhez a tulajdonos hozzájárulása is szükséges. Ez nyilvánvalóan többszintű egyeztetést igényel.

A tervezői, fejlesztői munka során Pest megye területi és közigazgatási jellemzői rányomják a bélyeget a munkára. A társszervezetekkel való folyamatos egyeztetés, kompromisszum, néhol harc erős hatással van a patakmeder ökológiai fejlesztésére. Erre egy konkrét példát is hallottunk: a szadai forrásnál tervbe vették a környezet rendezését, ám az illetékes nemzeti park igazgatóság olyan jelentősnek ítélte a beavatkozást, hogy nem kaptak engedélyt és ezzel kútba esett a fejlesztés.

Szada Nagyközség Önkormányzatának képviselői és helyi aktivisták (befolyás: 3, hatás: 4, kötődés/érdekeltség: 5) a találkozó során hangsúlyozták, hogy a képviselőtestület tagjai és a polgármester (egyben a helyi civil szervezet tagjai) nyitottak a fejlesztésekre, az új ötletekre. A nagyközség látnivalóit vonzónak tartják, ezek marketingjének fejlesztése azonban kulcsfontosságú. A tervezett kerékpáros fejlesztés a kerékpárútra terelheti és növelheti a helyi kerékpárosok egyelőre nem nagy számát, jelenleg *„kis hátsó utakon zajlik a kerékpáros közlekedés Gödöllő felé.”*

Pest megye területi adottságai miatt a nagyobb volumenű, településeken átívelő infrastrukturális fejlesztések (és források) külső tényezőktől (is) függenek. **Gödöllő Város főépítésze** (befolyás: 4, hatás:

3, kötődés/érdekeltség: 5) elmondta, hogy habár a kezdeti szakaszban egy közös projektet terveztek, a Rákos-patak mentén megvalósuló komplett ökológiai fejlesztés fővárosi szakasza és a Pest megyei szakasza a tervezés során kettévált. A változtatás oka az előnyösebb finanszírozás: mivel a főépítész elmondása szerint Pest megye sok területfejlesztési forrástól elesik, mert „Budapest felhúzza az átlagot”, ezért kompenzációra lehet pályázni. Pest megye egyik programeleme lett ezen pályázat során a Rákos-patak menti fejlesztés. Az előkészítés során azonban interjúalanyunk nem megfelelő információáramlást tapasztalt: az Eurovelo útvonalat tervező cég nem tudott a Rákos-patak Völgye - Pest Megyei Szakasz Térségfejlesztési Koncepció és Stratégiai Programról.

„Párhuzamos munka zajlik, ugyanazokat a szereplőket tízszer is megkérdezik, mert egymás munkájáról, eredményeiről nem tudnak. [...] Nagyon sok irányból indulnak a fejlesztések, ez zavaró, nem mindig tudjuk, hogy mi történik.”

A gödöllői főépítész tájékoztatása szerint minden településen megvalósul majd az említett stratégia egy projekteleme. A beruházást a települések maguk választják ki, ez Gödöllőn az Alsópark lesz a kastéllyal szemben. Ennek van most egy áthatolhatatlan, besűrűsödött része, annak kitisztításával a két híd között kívánják visszaállítani a királyi korszak előtt meglévő hattyús tavat. A terv szerint mederrendezéssel csinálnak egy mellékágot, kiszélesedett vízfelületekkel. Vissza kívánják állítani a természeti patakot, a tervezett megoldás (rögzített kavicságy) külső ránézésre egy természetes medret mutat majd. *„De mivel a pataknak régen nem az volt a funkciója, hogy természeti értéket adjon, ezért most nagyon nehéz becsatolni az egybefüggő ökológiai folyosóba.”* Az Alsópark élővilága gazdag, 200 fajt számoltak meg, amelyet megtartandó értéknek tekintenek. Az Alsópark rekreációs területe izgalmas célpontja lehet majd a természet iránt elkötelezett kerékpáros turistáknak is.

Gödöllőn van egy erős és markáns zöld folyosó, de van olyan része is a Rákos-pataknak, ahová telekvégek nyúlnak be és az emiatt nem átjárható. A város a zöld és a kék folyosó összekapcsolását tervezi, amely egy egybefüggő természeti környezetet, egy ökológiai folyosót képezne.

Pécel polgármestere és Pécel Város Önkormányzata kommunikációs munkatársának (befolyás: 2, hatás: nincs adat, kötődés/érdekeltség: 2). meg-

kérdezése során némi indulattal szembesültünk. Az általunk felvázolt érintetti megszólítást, valamint a projektről való beszélgetést nem érezték időszerűnek. Leginkább a településen kívül kezdeményezett projektek kommunikációjával kapcsolatban jeleztek problémákat: *„Az elődjeim ezt úgy kezelték, hogy amikor jött a papír, hogy lesz a bicikliút, kidobták az újságba és egyből hirdették. Én majd akkor kezdek kommunikálni, ha kapával ott állnak vagy jönnek a markolók.”* A polgármester és a kommunikációs referens szkeptikusak voltak azzal kapcsolatban, hogy megvalósul-e egyáltalán a projekt.

A **Fővárosi Önkormányzat** (befolyás: 4, hatás: 4, kötődés/érdekeltség: 5) tisztviselői az interjú során nyitottságot mutattak a fejlesztések iránt, az érintettek érdekeinek összehangolását pedig alapvető fontosságúnak tartották a patak/főváros viszonylatában. Meglátásuk szerint a sport és turisztikai referensek kerületi hálózata alkalmas lenne a fejlesztések összefogására. Egy konkrét feladaton keresztül mutatták be az előttük álló kihívást: össze kell hangolni az érintett (területhez kapcsolódó, rendezvények, sport) mobil applikációkat. Mivel a tervezett fejlesztések több, eltérő erősségű kötődéssel, érdeklődéssel rendelkeznek, ezért *„fontos lenne egy szervezetet, szervezeti egységet találni, amely a fejlesztési stratégiát a kezébe veszi.”* Egy ilyen sok szereplőt érintő fejlesztési stratégia végrehajtása akkor lehet sikeres, ha van mögötte egy "motor".

A **X. kerület polgármesterének** (befolyás: 5, hatás: 4, kötődés/érdekeltség: 5) véleményét egy kőbányai kerékpáros fórumon ismerhettük meg, ahol a konkrét fejlesztési tervekről és a kerékpáros civil szervezetekkel való együttműködésről számolt be. A Rákos-patak menti kerékpározás budapesti szakaszának tervezése lezárult, 2021 őszén lesz látható a Budapesti Közlekedési Központtal közösen végzett hálózatfejlesztés eredménye, az új és meglévő kerékpárutak összekapcsolása. A megvalósítás időtartamát a kisajátítások jelentősen megnövelik. A X. kerületnek a következő kerékpáros tervei vannak: zárható kerékpártárolók, kerékpár megőrzők, kerékpáros kukák, kerékpárszámlálók, párapuk kerékpárosoknak, fedett sportliget, kerékpáros centrum, iskolások és óvodások számára szervezett kerékpáros programok, Zöld Kerék Mozgalom, Bringázz a munkába! kampányhoz csatlakozás, e-kerékpárok kísérleti jelleggel, kerékpárok regisztrációja lopás ellen. A X. kerület

polgármestere szerint kellene újabb vonzerők a turizmus kiépítéséhez, ilyen lesz az ideköltöző Magyar Műszaki és Közlekedési Múzeum is. Habár vannak a kerületben más látnivalók is, de a „*belvárosból nem jönnek ide a turisták*”.

A **XIV. kerület alpolgármestere** (befolyás: 5, hatás: 5, kötődés/érdekeltség: 4) az interjú során összefoglalta a Rákos-patakot érintő tervezett lépéseiket: padok, szemetesek, palacktöltők kihelyezése; hulladékgyűjtés megoldása, mosdók telepítése. Egy TÉR-KÖZ városrehabilitációs pályázatnak köszönhetően egy szakaszon természetközeli lesz a meder és laposabb a part. A mederrevitalizációt követően tervezik új fák ültetését is. Három fontos szempontra hívta fel továbbá a figyelmünket: össze kell egyeztetni a futók, gyalogosok és kerékpárosok érdekeit; a környezeti nevelés eszközével meg kell tanítani a terephasználatot, illetve a patakrevitalizáció fontos mellékhatása lehet a szűnyogprobléma megjelenése, felerősödése. Az interjúalany szerint az önkormányzat a jövőben ingatlanok bérbeadásával segítheti a kerékpáros szolgáltatások kiépülését.

A **XIII. Kerületi Közszolgáltató Zrt. Közterületi divíziójának** (befolyás: 5, hatás: 4, kötődés/érdekeltség: 5) képviselői erősen elkötelezettek a zöld és aktív szabadidős fejlesztések iránt, az ingatlan- és területfejlesztéseknél érvényesítik a kerékpáros közlekedés szempontjait. Jelenleg az Ady Endre Gimnázium melletti területen KRESZ-park létesítését tervezik gyerekek számára.

Angyalföld kiemelt ökológiai folyosóként kezeli a Rákos-patak völgyét: rekreációs célú, kerékpározásra, futásra, kutyasétáltatásra, sétálásra alkalmas zöld felületnek tekinti, a kerületi stratégiában (Angyalzöld 3.0) is foglalkozik a területtel. Helyi mobilitási programjukban céljuk az autós közlekedés alternatíváinak feltárása, valamint a helyi, fővárosi és országos kerékpárutak összekapcsolása. A turizmus fontos számukra, de elsődlegesen az itt élők, dolgozók érdekei a meghatározóak, a terület élhetőségének megteremtése, illetve megtartása a fő céljuk.

A **XVI. Kerületi Közszolgáltató Zrt.** (befolyás: 5, hatás: 3, kötődés/érdekeltség: 3) nagy erőfeszítést tesz az épülő kerékpárúttal való összeköttetés megteremtéséért. A patakka rövid szakaszon érintkező kerületben jelenleg két helyen problémamentesen lehet eljutni kerékpárral a Rákos-patakhoz, a többi részen nagy a szintkülönbség, illetve forgalmas

utak nehezítik a közlekedést. A Csömöri útnál gyalogos-bringás átjárót javasolnak, ebben az ügyben felvették a kapcsolatot a MÁV Magyar Államvasutak Zrt.-vel.

Habár a kerületben erős a személyi és intézményi elkötelezettség a kerékpáros fejlesztések iránt, a tömegturizmust nem tartják jó irányynak. Ennek tekintetében interjúalanyunk a nemrégiben újabb kerékpáros szakaszokkal bővült, megfelelően kitáblázott Szilas-patak mentét tartotta helyi jó gyakorlatnak, ahol van lehetőség szabadidő tevékenységekre (játsszóterek, gyerek KRESZ-park, kilátó, kerékpáros pihenők) és étkezésre is. Kiemelendő, hogy szinte minden kerületi úton lehet ide-oda kerékpározni.

Az általunk felkeresett érintettek többsége örömmel üdvözölte a folyamatban lévő és jövőbeli kerékpáros fejlesztéseket, de az érintetti bevonás során talákoztunk ellenhangokkal is. Az **Isaszeg természeti értékei Facebook-csoport tagjai** (befolyás: nincs adat, hatás: 5, kötődés/érdekeltség: nincs adat) szerint „*nem kell minden egyes területet birtokba venniük*.” A patakpart beépítése nagy problémát jelent a belterületi részeken, a patak viszonylagos érintetlensége csak a Péceltől-Gödöllőig tartó szakaszon maradhatott meg. Bármilyen fejlesztés csak rontana a jelenlegi helyzeten.

Az Isaszegi Polgármesteri Hivatal többszöri megkeresésünkre sem reagált. Sikertelenül ugyan telefonon beszélünk az Önkormányzat korábbi főépítésével, aki több érintett szerint is szívén viseli a Rákos-patak és környéke sorsát, ám a személyes találkozót célzó későbbi visszahívások már nem voltak sikeresek.

Voltak olyan interjúalanyok is, akik az újonnan épülő kerékpárút pozitívumait és negatívumait is megemlézték. Egy **péceli kerékpárszerelő** (befolyás: 1, hatás: 3, kötődés/érdekeltség: 4) szerint a helybeliek örülnének a fejlesztésnek, most is szívesen kerékpároznak Isaszegre egy „csendesebb” úton, szép környezetben, Budapest irányában. A helyi lakosok szép számban járnak munkába is kerékpárral, van, aki napi 15-20 km-t is megtesz. Ezzel szemben a mocsárvilág megmaradása fontos számára a kutyasétáltatás miatt.

A **ZÖLD XVII Környezetvédelmi, Természetvédelmi és Városfejlesztési Egyesület** (befolyás: 4, hatás: 3, kötődés/érdekeltség: 5) tagjai is hasonlóan vélekedtek: a kerékpárutat közösségi térnek, egyben az átmenő forgalmat erősítő tényezőnek tartják. „*Amíg*

*nem készült el a bicikliút, addig a patak egy elég félre-
eső része volt kerületnek, veszélyes volt végigmenni,
a kerítések lazák voltak és ott a kutyák kirotottak.
Amióta elkészült a kerékpárútszakasz, rengetegen
sétálnak, babakocsit tolnak futnak.”* Ezekkel az aktivi-
tásokkal függ össze az az aggodalom, hogy a jövőben
várhatóan megnövekedett forgalom hatására meg-
szűnik a környék nyugalma.

Az általunk megkérdezett **gödöllői, péceli, XIII.,
XIV. és XVII. kerületi futók és sétálók** (befolyás: 3,
hatás: 4, kötődés/érdekeltség: 5) több problémáról
számoltak be: nem érnek össze a futóútvonalak, több
helyen hiányoznak a futópályák, a fűben sok a kutya-
ürülék, illetve meg kellene teremteni a lehetőséget a
Dunáig való futásnak.

A **péceli futóklub vezetője** (befolyás: 3, hatás:
4, kötődés/érdekeltség: 4) is nehézségeket neve-
zett meg. A patakpart ideális és kedvelt futóútvonal
lenne, ám a part rossz állapota miatt kénytelenek
veszélyesebb, kevésbé élménydús útvonalat választani.
Probléma, hogy *„nincs olyan sétáló-, futó-, vagy
biciklizőút, amin ki lehetne menni Pécelről, csak a főút
mellett elhaladva. [...] Régebben azt csináltuk [...] Ép-
pen milyen állapotban volt, le volt kaszálva vagy nem
volt lekaszálva, térdig érő vizes fűben futottunk, amíg a
XVII. kerületig elértünk és ott már oda-vissza. Csak így
lehetett hosszabb távot összehozni. Most azt csináljuk,
hogy a főúton futunk ki az M0 autópálya alatt a XVII.
kerületig és ott rá a patakpartra. Lássuk be, ez nem túl
kényelmes, meg autók jönnek.”*

Az általunk felkeresett, **Gödöllőn és Szadán kerék-
párüzletet működtető vállalkozó** (befolyás: 3, hatás:
5, kötődés/érdekeltség: 5) is kerékpáros szemszögből
hívta fel a figyelmünket több gyenge pontra. Elmon-
dása szerint a gödöllői vasútállomáson a vonatokhoz
vezető aluljáróban nincs rámpa, így lépcsőn kell vinni
a kerékpárt, illetve a nemrég épült BMX-pályán (szerk.:
Gödöllői Skatepark) nem teremtettek megfelelő kör-
nyezetet (hiányzik a fedett helység és az épített WC).

A mozgássérültek helyzete még nehezebb az
érintett térségben. Az általunk megkérdezett, **gödöl-
lői rehabilitációs otthonban lakó kerekesszékesek**
(befolyás: nincs adat, hatás: 4, kötődés/érdekeltség:
4) számára az egyik helyről a másikra való eljutás
kérdése kiemelten fontos, e tekintetben a nem jó
minőségű utak és hiányos összekötésük, valamint
a gyalogátkelőhelyen nem elég helyet adó autósok
okoznak számukra nehézségeket.

TURISZTIKAI INFRA- ÉS SZUPRASTRUKTÚRA FEJLESZTÉS

Egy turisztikai fejlesztésnél nem elég az infrastruktúra
kiépítése, szükség van szolgáltatásokra és vonzerők
létrehozására is.

Az **Aktív- és Ökoturisztikai Fejlesztési Központ**
(befolyás: 5, hatás: 2, kötődés/érdekeltség: 3) szakér-
telmével segíti az önkormányzatok fejlesztési terveit, a
turisztikai csomagok összeállítását, valamint a jó gy-
akorlatok megismerését. Tanácsot adnak a kommuniká-
cióban, segítenek a márkaépítésben, a turisztikai pozíci-
onálásban, kiadványokat készítenek. Újszerű számukra
projektünk tárgya, a részben nagyvárosias környezet-
ben történő aktív turisztikai fejlesztés. A Rákos-patak
véleményük szerint turisztikai szempontból *„nem egy-
szerű hely, inkább pár órás szabadidős vagy egynapos
'szendvicses turista' elérése lehet cél.”* Lehetséges vonzó
attrakcióknak a KRESZ-parkot, a görkorcsolyapályát, a
rekortán borítású futópályát, a szabadtéri kondiparkot,
a tanösvényeket és a tematikus játszótereket tartják.

Gödöllő a Pest megyei szakasz leglátogatottabb
települése, ennek ellenére a városi főépítész szerint
*„nem a turisztika a lényeg, hanem hogy Gödöllő egy
élhető város legyen, ahol szeretnek lenni, ahol közösség
van és akkor már a turisták is jönnek.”* Gödöllőn tehát
a turizmus az általános fejlesztések részeként jelenik
meg. Az interjúalanyunk úgy vélte, hogy *„a gödöllői kas-
tély egy olyan turisztikai célpont, amiért már érdemes
már elindulni kerékpárral, mint célállomás és akkor erre
lehet felfűzni a többi településen lévő látványosságokat.
Ez már egy versenyképes turisztikai csomag lehet.”*

A zuglói **FAUNA Állat- és Természetvédelmi
Alapítvány** (befolyás: 4, hatás: 4, kötődés/érdekeltség:
5) által üzemeltetett őskert fontos attrakció lehet a
kerékpáros turistáknak, amely színesíti a patakpart
kínálatát, egyben ökogazdálkodási mintát nyújt az
érdeklődőknek. Az őskert bejelentkezéssel látogatha-
tó, a fenntartható életmódot, a természetvédelmet, a
növénytermesztést, az állatvédelmet mutatják be az
érdeklődőknek. Ezen kívül rászoruló állattartóknak
segítenek az ivartalanításban és a táp beszerzésében,
illetve iskolai előadásokat tartanak, cégekhez mennek
el a nagyvárosi állatvédelem és a biokertészkedés
témájában. Az alapítvány a programszervezésben is
aktív, szomszédünnepet, biopikniket szerveznek. Az
alapítvány képviselője konkrét javaslatokat fogalmazott
meg célterületünk vonatkozásában: fákat, növényeket
kellene ültetni a patak mellett (jó gyakorlat: gyümöl-

csős a prágai vár kertjében); legyenek hidak a patak felett, a csövek, vezetékek pedig a föld alatt fussanak; létesítsenek egy természetközeli parkot, a mederben sással, náddal (úgy is megoldható, hogy nem kell feltörni a patak medrét; jó gyakorlat: Élővíz-patak Gyulán), a biogazdálkodókat pedig össze kellene kötni egy hálózatba. Interjúalanyunk is óvatosan fogalmazott a várhatóan növekvő számú érdeklődő kapcsán: *„Szívesen látjuk a turistákat, de fontos lenne mértéket szabni a turizmusnak, szabadidős használatnak, pontosabban formálni kellene az emberek szemléletét.”*

Pécel Város főépítésze (befolyás: 2, hatás: 4, kötődés/érdekeltség: 2) szerint a településen *„nincs semmi vonzerő, csak a természeti érték. Vannak turistaútvonalak. De az épített környezet miatt nincs turizmus.”* Emiatt Pest megye korábban említett pályázata miatt Pécel a Piac teret fogja felújítani. A megkérdezett szakember a Rákos-patak revitalizációjában nem hisz: *„Megmondom őszintén, hogy én láttam 1-2 patak-revitalizációt az elmúlt pár évben. Az olyan, mint az élővilág kiirtása. A revitalizációnál az lenne a legjobb, ha hagynák az egészet úgymond magától átalakulni.”* A többi településen erős kötődés jellemezte a helyi lakosokat a Rákos-patak vonatkozásában, Pécel ebben is kivétel: *„A helyi embereknek a patakhoz nem sok közük van. Mert nincsen olyan rész, ahol az ember oda tudna a környezetéhez keveredni, ahol le lehetne menni a partra, mert be van nőve mindkét oldalon. A patak azért ennyire elnövényesedett, mert irgalmatlan mennyiségű szerves anyag folyik bele. Ha megnézem a medret, akkor tele van növényzettel. Igaz, hogy nem zöld, hanem bebarhult állapotban. Nyáron olyan burjánzás van, hogy az valami elképesztő és nem is látni utána a medret, a vízfelületet. Ha pedig nem látni, akkor nem is lehet kötődni hozzá.”*

A **CivilZugló Egyesület** (befolyás: 3, hatás: 3, kötődés/érdekeltség: 5) képviselőjében felkeresett interjúalanyunk egyben XIV. kerületi önkormányzati képviselő is, azaz kettős szerepben érintett, az önkormányzatnál kezdeményező pozícióban is van. Az interjúalany szkepticizmusát fejezte ki a projektünkkel kapcsolatban, mert sok az elkészült, de meg nem valósított terv ebben a témában. Megoldatlan ezzel szemben a bicikliút karbantartása, a patakmeder és a terület revitalizációja, valamint a bringások, futók, kutyások, babakocsisok békés egymás mellett élésének megteremtése. A megkérdezett megosztotta velünk konkrét fejlesztési ötletét is: *„A Kerékgyártó utcánál egy kis öblöt, kiszélesedést lehetne építeni a patak vonalvezeté-*

sébe, a környéket pedig sétálóutcává kellene alakítani.” Jó gyakorlatként véleménye szerint a szentendrei Bükös-patak használatát lenne érdemes tanulmányozni.

A **Magyar Kerékpárosklub** a patak mentén építendő útvonalat elsősorban hivatásforgalmi célúnak látja, kevésbé jelentős a turisztikai hasznosítása. A Rákos-patak aktív városi szabadidős célpontként jöhet még szóba a véleményük szerint. Emiatt fontosak a közösségi terek (de ne legyen zsúfolt a part), a programok (szívesen vállalják „bebicikliző” túra szervezését), legyen étkezési lehetőség és mosdó, illetve kell *„valami kiszakadás jelleg, valami jó név.”*

Az általunk megszólított lakosok szívesen látnának több programot a patak mentén. **Három futó és sétáló barátó** (befolyás: 3, hatás: 4, kötődés/érdekeltség: 5) a XIII. és XIV. kerületekből kulturális programokat javasolt, de akár egy borfesztivált (Patak fesztivál) is szívesen látna.

A **Rákos-patak parti futók Facebook-csoport tagjai** (befolyás: 2, hatás: 5, kötődés/érdekeltség: 5) hasonló gondolatokat fogalmaztak meg, mint Zugló alpolgármestere. Mivel a futók a Rákos-patakot szabadidős helynek tekintik, igényelnek padokat, kukákat, több hidat és fát. *„Lehetne olyan itt a hely, mint a Szilas-patak partja.”* Problémásnak tartják a közvilágítást *„egy barátom csak addig fut, és aztán visszafordul, amíg tart a közvilágítás”*), a vezetékek elhelyezését *„az ELMŰ (ELMŰ-ÉMÁSZ Energiaszolgáltató Zrt., szerk.) nagyfeszültségű vezeték mehetne a föld alá”*), a vendéglátóipari egységek hiányát *„hozok magammal enni-inni, de ha nem lenne nálam semmi, sokat kellene futni/gyalogolni, hogy ételhez/italhoz jussak.”* Nélkülözhetetlenek tartják a futók, gyalogosok, kutyások területének, terephasználatának szétválasztását, a jelenlegi ellentétek feloldását *„kutyavécé, kutyafuttató külön legyen”*). A megkérdezett futók a tervezett kerékpárút kapcsán így fogalmaztak: *„De jó lenne innen elbiciklizni Gödöllőig!”*

A **ZÖLD XVII Környezetvédelmi, Természetvédelmi és Városfejlesztési Egyesület** képviselői beszámoltak egy Nyilastáblának nevezett nagy területről a Feriegyi úton, amely a patakmenti gát miatt rendszerint elárasztásra kerül. Kerületi fórumokon felmerült a Csónakázó-tóvá alakítás ötlete, de ez függ a metró tervezett nyomvonalától is. Az aktív szervezet tagjai – némileg az önkormányzat hiányosságaira is reflektálva – egy hiányos fasort pótoltak a patakparton, rávilágítva a fejlesztéseket követő monitorozás és szükség szerinti

beavatkozások fontosságára.

A horgászturizmus minőségi fejlesztésének gátjairól számolt be **egy gödöllői horgász** (befolyás: nincs adat, hatás: nincs adat, kötődés/érdekeltség: 2), aki csak akkor horgászik a patak forrásánál elhelyezkedő Úrréti-tónál, ha máshová nem tud elmenni. *„Itt csak törpeharcsa van és keszeg”,* azaz a halállomány jelentős bővítésre szorul.

A XIII. kerületben a Nyuszi vegyesbolt az egyetlen hely, ahol a patak mellett meleg enivalóhoz juthat a látogató. A **Nyuszi vegyesbolt** részéről (befolyás: 3, hatás: 4, kötődés/érdekeltség: 5) látnának benne *„vendég-látós fantáziát”,* ha fellendülne a környék turista-szabadidős forgalma. Jelenleg nem tehet ki székeket és asztalokat a bolt elé, pedig lenne rá igény az arra járó kerékpárosok részéről.

A **rákoscsabai gyorsétkezdé** (befolyás: 3, hatás: 4, kötődés/érdekeltség: 4) és cukrászda (befolyás: 4, hatás: 3, kötődés/érdekeltség: 4) alkalmazottai tapasztaltak a kerékpárosok fogadásában (kerékpártároló kihelyezése a cukrászda elé), számítanak a kerékpárral érkező vendégekre is. A pataktól 1 percre fekvő gyorsétkezdé fel van készülve csoportok fogadására is.

TERMÉSZET- ÉS KÖRNYEZETVÉDELEM, FENNTARTHATÓSÁG

A természet- és környezetvédelemmel, valamint a fenntarthatósággal kapcsolatos szempontokat csak a **Pilisi Parkerdő Zrt.** (befolyás: 3, hatás: 3, kötődés/érdekeltség: 4) képviselői említettek. A munkatársak szerint a Pilisi Parkerdő Zrt. limitált befolyással bír, mert az ember és a természet egyensúlyát a gyakorlatban csak a saját területein tudja érvényesíteni. Az érintettség és kötődés is a saját területeik mentén értelmezhető, de a természeti értékekkel való kapcsolatuk általánosan magas szintű, amelyhez megfelelő szakértelem és ökológiai szemlélet társul. A Pilisi Parkerdő Zrt. munkatársainak során össze kell egyeztetniük a gazdasági és az ökológiai szempontokat. Budapesten a város élhetősége szempontjából egyre jobban felértékelődnek az erdők és a zöldterületek, valamint az ökoszisztéma szolgáltatások. Az ország erdeinek 0,25%-án a lakosság 20%-a próbál megélni, ebből az aránytalanságból fakadóan sokkal jobban igényli a társadalom ezeket a szolgáltatásokat. A Pilisi Parkerdő Zrt. számára jelentős kihívás, hogy állami tulajdonú gazdasági társaságként egy pozitív eredménnyel működő, hatékony, de mégis fenntartható céggént működ-

jön, és olyan erdőgazdálkodást működtessen, amely az ökoszisztéma menedzsmentet célozza meg és nem a „szimpla” fakitermelést. Ha szomszédos területeken zajlik egy beruházás, akkor nyitottak az egyeztetésre, de csak a konkrétumok szintjén.

EGYÜTTMŰKÖDÉS AZ ÉRINTETTEK KÖZÖTT, HELYI LAKOSOK ÉS CIVIL SZERVEZETEK BEVONÁSA

A helyi lakosok Rákos-patak iránti erős elkötelezettsége és kötődése minden esetben érezhető volt. *„Itt születünk, megszoktuk és nélküle el sem tudjuk képzelni az életünket. Pici korunk óta járunk ide, most a kisunokámmal. Azt mondja: mama, ez egy folyó. Mondom, ez nem folyó, ez a Rákos-patak. És máskor jövünk ide és mondja: Mama, ez a Rákos patak. 4 éves. [...] Minden gyerek imádja a Rákos-patakot, kicsi koruk óta ide hordják őket.”* (**idősebb gödöllői járókelők** (befolyás: nincs adat, hatás: nincs adat, kötődés/érdekeltség: 5))

Az általunk megszólított **gödöllői, péceli, XIII., XIV. és XVII. kerületi futók és sétálók** is erős kötődésről, élénk múltbéli patak-vonatkozású képekről és emlékekről, a patak hétköznapjaikban játszott fontos szerepéről és a természethez való erős kapcsolódásukról számoltak be. Több megkérdezett számára fontos a víz, amely a *„betondzsungel közepén visszavisz a természethez, s szabadságot ad”.* A gyermekesek programlehetőségként tekintenek a patakra (*„nézzük meg, vannak-e kacsák”).*

Az érintettség és kötődés lényegi összetevője gyakran a természet: az állatok, a szabad tér, valamint a közeli, patakmenti programok. A fejlesztésekről azonban hiányos ismereteik vannak, arról tudnak, amit személyesen láttak (**gödöllői rehabilitációs otthonban lakó kerekesszékesek**).

A **péceli futóklub vezetője** véleménye szerint nem vonják be őket a döntésekbe: *„Nem nagyon érzem, hogy lenne beleszólásom. Nem nagyon kérdezik meg bennünket. Például idehoztak egy futóversenyt anélkül, hogy a 150 péceli futót megkérdeznék, hogy mit és hogyan szeretnénk.”* Az információ áramlása sem megfelelő a meglátása szerint: *„Pécelen sokszor volt már szó arról, hogy de jó lenne, ha a parton bicikliút lenne és el lehetne menni a XVII. kerületig. [...] Minden évben hallunk valamit, hogy most van egy terv és majd lesz valami.”* Az interjúalany egy szimbólumot is megnevezett a patak és a helyi „dolgok” folyásának párhuzamaként: *„Pécelen a dolgok azért nem mennek jól, mert a patakot meg*

kellene tisztítani. A chi nem áramlik. Ami itt a Piac téren van, meg ahogyan a patak kinéz, ha ezek rendbe lennének rakva, akkor sokkal jobban mennének a dolgok.”

Ezzel szemben a **Fővárosi Önkormányzat Gödöllői Idősek Otthona** (befolyás: 3, hatás: 3, kötődés/érdekeltség: 2) vezetőségét a helyi önkormányzat megkereste érintettként a tervezés során, azaz intézményként volt hatásuk a kerékpárút fejlesztésére. A befolyásuk azonban csekélynek tűnik („*megkérdezték az igényeinket, hogy mit szeretnénk, hogy a fejlesztés mennyire fogja zavarni az intézményben élőket*”). A biztonság iránti fokozott igényük miatt az interjúalanyok főként aggodalmuknak adtak hangot: „*Van valami bicikliút kezdeményezés, de az gyakorlatilag életveszélyes, mert olyan helyeken vezet át (közutakból leválasztott kis szakasz, járda, szervizút), amin nem szívesen biciklizik az ember*”; „*Szívesebben használnám a bicikliutat, ha biztonságosabb lenne. Ha elindulok otthonról, akkor van egy csomó olyan szakasz, ahol semmi nincs*”; „*Szada és Gödöllő között nem lehet biciklivel közlekedni, olyan erős a forgalom, hogy életveszélyes*.” Saját hatáskörű megoldások is megjelentek az Idősek Otthonában a biztonság miatt (sövény kiirtása a kerékpárosok jobb láthatósága érdekében).

A **Blaháért Társaság vezetője**, korábbi alpolgármester (befolyás: 4, hatás: 3, kötődés/érdekeltség: 5) nagyon fontosnak tartja az érintettek bevonását és a társadalmasítást, s habár nagy küzdelem árán, de vannak eredményeik az Úrréti Tó körüli fejlesztéseknél. „*Az autópálya zajvédő falak kialakításáért 10 évet küzdöttünk, sok helyen moco-rogtunk, szakmai anyagokat gyártottunk, megkerestük többször az országgyűlési képviselőt. És egyszer csak belekerült a költségvetésbe. Nyilván közel az egyik választáshoz, de ez bennünket annyira nem érdekelt. Ez valódi bizonyítéka annak, hogy akár egy nem bejegyzett civil szervezet is tud nyomást gyakorolni a politikai döntéshozókra, egy közösségi célért*.” Az idő és a bürokrácia („*Magyarország a csúszások és hiánypótlások országa*”) erős hatással bírnak, ám ugyanakkor ezek ellentételezéseképpen kreatív megoldások születnek. Az interjúalany szerint a kötődés fontos elemei a közösségi értékek és kapcsolatok. A civil szervezetük célja, hogy ezeket az értékeket megteremtse és őrizze: „*Az embereket be kell vonni és ha bevonódnak, akkor sajátjuknak érzik. [...] A társadalmi munkáinkkal kialakítottunk egy olyan magatartást, hogy az emberek elfogadják azt, hogy a nagy közös kondérba mindenkinek a maga tudáshoz képest kell bevinni, ki a*

krumplit, ki a vizet. Ez a közösségért való tenni akarás és a felelősségvállalás. Hogy nekem van felelősségem, hogy mi történik itt. Ez egy szemlélet, egy lelki kapocs.”

Gödöllői járókelő fiatalok (befolyás: 4, hatás: 2, kötődés/érdekeltség: 5) 2020 januárjában egy olyan erős aktivitást mutató, Facebookon kommunikáló szervezetről (Gödöllői Manók) számoltak be, amelynek tagjai a patakat és partját több alkalommal megtisztították. A kezdeményezéshez a polgármester is csatlakozott. A patakkal kapcsolatos jövőbeli kilátásokról azonban borúsán nyilatkoztak: „*Jövőre elkezdik megint szeméttel teledobálni*”.

2020 áprilisában a **Gödöllői Manók** (befolyás: 2, hatás: 0, kötődés/érdekeltség: 0) civil szervezet aktivistája már úgy vélte, hogy a patak menti szemét összeszedésére irányuló akcióik a helyi hatóságok „ingerküszöbét” nem tudták elérni. Ennek eredménye a civil aktivitás minimalizálása lett.

SZEMLÉLETFORMÁLÁS ÉS OKTATÁS

Több interjúalany hangsúlyozta a szemléletformálás fontosságát. A **Budapest Főváros Városépítési Tervező Kft.** képviselője szerint az emberek mentális térképén meg kell jelennie a pataknak, ehhez a környezeti nevelés lenne jó eszköz. Hasonlóan vélekedtek a **ZÖLD XVII Környezetvédelmi, Természetvédelmi és Városfejlesztési Egyesület** tagjai, akik a természet értékeinek fontosságára, valamint a patak szemléltetváltáshoz való aktív hozzájárulására hívták fel a figyelmünket, ez utóbbira helyeznek maguk is nagy hangsúlyt a programjaik során.

A kerékpáros szervezetek a szemléletformálás egyik fő oszlopának számítanak. Az általunk megkeresett **Kőbányai bringások Facebook-csoport tagjai** (befolyás: 4, hatás: 5, kötődés/érdekeltség: 5) is ezt nevezték meg fő céljuknak: közösséget építenek (túrák, helyismereti játékok), közvetítenek a hatóságok és civilek között, megszólítják a gyerekeket, fiatalokat és szülőket. A jövőben kerékpárutak bejárását is tervezik. A kerékpárút építését várják: „*Nagyon dobna a környéken, ha végig meglenne a kerékpárút és lehetne kirándulni, túrázni rajta a Dunától Gödöllőig*.” A patakhoz erős helyi kötődésű, kerékpározás iránt elkötelezett, közösséget építő és rendezvényeket szervező civil szervezetekre érdemes építeni a turizmusfejlesztés során is.

Az általunk felkeresett, **Gödöllőn és Szadán kerékpárúzetet működtető vállalkozó** számára is fontos a kerékpáros szakmai tudás és szemlélet terjesztése és erre

alkalmakat is teremt. Ám ezen próbálkozások nem jártak széleskörű eredményekkel, ennek két oka van: az interjúalanyok vállalkozóként erre kevés ideje van, másrészt az emberek nehezen hívhatók be az általa szervezett szemléletváltást célzó alkalmakra. Az érintett életében nagyon erős hatása van a kerékpáros közlekedés minőségének, biztonságának, erre számos érzékletes példát hozott. A Szada és Gödöllő közötti kerékpárúton a kamionok előzése miatt több alkalommal került életveszélyes helyzetbe, emiatt feljelentéseket is tett a rendőrségen. **„Engem nem érdekel, hogy egy emberrel szemben járjanak el. Engem az érdekel, hogy a szemléletben, gondolkodásban történjen változás. Azt pedig csak úgy tudjuk elérni, ha van rá eszközünk: menjenek ki a szadai domb tetejére, álljanak szembe a**

forgalommal, 2-3 bringást engedjünk el és nézzük meg, hogy mit művelnek velük az autók.” A helyzet véleménye szerint annyira tarthatatlan biztonsági szempontból, hogy szinte mindenki a „hátsó kis úton” kerékpározik, ahol részben járdán vezet az út.

MARKETINGKOMMUNIKÁCIÓ

Ahogy a dokumentumelemzésből is láttuk, a marketingkommunikáció a leginkább hátrányos terület a tervezésben, s mint kiderült, az érintetti bevonásban is, közvetlenül ezzel kapcsolatos javaslat vagy vélemény nem érkezett.

Az interjúk összegzéseként az alábbi ábrán látható megállapításokat tettük:

A patak mentén erős a személyes kötődés és az elkötelezettség, mind a magánszemélyek, mind a szervezetek részéről,

az érintettek szívesen tesznek a patakért, akár önkénteskednének is,

a megkérdezettek több programot szeretnének,

az interjúalanyok örültek a korábbi fejlesztéseknek (pl. kiépített futópálya), de ezeket több esetben rosszul kivitelezettnek tartják,

több aktív szabadidős beruházásra lenne igény a lakosok részéről, amely megvalósításának anyagi korlátjai vannak,

fokozni kell a helyiek bevonását és a patak teljes szakaszára vonatkozó települési együttműködést,

a sokféle, nem összehangolt fejlesztés megnehezíti a helyi településtervezést,

összhangba kell hozni a mederrevitalizációt és a kerékpárút építését,

meg kell teremteni a területet használók (bringások, futók, sétálók, kutyások, babakocsisok) békés egymás mellett élését,

a kerékpárosok és futók biztonsága több esetben felmerült fontos szempontként, ennek tekintetében komoly hiányosságok vannak a vizsgált térségben,

a tisztasággal (kutyaurülék, eldobált szemét) nagy gondok vannak a patak mentén,

a turizmus fontos a térség számára, de elsődlegesen az itt élők, dolgozók érdekei a meghatározók, a terület élhetőségének megteremtése és megtartása az elsődleges cél,

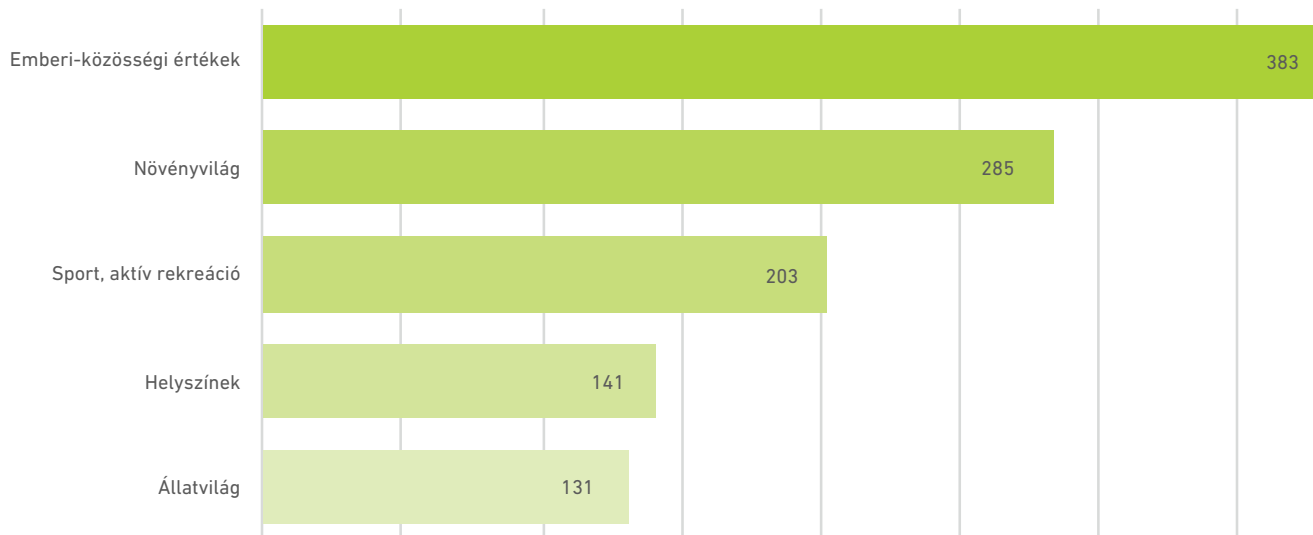
a tömegturizmust az érintettek véleménye szerint el kell kerülni.

19. ábra: Érintetti interjúk összegzése

Forrás: Érintetti bevonás, 2020

3.3 LAKOSSÁGI KÉRDŐÍVES KUTATÁS EREDMÉNYEI

A Rákos-patak mente bővelkedik természeti és kulturális értékekben. A válaszadókat arra kértük egy nyitott kérdés keretében, nevezze meg, ezek közül melyek fontosak számukra. 852 válaszadó 601 válaszából 557-et találtunk elemzésre alkalmasnak, ezekben 1143 kódolt tartalom⁶ fordult elő. A kapott eredményeket az alábbi ábrán mutatjuk be.

20. ábra: A válaszadók által megnevezett Rákos-patak menti természeti és kulturális értékek gyakorisága

Forrás: Érintetti bevonás, 2020

A megkérdezettek leggyakrabban (383 említés) a **patakparthoz, annak környezetéhez kötődő érzeteket és értékeket**, a Rákos-patak állapota, használhatósága szempontjából fontos tényezőket (jó levegő, tisztaság (ápoltság), csend, nyugalom, szépség) nevezték meg, de ugyanilyen markáns számukra a patak és a természet közelsége is. A kategória fontos összetevője az emberek, illetve emberi közösségek és a természet viszonya.

A **növényvilágra** vonatkozó értékek magas száma (285 említés) a zöld környezet (fák és erdők) fontosságát mutatja.

Az **emberi aktivitás**hoz kapcsolható említések (203) nem csak a sportra (futás, kerékpározás, torna) vonatkoztak, a válaszadóknak fontos a szabadidő aktív eltöltése is, akár egy séta formájában. Ennek a kate-

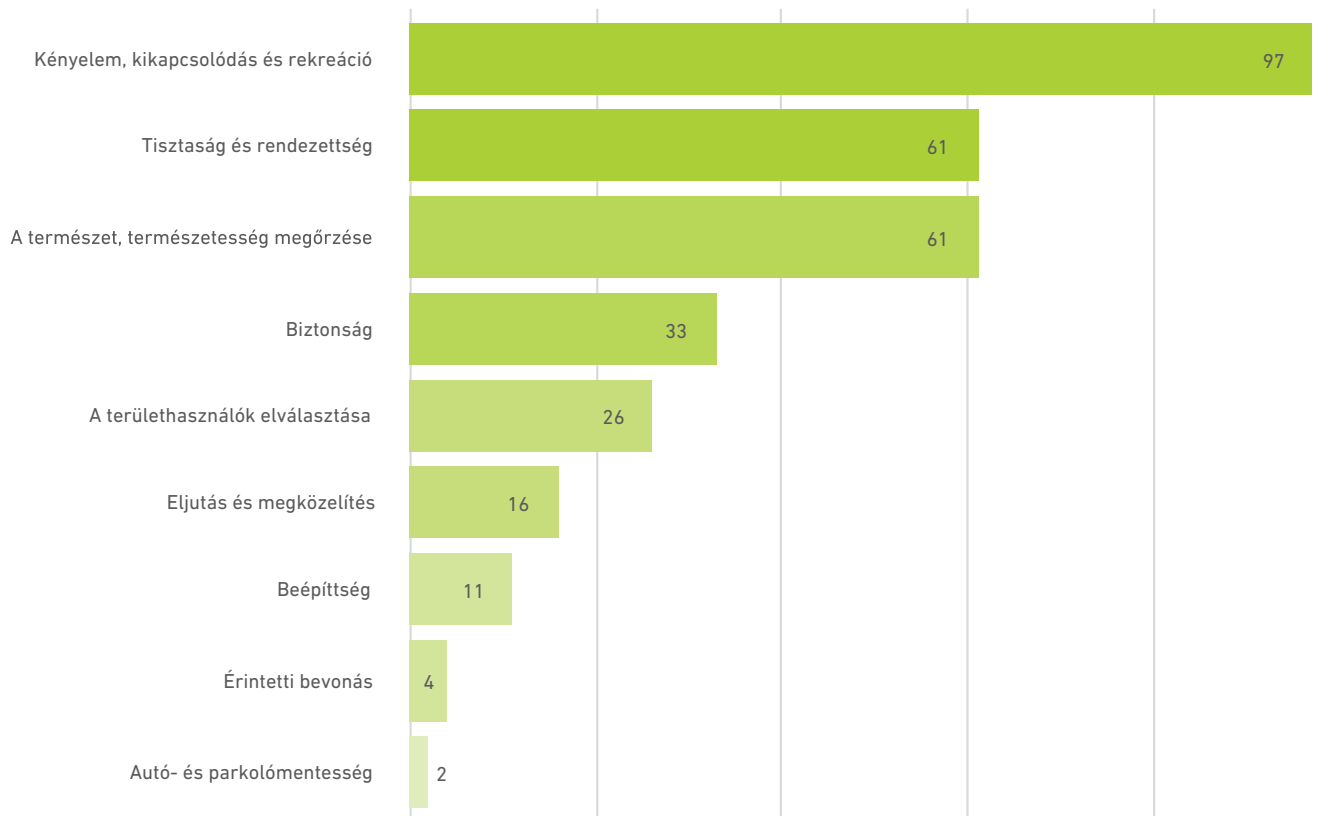
góriának képezték a részét az aktivitással összefüggő infrastrukturális elemek is, mint a kerékpárutak vagy a játszóterek.

A **helyszínek** (141 említés) esetében egyrészt konkrét intézményeket, pihenőhelyeket (például Ráday-kastély, Kubala László park) neveztek meg a válaszadók, másrészt általánosan fogalmaztak (tavak, lápok, mocsarak).

Az **állatvilágra** vonatkozó értékek (131 említés) között kiemelkednek a „kacsák” és a „madarak”.

Az adottságok turisztikai és szabadidős célú kihasználásához további fejlesztésekre lesz szükség. 852 válaszadó 216 válaszából 196 releváns fejlesztési javaslatot értékeltünk, amelyekben 311 kódolt tartalom fordult elő. Az alábbi ábrán látható, hogy a válaszadók milyen jellegű fejlesztéseket javasoltak a Rákos-patak mentén, illetve mely tényezőket tartják fontosnak a fejlesztések tekintetében.

⁶ A kódolás kapcsán lásd 3.1.6. Az érintetti hangok elemzése fejezet, A kérdőív adatainak elemzése alfejezet

21. ábra: A válaszadók által javasolt, különböző területekhez köthető fejlesztések gyakorisága a Rákospatak mentén

Forrás: Érintetti bevonás, 2020

A legtöbb válaszadó (97 említés) a **szabadidő kényelmes eltöltéséhez, a tartalmas rekreációhoz szükséges fejlesztéseket** emelte ki, elsősorban ivókutak, padok, játszóterek és „kutyázásra” alkalmas terek létrehozását javasolták.

A megkérdezettek **tisztaság és rendezettség** iránti igényét (61 említés) elsősorban szemetesek és WC-k telepítésével lehetne kielégíteni.

A válaszadók ugyanilyen fontosnak (61 említés) tartották a **természet megóvásához kapcsoló fejlesztéseket** (a természet értékeinek, valamint a biodiverzitás megőrzésére, a természetesség érzetének erősítésére, az érintetlenség megóvására, a zöldfelületekre, az állatvilág védelmére iránnyuló fejlesztések).

A **biztonság** (elsősorban a közvilágítás) megteremtése (33 említés) mellett a **területet különböző céllal használók elválasztásának szükségessége** (26 említés) merült fel a válaszadók részéről. Ez utóbbi igény az interjúk során is felmerült, ennek a konfliktusforrásnak a rendezését mindenképpen figyelembe kell majd venni a jövőbeli fejlesztések során.

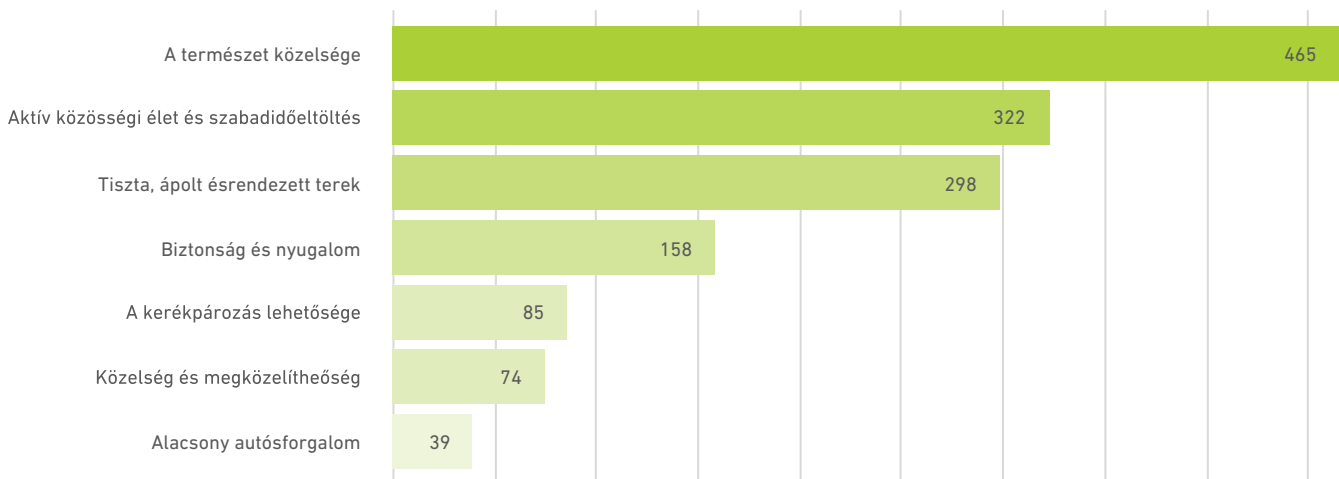
A **patakhöz való eljutás** (16 említés) nem minden esetben egyszerű és biztonságos, az oda vezető utak és az átkelési lehetőségek (gyalogosátkelők, felüljárók, aluljárók) fejlesztése mindenképpen indokolt.

A **beépíttség** (11 említés) témaköre megosztotta a válaszadókat: amíg egyesek (7 említés) a tiltást (beépítés tiltása, lakópark stop, betonmeder-mentesség) szorgalmazták, addig mások éppen az építkezések térségfejlesztő jellegét hangsúlyozták.

A stratégiakészítés során általunk nélkülözhetetlennek tartott **érintetti megszólítás** és együttműködés fontosságát néhány válaszadó (4 említés) is hangsúlyozta (átlátható fejlesztési tervek, az ott élők megkérdezése, érintett kerületek együttműködése, valódi lakossági fórum).

Két válaszadó az **autó- és parkolómentességben** látta a környezet nyugalma megőrzésének zálogát.

A környezet vonzerejének megőrzése, növelése érdekében megkérdeztük a válaszadóktól, hogy jelenleg mi teszi vonzóvá számukra a Rákospatak menti területet. 852 válaszadó 656 válaszából 649-et találtunk relevánsnak, amelyekben 1441 kódolt tartalom fordult elő.

22. ábra: A válaszadók által vonzónak tartott elemek gyakorisága a Rákos-patak mentén

Forrás: Érintetti bevonás, 2020

A legtöbb válaszadó (465 említés) a **természet közelsége** (zöldfelületek, állatok jelenléte) miatt kedveli a Rákos-patak mentét, a válaszokban érezhető volt a túlzott beépítésekkel szembeni erős ellenérzés is.

A patak környéke a rekreáció, az **aktív közösségi élet és a szabadidő eltöltésének helyszíne** (322 említés), amely élményeket biztosít a megkérdezetteknek.

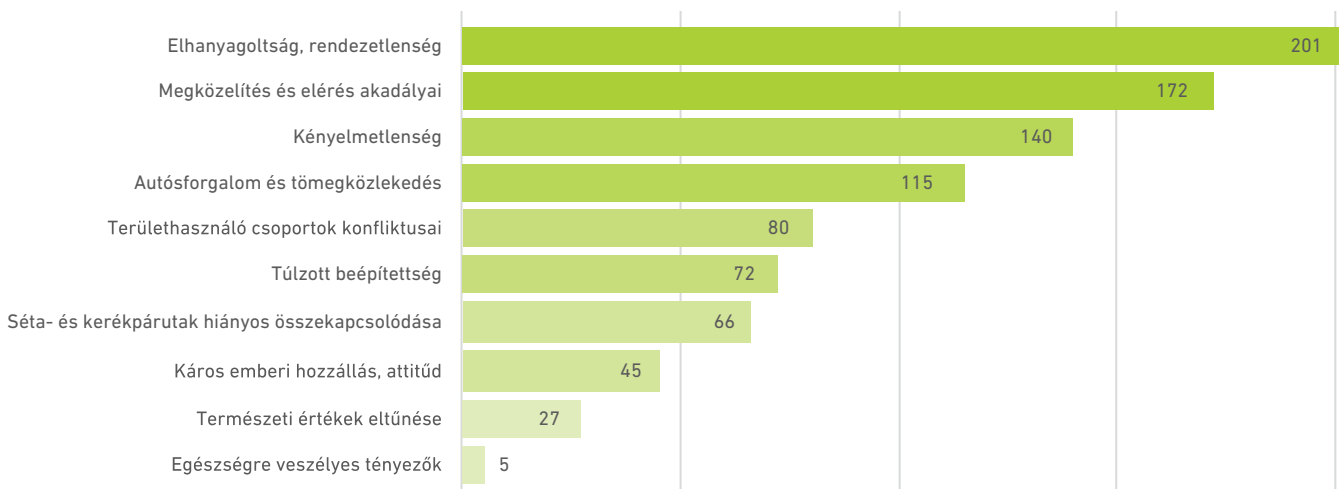
A **tiszta, ápoltság és rendezett terek** (298 említés) elemei (frissesség és tisztaság) a szépséghez és a látványhoz kapcsolódnak.

A **biztonság és nyugalom** (158 említés) egyre inkább felértékelődik a turizmusban és a szabadidő eltöltése során. A megkérdezettek érintettek a csendet, a nyugalmat és a biztonságot, az embertömeg nélküli, kertvárosi jelleget mutató környezetet területet tartják sokra a Rákos-patak mentén.

A kerékpárút építésének fontosságát igazolja, hogy a megkérdezettek (85 említés) kiemelték a **kerékpározás lehetőségét** és az ezen szabadidős tevékenység iránti igényüket. Habár a megközelítheőség is a fejlesztendő területek között szerepelt az előző kérdésnél, a megkérdezettek egy része (74 említés) pozitívan értékeli a **területre való eljutást**, különösen a patakpart közelségét.

39 válaszadó értékelt továbbá pozitívan a **terület autómentességét, illetve a motorizált forgalomtól való távolságát**.

A pozitívumokat követően arra kértük a válaszadókat, nevezzék meg a Rákos-patak mentén számukra nehézséget jelentő tényezőket. 852 válaszadó 614 válaszból 564 releváns választ értékeltünk, amelyekben 923 kódolt tartalom fordult elő.

23. ábra: A válaszadók számára nehézséget jelentő elemek gyakorisága a Rákos-patak mentén

Forrás: Érintetti bevonás, 2020

A válaszadók szerint a legnagyobb gondot a Rákos-patak mentén az **elhanyagoltság és rendezetlenség** (201 említés) okozza, konkrétumként az ápolatlanságot, a gondozatlanságot, a bűzt, a gazosságot, illetve a szemét, a kosz és a kutyaurülék okozta nehézségeket említették.

A **megközelítés és elérés akadályai** (172 említés) között az átjutás (átjutás az M3-on; átjutás kerékpárral; átjutás vonatsíneken, villamos síneken, autópályán; átjutás a patak egyik oldaláról a másikra, gyalogos átkelők hiánya, gyalogos járda hiánya), a megközelítés (kőbányai szakasz megközelítése; a patak elérése; a vidéki részek gyalog megközelíthetetlenek; akadályok; beteg idős fák, amelyek vihar esetén utat torlaszolnak; lezárt területek; nehézkes átkelés a gyalogos hídon; főutak szintbeli kereszteződése; babakocsival nehéz közlekedni a murván, mozgáskorlátozottak érdekében lejtetni kellene a járdán) és a kivilágítás hiányosságai szerepeltek.

A válaszadók a **kényelmetlenség** (140 említés) címszó alatt olyan kényelemmel kapcsolatos szempontokat neveztek meg, mint a csend fontossága, a padok szükségessége, az étkezési- és vízvételi lehetőség igénye, vagy a mosdók hiánya.

Az **autóforgalommal és tömegközlekedéssel kapcsolatos nehézségek** (115 említés) szintén visszatérő elemeknek tekinthetők, a válaszadók a parkolás és az autók dominanciáját (nem állnak meg a gyalogátkelőnél), a területen áthaladó autóforgalmat említették.

A **területhasználó csoportok konfliktusai** (80 említés) szintén felmerültek már problémaként egy másik kérdés válaszainak elemzése során is. A szabadidejükben patakpartot használó csoportok közötti ellentétek eredménye a zsúfoltság, kiváltója pedig a felhasználók különböző igényei, valamint a használat módjainak eltérései, esetleges ütközései (például a kutyasétáltatók és a futók konfliktusa).

A **túlzott beépítettség** (72 említés) szintén ismétlődő nehézség, amely többnyire a betonozással, a lakóházak építésével volt kapcsolatos, de néhány esetben a villanyoszlopok elhelyezkedésével is összefüggött.

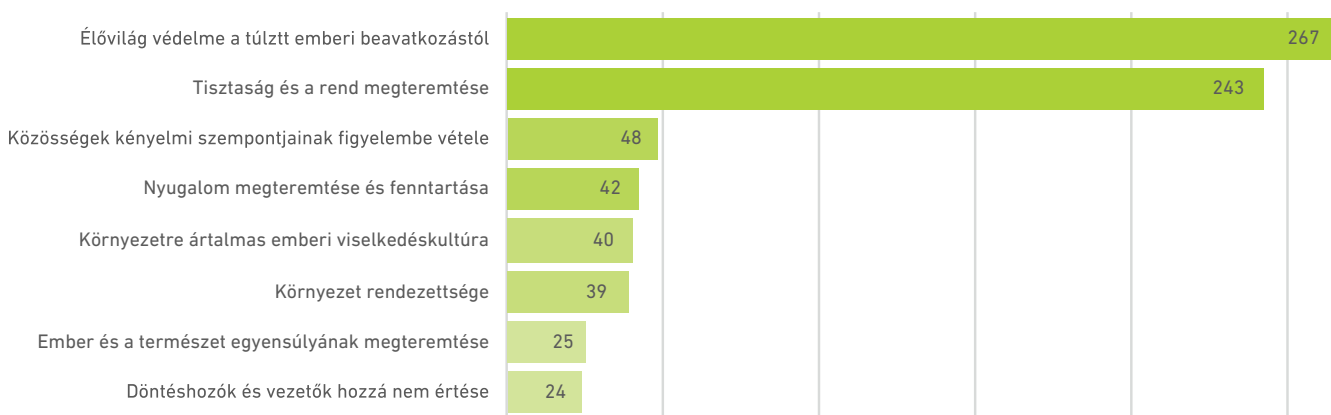
A **séta- és kerékpárutak hiányos összekapcsolódását** (66 említés) szintén problémaként érzékelték a megkérdezettek, a séta-, vagy kerékpárutak folytonosságának, illetve az egyes szakaszok hiányát említve.

A **káros emberi hozzáállás, attitűd** (45 említés) kategóriába az emberi tudatossággal, szemlélettel és odafigyeléssel kapcsolatosan említett negatívumokat soroltuk be (felelősségérzet hiánya kutyasétáltatók esetében, elégtelen hajlandóság az együttműködésre a döntéshozók részéről, összefogás hiánya a környezetünk tisztán tartása érdekében). Ugyanakkor a válaszadók megneveztek olyan csoportokat (hajléktalanok, rongálók) is, akikkel korábban problémáik adódtak.

A **természeti értékek eltűnése** (27 említés) témakörben a válaszadók által említett nehézségek a zöld területek és „elemeinek” (a zöld, a fák, a növényzet) eltűnéséhez kapcsolódtak, de volt olyan megkérdezett is, aki a békák párzásához szükséges természeti tényezők eltűnése miatt aggódott.

Az **egészségre veszélyes tényezők** (5 említés) közé a kirándulók egészségét negatívan befolyásoló élőlény (kullancs) és a helyszínen felerősödő betegség (allergia) kerültek.

A Rákos-patak turisztikai és szabadidős használata természet- és környezetvédelmi kihívásokat is teremt, ezekre kérdeztünk rá a továbbiakban. 852 válaszadó 492 válasza közül 435 releváns választ értékeltünk, amelyekben 749 kódolt tartalom fordult elő. A „nincs kihívás” válaszlehetőséget 15 fő jelölte meg.

24. ábra: A Rákos-patak turisztikai, szabadidős használatával kapcsolatos természet- és környezetvédelmi kihívások gyakorisága a válaszadók szerint

Forrás: Érintetti bevonás, 2020

A válaszadók szerint a Rákos-patak mentén az **élővilág túlzott emberi beavatkozástól való védelme** (267 említés) jelenti a legnagyobb kihívást. Az emberi tevékenység a növény- és állatvilág, valamint az ökoszisztéma károsodását eredményezheti.

A **tisztaság és a rend megteremtése** (243 említés) esetében a válaszadók elsősorban a hulladéktermelés fokozódását és a hulladék elhelyezését tekintik problémának, amelyekre véleményük szerint elsősorban a szemeteskis kihelyezése és a szemétszállítás megoldása jelenthet megoldást.

A helyi? **közösségek kényelmi szempontjainak figyelembevétele** (48 említés) címszó alá a helyi lakosok számára fontos célok megvalósítását (megfelelő infrastruktúra kialakítását, valamint a patkányok és szúnyogok irtását) soroltuk be.

A megkérdezettek a **nyugalom megteremtése és fenntartása** (42 említés) esetében elsősorban a helyi lakosság és a kirándulók nyugalmanak megzavarását látják veszélyeztetve a megnövekedett forgalom és a zajszennyezés miatt.

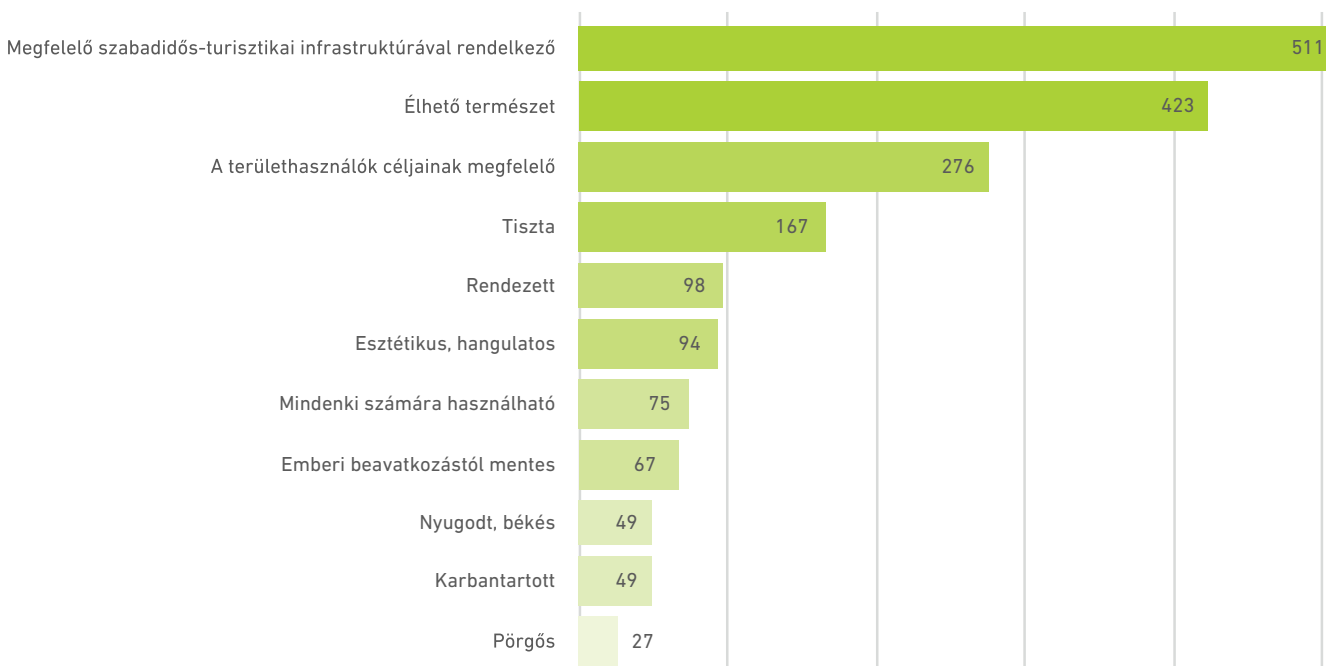
A **környezetre ártalmas emberi viselkedéskultúra** (40 említés) esetében a kihívást az emberek helytelen viselkedésének megváltoztatása jelenti, ami részben hatósági beavatkozással, a szabályok betartásával, részben környezettudatosságra neveléssel küszöbölhető ki.

A **környezet rendezettsége** (39 említés) címszó a környezet aktív emberi beavatkozással történő karbantartására, rendbetételére hívja fel a figyelmet. Ebbe a kategóriába soroltuk be azokat a válaszokat is, amelyek a természetközeli állapotok mesterséges úton való megteremtését (fák ültetését, parkok kialakítását) javasolták.

Az **ember és a természet egyensúlyának megteremtése** (25 említés) keretében a válaszadók a természetvédelem és az emberi érdekek egyensúlyának megtalálására, azok együttes érvényesülésére hívták fel a figyelmet.

A **döntéshozók és vezetők hozzáértésének hiánya** (24 említés) esetében a válaszadók a politikai vezetés és a felújítások vezetőinek szakmai hozzáértésével, rossz céljaival, alkalmatlanságával kapcsolatos problémákra hívták fel a figyelmet. Ennek során a megkérdezettek a döntéshozók (politikai vezetők, közigazgatási szervek) egyéni érdekek vezérelte céljait (haszonlesés, korrupció), valamint a szakértelem és az eszközök (elsősorban pénz) hiányát tekintették a problémák forrásának.

A Rákos-patak menti kerékpáros turizmus víziójának megalkotásához is számítottunk a helyi lakosok véleményére. Arra kértük a válaszadókat, hogy írják le, milyennek szeretnék látni a Rákos-patak környékét 5 év múlva. A nyitott kérdés kapcsán 583 válaszadó osztotta meg velünk a véleményét, ezen válaszokban 1836 kódolt tartalom fordult elő.

25. ábra: A Rákos-pattakkal kapcsolatos vízió a válaszadók szemszögéből

Forrás: Érintetti bevonás, 2020

A válaszadók többsége (511 említés) egy **megfelelő szabadidős-turisztikai infrastruktúrával rendelkező térség** képét vizionálta. A megkérdezettek építő jellegű emberi beavatkozás és alkotás keretében a patak környékén különféle tereptárgyakat, kiépített felületeket, eszközöket (vendéglátóhely, pad, asztal, játszótér, WC, kút, ismeretterjesztő tábla, parkoló, híd) szeretnének látni a használatuk (kerékpározás, séta, kirándulás, kutyasétáltatás, futás stb.) céljához igazodóan. A kerékpározók víziója szerint a kerékpárút is végig megépül a patak mentén.

Az **élhető természet megteremtése** (423 említés), azaz az ember és természet fenntartható egyensúlyának és harmonikus viszonyának létrehozása és megőrzése során (parkok, fák, zöld felületek, fű, árnyék, erdő, otthon az állatoknak) a természetközelséget hangsúlyozták a válaszadók. A válaszadók körében kiemelt téma volt ehhez kapcsolódóan a patak és medrének revitalizációja (27 említés). A revitalizálás három jellemző válasza a kérdőívben: (1) *“Revitalizált, élő, meanderező patakmeder. A víz gyalogosan megközelíthető. Végig kiépített kerékpár és sétaút.”* (2) *“Vagy 30 évvel ezelőtt szóba jött a patak revitalizációja, ami megszűntette volna a patak kövezését és kanyargósabbá tette volna a patakot, azt szeretném látni.”* (3) *“Revitalizált patakmeder, az ex lege területek vízellátásának biztosítása zsilipes szabályozással, a természetvédelmi területek bővítése védősávval, védett fajok erősebb állománya, védett fajok megjelenése vagy visszatérése.”*

A **területhasználók céljainak megfelelő térség** (276 említés) megteremtése során fontos, hogy mindenki a magáénak érezhesse a területet, a Rákos-patak mente családbarát, gyerekbarát patakpart legyen, a futók, a kerékpárosok, a sétálók, a kutyasétáltatók, a horgászok, a vízi sportolók otthona. A patak mentén közösségi, rekreációs terek alakuljanak ki, ahol programok, valamint egy kikapcsolódásra és piknikre alkalmas környezet várja őket.

A megkérdezettek szerint a patak és környezete legyen **tiszta** (167 említés), legyenek hulladékgyűjtők, a környék ne legyen kutyaürülék-lerakó.

A **rendezett terület** (98 említés) iránti vágyban az emberi beavatkozás mikéntjéről és eredményéről szóló elképzelések fogalmazódtak meg, a

válaszadók felhasználóbarát, átgondolt, kulturált, zöld természeti és az épített környezet kialakítását szeretnék.

Az **esztétikus és hangulatos patakpart** (94 említés) iránti vágy szubjektív érzések és mintául szolgáló konkrét helyek leírásában jelentkezett a válaszadók körében. *„Legyen a völgy szép, barátságos, hangulatos. Legyen olyan, mint régen. És legyen olyan, mint számos más városi patak környéke itthon és külföldön.”*

A **mindenki számára használható Rákos-patak** (75 említés) mentén a megkérdezettek víziója alapján mindenki biztonságban létezne, lennének elkülönített helyek sokféle terephasználatra, több generáció számára, és a különböző csoportok békésen megférnének egymással.

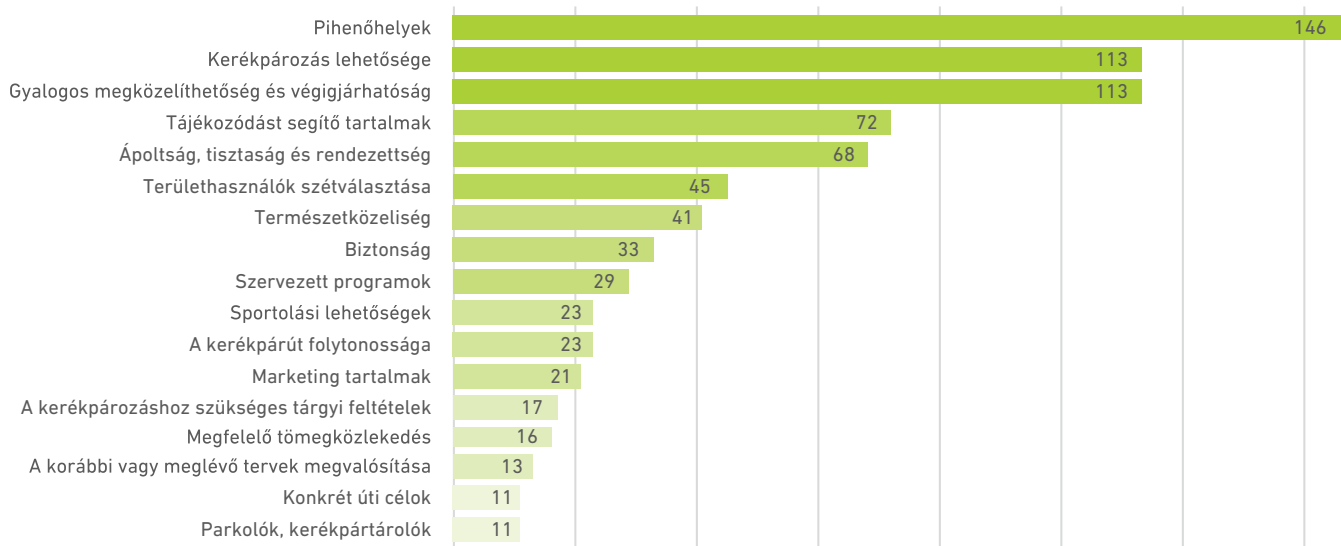
Az **emberi beavatkozástól mentes Rákos-patak** (67 említés) víziója esetében a válaszadók azt fogalmazták meg, mivel nem szeretnének találkozni, a hangsúlyt a tagadásra helyezték (az autós közlekedés, a terület beépítése és a betonozás ellen érveltek).

A **nyugodt és békés Rákos-patak** (49 említés) esetében egy csendes, nyugodt jellegű terület utáni vágyukat fogalmazták meg a válaszadók, akik kevés látogatóra, alacsony forgalomra számítanak.

A **karbantartott** (49 említés) patakpart vízió esetében a megkérdezettek elképzelése szerint van gazdája a gondozott és ápoltság területnek (természet és infrastruktúra). A válaszok az emberi odafigyelés igényéről szóltak, a környékre sajátjukként tekintenek a helyi közösségek.

A **pörgős Rákos-patak** (27 említés) kategóriába azon válaszadók vízióit tettük, akik nyüzsgő, emberekkel, bringásokkal teli helynek képzelik el a területet.

A Rákos-patak völgye a Gödöllői-dombságtól a Dunáig húzódik, s alkalmas arra, hogy a helyi lakosok számára szabadidős programot kínáljon. Az ehhez szükséges feltételekre kérdeztünk rá a következő kérdésünkben. 852 válaszadó 498 válaszából 416, a kérdésnek megfelelő választ értékeltünk, amelyekben 822 kódolt tartalom fordult elő. 22 válaszadó vélte úgy, hogy nincs szükség változtatásra, minden megfelelő a jelen állapotában is. Ebben a kategóriában a válaszadók nem tartják szükségesnek vagy kifejezetten elutasítják a tervezett változásokat.

26. ábra: A Rákos-patak menti szabadidős programhoz szükséges feltételek gyakorisága

Forrás: Érintetti bevonás, 2020

A legtöbb válaszadó (146 érintett) **pihenőhelyeket** látna szívesen a patak mentén, ezeken a megállóhelyeken (padok, vízvételi lehetőség, WC, mosdó) vendéglátóhelyek kiépítését szorgalmazza.

A **kerékpározás lehetőségének megteremtése** (136 említés), azaz egy jó minőségű, zavartalanul végigjárható kerékpárút kiépítése összhangban áll a projektünk céljával. A kapott válaszok a kerékpárút szükségessége mellett részben azt hangsúlyozzák, hogy a kerékpárút megszakítás nélkül a terület egészén végighúzódjon, részben pedig azt, hogy egy nagyobb hálózat része legyen, így téve lehetővé hosszabb, megszakítás nélküli kerékpározást.

A **gyalogos megközelíthetőség és végigjárhatóság** magas száma (113 említés) a sétálók és túrázók egy kényelmes gyalogút iránti igényeit tükrözi.

A helyi lakosok a **tájékozódást segítő tartalmakat** (72 említés) is nélkülözhetetlennek találják, egyrészt térképek készítését javasolják, másrészt az edukációs jellegű információkat (információs táblák, tanösvények) látnák szívesen.

Az **ápoltság, tisztaság és rendezettség** (68 említés) minden turisztikai desztináció alapfeltételei közé tartozik. Az ebbe a kategóriába tartozó válaszok egyrészt általános értelemben említik a rendezettséget és tisztaságot, másrészt az egységesség kialakítását nevezik meg a környék látogatásának feltételeként.

A **területhasználók szétválasztása** (45 említés) esetében a válaszadók részben különböző specifikus célcsoportokat (gyerek, kutyasétáltatók) neveztek meg, akik számára adekvát terület (pl. játszótér) kialakítását szorgalmazták, részben a különböző használók (pl. ke-

rékpárosok és gyalogosok) elkülönítésének fontosságát hangsúlyozták.

A **természetközelség** (41 említés) esetében a válaszadók célja a természet minél nagyobb fokú megőrzése vagy zöld területek kialakítása.

A **biztonság** (33 említés) esetében a válaszadók az utak biztonságára, a közbiztonságra és a közvilágításra utaltak.

29 válaszadó javasolt **szervezett programokat**, többségük nem fogalmazta meg az ezekkel kapcsolatos pontos elképzeléseit, néhány konkrét javaslatot azért olvashattunk: sportversenyek, gyerekprogramok, vezetett túrák, ismeretterjesztő programok, „szabadtéri joga”.

23 válaszadó tekintette a **sportolási lehetőségek megteremtését** a környék látogatására motiváló körülménynek, 10 esetben egy futóút, futópálya kialakítására tettek javaslatot.

A **marketing tartalmak létrehozása iránti igény** 21 válaszadó esetében merült fel. A lehetséges úti célokat megjelenítő reklámanyagok, kiadványok célcsoportját azok képezik, akik számára a túrázás önmagában nem motiváló.

A **kerékpározáshoz szükséges tárgyi feltételek** (17 említés) esetében a válaszadók részben a tárgyi feltételek (pl. kerékpár) hiányát jelölték meg a környék látogatásának akadályaként, részben pedig kerékpárkölcsonzók és -szervizek létrehozását javasolták.

A válaszadók kiemelték továbbá a tömegközlekedéssel (busszal, vonattal, villamossal) való **közvetlen megközelíthetőség** (16 említés), a konkrét, motiváló erővel bíró, **vonzó úti célok** (11 említés) és a **parkolók, kerékpártárolók** (11 említés) fontosságát.

A korábbi vagy meglévő tervek megvalósítása (13 említés) kategóriába azon megkérdezettek válaszait soroltuk, akik nem a tervekben, tervezésben, hanem a megvalósulásban láttak kihívást („kivitelezési szándék”, „pénz”, „döntéshozók attitűdje”, „politikai elhatározás”) valamint ezekkel kapcsolatban fogalmaztak meg javaslatokat (a környező települések összefogása, szemléletváltás, attitűd formálás).

A Rákos-patak menti kerékpárút része lesz egy európai kerékpárúthálózatnak (EuroVelo14). Ezzel kapcsolatban kérdeztük meg a helyi lakosokat, hogy a tervezett beruházás véleményük szerint milyen előnyöket hoz majd a térség számára. 852 válaszadó 542 válaszból 492, a kérdésnek megfelelő választ értékeltünk, amelyekben 685 kódolt tartalom fordult elő. 16 válaszadó szerint az épülő kerékpárút semmilyen előnyt nem jelent majd.

27. ábra: Az EuroVelo 14 kerékpárút Rákos-patak menti szakaszának előnye a válaszadók szerint

Forrás: Érintetti bevonás, 2020

115 válaszadó a kerékpározást vonzó közlekedési alternatívának tartja, várakozásaik szerint több kerékpáros lesz, akik az autó alternatívájaként fogják használni a kerékpárt, például a munkába járáshoz.

113 megkérdezett látta úgy, hogy a fejlesztés növeli majd a kirándulók és turisták számát a térségben, ismertebbé teszi a Rákos-patakot, valamint fellendíti a helyi kereskedelmi vállalkozások forgalmát.

A kerékpárutak összekötése, hálózati kapcsolódása 92 válaszadó szerint jelent majd előnyt, hiszen megoldást nyújt egy korábbi kérdés során felvázolt problémára azzal, hogy az EuroVelo szakasz hosszabb, egybefüggő kerékpározást tesz lehetővé.

A fenntarthatóság, a természetvédelem és a rendezett zöld felületek 87 megkérdezett esetében jelentkezett előnyként, amely tényezők a minőség iránti igény mentén kapcsolódtak össze. A válaszadók ebben a kategóriában legtöbbször a jobb minőségű, ápolts, rendezett és kulturált zöld terület igényét jelenítették meg, amelynek része a kerékpáros közlekedést biztosító fejlesztés is. A fejlesztéssel kapcsolatban a válaszadók kiemelték a karbantartást, a fenntartást és a természet megóvásának szükségességét.

A beruházásokat és az infrastruktúra-fejlesztést 85 megkérdezett tartotta előnyösnek, hiszen forrásokat hoz az érintett térségbe, amelyek a patakmenti települések fejlődését, fellendülését segítik. Az infrastruktúra-fejlesztés előnyeinek megfogalmazása ilyen módon a patakmenti közterek, parkok, szabadtéri-aktivitási lehetőségek kiépítettségének igényét is jelenti.

A tervek alapján megépülő kerékpárszakasz 78 válaszadó szerint az aktív és egészséges szabadidőeltöltést fogja segíteni, lehetővé téve a sportot, a testmozgást és a családi programokat. Ebben a kategóriában az egészség, az életminőség javulásának előnyei hangsúlyosak, amelyek a kirándulás, a túrák, az aktivitás és sport lehetőségeihez kötődnek.

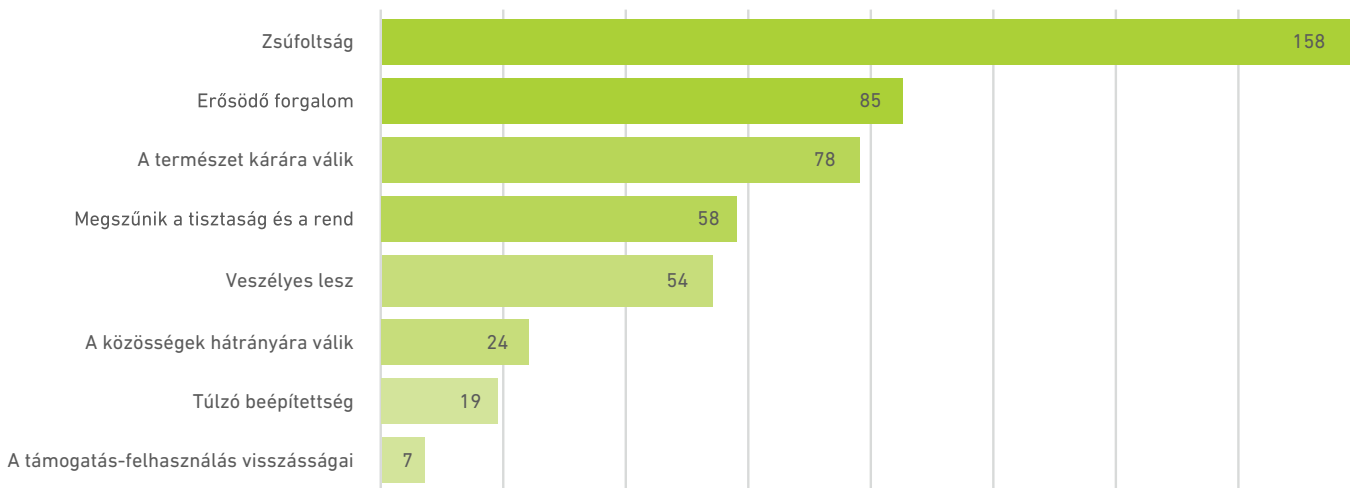
Az épülő kerékpárút nagyobb biztonságot és védettséget (47 említés) jelent majd az autósforgalommal szemben, egyfajta védettséget nyújt majd a kerékpározók számára („Nem kell majd a kocsik között közlekedni”).

A tervezett beruházás lehetővé teszi a kerékpáros célokhoz való könnyebb eljutást (42 említés), azaz végső soron a kerékpározás népszerűsítését szolgálja. Az eljutás ugyanakkor az egyes „akadályok” áthidalását is

jelenti: „(...) **megoldódik a vasúton és az M3 bevezetőn való átkelés.**” Több helyre el lehet majd jutni, elérhetővé válnak távolabbi desztinációk, illetve a kerékpár gyakrabban használható a munkába járáshoz is.

10 válaszadó esetében merült fel ismét a terület használók közötti konfliktusok kérdése. Véleményük szerint a kerékpárút abban segít majd, hogy megvalósuljon a kerékpárosok térbeli elkülönülése, ami az eddigi ellen-

tétek megszűnésével jár. Már az előző kérdésekre adott válaszokból is kiderült, hogy a tervezett EuroVelo14 útvonalnak hátrányai is lesznek a megkérdezettek szerint, ezeket mutatjuk be a következő ábrán. 852 válaszadó 496 válaszából 429, a kérdésnek megfelelő választ értékeltünk, amelyekben 567 kódolt tartalom fordult elő. 84 megkérdezett választotta a „Nincs, vagy nem lát hátrányt” válaszlehetőséget.

28. ábra: Az EuroVelo 14 kerékpárút Rákos-patak menti szakaszának hátrányai a válaszadók szerint

Forrás: Érintetti bevonás, 2020

A megkérdezettek legnagyobb aggodalma, hogy a tervezett beruházás zsúfoltságot eredményez (158 említés), ráadásul a turisták („idegenek”) megzavarják a nyugalmaikat és miattuk kevesebb tér jut a helyieknek a patak mentén.

Az erősödő forgalom (85 említés) a válaszadók várakozásai szerint szintén zavarja majd a helyiek életét. A megnövekedett áthaladó, átmenő forgalom nem csak az autósokra, hanem a kerékpárosokra és a turistákra is vonatkozik. A forgalom erősödésének veszélyét a válaszadók a konfliktusok kialakulásában, a természet és a természetes élőhelyek további terhelődésében látják.

78 válaszadó szerint a fejlesztés azért válik a természet kárára, mert az emberi jelenlét veszélyezteti az élővilág nyugalmaát. A beavatkozások eredményeként csökkenő zöldterület mellett hátrányként fogalmazódik meg a környezetkárosítás, a fák kivágása és az állatvilág életterének szűkülése.

A tisztaság és a rend megszűnése (58 említés) is várható a megkérdezettek szerint, rendetlen és szemetes lesz a környék, amelyet aggodalmaik szerint nem fognak megfelelően karbantartani.

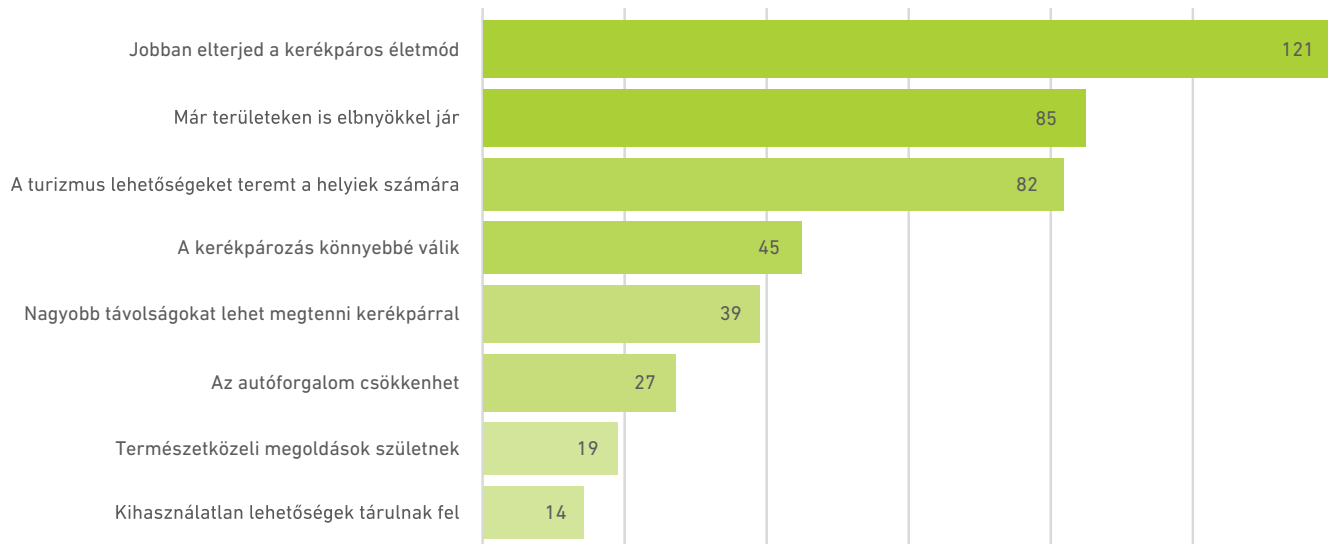
A kerékpárút megépítése 54 válaszadó szerint jelent veszélyt a jövőben, mert baleseteket és konfliktusokat

okoz. A konfliktusok forrásai egyrészt a területhasználók eltérő igényei mentén keletkeznek („a kerékpárosok nem veszik majd figyelembe a sétálókat”), másfelől az esetleges balesetek okozzák.

24 megkérdezett szerint a tervezett útvonal megépítése a közösségek hátrányára válik majd, mert a beruházás előtt hiányzott a helyi érintettek megszólítása, így nem érvényesülnek bizonyos speciális (pl. kisgyerekek) szempontok. Félő az is, hogy „a fenntartás hiánya szintén a helyieken csattan.”

A túlzó beépítettség (19 említés) és a támogatások felhasználásának visszásságai (7 említés) („a támogatást nem megfelelően használják fel, nem arra fordítják, amire kell”) a kérdőívben szereplő, korábbi kérdések során is megfogalmazott félelmek voltak.

A Rákos-patak mentén tervezett kerékpárút véleményünk szerint számos lehetőséget teremt a térség számára. Empirikus kutatásunk egyik célja az volt, hogy felmérjük, hogyan látják ezt a helyi lakosok. 852 válaszadó 408 válaszából 374, a kérdésnek megfelelő választ értékeltünk, amelyekben 446 kódolt tartalom fordult elő. 14 válaszadó nem látott semmilyen lehetőséget a beruházás vonatkozásában.

29. ábra: Az EuroVelo 14 kerékpárút Rákos-patak menti szakaszában rejlő lehetőségek a válaszadók véleménye szerint

Forrás: Érintetti bevonás, 2020

A legtöbb válaszadó (121 említés) a kerékpáros életmód elterjedését prognosztizálta, a kerékpárút motivációt jelent majd a lakosság számára ahhoz, hogy a kerékpározást válasszák szabadidős tevékenység vagy közlekedés céljából. Azoknak is lehetőséget teremt majd, akik korábban nem közlekedtek kerékpárral. A kategóriában megjelenő válaszok elsősorban a kerékpározás és a természetbe való kimozdulás egyénekre gyakorolt előnyös hatását hangsúlyozták.

A tervezett kerékpárút más területeken is lehetőségeket teremt majd, hiszen egyéb fejlesztéseket, valamint az életszínvonal általános javulását (85 említés) vonja maga után a megkérdezettek szerint. A kapott válaszok alapján a helyi lakosság lehetőséget lát a fejlesztésben, mert azok nem korlátozódnak a kerékpárútra, hanem kiterjednek annak környékére is; a kerékpárút fenntartása egyfajta kötelesség lesz, így annak környéke is rendszeresen karban lesz tartva; a környék felkapottá válása felhívja a figyelmet a további fejlesztések szükségességére.

A megkérdezettek várakozása szerint a turizmus is lehetőségeket teremt majd a helyiek számára (82 említés), a kerékpárút hosszútávon turisztikai és gazdasági fellendülést von maga után, a helyi beruházók és vendéglátóhelyek gazdasági helyzete is javul majd.

A kerékpározás könnyebbé válását (45 említés) emelték ki azok a megkérdezettek, akik korábban is ezt a közlekedési módot preferálták. A kategóriában megjelenő válaszok a kerékpárút előnyeit hangsúlyozták a közúti forgalomban való kerékpározással szemben. A jobb útminőség, a kényelmesebb használhatóság mentén a válaszok kiemelik az autóforgalom elkerülését és a biztonságot.

Az épülő kerékpárút lehetőséget teremt majd nagyobb távolságok megtételére (39 válaszadó), illetve távolabbi helyek megközelítésére, ezáltal csökkenti az elszigeteltséget. A válaszadók elsősorban a kerékpárút hosszát, illetve a kerékpárhálózatba való bekapcsolódást tekintették lehetőségeknek. Azon felül, hogy a hosszabb távú, egybefüggő kerékpárutak biztosítják a távolabbi desztinációk elérését, a hosszabb kirándulásokat, túrákat, a válaszadók kiemelték azt is, hogy új helyeket (településeket, természeti szépségeket) is megismerhetnek.

További lehetőségként jelenik meg az autóforgalom csökkenése (27 említés). A válaszokban az azzal kapcsolatos remény jelenik meg, hogy a kerékpározási lehetőségek javulása hatására többen fogják autót helyett a kerékpárt választani, mint közlekedési eszközt, ez pedig az autóforgalom csökkenéséhez, hosszú távon pedig a levegő minőségének javulásához fog vezetni.

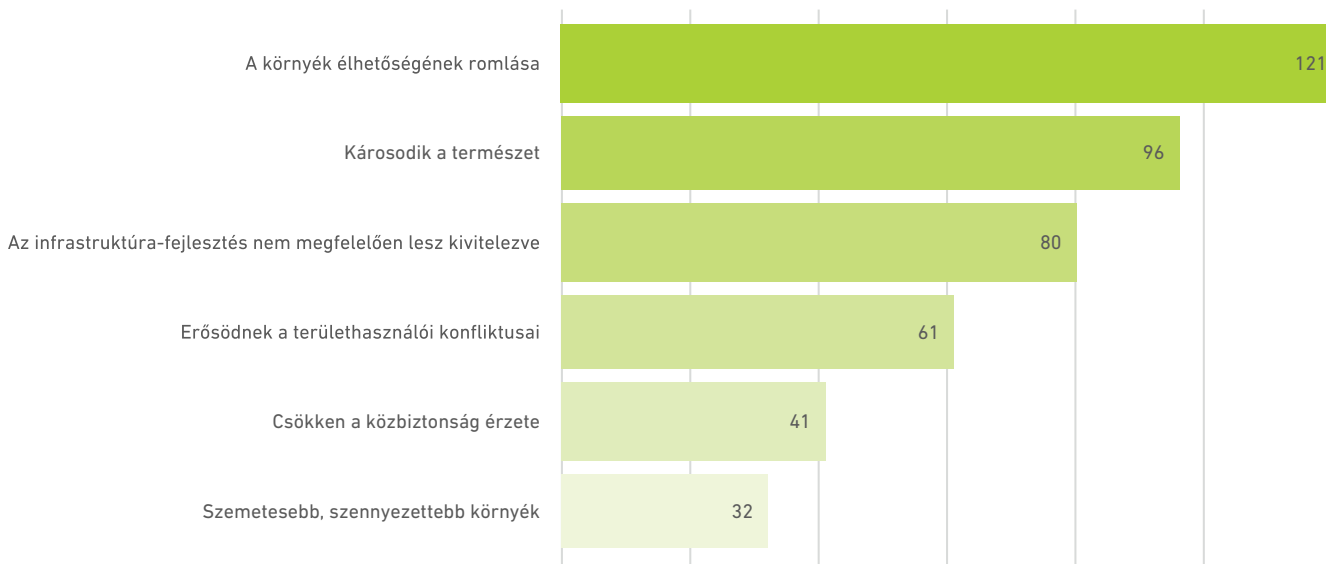
A válaszadók egy része a kerékpárút építését természetközeli megoldásnak (19 említés) tartja, szemben más fejlesztési lehetőségekkel (pl. lakópark, betonozás): *„népszerűsíti és lehetőséget teremt a környezetbarát közlekedésre”*; *„ma Budapesten „divat” minden talpalatnyi fűből lakóparkot csinálni, a patak így talán megússza...”*; *„egész jól el lehetne biciklivel közlekedni, ha lennének fák és nem puszta beton, mint a Duna-parton.”*

14 válaszadó szerint a környék kiaknázatlan lehetőségeket rejt magában, a megkérdezettek a környék előnyeire hívták fel a figyelmet, valamint arra, hogy ez a terület eddig nem hasznosult kellőképpen. A pa-

takpart a válaszadók szerint jó adottságokkal rendelkező „vonzó környezet” és „varázslatos hely”, amely számtalan lehetőséget kínál: „*sok kihasználatlan ötlet van benne: pl. felnőtt „tornaparkok”, gyermek játszótérek, dimbes-dombos kerékpár és gördeszka játszótérek, piknikező asztalok, padok árnyékolókkal vagy természetes árnyéket adó fák tövében, kihelyezett és*

rendszeresen ürített szeméttárolókkal, artézi ivóvízzel ellátott kutakkal minden 500 méteren.”

Az EuroVelo 14 kerékpárút megépítése veszélyeket is rejt magában a térség számára, ezekre kérdeztünk rá a kérdőívünk utolsó kérdésében. 852 válaszadó 387 válaszában 474 kódolt tartalom fordult elő, 43 válaszadó választotta az „elhanyagolható veszély” opciót.

30. ábra: Az EuroVelo 14 kerékpárút Rákos-patak menti szakasza által jelentett veszélyek a válaszadók véleménye szerint

Forrás: Érintetti bevonás, 2020

A környezet élıhetőségének romlása (121 említés) a válaszadók legnagyobb félelme. A mostani, jellemzően csendesnek ítélt állapot negatív változását (a környezet csendje, nyugalma, békéje elvesz, forgalom növekedése várható, nagyobb lesz a zaj) és a tömeg megjelenését (túlzsúfoltság, túl sok területhasználó, látogató, turista) vizionáló válaszok negatív tendenciát vetítenek előre.

A természet károsodása (96 említés) esetében a válaszadók a természeti környezetet veszélyeztető folyamatokat (tó természeti értékeinek pusztulása, természetkárosító beavatkozások, a környezet, a zöldfelületek pusztítása, az élővilág zavarása, pusztulása, a patak és patakpart károsodása) nevezték meg.

Az infrastruktúra-fejlesztés nem megfelelő kivitelezése (80 említés) iránti félelem már más kérdések során is megfogalmazásra került. A válaszadók attól tartanak, hogy a beruházások kivitelezése nem lesz megfelelő (túlzott vagy éppen nem valósul meg, nem a terveknek megfelelően valósul meg, a kapcsolódó infrastruktúrára, az igényekre nincs tekintettel (pl. parkoló), a közösségi bevonás elmarad, a korrupció jelentős lesz, a karbantartás elmarad, elhanyagolt lesz).

Szintén visszatérő témakört jelentenek az eltérő területhasználatból eredő problémák, a válaszadók szerint veszélyt jelent a területhasználók közötti konfliktusok erősödése (61 említés). A kerékpárosok, autósok, gyalogosok, kisgyerekesek, kutyasok és egyéb használók lehetséges vitái elmélyülhetnek a terület nem rendeltetésszerű, nem szabályos használata miatt, mindez az egymásra való odafigyelés hiányának következményeként merül fel. A közbiztonság érzete csökkenhet is 41 válaszadó szerint, a terület használatából eredő balesetek, illetve egyes területhasználók veszélyeztetése miatt. A megkérdezettek szerint nőhet a bűncselekmények bekövetkezésének valószínűsége („ellenőrizetlen környezetben a rendőri erők gyengesége miatt szaporodnak a bűncselekmények”), ugyanakkor a válaszokban megjelennek olyan félelmek is, amelyek egyes társadalmi csoportokhoz köthetők („nem megfelelő használat esetén romolhat a közbiztonság, bevonzhat nem ide való embereket”; „odaszoknak zülleni az erre hajlamos fiatalok”).

32 válaszadó tart attól, hogy szemetesebb, szennyezettebb lesz majd a környezet, a hulladék elszállítás nem lesz megoldott, a terület hulladéklerakó lesz, a levegő minősége pedig romlik.

3.4 AZ ÖKOSZISZTÉMA SZOLGÁLTATÁSOK ÉRTÉKELÉSE

A „Guidelines for ESS-based Ecotourism Strategy” (távbórákban „Guide”) 2.3 pontjának útmutatása szerint az ökoszisztéma szolgáltatások koncepciója alapján készülő turizmusfejlesztési stratégiák kiindulópontja az ökoszisztéma szolgáltatások természettudományos leltárja. Ennek részletes kifejtése jelen stratégiai anyag 2.4 pontjában található. A Rákos-patak teljes szakaszára vonatkozó eme összefoglalóból egyértelműen látszik, hogy természettudományos szempontból a Rákos-patak természetvédelmi értékei kiemelkedőek, élőhely- és fajgazdagság tekintetében egyaránt. Az ökoszisztéma szolgáltatások nyelvezetére lefordítva ez azt jelenti, hogy kiemelkedő szerepe van az ún. támogató és a szabályozó szolgáltatásoknak. A Rákos-patak természetvédelmi jelentőségű élőhely és ökológiai folyosó (támogató szolgáltatás): gazdag élővilágnak nyújt élőhelyet és vándorlási útvonalat. A Rákos-patak által összekötött területek vízrendszerének központi eleme (szabályozó szolgáltatás): láprétek, mocsárrétek, kaszálók, liget- és galériaerdők, valamint mesterséges törendszerek vízgazdálkodását alakítja. E változatos élőhely-rendszer és élővilága nyilvánvalóan vonzó rekreációs szempontból a közelben lakó és a Rákos-patakhoz érkező emberek számára (kulturális szolgáltatás). A Rákos-patak kulturális szolgáltatásain belül a fizikai egészségmegőrzést szolgáló használat (futás, kocogás, kerékpározás, gyaloglás) mellett kiemelkedik a környezeti oktatási-nevelési funkciója is. A Rákos-patakhoz kapcsolódóan továbbá a historikus-kulturális értékek is számosak, melyek további rekreációs, sőt identitás-képzési funkcióval rendelkeznek, növelve a patak kulturális szolgáltatásbeli értékét. Ezekkel szemben a Rákos-patak ún. ellátó szolgáltatások tekintetében vett értéke nem jelentős: az emberi vízhasználatban és a mezőgazdasági hasznosításban (élelmiszertermelésben, állattartásban) elhanyagolható a szerepe. E hasznosítások idővel visszaszorultak, az ellátó szolgáltatások értéke csökkent, miközben a kulturális, a szabályozó és a támogató szolgáltatások értéke felértékelődött.

A „Guide” javasolja az ökoszisztéma szolgáltatások társadalomtudományi értékelését is. Ennek érdekében érdemes felmérni az érintett lakosság (helyben élők és használók) Rákos-patakhoz kapcsolódó szokásait, értéktulajdonítását. Ennek érdekében online kérdőívet

készítettünk, melyet 2021. január és április közepe között 497 fő töltött ki. Az online kérdőívet olyan közösségi média csoportokban és fórumokon terjesztettük, amelyekben a Rákos-patakhoz kötődő emberek vesznek részt. A kérdőíves felmérés mintavételi logikája tehát nem a reprezentativitást célozta, hanem azok elérését, akik valamilyen mértékben ismerik és használják a Rákos-patak ökoszisztéma szolgáltatásait. A Rákos-patak lehetséges turisztikai fejlesztési irányai szempontjából jól indokolható, hogy azoknak a véleménye a kiemelten fontos, akiknek jelenleg is tudása és intenzív preferenciái vannak (a gyakori használat következtében) a Rákos-patakkal kapcsolatban. A kellő nagyságú kitöltés lehetővé teszi, hogy érdemi következtetéseket vonjunk le a Rákos-patak ökoszisztéma szolgáltatásainak értékéről a használók preferenciái és attitűdjei tekintetében. A következőkben részletesen ismertetjük a kérdőívet kitöltők Rákos-patakhoz fűződő kapcsolatát, mely egyértelműen azt mutatja, hogy a természetvédelmi értékek, azaz a szabályozó, támogató és a kulturális szolgáltatások azok, amelyeket – összhangban a természettudományi értékeléssel – maguk a használók is a legfontosabbnak tartanak a Rákos-patakban.

A Rákos-patak ökoszisztéma szolgáltatásainak társadalmi értékét felmérő kérdőívet kitöltők évente átlagosan 137 napon látogatnak el a patak területére (496 válasz, 137,31 nap, szórás: 111,94). Mindez azt jelenti, hogy a kérdőívet kitöltők átlagosan két és fél naponta meglátogatják a patakot. Az egy alkalommal a Rákos-pataknál töltött idő átlaga pedig másfél óra (496 válasz, 96,79 perc, szórás: 165,28). A kitöltők átlagát nézve tehát valóban intenzív használatról beszélhetünk a Rákos-patak szolgáltatásainak tekintetében.

A Rákos-patakhoz tett látogatások céljai tekintetében a kitöltők használatában egyértelműen a kikapcsolódás (1-5-ös skálán a 494 válasz alapján fontosság átlaga 4,56, szórás: 0,81) és a séta, gyaloglás (átlag: 4,46, szórás: 0,96) dominál. Fontos hangsúlyozni, hogy ezek a szelídebb, komótosabb élvezetek egyértelműen preferáltak a válaszadók körében az aktív rekreáció formáival szemben. A kerékpározás (495 válasz, átlag: 3,89, szórás: 1,40), kirándulás, túrázás (494 válasz, átlag: 3,76, szórás: 1,35), testedzés, sport (492 válasz, átlag: 3,59, szórás: 1,46) célú látogatások a Rákos-patak esetében rendre alul-

maradnak a kikapcsolódás és séta élvezeteit nyújtó kulturális ökoszisztéma szolgáltatásokkal szemben. Ez utóbbi két lehetőséget a válaszadók közel 90%-a fontosnak vagy nagyon fontosnak (4-5-ös értékek a skálán) jelölte még. Ugyanakkor nem tévesztendő szem elől az sem, hogy a válaszadók közel kétharmada tartotta fontosnak vagy nagyon fontosnak az aktív rekreáció (kerékpározás, kirándulás, sport) Rákos-patak nyújtotta kulturális szolgáltatásait. Az olyan intenzív használatok, mint a közlekedés (492 válasz, átlag: 2,56, szórás: 1,42), munka (493 válasz, átlag: 1,48, szórás: 1,05) és turizmus (494 válasz, átlag: 2,60, szórás: 1,52) a Rákos-patak esetében a válaszadók túlnyomó többsége szemében nem képeznek értéket.

A kérdőívben megvizsgáltuk a Rákos-patakhoz kötődés különféle aspektusait, mint a helyidentitás, a természetkötődés, a helyfüggés, a családi és baráti kötődés. Ezekből kiemelkedik a természetkötődés dimenziója, hiszen a válaszadók (495 válasz) több mint 60%-a nagyon fontosnak, s másik 20%-a fontosnak tartja, hogy a Rákos-patak növény- és állatvilága jelen gazdagságában megmaradjon annak érdekében, hogy saját kötődése is változatlanul erős legyen. S ugyancsak közel 50% jelölte nagyon fontosnak, 30%

pedig fontosnak a Rákos-patak természeti környezetéhez való kötődését (495 válasz). A válaszadók kb. 80%-a tehát a Rákos-patakhoz fűződő kapcsolatában a természeti környezet, a gazdag állat- és növényvilág jelenlétét emeli ki. A helyidentitás aspektusában a nosztalgikus vonzalom, a Rákos-patak mint fontos emlékek helye kapott hangsúlyt a válaszadóknál (496 válaszadó 70%-a említette fontosnak vagy nagyon fontosnak). A válaszadók közel kétharmada (496 válaszadó 36%-a fontosnak, 26%-a nagyon fontosnak) a Rákos-patakot tartja a legalkalmasabb helynek kedvelt tevékenységei végzésére. A helyfüggés e dimenziója mellett a válaszadók 45%-a azzal is egyetértett, hogy máshol nem szívesen végezné kedvelt tevékenységeit. A baráti és családi kötődés dimenziójában utóbbi kapott nagyobb hangsúlyt a válaszadóknál a Rákos-patak vonatkozásában. Több mint 70%-uknál (495 válasz) a Rákos-pataknál töltött idő fontossága összefügg a család közelségével (közeli lakóhelyével).

Az ökoszisztéma szolgáltatásokra egy olyan felsorolásban kérdeztünk rá, ahol a válaszadók megjelölhették az egyes ökoszisztéma szolgáltatások fontosságát (1-5 skálán). A felsorolt ökoszisztéma szolgáltatások válaszadók szerinti fontosságát az alábbi táblázat mutatja:

39. táblázat: Az ökoszisztéma szolgáltatások válaszadók szerinti fontossága

Ökoszisztéma szolgáltatás	Nagyon fontos (%)	Nagyon fontos és fontos (%)	Nem tudom (%)	Összes válaszadó száma
Jó levegő	77	92	2	495
Kikapcsolódás, rekreáció	70	89	2	495
Fajok élőhelye	70	89	3	495
Csend, nyugalom	68	89	2	494
Élővilág sokfélesége	66	88	2	495
Tájképvédelem	63	85	5	495
Ökológiai folyosó	62	84	5	495
Sportolási lehetőség	59	82	2	494
Esztétikai élmény	56	86	2	494

Ökoszisztéma szolgáltatás	Nagyon fontos (%)	Nagyon fontos és fontos (%)	Nem tudom (%)	Összes válaszadó száma
Kirándulóhely	54	82	2	494
Emberiség közös öröksége	54	73	5	495
Mikroklíma-szabályozás	52	72	12	494
Vízvezetés	46	67	16	496
Árvízvédelem	42	65	12	494
Környezeti nevelés-oktatás	40	73	5	494
Találkozó hely	39	67	2	494
Alkalmazkodás a klímaváltozáshoz	38	63	15	494
Kulturális és történeti értékek	30	51	7	494
Turizmus	21	40	6	494
Spirituális élmény	17	38	8	494
Munkalehetőség	7	18	16	494
Horgászat	6	12	12	494

A válaszadók a Rákos-patak ökoszisztéma szolgáltatásai közül a szabályozó (jó levegő; mikroklíma), a támogató (fajok élőhelye; élővilág sokfélesége, tájképvédelem; ökológiai folyosó) és a kulturális szolgáltatások (kikapcsolódás; csend, nyugalom; sportolási lehetőség; esztétikai élmény; kirándulóhely) fontosságát emelték ki. Az ellátó szolgáltatások (munkalehetőség, horgászat) a preferencia sorrend végére kerültek. Érdekes megemlíteni, hogy a turizmus mint kulturális ökoszisztéma szolgáltatás viszonylag kevésbé preferált a válaszadók számára. A válaszadóktól kapott preferencia sorrend világosan jelzi, hogy a Rákos-patak természeti környezete és a hozzá kapcsolódó szelíd (nem romboló) használatok kapnak elsőbbséget az ökoszisztéma szolgáltatások vonatkozásában. Ez egybecseng az előzőekben tárgyalt kérdésekre kapott válaszokkal: a Rákos-patak látogatásának fontosabb céljaival csakúgy, mint a Rákos-patak természeti környezetéhez kötődés kiemelt szerepével.

Annak érdekében, hogy még jobban értsük a Rákos-patakhoz fűződő viszonyát a kérdőívet kitöltőknek, további feladatot és hozzá kapcsolódó rangsoroló kérdést is föltettünk a megkérdezetteknek. Minden válaszadót egy általunk készített kisfilm online megnézésére kértünk meg, melyben a terület természetvédelmi szakértője mutatta be a Rákos-patakra jellemző tájképeket. Ez négy tájképet jelentett: belvárosi szakasz; kertvárosi szakasz; természetközeli szakasz; valamint forrásvidék. Mind a négy tájkép esetében a filmben elhangzott a négy szakasz ökológiai tulajdonságainak jellemzése, melyet nemcsak a képek, s a hallható szakmai narráció, hanem animációk is segítettek (pl. fajgazdagság bemutatására). A film megtekintése után a válaszadókat a négy patakkép rangsorolására kérte a kérdőív, illetve megadott rangsoruk esetében a leginkább preferált patakkép és a legkevésbé preferált patakkép indoklására.

Patakkép	1. (%)	2. (%)	3. (%)	4. (%)	Válaszadók száma
Forrásvidék (természetes patakmeder)	47	26	17	10	493
Természetközeli szakasz	28	54	12	5	492
Belvárosi szakasz	13	2	4	81	493
Kertvárosi szakasz	11	17	67	5	493

40. táblázat: Preferált patakképek a Rákos-patak esetében

A Rákos-patak természetes képét rangsorolta a legtöbb válaszadó az első helyre (47%-uk), mint amelyik a számára legvonzóbb patakkép. A preferencia sorrend második helyén a legtöbb említést a természetközeli szakasz kapta. A válaszadók preferencia sorrendjében a harmadik helyre legtöbbször a kertvárosi szakasz került. A válaszadók többségének preferencia sorrendjében a legkevésbé kívánatos patakkép a belvárosi szakaszé.

A rangsorolás első és utolsó helyére sorolás magyarázatát is kértük a válaszadóktól. Ezek elemzése alapján az látszik, hogy a válaszadók a patakképek rangsorolásában szembeállították a „természetes” és a „mesterséges” kategóriáit. Ezekből a „természetes” kapott pozitív értékelést, s negatívát azok a patakképek, amelyekhez a „mesterségest” társították a válaszadók. A természetes patakmeder képe tehát a magyarázatok alapján azért került a legtöbb válaszadónál a Rákos-patak leginkább preferált képévé, mert preferálják a „természetességet”, s ezt a patakképet minősítették a legkívánatosabbnak. Ezzel szemben a túlnyomó többség a Rákos-patak belvárosi szakaszát jelölte meg a legkevésbé preferálnak annak „mesterséges” jellege miatt. A négy patakkép valóban elhelyezhető egy ökológiai szempontból vett „természetességi” kontinuumon, amely a természet drasztikus ember általi átalakításától (belvárosi szakasz) terjed az egyre kisebb emberi beavatkozást mutató patakképek felé (ahol e kontinuum másik végén a természetes patakmeder képe található). A válaszadók többsége tehát a Rákos-patak képeit jellemző kontinuumon a „természet-közeli” patakképeket preferálja a nagyobb emberi átalakítást mutató patakképekkel szemben.

Összességében a Rákos-patak ökoszisztéma szolgáltatásaival kapcsolatban viszonylag konzisztens kép alakult ki az online kérdőíves felmérés alapján. Ezek szerint a válaszadók preferenciái egyértelműen a természet-közeli patakképet és ökológiai állapotot részesítik előnyben az ember által szabályozott patakképekkel szemben. A Rákos-patak

látogatásának domináns céljai is ezzel csengenek egybe, hiszen azok között nagyobb számban jelennek meg a patak természeti környezete nyújtotta csend és nyugalom, a látható állat- és növényfajok gazdagsága, a természet szelíd, kontemplatív használata és élvezete. Ezek az aktívabb rekreációs használati célokat is megelőzik. A Rákos-patak ökoszisztéma szolgáltatásai közül a válaszadók preferálják a szabályozó és támogató szolgáltatásokat, amelyek a természet-közeli állapot nyújtotta szolgáltatások, valamint a kulturális szolgáltatásokat, melyek az ember komótosabb (pl. séta) és aktívabb (pl. sportolás) élvezeteihez kapcsolódnak. A Rákos-patakhhoz mint helyhez kötődést vizsgáló kérdések ugyancsak a természetkötődés erősségét jelzik, s kevésbé a pataknál végzett különféle tevékenységek Rákos-patakhöz kötődését. Vagyis a természeti környezet szerepe a helyhez kötődésben is kiemelt szerepet játszik a válaszadók többsége számára. Mindezek alapján valószínűsíthető, hogy a Rákos-patak területén azok a fejlesztések és változtatások kapcsolódnának szinergikusan az ottlakók és a látogatók jóllétével, amelyek megőrzik, javítják a Rákos-patak természet-közelségét, előnyben részesítik a szelíd és komótos használatokat. A kérdőívre kapott válaszok alapján a természetvédelem elsődlegessége látszik fontosnak a válaszadók számára. Valószínűleg egy olyan fejlesztés és változtatás sem található a helyben élők és a rendszeres látogatók preferenciáival, melyek a közlekedési és a turisztikai funkciók olyan formáit támogatják, melyek csökkentik a Rákos-patak „természetességét”, gyengítik a szabályozó és támogató ökoszisztéma szolgáltatásait. A kulturális ökoszisztéma szolgáltatások közül azok fejleszthetők, s olyan változtatások nyerhetnek szélesebb elfogadást, amelyek a közlekedés és turizmus szelíd, komótos változatait részesítik előnyben, s ezáltal nem csökkentik a Rákos-patak csendet, nyugalmat, kontemplációt nyújtó képességét, élőhely-funkcióit, az állat- és növényvilága gazdagságát.

4. Stratégiai keretrendszer

4.1 SWOT-ELEMZÉS

A SWOT-elemzés a stratégiai tervezés egyik legrégebben alkalmazott és leelterjedtebb módszere, amely alkalmas összetett gondolatok strukturálására és értékelő összefoglalás készítésére. Segítségével stratégiai irányokat, projekteket lehet kijelölni, valamint logikai kapcsolatokat feltárni az egyes tényezők között. Négy területet foglal magában: az erősségek és gyengeségek belső tényezők, amelyekre közvetlen befolyásunk van/lehet, míg a lehetőségek és veszélyek külső tényezők, amelyekre nincs hatásunk, adottságoknak tekintendők (Kresalek-Blumné, 2011).

41. táblázat: A Rákos-patak térségének SWOT-elemzése

Forrás: Érintetti bevonás, 2020

ERŐSSÉGEK	GYENGESÉGEK
Jó földrajzi elhelyezkedés (az EuroVelo útvonal mentén)	Térség ismeretlensége
Látogatásra érdemes települések kis távolságra egymástól	Ökoturisztikai és kerékpáros turisztikai szolgáltatások hiánya
Kis szintkülönbség a kerékpárúton	Kerékpárosbarát, ökoturizmus kritériumainak megfelelő szálláshelyek és vendéglátóhelyek hiánya
Szép természeti környezet, vadregényes fasorok, jó minőségű levegő	Útjelző és információs táblák, térképek hiánya a kerékpáros turisták számára
Az elvonulás, a rekreáció, a tanulás övezete	Felnőtt játszóterek, kondiparkok, bringaparkok hiánya
Értékes növény- és állatvilág, gazdag kulturális értékek	Kerékpáros látogatóközpont/információs pontok hiánya
Érintetlenség és beépítetlenség a patak több szakasza mentén, a szabadság érzete, a budapesti szakaszon egy üde színpont a város közepén	Kerékpáros rendezvények alacsony száma, kerékpáros eseménynaptár hiánya
Sétára, futásra, sportolásra, szabad játékokra, gyerekeknek futkározásra kiválóan alkalmas területek	Területet használók egymás közötti konfliktusai
Az élhetőség, az életminőség mint a fejlesztéseket meghatározó szempont megjelenése (hurokvetéssel buszközlekedés megszüntetése, új városközpontok kialakítása, alternatív közlekedési módok előtérbe helyezése)	Együttműködés hiánya a Rákos-patak menti önkormányzatok között, gyenge együttműködés egyéb érintettek között a természetvédelmi szempontokat szem előtt tartó turisztikai potenciál kiaknázása érdekében
A patak revitalizációs programja „napirenden van”	A patak egyes részein kibetonozott patakmeder
A területen tevékenykedő erős civil szféra	Rengeteg hulladék bizonyos területeken
Az iskolai oktatás és szemléletformálás fontos helyszíne	Elhagyott iparterületek
Közlekedési (kerékpáros) kultúra iskolai nevelésbe való beépítése	Veszélyes hulladékkal szennyezett területek
	A patak fejlesztését célzó intézkedések többsége a természeti értékek további károsításával jár

LEHETŐSÉGEK

- Növekvő érdeklődés az egészséges életmód iránt
- Növekvő érdeklődés a természetközeli kikapcsolódás iránt az egészséges életmód jegyében
 - Növekvő érdeklődés a fel nem fedezett területek iránt a hazai és külföldi kerékpáros turisták és ökoturisták körében
- Fenntarthatóság iránti növekvő fogyasztói igény
 - Turisztikai projektek hazai és EU-s (rész)finanszírozása
 - A közösségi közlekedés kerékpárosbarát átalakítása, kerékpárosok számára kedvező szabályok bevezetése
- További kerékpáros hálózatba való kapcsolódás

VESZÉLYEK

- A szolgáltató szektor nem lát fantáziát a kerékpáros turizmusban, így a háttér infrastruktúra fejlődése nem követi a keresletet
- Erős versenytársak néhány környező országban (pl. Szlovénia, Ausztria) és Magyarországon (pl. Balaton), ahol időben felismerték és jól kihasználják a kerékpáros turizmusban rejlő lehetőségeket
- A terület a túlzott beépítés, infrastruktúra-fejlesztés miatt elveszíti természetességét, érintetlenségét
 - Biodiverzitás csökkenése
 - Környezetvédelmi szempontok figyelmen kívül hagyása a beruházások tervezése során
 - A célterület kapacitásait meghaladó számú turista megjelenése
- Nem kielégítő közbiztonság (kerékpárok lopása)
 - Klímaváltozás (felmelegedés)
- Járványügyi helyzet romlása, a határok lezárása
 - Turizmus elhúzódó revitalizációja a koronavírus-járványt követően
- Rongálás

4.2 VÍZIÓ ÉS MISSZIÓ MEGHATÁROZÁSA

Stratégiánk készítésének célja, hogy a projekterület adottságaira és a környezeti trendekre alapozva irányt mutasson egy olyan jövőbeli vízió eléréséhez, melyben a projekterület egy, a kerékpáros turisták körében ismert, elismert és látogatott terület, mely hozzájárul a térségben a szabadidőipar és a turizmus húzó ágazattá fejlődéséhez, és a jelentős gazdasági növekedéshez, valamint a terület természetét értékeinek, az azok által nyújtott ökoszisztéma szolgáltatások megőrzéséhez és javításához, ezáltal is támogatva az érintettek jóllétét.

Ennek érdekében fogalmaztuk meg az alábbi jövőképet:

2030-ban a Rákos-patak egy regionális jelentőségű, versenyképes, a helyi érdekeket szem előtt tartó, természeti és ember alkotta értékeit óvó és innovatív turisztikai desztináció, amely a patak mentén kiemelkedő minőségű, emlékezetes élményeket garantáló, biztonságos és mindenekelőtt fenntartható ökoturisztikai és kerékpáros turisztikai vonzerőkkel és szolgáltatásokkal, valamint valódi vendégszeretettel várja a látogatókat.

Misszióink (küldetésünk) megfogalmazása során arra fókuszáltunk, hogy értéket teremtünk a társadalomnak, megőrizzük (ahol lehet, javítsuk) a környezet állapotát, valamint lehetőség szerint megfeleljünk az érintettek elvárásainak. Misszióink a következők:

A revitalizált Rákos-patak turisztikai fejlesztésén keresztül helyreállítani és megőrizni a patak ökoszisztéma szolgáltatásait, s ezáltal jólétet és jólétet biztosítani a helyieknek, valamint egyedi élményeket nyújtani az ökoturizmus iránt érdeklődő látogatóknak.

5. Akcióterv

A jelen fejezetben megfogalmazott javaslatok az empirikus kutatás után kerültek megfogalmazásra az alábbi témakörökben:

- kerékpáros és ökoturisztikai infrastruktúra és szolgáltatás fejlesztés;
- turisztikai infra- és szuprastruktúra⁷ fejlesztés;
- természet- és környezetvédelem, fenntarthatóság;
- együttműködés az érintettek között, a helyi lakosok és civil szervezetek bevonása;
- szemléletformálás és oktatás;
- marketingkommunikáció.

Jelen akcióterv a kerékpáros és ökoturizmus fejlesztését célozza, de érinti a többi turisztikai termék elemeit is. Habár a témakörben nagy az érintettek száma és érdekeik is különböznek esetenként, a tervezett fejlesztéseket összehangolva, az érintettek véleményét kikérve kell megvalósítani (Hegedüs et al., 2019, p. 14.)

Az akcióterv elemeinek kidolgozásában részt vettek a Budapesti Corvinus Egyetem turizmus-vendéglátás szakos hallgatói 2020 tavaszán a Turizmustervezés és régiófejlesztés tantárgy keretében.

5.1 KERÉKPÁROS ÉS ÖKOTURISZTIKAI INFRASTRUKTÚRA ÉS SZOLGÁLTATÁS FEJLESZTÉS

Ebben az alfejezetben a térségi kerékpáros turizmus alapjának számító kerékpáros infrastruktúrához kapcsolódó, a stratégiai célok megvalósítását szolgáló akciókat mutatjuk be.

42. táblázat: A kerékpáros infrastruktúra fejlesztésének projektje

Forrás: saját szerkesztés, 2021

Projekt megnevezése	Indoklás, leírás	Projektgazda	Időtáv	Forrás	Monitoring/indikátorok
Kerékpáros hálózat fejlesztése	Biztonságos és összefüggő kerékpárút hálózat létrehozása, a kerékpárutak mennyiségi és minőségi fejlesztése, a hozzájuk kapcsolódó szolgáltatásfejlesztések, megfelelő minőségű kitáblázottság, a meglévő kerékpárúthálózat-fejlesztési tervek aktualizálása és összehangolása.	Érintett Rákospatak menti budapesti kerületek és Pest megyei önkormányzatok	2022-2030	Kerületi és önkormányzati költségvetés, pályázati források	Kerékpárút hálózat megépítése a Rákospatak mentén

7 A turisztikai infrastruktúra a természeti és ember alkotta attrakciókat, míg a szuprastruktúra az adott desztináció szálláshely- és vendéglátóipari kínálatát, a turista tartózkodását színesítő szolgáltatásokat jelenti (Michalkó, 2016).

Projekt megnevezése	Indoklás, leírás	Projektgazda	Időtáv	Forrás	Monitoring/indikátorok
Pihenőhelyek létrehozása	A Rákos-patak mentén 5 kilométerenként árnyas, tiszta (hulladékgyűjtőkkel ellátott), asztalokkal és padokkal felszerelt, megfelelő kitéblázottságú (térképek és információk), világítással és telefontöltési lehetőséggel ellátott fedett pihenőhelyek (esőbeálló) létrehozása.	Érintett települési önkormányzatok és kerületi önkormányzatok	2024-2025	Érintett települési önkormányzatok és kerületi önkormányzatok költségvetése, hazai és európai uniós pályázati források	Pihenőhelyek a Rákos-patak mentén 5 kilométerenként
Gyalogos és kerékpáros tanösvények fejlesztése és létrehozása	Önálló természet-megfigyelést lehetővé tévő tanösvények fejlesztése és létrehozása. Szakmai vezetővel kerékpáros, gyalogos, rolleres túrák szervezése, ahol az érdeklődők a természet zavarása nélkül ismerhetik meg a környezeti adottságokat.	Érintett települési önkormányzatok és kerületi önkormányzatok, természetvédelmi egyesületek	2024-2030	Települési önkormányzatok és kerületi önkormányzatok költségvetése, egyesületek költségvetése, hazai és európai uniós pályázati források	Legalább két tanösvény létrehozása
Kerékpáros vonzerők létrehozása	Felnőtt kerékpáros parkok, valamint egy gyermekeknek létrehozott kerékpáros játszótér, valamint KRESZ-park élményt generálnak a látogatók számára, a gyermekek részére közlekedésbiztonságot játékosan „tanító” helyszínt biztosít.	Érintett települési önkormányzatok és kerületi önkormányzatok	2024-2030	Települési önkormányzatok és kerületi önkormányzatok költségvetése, hazai és európai uniós pályázati források	Két felnőtt kerékpáros park és egy-egy gyermek KRESZ-park és kerékpáros játszótér létrehozása
Természeti bemutatóhelyek fejlesztése és létrehozása	Már létező bemutató-helyek fejlesztése, ahol játékos formában, igény esetén animátor vezetésével kapnak élményeket a látogatók. Hosszú távon a térségi értékeket interaktív módon, „tanulva szórakoztatva” (edu-tainment) közvetítő bemutatóhelyek létrehozása.	Érintett települési önkormányzatok és kerületi önkormányzatok, természetvédelmi egyesületek	2024-2030	Települési önkormányzatok és kerületi önkormányzatok költségvetése, egyesületek költségvetése, hazai és európai uniós pályázati források	Két bemutatóhely a térségben
Kulturális vonzerők létrehozása és fejlesztése	Meglévő kulturális attrakciók színvonalának emelése (pl. infrastrukturális és infokommunikációs fejlesztés) vagy új attrakciók létrehozása.	Érintett települési önkormányzatok és kerületi önkormányzatok; magánvállalkozások; jelenleg működő kulturális vonzerők tulajdonosai	2024-2030	Érintett települési önkormányzatok és kerületi önkormányzatok költségvetése; magánvállalkozások önéreje; jelenleg működő kulturális vonzerők tulajdonosainak költségvetése	Legalább egy kulturális vonzerő fejlesztése és egy új attrakció létrehozása

A stratégiai cél egy megfelelő jelzésekkel ellátott, összefüggő, biztonságos és a turisztikai vonzerőktől elérhető távolságban lévő kerékpáros hálózat kiépítése 2030-ig. A kerékpáros közlekedés a motoros közlekedési módokhoz képest környezetbarát, azaz illeszkedik jelen stratégia azon célkitűzéséhez, miszerint a térségfejlesztést a természetet nem vagy a legkevésbé károsító módon kell véghez vinni. Fontos célkitűzés, hogy a kerékpárúthoz vezető közösségi közlekedés járművei alkalmassá váljanak kerékpárok szállítására, ehhez közlekedésfejlesztésre van szükség.

A kerékpárutak építése során a legnagyobb figyelmet természetvédelmi szempontból a természetes élőhelyek védelmének és a vadállatok vonulási útvonalai biztosításának kell szentelni. A kiterjedt mezőgazdasági területek és erdők közelében vezető kerékpárutaknál erős vadmozgás várható, ezért már a tervezés fázisában tájékozódni szükséges a vándorlási útvonalokról az állatok védelme érdekében. A kétéltűek vándorlási útvonalain „zöldutak” létesítésére /békabarát átereszek/ vagy az új utak alatt vagy felett az állatok átjárásának biztosítására van szükség. A természetes élőhelyeket a patak partján különös gondtal kell megvédeni, a kerékpárutakat azoktól kellő távolságban vezetni. Fontos a kerékpárutak nyomvonalának környezetkímélő kialakítása burkolatlan, döngölt földes utak révén a védett és védelemre érdemes területeknél. Ez jól alkalmazható, bár kissé lassabb haladást tesz lehetővé a betonozott felületekkel szemben. A betonozott nyomvonal káros, mivel komoly akadályt jelent sok állatfaj számára a helyváltoztatás során. További szem előtt tartandó szempont, hogy a védett és nem védett, de értékes élőhelyeken a közvilágítás kiépítését kerülni kell.

A tervezés során a megvédendő növényi termőhelyekről, állati élőhelyekről és vándorlási útvonalokról az illetékes természetvédelmi hatóságok, az önkormányzatok és szakmai civil szervezetek adnak iránymutató szakvéleményt.

A terepen végzett empirikus kutatás eredményei és a vizsgált stratégiák is azt mutatják, hogy az akcióterületen komoly problémák vannak a közlekedés biztonságával. Az átjárók és felüljárók felülvizsgálatra szorulnak, ezt követően átgondolt tervezés keretében kell a fennálló problémákat (pl. fel kell cipelni a kerékpárt a lépcsőkön) orvosolni.

A térség kerékpáros hálózatának fejlesztése érdekében több stratégiai terv készült, ezek aktualizálása és összehangolása nélkülözhetetlen a további fejlesztésekhez. Fontos, hogy a fejlesztésnek, az üzemeltetésnek és a karbantartásnak legyen felelőse.

Jelen stratégia szempontjából az egyik legfontosabb dokumentumot a Rákos-Patak és Környezetének Revitalizációja Megvalósíthatósági Tanulmány és Mesterterv I. és II. kötete jelenti. A budapesti kerületek főépítészei, a Fővárosi Önkormányzat, a Budapesti Közlekedési Központ együttműködésének köszönhetően megszületett dokumentum két kötetben (Helyzetértékelések, Tervi munkarészek) elemzi a Rákos-patak Budapest közigazgatása alá tartozó területein tervezett fejlesztések megvalósíthatóságát. „A Rákos-patak revitalizációjában együttműködő partnerek (Fővárosi Önkormányzat, kerületi önkormányzatok) célja a közös kerékpárút kialakításáról szóló együttműködésen túl, a patak és környezetére vonatkozó teljes körű, komplex turisztikai, környezetvédelmi, infrastrukturális fejlesztés és revitalizáció megvalósítása” (Albrecht et al., 2017a, p. 137.). A Mesterterv készítői a terepbejárások során rendkívüli részletességgel mérték fel a fejlesztési kívánt területek állapotát, sajátosságait és dokumentálták azokat. A helyzetértékeléshez gyűjtött adatok az épített környezet, a környezeti tényezők, a vízgazdálkodás és jogi környezet tekintetében kerülnek bemutatásra (Albrecht et al., 2017a). A szerzők a vízminőség és a patakpart helyzetének javítását egy integrált fejlesztés keretében képzelik el, azaz a funkcióbővítéshez (patak menti területek élettel való megtöltése) egy ökológiai fejlesztés (környezetbarát technológiákkal történő megújítás) és egy komplex revitalizáció is társul (Albrecht et al., 2017b).

A Folyj Bele a Zöldbe! Rákos-patak revitalizáció elnevezésű dokumentum a Budapesti Corvinus Egyetem, a Budapest Főváros XIV. kerület Zuglói Önkormányzata és a Magyar Urbanisztikai Tudásközpont közreműködésével jött létre. A dokumentumban a kerékpáros útvonalhoz tartozó kerületek és agglomerációk részletes ismertetésére (zöldfelületi elemek, tervezési koncepciók, értékek, átfogó tájtörténeti vizsgálatok, települési és infrastrukturális hálózatok) és a fejlesztési koncepciók bemutatására kerül sor, az azokhoz tartozó látványtervekkel együtt. A dokumentum erőssége a jelen stratégia készítői előtt is ott álló nehézségek áttekintése, mint a területhasználati konfliktusok (funkcionális, ökológiai, vizuális) (Bálint et al., n.a.). A Rákos-patak mentén tervezett kerékpárút az EuroVelo 14, az európai kerékpárút-hálózat Magyarországot nyugat-kelet irányban átszelő részét képezi majd. A kerékpárút turisztikai és közlekedési célokat is szolgál a tervek szerint, emiatt elengedhetetlen a turisták és a helyi lakosok igényeinek összehangolása. Az EuroVelo útvonalnak köszönhetően várhatóan jelentősen megnő a térségbe érkező turisták száma, ezzel egyidejűleg tovább emelkedik a kerékpározást, mint közlekedési módot választó lakosok száma a mindennapokban.

Az önálló kerékpárút megépülése minőségi ugrást jelent majd a biztonság tekintetében, hiszen a Rákos-patak mentén futó jelenlegi útvonal vegyes képet mutat: vannak jó minőségű kerékpárutak (pl. XIV. kerület), van olyan szakasz, ahol földúton, a pataktól eltávolodva lehet tekerni (pl. X. kerület), s van, ahol közúton (pl. a XIV. kerületben a Rákospatak utca környékén) lehet csak kerékpározni. A patakhöz való kapcsolódás mértéke is különbözik: a XIII. és XIV. kerületekben nem jellemző a patak mentén a nyugat-kelet irányban való kerékpározás, a X. kerületben a Rákos-patak mentén egyáltalán nincs kerékpárút. A helyzet a XVII. kerületben a legjobb, ahol hétfévenként és hétköznap délutánonként teljesen kihasználta a kerékpárút. A nagy forgalmi igénybevétel, valamint az időjárás és egyéb természeti hatásokból származó természetes leromlás miatt kiemelt figyelmet kell fordítani a karbantartásra. A kerékpárutak biztonságos használatának érdekében rendszeres, illetve eseti közútkezelői beavatkozásokra van szükség.

A látogatók nagy száma miatt a térségben gyakoriak a futók és a kerékpárosok közötti nézeteltérések (Pető-Sztás, 2017, p. 11.). Mindezt a stratégia készítése során végzett kvalitatív és kvantitatív kutatás is alátámasztotta, azaz a területhasználók konfliktusai miatt meg kell oldani a gyalogosok (futók, babakocsit tolók) és a kerékpárosok nyomvonalának szétválasztását. Amíg erre nem kerül sor, kitáblázással kell felhívni a figyelmet a békés egymás mellett létezés fontosságára. Ehhez mutatunk be egy jó gyakorlatot a következő képen.

27. kép: Kerékpárosok és gyalogosok együttes területhasználatának veszélyeire figyelmet felhívó tábla

Forrás: Liska Márton, 2020

Az autóvezetők és a kerékpározók közötti együttműködés javítása is nélkülözhetetlen. Ehhez hozzájárul a gondos tervezés a kerékpársávok, parkolósávok, forgalmi sávok kialakítása során. Javasolt a tömegközlekedési eszközök megállóinál kerékpártárolók kialakítása, továbbá a kerékpár-szállítás lehetőségének megteremtése.

A terlethasználók és a környékbeliek nyugalmanak biztosítása mellett további fontos feladat a patak menti területek állapotának megőrzése. A forrástól a X. kerületig a természeti és természetközeli szakaszokon fel kell hívni a figyelmet az élővilág nyugalmanak és védelmének biztosítására. A 28. képen egy követendő példát találunk ennek kommunikációjára.

28. kép: Területhasználók és környéken élők nyugalmanak biztosítására, valamint a terület állapotának megőrzésére felhívó tábla

Forrás: Liska Márton, 2020

Az eddig meglévő kerékpárutak tervezése során nem fordítottak kellő figyelmet arra, hogy a közösségi közlekedés megállóit érintsék, ezen a gyakorlaton mindenképpen érdemes változtatni. „A Budapest-Hatvan vasútvonal megállóhelyein P+R parkoló és B+R kerékpártároló egyaránt található, azonban ezek a vasútvonalhoz kapcsolódnak és nem a Rákos-patak menti kerékpáros útvonal kiszolgálásában vesznek részt” (Pető-Sztás, 2017, p. 14.).

A Budapest 2020 Integrált Településfejlesztési Stratégia (Megalapozó munkarész) a kerékpáros közlekedésre vonatkozóan a megfelelő minőségű EuroVelo szakaszok megépítését, az eszközváltó pontok kiépítését, a B+R kapacitások bővítését tűzte ki célul. Budapest területén a kerékpáros infrastruktúra nem képez megfelelő sűrűségű hálózatot, illetve néhány település kivételével (Budakalász, Solymár, Budaörs, Szigetszentmiklós, Vecsés) az összeköttetés sincs megoldva kerékpárutakon (Albrecht et al., 2016b).

A Rákos-Patak Menti Kerékpáros Útvonal, Kerékpárforgalmi Hálózati Terv a kerékpárforgalmi hálózat turisztikai és hivatásforgalmi célú további tervezéséhez nyújt támpontot. A terv előrevetíti azt a tervezési folyamatot, amely szerint az Angyalföld-Zugló-Kőbánya-Rákosmente kerékpáros útvonalat meg kell hosszabbítani a Pécel-Isaszeg-Gödöllő-Szada vonalon. A dokumentum jó áttekintést ad az akcióterületet érintő problémákról (nagyforgalmú közutak, tulajdonviszonyok rendezetlensége, árvízvédelmi szempontok) is (Pető-Sztás, 2017).

A kerékpáros hálózat kiépítéséhez szükség van a kerékpárforgalmi adatok folyamatos mérésére optikai számlálókkal. A forgalomszámlálók kihelyezésére a forgalmas, nagy turistaforgalmat bonyolító útvonalakon kerül sor, de a turisztikai attrakcióknak is érdemes empirikusan mérniük a kereslet nagyságát, összetételét, a látogatók jellemzőit (honnan jönnek, mennyit költenek, mennyire elégedettek, milyen közlekedési eszközzel érkeztek).

A Rákos-patak mentén 5 kilométerenként (a gyermekes családok kellő gyakorisággal meg tudjanak állni pihenni és így a kisebb családtagokkal is teljesíthető legyen az útvonal), árnyas, tiszta (hármasszelektív és egy általános hulladékgyűjtőkkel ellátott), asztalokkal, padokkal és szerszámokkal felszerelt, megfelelő kitérítettségű (térképek és interaktív módon átadott információk) pihenőhelyek (esőbeálló) létrehozására van szükség. Érdemes minden pihenőhely esetében egy okospadot (Kuube Töltődj Fel: 100%-ban magyar tervezésű és fejlesztésű, prémium napelemes okospadok, 2020) is elhelyezni, amely segítségével a látogatók internetezhetnek és tölthetik a telefonjukat. A pihenőhely falára egy kerékpár belsőgumi automata kerül elhelyezésre, ahonnan kerékpár belsőt vásárolnak a látogatók (Tömlőautomata a Szigeti kerékpárboltban!, 2020). Egy korábban megvalósított példának megfelelően ezen az útvonalon is kihelyezésre kerülnek ingyenes kerékpárpumpák a Magyar Kerékpárosklubbal való együttműködésben (Ingyenes kerékpárpumpákat telepített a Fővárosi Önkormányzat, 2017).

A pihenőhelyek szelfipontként is szolgálnak a kerékpározás és az útvonal népszerűsítése érdekében. A táblákon QR-kód tájékoztatja az arra járókat, hogy merre vannak a turisztikai és kerékpáros attrakciók, szolgáltatók (például kerékpárszerviz), hol vannak még pihenőhelyek a térségben. A tanulmány keretében készített kérdőíves kutatás során kiderült, hogy a látogatók ivókutak elhelyezését is igénylik.

A biciklitárolók és kerékpárlezárási pontok is nélkülözhetetlen részét képezik a fejlesztésnek, nemcsak a turisztikai szolgáltatók telephelyén kell gondoskodni a kerékpárok megfelelő, biztonságos tárolásáról, hanem a túrázásra (sétára) alkalmas helyszíneken, az attrakciók közelében (például tanösvények bejáratánál) is.

Az eligazodás-biztonságot tájékoztató és útbaigazító tábláknak kell segíteniük. Ezek nem csak a turisták bizonytalanságát csökkentik és a cél felé orientálják őket, de megfelelő kidolgozás (grafikai, hallható és tapintható elemek beépítése) és információk közlése esetén élményt és tudást is nyújtanak. Az utazási döntés meghozatala során és a helyszínen is teljeskörűen biztosítani kell az aktuális információkat. Ennek érdekében jelen projekt keretében mobil applikáció fejlesztésére kerül sor. A fejlesztés során érdemes a játékosítást megvalósítani, ehhez a Rákos-patak elnevezés eredete is felhasználható (régén rákok éltek a patakban így kapta a nevét; egy Kövesd a rákot! játék keretében virtuális állatkákat kell felkutatni, természetesen ennek során is vigyázva az értékes élőhelyekre).

Pozitívumnak tekinthető, hogy a Rákos-patak budapesti szakaszán egységes táblarendszer segíti a biciklistákat, akik ezek segítségével eljuthatnak a turisztikai attrakciókhoz, tájékozódhatnak a fontosabb útvonalak és az elérhető közösségi közlekedési csomópontok helyéről, valamint információt kaphatnak a kerületek központjaitól mért távolságról (Pető-Sztás, 2017, p. 17.). A táblákon lévő információkat érdemes bővíteni (vonzerők ismertetése, megközelítése, távolsága; következő útszakasz hossza, nehézségi foka) és kétnyelvűvé (magyar és angol) tenni. A táblarendszer a Pest megyei szakaszra való kiterjesztése nélkülözhetetlen.

Javasolt továbbá olyan digitális információs táblák kihelyezése, melyeken az aktuális időjárásról, valamint az útvonalat érintő terelésekről (lezárásokról) kap információt a látogató.

5.2 TURISZTIKAI INFRASTRUKTÚRA- ÉS SZUPRASTRUKTÚRA-FEJLESZTÉS

Egy turisztikai desztináció létrejöttének alapfeltétele, hogy a turizmus a térségfejlesztés eszközeként jelenjen meg a térség területfejlesztési politikájában, az érintett kerületi és települési döntéshozóknak a jelenleginél nagyobb szerepet kell adniuk a turizmusnak. Jelenleg Gödöllő kivételével egy térségi stratégia sem fókuszál a turizmusra, a tervek célcsoportjaként a turisták nem jelennek meg. Ráadásul nincsenek összehangolt fejlesztések, „az eltérő karakterű területeket jelenleg egyedül a patak kapcsolja össze egy egységgé” (Albrecht et al., 2017b, p. 27.).

Mivel egy természeti érték (a Rákos-patak) környezetének fejlesztéséről van szó, szükség van a természetvédelem és a turizmus gazdasági és társadalmi érdekeinek összehangolására úgy, hogy a táj és a környezet állapotának megőrzése élvezzen prioritást. Fontos célkitűzés a fenntartható turizmus feltételrendszerének megteremtése a helyi lakossággal és a természeti környezettel együtt-élő turizmus érdekében, ügyelni kell a fizikai és infokommunikációs akadálymentesítésre a hozzáférés érdekében (nemcsak a látogatóközpontban,

hanem a szálláshelyeken, vendéglátóhelyeken, attrakcióknál, pihenőhelyeken is), előtérbe helyezve a digitális technológiák alkalmazását.

Az akcióterület gazdaságában a turizmus aránya jelenleg nem számottevő a vonzerők hiánya és a turisztikai szolgáltatások gyengesége miatt. Az egyetlen kivételt a többnyire egynapos turistaforgalmat bonyolító Gödöllő jelenti, amely azonban önálló szigetként végzi tevékenységét, azaz nem vonja be számottevő mértékben a közvetlen térségét. A város kedvelt helyszíne osztálykirándulásoknak, elsősorban az itt fellelhető történelmi múltat megidéző, barokk stílusú kastély miatt (spiceofeurope.com).

Egy vízióban vázolt versenyképes és élményeket nyújtó Rákos-patak turisztikai térség kialakításához nélkülözhetetlen a turisztikai infrastruktúra és szuprastruktúra fejlesztése, amelyek a tartózkodás idejének hosszabítását és a költési hajlandóság növelését segítik elő. Az ehhez szükséges projektek a 43. táblázatban kerülnek bemutatásra.

Projekt megnevezése	Indoklás, leírás	Projektgazda	Időtáv	Forrás	Monitoring/indikátorok
Szálláshelyek létrehozása, felújítása, bővítése	Hiány van jó ár-érték arányt képviselő kerékpárosbarát szálláshelyekből és ökoszálláshelyekből a kerékpáros útvonal közelében. Ezek térségi minősítési rendszerének kidolgozása.	Magánvállalkozások	2024-2030	Önerő, szálláshelyek létrehozását és fejlesztését célzó hazai és európai uniós pályázati források	2030-ig a jelenlegi szálláshelyi kapacitás 50%-kal való növelése
Vendéglátóhelyek létrehozása, átalakítása	A kerékpáros turizmus jól kombinálható a gasztroturizmussal, szükség van kerékpárosbarát, jó ár-érték arányt biztosító vendéglátóegységekre a kerékpáros útvonalak mentén vagy azok közelében.	Magánvállalkozások	2024-2030	Önerő	2030-ig a vendéglátóhelyek számának duplázása a térségben
Turisztikai látogatóközpont létrehozása	A térség turizmusát összefogó, kerékpáros centrumként is működő tervezett látogatóközpont a környezet terhelésének minimalizálása és a költségek csökkentése érdekében egy barnamezős beruházás keretében kerül megépítésre.	Érintett települési önkormányzatok és kerületi önkormányzatok	2024-2025	Érintett települési önkormányzatok és kerületi önkormányzatok költségvetése, hazai és európai uniós pályázati források	Látogatóközpont nyitása, két év működést követően évi 10 ezer látogató
Kerékpárkölcsonzés, -javítás és -szállítás szolgáltatások nyújtása	A térségben nincs lehetőség kerékpárkölcsonzésre, valamint túrák esetén kerékpárok javíttatására és szállítására	Magánvállalkozások	2024-től folyamatosan	Önerő	A térségben legalább egy-egy kerékpárkölcsonzó, -javító és -szállító vállalkozás működése

43. táblázat: Turisztikai infrastruktúra és szuprastruktúra fejlesztésének projektjei a Rákos-patak mentén

Forrás: saját szerkesztés, 2021

A kerékpáros turisták esetében is szükség van a hagyományos turisztikai infra- és szuprastruktúrára (szállás- és vendéglátóhelyek), de ezeket kerékpárosbarát módon (például a kerékpárok biztonságos őrzését, a ruhák mosását és szárítását megoldva) kell kivitelezni, felújítani vagy bővíteni. Az egyes szállás- és vendéglátóhelyek esetében egyediséget, térségszinten pedig közös elemet jelentene a kerékpár megjelenítése a berendezésben.

Habár a besorolása miatt a térségben nem tekinthetjük releváns mintának, a tematikája miatt mégis jó gyakorlatnak tartjuk az ibis Styles Budapest City szállodát, amely az AccorHotels szállodalánc tagjaként 2016 májusában nyitott meg Budapesten. A Duna-parton elhelyezkedő hotel központi témája ugyanis a kerékpározás, mint szabadidős tevékenység, amely elem megjelenik a szállodai szobákban, a berendezésekben, a bútorokban (A videójáték és a bicikli ihlette az első két hazai ibis Styles szállodát, 2016).

Az egységes és magas színvonal biztosítása érdekében 2030 után érdemes egy térségi minősítési feltétel-rendszert (védjegyrendszert) is kidolgozni a turisztikai szolgáltatások magas színvonalának garantálása érdekében. A Rákos-patak mentén kerékpározók között az egynapos túrázók és a környékbeli kerékpárosok várhatóan magas aránya miatt elsősorban a vendéglátóhelyeket és a vonzerőket érdemes a térség környezeti teherbíró képességén belül bővíteni és létrehozni. A hosszú távú cél olyan vendéglátóhelyek üzemelése, amelyek a kínálatukat lehetőség szerint a helyi alapanyagokra alapozzák és tagjai a Fenntartható Vendéglátóhely Hálózat (www.gasztrohos.hu) minősítési rendszerének. A kerékpáros menük és hideg ebédcsomagok összeállítása is elvárt szolgáltatás.

A térségbeli szálláshelyek másik fontos jellemzője a környezetbarát kialakítás és működtetés. Mivel a kerékpáros turisták környezettudatosak, előtérbe helyezik az ökoszálláshelyeket az utazási döntés során. Javaslólandó tehát a szálláshelyek számára a biotisztítószer használata, a helyi élelmiszerek beépítése a kínálatba, energiatakarékos lámpák felszerelése, megújuló energiaforrások felhasználása, a hulladék újrahasznosítása, az esővíz másodlagos felhasználása, jó gyakorlatként a Natura Hill Zebegény szolgálat (Natura Hill Vendégház és Étterem). A szálláshelyek kialakításakor kizárólag őshonos növényállomány telepítése jön szóba, a tájra jellemző élőhelyekhez hasonló zöldfelületek kialakításával. Érdemes ide odútelepeket, etetőket, itatóket, rovarhoteleket is telepíteni.

A térségben kulcsfontosságú szerepet kap a látogatóközpont, amely egyben élményeket generáló kerékpárcentrumként és kiállítóhelyként is működik. Helyszínként a közvetlenül a patak partján álló, önkormányzati tulajdonban lévő volt Bogáti-Hajdú kúria (más néven Süllyedő-kastély) szolgálat, mely jelenleg leromlott állapotban van, de a jövőben jól lehetne hasznosítani akár látogatóközpontként is. A kb. 2 hektáros bekerített telek jelenleg kopár, szükség van fásításra, hogy a kinti programokra árnyékos környezetben kerüljön sor.

A látogatóközpont fő tevékenységei és szolgáltatásai a következők:

- látogatók informálása (információs pult), elégedettségük mérése;
- kiadványok, térképek, helyi termékek árusítása az ajándékboltban;
- hagyományos, elektromos és tandem kétszemélyes kerékpárok, valamint túraeszközök

(kerékpárokhoz kapcsolható utánfutók, gyermekülések, sisakkamera, kisméretű mobil wifi router, lámpa) kölcsönzése;

- elektromos kerékpárok töltési lehetőségének megteremtése;
- kerékpárok szervizelése, igény esetén cseréje;
- transzfer és csomagszállítás biztosítása;
- ruhatár, értékmegőrzők és zárható szekrények kialakítása;
- zuhanyzók és mosdók (részben akadálymentes) biztosítása a látogatók részére;
- fizikai akadálymentesítés: lift, rámpák, könnyített közlekedési lehetőség, hangirányítás, Braille-írás használata is a feliratoknál
- családbarát szolgáltatások (baba-mama szoba, játszótér, beltéri játéksarok);
- interaktív kiállítások létrehozása, tárlatvezetések (a térség növény- és állatvilága; múltat idéző kerékpárok és korhű ruházat), a két témakörhöz kapcsolódóan érdekes ismeretterjesztő előadások tartása az érdeklődők számára az előadóteremben;
- feladatokkal teli élményfüzetek létrehozása kerékpáros gyermekek számára, amelyekkel bejárhatják a térséget, a feladatok teljesítését követően pedig ajándékban részesülnek;
- oktatóterem működtetése, amelyben workshopok, előadások, filmvetítések kerülnek megrendezésre;
- nevelési programok összeállítása, a környezethez kapcsolódó jeles napok (Föld napja, Erdők nemzetközi napja, Madarak és fák napja) alkalmával rendezvények szervezése;
- vezetett kerékpáros tematikus túrák kezdeményezése turisztikai és kerékpáros egyesületeknél, ezek promóciója;
- egy VR (virtual reality – virtuális valóság) szemüveg és egy animáció segítségével „VR (we are) the Rákos-patak” szolgáltatás nyújtása, amelynek igénybevétele során a felhasználó egy szobabicikli tekerése közben halad a virtuális pályán;
- kerékpáros bemutatók szervezése (például a Kanizsai Oltimer Kerékpáros Szövetséggel együttműködésben koksx.eu), amelyek keretében az érdeklődők felülhetnek speciális kerékpárokra (monociklire, triciklire, az óriás-kerekű velocipédre) is;

- évente kétszer a látogatók kerékpárjának regisztrációja a Bike Safe rendszerben⁸ a rendőrség bűnmegelőzési szakembereivel együttműködésben;
- kincskereső és rejtvényfejtő túrák szervezése, amelynek során a családok/csoportok a környék természeti és kulturális értékeihez kapcsolódó feladványokat oldhatnak meg, az ehhez szükséges kezdőcsomagot (térkép, eszközök) a látogatóközpontban vásárolhatják meg egy jelképes összegért;
- turisztikai adatbázis építése és karbantartása, vonzeróleltár pontosítása, kiegészítése, attrakciók, szállás- és vendéglátóhelyek, közlekedési eszközök kapacitásának és minőségének felmérése;
- rendezvénynaptár készítése;
- a térség marketingkommunikációja az élményszerűség jegyében;
- turisztikai fejlesztési szükségletek meghatározása, ötletek generálása a térségben, korábbi fejlesztési projektek értékelése;
- hatékony látogatói menedzsment rendszer kialakítása a térségben;
- látogatói elégedettség mérése,
- hazai és nemzetközi jó gyakorlatok gyűjtése és adaptálása;
- térségi tematikus programcsomagok kidolgozása, valamint saját csomagajánlatok összeállításának kezdeményezése a helyi turisztikai szolgáltatóknál;
- hálózatosodás elősegítése a térségbeli turisztikai szolgáltatók körében, a hosszú távú cél egy TDM szervezet létrehozása,
- látványterasszal rendelkező kávézó üzemeltetése egy külső szolgáltatóval kötött szerződés keretében
- elsősegély nyújtása igény esetén.

A látogatóközpont Turisztikai Desztináció Menedzsment Szervezet hiányában első feladatként átvállalja a térség helyzetének felmérését a jövőbeli fejlesztések irányának meghatározása érdekében az 44. táblázatban meghatározott kérdések mentén.

8 A Bike Safe országos adatbázisba való regisztrációnál a kerékpárról fotókat és adatokat rögzítenek, ami alapján később könnyen azonosíthatóvá válik.

Infra- és szuprastruktúra

Milyen beruházásokra lenne szükség, milyen lehetőségeket és veszélyeket látnak az érintettek?
Tudnak-e az érintettek a tervezett fejlesztésekről?
Fel vannak-e készülve a szolgáltatók a várhatóan növekvő forgalomra?
A szálláshelyek és vendéglátóipari egységek jelenlegi kínálata megfelel-e mennyiségben és minőségben a turisták elvárásainak?
Mennyire kerékpárosbarát a jelenlegi szolgáltatási lánc? (Van-e lehetőség javításra, tárolásra, a szálláshelyen mosásra, szárításra? Vannak ökoszálláshelyek a térségben?)

Kereslet, motiváció, szegmentáció

Mi a jelenleg érkező turisták elsődleges motivációja?
Kik (életkor, nem, egyedül vagy családdal, barátokkal) érkeznek a térségbe?
Honnan jönnek?
Mennyi ideig maradnak?
Mennyit költenek?
Milyen attrakciónál költenek?

Turisztikai szolgáltatások

Milyen szolgáltatásokra van szükség?
Milyen turisztikai attrakciókra és hol van szükség?
Elindult-e már az ezzel kapcsolatos tervezés?
Milyen természeti és kulturális értékei vannak a térségnek, amelyek alkalmasak lennének turisztikai hasznosításra?
Fontos, hogy a turisztikai térség valamilyen szempontból egyedi legyen. Mi lehetne ez az egyediség?
Milyen attrakciókat érdemes beletenni a turisztikai csomagokba?
Hány naposak legyenek ezek a turisztikai csomagok?
Milyen turisztikai csomagok vannak jelenleg?
Mit kellene tenni a szezonális csökkenés érdekében?
Hogyan lehetne növelni a tartózkodási időt?
Hogyan lehetne bevonni a helyi termékeket a térség arculatának formálásába?
Melyek azok a termékek, amelyek vonzóak a célcsoportok számára?

**Együttműködés a turisztikai
szolgáltatók és önkormányzatok
között**

Szükséges-e közép- vagy hosszútávon egy Turisztikai Desztináció Menedzsment (TDM) Szervezet létrehozása a térségben?
Látják-e az érintettek (önkormányzatok és turisztikai szolgáltatók) ennek a realitását?
Volt-e már kísérlet erre akár más formában is (pl. turisztikai egyesület)?
Ha vannak működő TDMSZ-ek a térségben, hogyan lehetne ezekhez kapcsolódni?
Van-e jelenleg együttműködés a térségbeli turisztikai szolgáltatók között?
Milyen területeken dolgoznak együtt?
Hogyan terjed az információ jelenleg a turisztikai szolgáltatók körében?
Milyen új kommunikációs csatornára van szükség?
Van-e igény a turisztikai szakemberek képzésére? Milyen tartalomra és oktatási formára van szükségük?
Van-e igény egy önálló, térségbeli ökoturisztikai minőségbiztosítási rendszer kiépítésére?

Kapcsolódó közlekedési rendszerek

Milyen lehetőségek vannak a kerékpárszállításra a tömegközlekedési eszközökön?
Vannak-e ezzel kapcsolatos problémák?
Mi lenne a megoldás?
Kell-e fejleszteni a térség tömegközlekedését? Ha igen, hogyan?

Szemléletformálás

Milyen helyi kezdeményezések vannak (önkormányzatok, civil szervezetek, iskolák) a kerékpározással és a környezetvédelemmel kapcsolatban?
Hogyan lehetne még jobban összekapcsolni az oktatási intézmények és a természetvédelem témakörét?
Milyen intézkedésekre van szükség a térség ökológiai „kin-cseivel” kapcsolatos szemléletformálás érdekében?
Mi történt eddig ebben az ügyben?
Hogyan lehetne a helyi közösséget bevonni, a tudásszintet növelni, a lakosokat tájékoztatni?

Látogatómenedzsment

Mekkora a térség teherbíróképessége és a látogatók térbeli és időbeli eloszlása? Hogyan lehetne az élményszerűséget fokozni?
Milyen a jelenlegi tájékoztató rendszerek kiépítettsége? Mire van szükség?
Vannak-e korszerű kommunikációs eszközökre fejlesztett tájékoztató rendszerek (pl. mobil applikáció)?
Hogyan értékelik az érintettek a jelenlegi rendezvénykínálatot?
Milyen új rendezvényeket javasolnának a témakörhöz kapcsolódóan?

A látogatóközpont egyik fő feladatát a térségi tematikus programcsomagok kidolgozása jelenti, amelyeket egy adott érdeklődési körrel rendelkező szegmens (például ökoturisták) igényeinek megfelelően érdemes összeállítani. Ezen kívül érdemes a szélesebb érdeklődési körrel, a szabadidő változatos eltöltését célul kitűző szegmens számára egy „kevert” turisztikai csomagot is létrehozni, amely segíthet a környezettudatos viselkedésre való nevelésben. Mindkét esetben fontos szempont, hogy húzó attrakciók is részét képezzék a turisztikai csomagnak a kevésbé ismert vonzerők mellett, ám kizárólag magas színvonalat nyújtó helyszínek és programok kerüljenek bele.

A turisztikai csomagok kialakítása képezi az első lépést a hálózatosodás felé vezető úton, amely a bevont szolgáltatók aktív összekapcsolásával más területen (például a térségi mobil applikáción keresztül kedvezményre jogosító kuponok biztosítása vagy kombinált jegy kialakítása; egyidőben, ám különböző helyszíneken zajló közös programok szervezése) is megvalósul.

A látogatóközpont körüli területen élményparkot alakítunk ki, amely minden korosztály számára minőségi kikapcsolódást nyújt a szolgáltatásaival: mezítlábas ösvény, őshonos növényzetből labirintus kialakítása, vizes élőhelyek maketten történő bemutatása, tematikus játszótér az élővilágot bemutatva vagy vizes játszótér a víz erejének bemutatása érdekében (jó gyakorlatok: Budakeszi Vadaspark, Duna Múzeum, Tatai Fényes Tanösvény), fűszerkert/közösségi kert, méhecskehotel, bogármegfigyelő állomások, madáretető, szabadtéri tanterem erdei sulinak vagy workshopoknak (vesszőfonás, népi mesterségek, nádból furulya), piknikpadok. A látogatóközpont tematikáját és célját a térség védett és védelemre érdemes természeti értékeinek bemutatása jelenti.

Jelen projekt keretében sor kerül egy mobil applikáció fejlesztésére, amelynek része lehet a kiállítás magyar és angol nyelvű bemutatása is, ezzel növelve a helyszínen eltöltött időt. Több más térségben található természeti bemutatóhelyen audioguide rendszer fejlesztésére került sor, de egy átgondolt tervezéssel a mobil applikáció is át tudja venni ennek funkcióit, élvezetesebbé téve a kiállítás megtekintését.

A gyerekbarát elemek nemcsak a kiállítás tartalmában (foglalkoztató füzet és programok, interaktív elemek) jelennek meg, hanem a kiegészítő szolgáltatásokban is (játszótér, beltéri játszósarok, baba-mama szoba). Jó példaként említhető ennek tekintetében a Tapolcai Tavasbarlang, valamint a Levendula Látogatóközpont.

Fontosnak tartjuk egy látogatóközpont-hoz tartozó vendéglátóhely üzemeltetését is, amely emeli a színvonalat és növeli a kínálat komplexitását, hozzájárulva a tartózkodási idő és a fogyasztás növeléséhez. Az ajándékbolt szintén nagyobb költséget generál, különösen akkor, ha a kínálatban minőségi termékek vannak. Javasolt a Rákos-patak márka kiépítése és erősítése érdekében logózott merchandising (póló, sapka, bögre), valamint helyi termékek forgalmazása.

Mivel a látogatók egy része várhatóan autóval vagy busszal érkezik, a látogatóközpont mellett biztonságos, ingyenes parkolási lehetőséget is biztosítani kell, a mozgássérültek számára bejáráshoz közeli parkolóhelyeket is ki kell alakítani. Javasolt a parkoló fásítása, hogy az autók ne a tűző napon parkoljanak.

A kerékpárral érkezők számára kerékpártárolási lehetőség kialakítása szükséges. A közlekedési eszközzel érkező látogatók számára elengedhetetlen a megközelítést segítő táblázás.

A látogatóközpont esetében javasolt egy kedvezményes árú belépőjegyeket (nyugdíjasoknak, diákoknak, családoknak, szakmai tagsággal (például pedagógusoknak) rendelkezőknek) is tartalmazó jegyrendszer létrehozása. Ingyenes belépést a fogyatékkal élők (és 1 fő kísérőjüknek), valamint a 3 év alatti gyerekeknek biztosítunk. Lehetőséget adunk kutyák belépésére is, a területen számukra itatótálakat helyezünk el.

A külön díjfizetés mellett nyújtott szolgáltatások közé a túravezetés, a szakvezetés, valamint a gyerekeknek és családoknak szóló foglalkozások, a környezeti nevelési és természetismereti előadások tartoznak. A fizetős szolgáltatások tekintetében az Ős-Dráva Látogatóközpont jelent jó gyakorlatot.

A látogatóközpont kialakítása a horizontális szempontok (környezeti szempontok érvényesítése, családok és fogyatékkal élők igényeinek való megfelelés, idegennyelvűség biztosítása, digitális bemutatói formák alkalmazása) maximális figyelembevételével történik a Nemzeti Turizmusfejlesztési Stratégiában megfogalmazott elvek mentén. Ennek kialakítása során is érdemes jó gyakorlatokat keresni, a Körösvölgyi Állatparkban például gurulós járókeretet és kerekesszéket biztosítani ingyenesen.

A kerékpárosok az alapszolgáltatásokon felül speciális szolgáltatásokat (kerékpár kölcsönzése, javítása, szállítása, alkatrészek, felszerelések vásárlása) is igényelnek. A Rákos-patak mentén Gödöllő kivételével az akcióterv készítésének időpontjában minden szol-

gáltatás esetében hiányosságok vannak. Ezek pótlását többnyire magánberuházások keretében érdemes megvalósítani, de a profitot nem generáló beruházásokat a térségben érintett önkormányzatoknak kell elindítania.

Mivel az Eurovelo útvonal megépítését követően a kerékpáros turisták várhatóan viszonylag kis területen koncentrálnak, ezáltal kedvezőtlen hatásokat is okozva, ezért szükség van a térbeli és időbeli diverzifikálásra, amely a terhelés egy részét áteríti más területekre. Ehhez az első lépést a környezeti teherbíróképességre alapozott turisztikai teherbíró képesség mérése jelenti a fenntarthatóság érdekében. Ezt követően a koncentráció oldása érdekében meglévő attrakciók fejlesztése vagy új vonzerők létrehozása a feladat a kerékpárúttól némileg (2-5 km) távolabb. Konceptiónk lényege egy „élménytengety” kialakítása, amely mentén a gyerekek és a felnőttek is találnak számukra élményt generáló vonzerőket.

A gyerekek számára követendő példának tartjuk az amerikai Bentonville Bicycle Playground-ot Arkansas államban. Az ország első kerékpáros játszótérét 2016-ban hozták létre, a helyi önkormányzat és egy biciklis akadálypályák építésével foglalkozó vállalkozás (Progressive Bike Ramps együttműködésében (Bentonville Gets the Country's First-Ever Bike Playground, 2017). A 6-13 éves gyerekek számára készült játszótér egy nagy füves területen helyezkedik el, a természetközelséget megtartva. Kiemelendő, hogy az élmények biztosításán kívül az elhelyezett akadályok, hidak és alagutak révén a fejlesztésre kerül a kerékpározók képessége is (Biking with Kid sin Bentonville, 2020). A játszótér körül piknikezésre alkalmas asztalok, padok, illetve mosdók kerültek elhelyezésre (Bentonville Bike Playground, 2019). Egy hasonló innovatív kerékpáros játszótérnek a X. kerület (a patak és a Keresztúri út között) vagy Gödöllő biztosítana ideális helyszínt.

A gyerekek számára javasolt másik kerékpáros vonzerő egy KRESZ-park, amely közkedvelt fejlesztési ötlet több magyar településen és budapesti kerületben (Sopron, II. kerület, XVIII. kerület, XXI. kerület). A környéken megtalálható közlekedési helyzetek kicsinyített formában való megjelenítése önmagában is szórakoztató, ám a különböző szituációs helyzetek és a KRESZ-szabályokat feltüntető táblák elhelyezésével már kiskorban kialakítjuk a helyes közlekedés alapjait.

A KRESZ-parkban közúti, valamint utak és körforgalmak neveivel ellátott táblák kihelyezését útburkolati jelek festését, illetve a napenergiával működő jelzőlámpák elhelyezését kell megoldani. A parkot érdemes este kivilágítani, hogy a sötétedés ne legyen akadálya a pálya használatának, de ezáltal azt is be lehet mutatni, hogy milyen veszélyei vannak és mire kell fokozott figyelmet fordítani a korlátozott látási körülmények között történő közlekedés során. A KRESZ-parkot érdemes egy szabadtéri kondiparkkal kombinálni, amelyet a várakozó felnőttek vennének igénybe.

29. kép: Szabadtéri kondipark Zuglóban

Forrás: Sziebert Anna

Helyszínként a Szárítópusztai-tározó környékén lévő hétfélig házas övezetet javasoljuk, hogy a budapesti iskolában, illetve a Gödöllőtől húsz percre található főtávfürdői KRESZ-parktól is kellő távolságban legyen.

A felnőtt látogatók számára kerékpáros kalandparkok kialakítását (jó gyakorlat: Hatvan (Átadták a kerékpáros kalandparkot, 2015); Visegrád, Pilis (Parkolj+ Bringázz) javasoljuk, amelyek tudásszinttől függetlenül, különböző nehézségi szintű tereppályákon várják a látogatókat. A kezdő kerékpárosok

könnyebb vonalvezetésű szakaszokon, az ugratókkal tűzdelt extrém pályákon pedig a profi kerékpárosok tekerhetnek. A bejáratnál lévő térképen különböző színek jelölik az eltérő nehézségi szintű pályákat. A biztonság prioritást kap a fejlesztés során: a sisak és a kesztyű használata kötelező (ezeket a helyszínen lehet bérelni is).

A térségbeli fejlesztésekhez rendelkezésre áll elegendő szabad terület, a térségben több olyan üresen álló vagy alulhasznosított terület is található, amelyeket be lehet vonni a patak fejlesztése során (Fintha et al., 2015). A tervezés és üzemeltetés során azonban vizsgálni kell a turizmus okozta terhelés élővilágra és tájra gyakorolt hatásait. Az emberek és a természeti környezet „együtt-élésének” feltételeit meg kell teremteni, különös tekintettel a természet által nyújtott kedvező ökoszisztéma-szolgáltatásokra. A védett területeken, illetve azok közvetlen védőövezetében turisztikai vállalkozások létrehozása nem megengedett a kedvezőtlen hatások (területfoglalás, élőlények zavarása) miatt.

A vizsgált térségben hangsúlyosak a természeti értékek, a nagy területű zöldfelületek mint például a Király dűlő, a Felsőrákosi-rétek és a Felsőrákosi-tó, valamint tanösvényei (Bálint et al., n. a.). Ennek megőrzése érdekében a helyi jelentőségű védett természeti területekről szóló rendelet módosításra került, így a Rákos-patak mentén található értékes lápi élőhelyeket magában foglaló növénytakaságok, védett fajok, tájképi értéke védetté váltak (Albrecht et al., 2016b).

Az új turisztikai létesítmények a területfoglalásuk és a táj karakterének átalakítása miatt lehetőség szerint kerülendők, a meglévő épületek átalakításának és funkcióváltásának kell prioritást adni. A turisztikai beruházásokhoz kapcsolódó zöldfelület-fejlesztések nemcsak a látogatók, hanem a helyi lakosság számára is pozitívak, ezek létrehozása során figyelembe kell venni azonban a közegészségügyi szempontokat (pl. allergén növények telepítése nem megengedett).

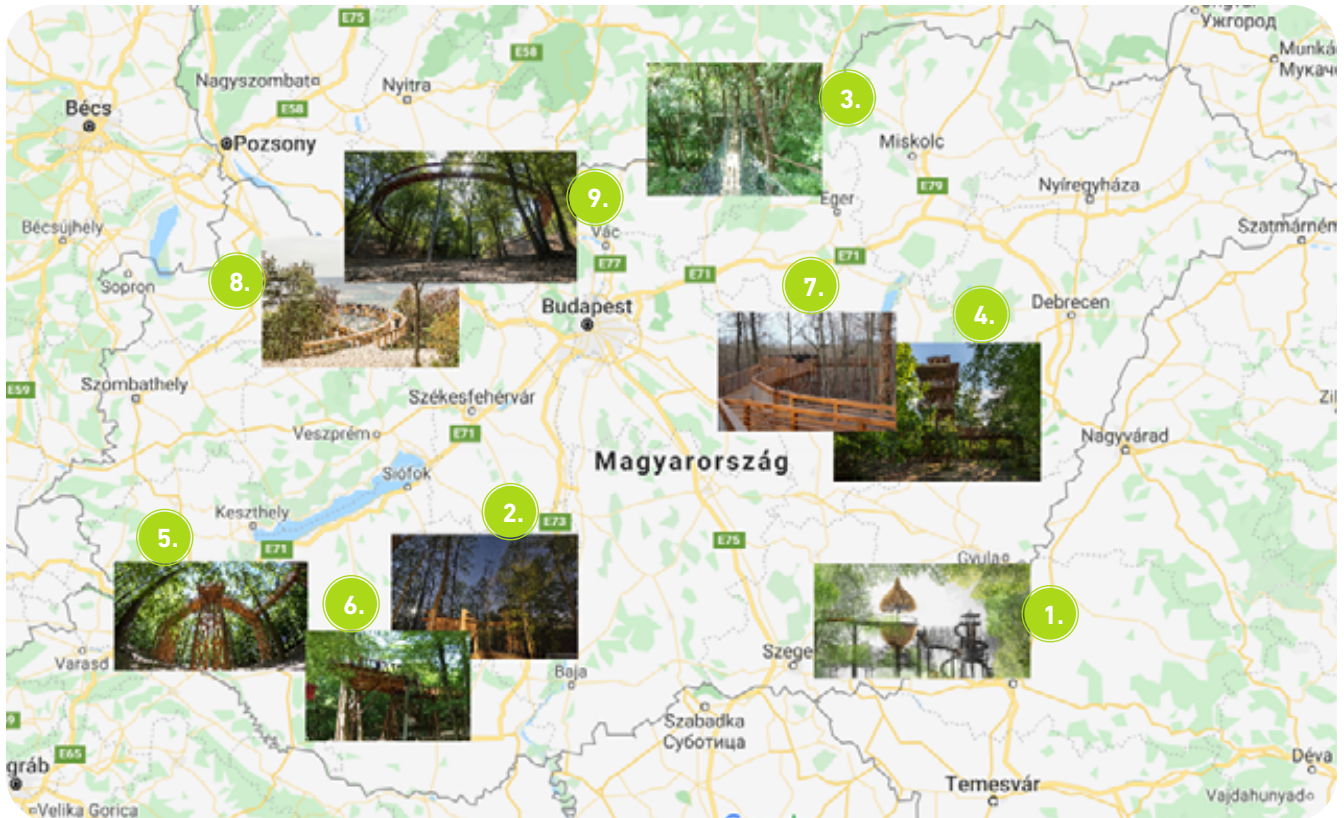
A gyalogos és kerékpáros tanösvények kiválóan kombinálják a tudás átadását és a szórakoztatást, ezeken keresztül a látogatók interaktív módon közelebbről megismerhetik a Rákos-patak mentén kialakult élővilágot. Fontos, hogy az ösvényeken túrajelzések és kihelyezett információs táblák is mutassák a helyes irányt.

A turisztikai tervekben nem jelenik meg a természetjárás a patak mentén, ehhez javítani kell a kapcsolódó infrastruktúra állapotát, illetve további önálló természet megfigyelést segítő tanösvényeket kell létrehozni. Emellett érdemes szakmai vezetővel rövidebb (2-10 kilométeres) gyalogtúrákat szervezni az ökoturistáknak, ahol a résztvevők az élővilág zavarása nélkül szerezhettek ismereteket és élményeket. Erre vannak már tervek Gödöllőn, ahol lehetőség lesz gyalogos és kerékpáros túrák megrendezésére, horgászatra és általános természetjárásra is (Bálint et al., n. a.). A Gödöllő-Isaszegi törendszert környékének ökoturisztikai fejlesztése érdekében a tervek között egy Örökség Tanösvény megvalósítása szerepel (Berényi et al., 2014). A Pest Megyei Területfejlesztési Koncepció Javaslattevő fázis II. kötetében (2013) ökoturisztikai fejlesztések javaslata olvasható, szem előtt tartva az ökológiai környezet fenntartását.

A gyalogos tanösvények esetében alapfeltétel, hogy könnyen, kényelmes sétával teljesíthető legyen az út, így gyermekekkel se legyen megterhelő a túra. A Rákos-patak esetében érdemes interaktív, több érzékszervet bevonó megoldásokat (például forgatható puzzle, hangos táblák, Tudod-e? táblák) alkalmazni, az ismeretterjesztő pontokon nem tájidegen anyagokat használni, a feliratokat pedig Braille-írással is elkészíteni. Az állomások a X. kerületi Kerepesi úttól a Felsőrákosi-tóig terjedő szakaszon vagy Rákoskelesztúr környékén épülhetnek meg.

A Rákos-patak mentén a budapesti X. kerületben található a Felsőrákosi-rétek Természetvédelmi Terület, amely számos különleges élőlénynek ad otthont. Állatvilágából kiemelendő a keleti rablópille, a mocsári teknős, a kis színjátszólepke, a farkasalmalepke, növényvilágából pedig a tallós nőszőfű, a szibériai nőszirm és a kornistárnics. A területen 2015-ben kialakítottak egy 2 kilométer hosszú tanösvényt 12 információs táblával (Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület, 2015).

Megfelelő helyszín esetén egy lombkorona tanösvény létesítése is javasolt, hiszen Budapesten vagy közvetlen közelében nem található ilyen attrakció. Mivel egy ilyen attrakció nagymértékben károsítja a környezetet, ezért különös gonddal kell kiválasztani a helyszínt (A XIV. kerületben, ahol nagy nyárfák vannak ligetesen a patak mellett vagy Gödöllőn valamilyen patakmenti parkban).

30. kép: Magyarországon már működő lombkorona tanösvények

Forrás: Szülők lapja (2017)

A hazai tanösvények jellemzően a térség erdészeteinek jóvoltából valósultak meg, többségük ingyenesen látogatható, illetve a fejlesztések egy éven belül valósultak meg. Esetünkben a Gödöllői Önkormányzat, a Duna-Ipoly Nemzeti Park Igazgatóság és a Pilisi Parkerdő Zrt. alegysége, a Gödöllői Erdészet közös együttműködésével valósulna meg a beruházás. A magasban elhelyezett ösvény nemcsak szórakoztat, de a környezeti nevelést is szolgálja az információs táblák, madármegfigyelő torony, madárodúk révén. Több fotópont is kialakításra kerül, mely a közösségi médiában való megjelenést is erősíti.

Megfontolandó egy hazai ökoturisztikai jó gyakorlat adaptálása is a Rákos-patak mentén elhelyezett látogatóközpont szervezésében. Az Aggteleki Nemzeti Parkban az időszakosan látogatható, gyerekeket megcélzó, ismeretterjesztő Kincskereső tanösvényt 2016-ban Magyarország legjobb ökoturisztikai tanösvényének választották. A Kincskereső játékosvívénycélcsoportját a családok és iskolás csoportok képezik, akiknek a program egy játékos ismeretterjesztő túra keretein belül mutatja be az Aggteleki Nemzeti Parkban felelhető természeti kincseket, annak növény- és állatvilágát. A tanösvény nem látogatható egész évben, az érdeklődők húsvéttól a nyár végéig vehetnek részt a játékos programon (Erdei Programok, 2019).

A hat állomásból álló túra a Baradla-barlang mellett található fogadóteréből indul, az 1 kilométeres tanösvény bejárása során a gyerekek meg-

ismerkedhetnek egy óra leforgása alatt a térség fontos növényfajaival, a pannonyíkkal, több madár- és lepkefajjal is. A barlang bejáratához közeli Tourinform irodában tudják beszerezni a látogatók a tanösvény végigjárásához szükséges kincskereső felszerelést, amely a menetlevelen (kincskereső térkép és matricagyűjtő) kívül tartalmazza a játék megoldásához szükséges fatojást, valamint a feladatok elvégzésének ellenőrzéséhez szükséges matricákat is. A tanösvény bejárása részvételi díjhoz kötött, amely az említett kincskereső felszerelés megvételét jelenti, amelynek ára 500Ft (egyszerre több gyermek is használhatja). Azok a látogatók, akik sikeresen végigjárták az ösvényt és felmutatják a Tourinform irodában a matricagyűjtőt ajándékban is részesülnek (Aggteleki Nemzeti Park Igazgatóság, 2016).

A Soproni Parkerdőben 2018-ban átadott meseösvényt szintén a kisgyermekes erőteljes bevonódása és szórakoztatása miatt tartjuk követendőnek. A látogatók számára igazán izgalmas ösvény nyolc állomásból áll és közel 900 méter hosszan vezet végig a családokat a helyi „Kecske-patak boszorkánylegendáján”. Az útvonalat Ábrahám Zsuzsanna óvodapedagógus tervezte a Tanulmányi Erdőgazdaság Zrt. számára, ezáltal a gyerekek nem csak a legismertebb népszokásokat, de a helyi történeteket és legendákat is megismerhetik. Az ösvényen egy térkép és pecsétgyűjtő füzet segítségével indulhatnak a kirándulók a Kecske-patak boszorkányának nyomába, és az egyes állomásokon pecsétet gyűjthetnek a végállomáson kapható jutalomért cserébe. A meseösvényt úgy alakították ki, hogy az interaktív legyen, a különböző állomások között a családoknak ügyességi és logikai feladatokat kell végrehajtaniuk, így játékosan elevenedik meg a helyi legenda az arra kíváncsiak számára (Boszorkány meseösvény nyílt gyerekeknek! Nézd meg milyen csudajó lett! – Plusz 8 további meseösvény az országban, 2018).

Az óvodás korúaknak tervezett tanösvények közül a Vác Város Önkormányzata és az Ipoly Erdő Zrt. által 2005-ben közösen megvalósított Legyél te is kiserdész óvodás tanösvény tekinthető jó gyakorlatnak (Erdei Kirándulások – Katalinpuszta kirándulóközpont, 2017).

A már meglévő helyi tervek alapján egy rekreációs zöld tengely létrehozása a cél a Rákos-patak mentén, ehhez gyalogos és futópályák kiépítésére, a kerékpárutak fejlesztésére, valamint a játszótérek, tornapályák és kutyafuttatók kialakítására van szükség. A közösségi

terekre vonatkozó elképzelések között szerepel szabadterei fitness park, valamint gördeszka-, trial- és kerékpárpálya (Albrecht et al., 2017a). Pécelen a füves területekre közparkokat, nyugaton egy rekreációs parkot terveznek. Kőbányán a lakóterületi résznél egy piknikezőhely (asztalokkal székekkel, tűzrakóhelyekkel) építését vették tervbe. A XIII. kerületben az árvízvédelmi töltések között sétányok kialakítását tervezik, amely során a gyalogos és a kerékpáros nyomvonal külön útvonalon futna egészen a torkolatig, ahol pedig egy park várná kilátóval a látogatókat (Bálint et al., n. a.).

A térségre vonatkozó tervezési dokumentumokban számos használható elképzelés található a turisztikai termékfejlesztés kapcsán is, ezekre érdemes építeni a „kíméletes ökoturizmus” jegyében. Ennek során a látogatható területen belül vannak olyan területrészek, ahová nem lehet bemenni, de távolról mégis részei az élményszerzésnek. A továbbiakban ezek elképzelések néhány kiemelt fontosságú elemét mutatjuk be.

A kerékpáros pihenőhelyek tekintetében a patak szakaszai különböző képet mutatnak. Zuglóban a kiépített kerékpárút hálózat mellett rekreációt szolgáló pihenőhelyek és sportolási lehetőséget nyújtó területek is fellelhetők. Máshol csak néhány pad található elvéve, rekreációs pontokra vonatkozó fejlesztési tervek azonban készültek. Isaszegen a patak legészakibb pontjára egy erdei játszótér terveznek természetes anyaghasználattal. Délebbre haladva az Ilka majorban valósulna meg a tervezett lovas turizmus. Ezen kívül épülne egy stéges pihenő, egy madármegfigyelő, valamint egy kerékpáros pihenőhely is. Ahogy haladunk délebbre, a patakkel együtt egy lápos terület jelenik meg, amely több gondot is felvet, egyrészt nem egyszerű a megközelítés a lápos talaj, másrészt pedig a vasúti sínek miatt. A lápon egy stéges madárpihenőt terveznek.⁹ Isaszeg déli részén is hasonló tervek vannak, szeretnének kialakítani egy kerékpáros pihenőt, valamint pihenőpontokat (Bálint et al., n. a.). A X. kerületben a FŐKERT területén

⁹ Jobb megoldásnak tartjuk a stég szélén egy toronyes építését, azaz nem bevezetni a látogatókat a vizes élőhelyre. Ezek gyakorlati negatív példája (stég) és pozitív hatásai (toronyes) a közeli Merzse-mocsárnál közvetlenül tapasztalhatók, amelynél nem vezet be pallósor és nem lehet bemenni csónakkal/hajóval, mert ezek közvetlenül zavarnák az élővilágot. A partvonalon elhelyezkedő magaslesekéről távcsővel az élővilág zavarása nélkül rá lehet látni a nádfalon/cserjeszegélyen túli nyílt vizekre.

egy bemutatókertet szeretnének létesíteni, ahol a fő célok közé tartozik a látogatók szemléletformálása, az oktatás, valamint egy városi kertészet létrehozása egy mintakerttel karöltve. Ehhez a természetközeli megközelítéshez jól kapcsolódik a lovas turizmus fejlesztése (Albrecht et al., 2017a).

A stratégiákban található tervek kapcsán összegezhető, hogy egy ekkora léptékű fejlesztés biztosan a zöldfelületek rovására menne. Szükséges a patak 100-150 méteres sávjának bevonása is, azaz a paktól

távolabb elsősorban barnamezős beruházások formájában kell a fejlesztési ötletekről gondolkodni.

A bemutatott vonzerők jelentős része 1-3 órás időtöltést jelent, így egynapos programként elsősorban a térségben élők számára jelent utazási motivációt. A távolabbról érkezők számára az attrakciók akkor lehetnek igazán vonzóak, ha az élménykínálat komplexebbé válik, színvonalas vendéglátó- és szálláshelyekkel, valamint további programlehetőségekkel.

5.3 TERMÉSZET- ÉS KÖRNYEZETVÉDELEM, FENNTARTHATÓSÁG

A vizsgált térségi fejlesztési dokumentumok többsége foglalkozik a környezeti, gazdasági, társadalmi fenntarthatóság témaköreivel, ezek szempontjait is figyelembe vették a koncepciók készítése során. A helyzetelemzés és a hatások vizsgálata során a szerzők elsősorban a közlekedés, a zajszennyezés, a légszennyezettség, az ipari tevékenységek és a szennyvíz- és hulladékkezelés

kérdéseivel foglalkoztak. Jelen fejezetben ezen koncepciók vonatkozó ajánlásait tekintjük át.

A vizsgált terület ökoszisztéma szolgáltatásainak értékelése érdekében empirikus kutatást is végeztünk, amelynek eredményeire építve javaslatokat fogalmazunk meg a térség természeti környezetének megőrzése érdekében.

45. táblázat: Természet- és környezetvédelmi projektek a Rákos-patak mentén

Forrás: saját szerkesztés, 2021

Projekt megnevezése	Indoklás, leírás	Projektgazda	Időtáv	Forrás	Monitoring/indikátorok
Környezeti fenntarthatóság a fejlesztési projektek során	A Rákos-patak természetközeli állapotának megőrzése és javítása alapvető értéket képvisel az érintett csoportok számára és a terület által nyújtott ökoszisztéma szolgáltatások biztosítása szempontjából, valamint jelentősen hozzájárul az érintettek jóllétéhez.	Projektgazdák	2021-től folyamatosan	Térségben tevékenykedő szervezetek költségvetése; hazai és európai uniós pályázati lehetőségek	Környezeti terhelés, zajterhelés, fényszennyezés, az élővilágban bekövetkező változások, illetve szemetelés-rongálás-vandalizmus jelenléte vizuális szennyezés vizsgálata előre meghatározott szempontok alapján

Projekt megnevezése	Indoklás, leírás	Projektgazda	Időtáv	Forrás	Monitoring/ indikátorok
Társadalmi és gazdasági fenntarthatóság a fejlesztési projektek során	A helyi lakossággal, vállalkozókkal, civil szervezetekkel, önkormányzatokkal, köznevelési intézményekkel és egyéb érintettekkel, mint megkerülhetetlen érintetti csoportokkal való konzultáció a fejlesztések során. A fejlesztéseknek a társadalmi és gazdasági jólét és jóllét növelését kell szolgálniuk.	Projektgazdák	2021-től folyamatosan	Térségben tevékenykedő szervezetek költségvetése; hazai és európai uniós pályázati lehetőségek	Az érintettek elégedettségének mérése, bevonásuk mértékének mérése
A Rákos patak nyújtotta támogató és szabályozó szolgáltatások, valamint kulturális szolgáltatások megőrzéséhez szükséges szabályozás biztosítása, illetve intézkedések kivitelezése	A patak által nyújtott szolgáltatások fenntartása, illetve azok erősítése elengedhetetlen az emberi jólét fenntartásához	Érintett önkormányzatok, természetvédelmi szervek	2021-től folyamatosan	Önkormányzatok / főváros költségvetése; hazai és európai uniós pályázati lehetőségek	Természeti terhelés vizsgálata előre meghatározott szempontok alapján, ökoszisztéma szolgáltatás felmérés és a szolgáltatások változásának rendszeres monitoringja
A Rákos patak ellátó szolgáltatásainak erősítéséhez szükséges szabályozás létrehozása és intézkedések kivitelezése	A patak által nyújtott szolgáltatások fenntartása, illetve azok erősítése elengedhetetlen az emberi jólét fenntartásához	Érintett önkormányzatok, természetvédelmi szervek	2021-től folyamatosan	Önkormányzatok / főváros költségvetése; hazai és európai uniós pályázati lehetőségek	Természeti terhelés vizsgálata előre meghatározott szempontok alapján, ökoszisztéma szolgáltatás felmérés és a szolgáltatások változásának rendszeres monitoringja

A Balázs Mór Terv (BMT, 2019) széleskörűen tárgyalja a környezeti fenntarthatóság kérdését. A stratégiában több helyen hangsúlyozzák a szerzők azon céljukat, miszerint a közlekedésfejlesztéssel hozzá kívánják járulni egy fenntartható, élhető, vonzó és egészséges városi környezet kialakításához. Megfogalmazzák továbbá, hogy a főváros fenntartható fejlődésének alapvető feltétele, hogy jól gazdálkodjanak a már meglévő értékekkel és eszközökkel, valamint az infrastruktúrát környezet-tudatos módon használják. Az európai uniós irányelveknek megfelelően olyan megoldásokban gondolkodnak, amelyekkel minimalizálhatják a környezetterhelést a személygépjármű forgalom csökkentése, az agglomerá-

ció tömegközlekedésének fejlesztése, illetve kerékpáros és gyalogos zónák kijelölése révén.

A Budapest 2020 Integrált Településfejlesztési Stratégia (Stratégiai munkarész) középtávon megvalósítandó projektnek tartja a Rákos-patak revitalizációját a rekreációs zöldfelületek bővítésének érdekében. A főváros Zöld programjának egyik fő célja az alulhasznosított parkok vonzerejének növelése a megközelíthetőség javítása és a funkciókínálat bővítése révén (Albrecht et al., 2016a). A szép tájkép miatt is nagy jelentőségű a Rákos-patak medrének mielőbbi revitalizációja, amelynek három lehetőségét a 46. táblázat mutatja be egy térségi stratégia alapján.

Lehetőség	Kivitelezés	Előny
Revitalizáció 1.	A patakmeder revitalizációja a betonburkolat cseréjét, keresztmetszetének megváltoztatását foglalja magában.	A víz biztonságosan szállítható és egyszerűbb a patakpart üzemeltetése.
Revitalizáció 2.	A meder „zöldítése” a betonburkolat eltávolításával.	A patak menti kerékpárút élhetőbbé válik a közösségi funkciók számára.
Revitalizáció 3.	A patakmeder meanderezése, illetve az épített objektumok számának csökkentése.	Rekreációra alkalmas területek létrejötte és a vizes élőhelyek védelme.

46. táblázat: A revitalizáció lehetőségei a Rákos-patak mentén

Forrás: Fintha et al., 2015

A „Revitalizáció 1.” a szerzők álláspontja szerint nem klasszikus revitalizáció, csupán a mostani infrastruktúrális elemek felújítása, vagyis a patak jelenlegi állapotának újbóli meghosszabbítását jelentené. Ebben az állapotában a patak egy mesterséges csatorna, legalábbis ott, ahol a betonmeder kiépült. Ez a jövőben nem támogatandó még a fővároson belül sem, itt el kellene bontani a betont a patakából.

A 2. alternatíva az emberek szempontjából értelmezi a revitalizációt, ami klasszikus értelemben (az élőhelyek újra természetessé tétele, visszaalakítása) egyáltalán nem ezt jelenti. A betonburkolat elbontása ugyan valóban zöldítést jelent, de nem oldja meg a patak, mint élőhely összes problémáját, vagyis ettől még nem válik olyan természetes élőhellyé, mint amilyen a szabályozási munkák előtt volt a kisvízfolyás. A Rákos-patak ettől

a beavatkozástól tájképileg „természetesebbé” fog válni, de a burkolatbontástól önmagában még nem válik teljes mértékben revitalizált területté. Természetesen a beton elbontását követően szívesebben fognak ott tekerni a kerékpárosok, s egyúttal természetközelibbé válik az élőhely is, azonban nem a kívánt mértékben.

A 3. alternatíva kapcsán elmondható, hogy rekreációra jelen állapotában is alkalmas a patak, a cél a megmaradt vizes élőhelyek védelme, valamint területi kiterjedésének növelése, a természetes állapotok újbóli kiterjesztése a lakott területek oltalmának szem előtt tartásával. Mindezek növelni fogják a rekreációs lehetőségeket, de nem mennyiségi, inkább minőségi szempontból, hiszen a szép élőhelyeken az élményszerzés is gazdagabb, a táj erősebb benyomást hagy a látogatóban. Ezen túlmenően a vadon élő flóra és fauna számára is

kedvezőbb feltételek teremthetők, a kis foltokra visszaszorult természetes élőhelyfragmentumok újból nagyobb területeken tudnának megjelenni.

A jövőben az ökológiai és turisztikai szakembereknek közösen kell eldöntenie, hogy az adott szakaszon melyik elképzelés valósuljon meg, de védett területeken, különösen a X. és XVII. kerületek esetében mederemelés is alkalmazni kellene a vizes élőhelyek kiterjesztése céljából.

A felszín alatti vizek tisztaságának feltétele a települési szennyvizek összegyűjtése és tisztítása. A budapesti kisvízfolyások, így a Rákos-patak vízminősége is kifogásolható, a terhelést elsősorban az illegális szennyvízbevezetés okozza (Fintha et al., 2015). A patak vízminőségének javítása vagy a mesterséges meder oldása nem csak ökológiai szempontból fontos, hanem a környezet állapota iránt rendkívül érzékeny ökoturisták térségbe vonzásának is ez az alapfeltétele.

A kerékpáros nyomvonalakat érdemes meglévő utak mentén vagy közlekedésre eddig is használt belterületeken kijelölni. Ezzel elkerülhető a város terjeszkedése során így is erősen beszűkült természetes és természetközeli élőhelyek további zsugorodása, valamint az útvonal kiépítése során a természetes növényzet kiirtása, fák kivágása. A hatékony kerékpárút-tervezés további fontos feltétele a jellegzetes táji értékek megőrzése. Mindezekkel már a kivitelezés során „szimpatikussá” tehető a beruházás, az emberek jobban elfogadják az új kerékpárutak megjelenését, ha az nem nagymértékű környezetpusztítással jár. A kerékpárutak külterületi nyomvonalaként a fentiek miatt célszerű mezei utakat, dűlőutakat, erdei utakat választani. A kerékpáros turizmus vonzerőjének növelése érdekében az útvonalak kijelölésekor ajánlatos a szép kilátóhelyeket, az élményt adó fasorokat, réteket, facsoportokat útba ejteni. Ahol viszonylag „sivár” környezetben vezet a kerékpárút, ott az út mellett árnyat adó, tájra jellemző, őshonos fák alapfajait érdemes telepíteni. A Rákos-patak mentén több helyen zavaró látványt nyújtanak a degradált területek és a kaszálás hiánya, de invazív növényfajokkal és kóbor kutyákkal is találkozhatunk. Természetesen a rendezettséget olyan módon érdemes megteremteni, hogy – megfelelő szakmai tervezést követően – maradjanak kaszálásmentes, vadvirágos élőhelyek, amelyek a biodiverzitás, a beporzók szempontjából kiemelten fontosak (Bálint et al., n. a.). Ezen kívül fontos, hogy legyenek olyan élőhelyfoltok, ahova nincsenek infrastrukturális elemek telepítve a zavarás minimalizálása érdekében. Ilyen lehet egy helyreállított

vagy most is meglévő vizes élőhely, amelyen zavarásra érzékeny állatfajok képesek hamar megtelepedni, ha az emberi jelenlét itt nem válik túlzóvá. Ugyanakkor ezek a területrészek is bemutathatók élményszerűen, ha a vizes élőhely szélén magasles épül, ahonnan megfigyelhetők az adott élőhely vadon élő állatai oly módon, hogy nem kell közel mennünk hozzájuk. A patak túloldalára történő átkelés sem megoldott minden szakaszon, ez pozitívum az élőhelyek kímélése szempontjából, ám nehézséget okoz a látogatóknak. Ezen a helyzeten is segíteni tudnak a kilátóhelyek és az egyéb kitekintőpontok azzal a további pozitívummal, hogy a meglévő vagy revitalizált élőhelyek zavarásmentessége megmarad.

További gondot okozhatnak az interjúk és a kérdőíves kutatás során is említett jogi nehézségek, miszerint a magántulajdonban lévő telkek nehezítik vagy ellehetetlenítik a közösségi célú fejlesztéseket. A Rákos-patak és környezetének revitalizációja megvalósíthatósági tanulmány és mesterterv I. kötete részletesen taglalja, milyen arányban oszlanak meg a tulajdoni viszonyok a patak fővárosi szakaszán. Amíg maga a meder szinte kizárólag a főváros tulajdonában van (kivéve kisebb részeket a X. és XVII. kerületekben), addig a partszakaszokat már sokkal vegyesebb tulajdoni viszonyok árnyalják. A partok 49%-a magántulajdonban, 17%-a kerületi tulajdonban van, 14% a főváros tulajdonát képezi, míg vegyes állami és magántulajdonban 15%-nyi terület található. A maradék 5%-ot egyéb vegyes módon (magán és egyházi vagy kerületi) tulajdonolják. Ez a felaprózódott és vegyes tulajdonviszony jelentős konfliktusforrás lehet, emiatt szükséges az érintetteket bevonni minél jobban a fejlesztés során (Albrecht et al., 2017a).

A BMT másik fontos célja a társadalmi fenntarthatóság megvalósítása, azaz a helyiek jólétének és jóllétének biztosítása. Fontosnak tartják az érintettek fejlesztésekbe (járatok bővítése, menetrend átalakítása, új megállók létesítése) való bevonását. Ehhez kapcsolódva a Rákos-patak menti kerékpáros útvonal kerékpárforgalmi hálózati terv (2017) szerzői a kerékpáros forgalom növelésével és az autós forgalom csökkentésével kívánják csökkenteni a szmog- és zajterhelést, ami közvetlenül a helyiek életminőségét és jóllétét növelheti. A Folyj bele a zöldbe! (n.a.) stratégiában figyelembe vették a helyi lakosok érdekeit is annak érdekében, hogy a számukra is értékes terület alakuljon ki.

A tájkép alakulása is fontos szempont a helyi lakosok és a látogatók számára. A kerékpárutakat a tervezők szívesen vezetik patakpartokon a kedvező esésviszo-

nyok és a szép környezet miatt. A Rákos-patak partja a rézsűk miatt azonban nem mindenhol biztosít vízközeli élményt, emiatt lankásabb rézsűk építésére lenne szükség. A vonzó tájképet a magasfeszültségű távvezetékek is rontják, ennek megoldására jó példa a zuglói Pas-kál-lakópark, ahol a föld alatt futnak a kábelek (Fintha et al., 2015).

A fenntarthatóság harmadik pillére a gazdasági szempontokra épít. A BMT összehangolása a Nemzeti Közlekedési Infrastruktúra-fejlesztési Stratégia 2014-2020 gazdasági célkitűzéseivel, a gazdasági jellegű gátló tényezők bemutatása és azokra nyújtott megoldások (megújuló energia használata, energiatakarékosság, alacsony energiaigényű közlekedés) megfogalmazása a gazdasági fenntarthatóságot és a turizmus felé nyitást szolgálja.

A fenntarthatóság mint témakör megjelenítése szempontjából Gödöllő Integrált Településfejlesztési Stratégiáját érdemes kiemelni követendő példaként, amelyben a tervezett fejlesztések esetében azok fenntarthatósága is értékelésre kerül (Berényi et al., 2014). A jógyakorlatok hasznosítása szempontjából a Rákos-patak és környezetének revitalizációja megvalósíthatósági tanulmány és mesterterv mutat nekünk jó példát egy nemzeti (Eger-patak menti kerékpárút fejlesztés) és egy külföldi példa (Stanzel-patak, Németország) bemutatásával.

Jelen stratégia készítése során elkészült az ökoszisztéma szolgáltatások természettudományos leltárja (2.4. fejezet), amelynek keretében támogató, szabályozó és kulturális szolgáltatások kerültek azonosításra. Ezekkel szemben a Rákos-patak ellátó szolgáltatások tekintetében vett értéke nem jelentős (részletesen lásd 3.4. fejezet).

Az ökoszisztéma-szolgáltatások társadalomtudományi értékelése érdekében egy online kérdőíves kutatás keretében felmérésre kerültek az érintett lakosság (helyben élők és használók, 497 fő) Rákos-patakhoz kapcsolódó szokásai, preferenciái és attitűdjei. A kapott eredmények alapján megállapítható, hogy a helyi lakosság szívesen használja a területet, évente átlagosan 137 napon látogatnak el a patakhoz, ott pedig átlagosan másfél órát töltenek. A helyi lakosok használatában a kikapcsolódás és a séta dominál, az aktív rekreáció (kerékpározás, túrázás, testedzés) ezekhez képest alulmarad, habár a válaszadók kétharmada fontosnak tartotta ezeket is. A stratégia készítésének idején a patak területének közlekedés,

munka és turizmus céljára történő használata nem képez értéket. A stratégia akciótervében javasolt infrastruktúra- és szolgáltatásfejlesztés megoldást ad a létező igények kielégítésére, valamint a turizmus jelentőségének növelésére.

A kérdőíves kutatás részét képezte a Rákos-patakhoz való kötődés különféle aspektusainak, mint a helyidentitás, a természetkötődés, a helyfüggés, a családi és baráti kötődés vizsgálata. A természetkötődés a legfontosabb a saját kötődés fenntartása érdekében, hiszen a válaszadók kb. 80%-a a Rákos-patakhoz fűződő kapcsolatában a természeti környezet, a gazdag állat- és növényvilág jelenlétét emelte ki. A helyidentitás aspektusában a nosztalgikus vonzalom, a Rákos-patak mint fontos emlékek helye dominált, míg a baráti és családi kötődés dimenziójában a válaszadók több mint 70%-ánál a Rákos-pataknál töltött idő fontossága összefüggött a család közelségével (közeli lakóhelyével).

Az ökoszisztéma szolgáltatások fontosságát vizsgáló kérdés esetében a válaszadók a Rákos-patak ökoszisztéma szolgáltatásai közül a szabályozó (jó levegő; mikroklima), a támogató (fajok élőhelye; élővilág sokfélesége, tájképvédelem; ökológiai folyosó) és a kulturális szolgáltatások (kikapcsolódás; csend, nyugalom; sportolási lehetőség; esztétikai élmény; kirándulóhely) fontosságát emelték ki, az ellátó szolgáltatásokat (munkalehetőség, horgászat) ezekkel szemben kevésbé fontosnak tartották. A turizmus mint kulturális ökoszisztéma szolgáltatás kevésbé volt preferált a válaszadók számára. Ezek az eredmények világosan kijelölik a fejlesztési irányt: a terület szelíd használata (ennek keretében a szelíd turizmus) élvezi a lakosság támogatását, ennek erősítésére van szükség. A természetesség visszaalakítása tehát nem csak az ökológiai szakemberek elképzelése, hanem széles társadalmi támogatottság áll e mögött.

Az empirikus kutatás másik elemét négy patakképrangsorolása, valamint a leginkább preferált patakkép és a legkevésbé preferált patakkép indoklása képezte. A válaszadók számára a legvonzóbb patakképet a Rákos-patak természetes képe jelentette, a legkevésbé kívánatos patakkép pedig a belvárosi szakaszé. A választás szöveges indoklása megmutatta, hogy a helyi lakosság a természetes patakképre tekint értéként. A patak revitalizációjának tervezése során fontos információ a szakértők számára, hogy a helyi lakosság a természet-közeli patakképet és ökológiai állapotot preferálja.

5.4 EGYÜTTMŰKÖDÉS AZ ÉRINTETTEK KÖZÖTT, A HELYI LAKOSOK ÉS CIVIL SZERVEZETEK BEVONÁSA

Ebben az alfejezetben az érintettek közötti együttműködési lehetőségeket vizsgáljuk, különös tekintettel a helyi lakosokra és a civil szervezetekre. Több dokumentum (Pest Megyei Területfejlesztési Kon koncepció; Gödöllő Integrált Településfejlesztési Stratégiája; Budapest 2030 Hosszú távú városfejlesztési koncepció; Budapest Integrált Településfejlesztési Stratégia/Stratégiai munkarész) kiemeli, hogy a térség fejlesztésének a kormányzati szervek, a térségi önkormányzatok, a civil szervezetek és a helyi vállalkozások bevonásával kell megvalósulnia, illetőleg ezek folyamatos és nem ad hoc együttműködésén kell alapulnia.

A kerékpáros turizmus és ökoturizmus jól kombinálható más turisztikai termékekkel (gasztroturizmus, lovasturizmus, kulturális turizmus), így a szolgáltatói együttműködések kiépítése fontos feladat a tartózkodási idő és a költési hajlandóság növelése érdekében. A térségben működő civil szervezetek eddig kizárólag a helyi lakosokra koncentráltak, a fő fókusz továbbra is ez maradna, jelen stratégia alapján azonban a jövőben szerepet vállalnának turisztikai aktivitások szervezésében és lebonyolításában is.

Különösen fontos a helyi lakosok bevonása három okból: a patak étellel való megtöltése javítja az ő életminőségüket is, a belső imázst is erősíteni szükséges, valamint ők lesznek a vendéglátói a jövőben erre kerekező turistáknak. Ehhez pedig arra van szükség, hogy ők szívesen lássák az érdeklődőket és felkészültek legyenek (tudjanak vonzerőt vagy programot ajánlani).

Tudatosítani kell a helyi közösségek tagjaiban, hogy a turizmusból számos előnyük (új munkahelyek és vállalkozások létrehozása, helyi adóbevételek növekedése, szolgáltatások bővítése) származik. A fejlesztések nyomán azonban lesznek olyan változások is, amelyek pozitív és negatív hatásokkal is járhatnak. Az egyik ilyen a környezet állapotának változása: mivel a turisták részéről elvárás a tiszta környezet, ezért a helyi lakosság jobban odafigyel a környezetére. A megnövekedett terhelés azonban zsúfoltsággal, zajjal, szemeteléssel is járhat, a látogatók szabályozatlansága akár a védett értékek romlását is eredményezi. A turisták és a helyiek arányának nagy mértékű változása a helyiek ellenérzését válthatja ki, szélsőséges esetben konfliktusok is kialakulhatnak.

47. táblázat: Együttműködési projektek a Rákos-patak mentén

Forrás: saját szerkesztés, 2021

Projekt megnevezése	Indoklás, leírás	Projektgazda	Időtáv	Forrás	Monitoring/indikátorok
Vezetett tematikus kerékpáros túrák és séták szervezése	Egy turisztikai térség élményszerűségét a szervezett programok garantálják, az ezeken való részvétel a helyi lakosság kötődését és identitását is erősíti. A túrák hirdetésére az egyesületek honlapján, Facebook-oldalán kerülne sor, a túrákat önkéntesek vezetik, költségek nem merülnek fel.	Térségben tevékenykedő történelmi, környezetvédelmi, turisztikai és kerékpáros egyesületek; kerületi és települési önkormányzatok; vállalkozások, magánszemélyek	2022-től folyamatosan	Térségben tevékenykedő egyesületek költségvetése; hazai és európai uniós pályázati lehetőségek	Évente 12 túra indítása, maximum 25 fős létszámmal

Projekt megnevezése	Indoklás, leírás	Projektgazda	Időtáv	Forrás	Monitoring/indikátorok
Tapasztalatcserét támogató programok szervezése, valamint az online kapcsolattartás felületének kialakítása és működtetése	A tudás- és tapasztalatcserét támogató tevékenységek, szakmai találkozók nélkülözhetetlenek a zökkenőmentes koordináció és a minőség javítása érdekében.	Térségben tevékenykedő történelmi, környezetvédelmi, turisztikai és kerékpáros egyesületek; kerületi és települési önkormányzatok; turisztikai vállalkozások	2022-től folyamatosan	Költségek nem merülnek fel, látogatóközpont biztosítja a helyszínt és szervezi a megbeszéléseket, valamint működteti az online felületet	Legalább évi négy alkalommal az adott térségben dolgozó szervezetek képviselőinek személyes vagy online megbeszélése és egyeztetése

A legkézenfekvőbb együttműködési lehetőségek az események rendezése kapcsán azonosíthatók. Olyan egyedi rendezvényekre van szükség, amelyek a térség arculatát is formálják. Mind a fiatalok, mind a családok körében nagy népszerűségnek örvendenek azon programok, amelyek térben egymástól távolabb eső, bizonyos elemekben egyedi pontjait valamely tematika köti össze, és egy pecsétgyűjtő játék kapcsolódik hozzá. A Rákos-patak mentén szintén létrehozhatók olyan pihenő- és élménypontok (fantázianeven Patakparti Pezsgő Pontok), amelyeket be lehet járni, utolsó

állomásként a látogatóközpontban jutalomban részesülnek a résztvevők. Példa az egyes állomásokra: gourmet garden (food truckok hazai alapanyagokból készült ételekkel), workshop kuckó (fenntarthatósági és kézműves workshopok, tanfolyamok), kertmozi és szabadtéri kiállítópont, nyugi-pont (jóga és meditációs órák). Emellett érdemes máshol jól bevált rendezvényeket a Rákos-patak adottságainak megfelelően adaptálni. Fontos hangsúlyozni, hogy a programok elsődleges célcsoportját a turisták alkotják, de nagy számban számíthatunk a helyi lakosság érdeklődésére is.

Jó gyakorlat	Javasolt rendezvény a Rákos-patak mentén	Programokat szervező és/vagy finanszírozó szervezetek
Bike & Breakfast	Bike & Birds	Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület, X. kerületi önkormányzat
Kerékpártúra Prágában a Moldva mentén a Troja kastélyig	Kerekezünk? Tematikus kerékpártúrák három témakörben	Bike-zone Gödöllői Kerékpáros Egyesület Gödöllő
Wenckheim-kastélyhoz vezető kerékpáros túra		Környéki Regionális Turisztikai Egyesület
Storytellers túrák a Cook-szigeteken	„CoolTúra” „Öko-pack túra” „Terülj, terülj, asztalkám túra”	Isaszegi Természetbarát Klub Gödöllő
Hosszúlépés. Járunk? budapesti tematikus sétái		Környéki Regionális Turisztikai Egyesület CivilZugló Egyesület
Demecs Norbi túrái, ZSOTA bringatúrák		ZÖLD XVII Környezetvédelmi, Természetvédelmi és Városfejlesztési Egyesület Demecs Norbi, ZSOTA Tours
Balatoni Bringa Farsang	Rákos-patak menti Bringa Mikulás	Bike-zone Gödöllői Kerékpáros Egyesület

48. táblázat: Jó gyakorlatok adaptálása a Rákos-patak mentén a rendezvények vonatkozásában

Forrás: saját szerkesztés, 2021

A Bike & Breakfast rendezvény keretében a kerékpározás a gasztronómiával kapcsolódik össze. A programsorozat 2016-ban indult útjára a budapesti III. kerületben, célja az egészséges életmód és a kerékpározás népszerűsítése. A pozitív visszajelzéseknek köszönhetően az események a következő években is folytatódtak az Esernyős Községi Tér koordinálásával és az Óbuda-Békásmegyery Önkormányzat pénzügyi támogatásával. Az első évben négy vendéglátóhellyel indult az akció, azonban a bringás reggelik növekvő népszerűségéből adódóan egyre több óbudai vendéglátóegység csatlakozott a kezdeményezéshez. A résztvevő gasztronómiai egységek minőségi pékárut, kávé és gyümölcsöt kínálnak a program résztvevőinek. Februártól október végéig minden hónap utolsó péntekén 07:00 és 09:00 óra között egyszerre három helyszínen lehetett ingyenesen bringás reggelit fogyasztani. A program keretében 1500 kerékpáros reggelizett meg kilenc hónap alatt (bikeandbreakfast.hu, 2020).

Az eseményen való részvétel regisztrációhoz kötött, mindig az aktuális hét hétfői napjától lehet regisztrálni. A választott helyszín, a résztvevők számának és az emailcím megadása után egy kódot kapunk, mely felmutatásával juthatunk reggelizni a helyszínen. 2017-től egy nyerevényjátékkal is kiegészült a program, mely során a Bike&Breakfast Pontokon elérhető pecsétfüzeteket 8 különböző alkalommal érvényesítő bringások között értékes ajándékokat (egyedi kerékpáros kiegészítők, gasztronyeremények) sorsoltak ki az októberi záró rendezvényen. A szervezők egy fotópályázatra (te és a kerékpÁROD) is invitálják a kerékpározás szerelmeseit, a zárórendezvényen egy közönségdíjas és egy zsűri által választott kép is díjazásra kerül (kereparod.bikeandbreakfast.hu, 2020).

A programhoz logó is tervezésre került, ugyanakkor a reggelit és a fotópályázatot is szlogennel látták el a szervezők: "Regisztrálj, bringázz és reggelizz!" valamint "Bringázz, fotózz és pályázz!" Az esemény marketingtevékenysége széleskörű, a kezdeményezés saját weboldallal rendelkezik, Facebook-esemény kerül létrehozásra a havi reggelik előtt, illetve YouTube-on imázsfilmeket is találhatunk (Esernyős Községi Tér, 2018).

A Bike & Breakfast programsorozat mintájára egy Bike & Birds elnevezésű programot javasolunk, amely a kerékpáros turizmust az ökoturizmussal kapcsolja össze. A madárgyűrzést is magában foglaló esemény a Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület és a X. kerületi önkormányzat szervezésében valósul meg, a kóborlási/telelési időszakban (októbertől március közepéig), valamint a vonulás idején, amikor a költés már megtörtént (augusztus közepétől októberig). Kimaradó időszakokban botanikai és faunisztikai megfigyelésekre, a rétek élővilágának bemutatására kerül sor.

A Rákos-patak kerületen belüli hossza 5,8 km, mely a kerékpártúra alapját képezné. A túra az Őrs vezér tértől indulna, mely könnyen megközelíthető közlekedési csomópont is egyben. Az út végpontját a Felsőrákosi-rét adná, ahol a Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület budapesti helyi csoportja bemutató madárgyűrzést tartana, kiegészítve a rét élővilágának bemutatásával. Mivel a kerékpárútról a rétre be kell sétálni, az önkormányzat egy zárható biciklitárolót is elhelyezne a bicikliút mellett.

A táv egy-másfél óra alatt megtehető gyermekes családok számára is, a bemutató egy kis pihenővel együtt maximum két órát ölelne fel. A résztvevők maximális száma 25 fő, regisztrálni az esemény Facebook-oldalán lehetne.

Egy másik jó gyakorlat a kerékpáros turizmust a kulturális turizmussal kapcsolja össze. Prágában a Troja kastélyig tartó kerékpártúra a Moldva mentén halad, a program keretében az idegenvezető angol nyelven (igény esetén más nyelven is kérhető a túra) mesél a város történelméről és mutatja meg az igazi prágai atmoszférát. A résztvevők áthaladnak a legnagyobb parkokon (Stromovka, Letná), ahol megállnak egy hűsítő cseh italra. A program felhőtlen átéléséhez lehetőség van védőfelszerelés bérlésére, csomagmegőrzésre, a biciklizéshez fülhallgató használatára, hogy jobban lehessen hallani a túravezetőt. Minden résztvevő kap egy térképet a városról, egy esőkabátot, egy üveg ásványvizet. Nagy figyelmet fordítanak a biztonságra, a kerékpárok karban vannak tartva, kényelmesek és kifejezetten városi használatra tervezték őket. A túra kényelmes tempóban halad, hogy mindenki élvezhesse a látványt, az útvonalat úgy tervezték meg, hogy elkerüljék a zsúfolt turista gócpontokat és a közlekedési dugókat.

A túrán gyakorlatilag minden korosztály, a kezdőktől a haladóig bárki részt vehet. A kisgyermek számára biztosítanak gyerekülést, amelyet a kerékpár elejére és hátuljára is fel lehet szerelni. Egyaránt használható hagyományos bicikli vagy elektromos kerékpár, ez utóbbi lehetővé teszi, hogy az idősebb korosztály és a kevésbé fitteket is részt vehessenek a programon (Prague river tour Troja Chateau).

Kerékpáros kastélytúrára Magyarországon is van jó példa, amely 2019 szeptemberében került megrendezésre a KerékPárt Bringaklub és békéscsabai Munkácsy Emlékház közös szervezésében, a Művészetek Őszi Fesztiválja programsorozat keretein belül. A résztvevők díjtalanul vehettek részt a biciklitúrán, amelynek célállomása a szabadkígyósi Wenckheim-kastély volt (Behir, 2019).

Egy hasonló program jól megvalósítható a Rákospatak mentén kiépített kerékpáros útvonalon is, amely egy napos könnyed kikapcsolódásként vonzó a helyieknek és a turistáknak is. Idegenvezető mesélne a történelmi érdekességekről, a természeti látnivalókról, és a programba beiktatott megállóknál a résztvevők megkóstolhatnak tradicionális magyar ételeket (lángos, bodag10, kenyérlángos vagy kürtöskalács) és italokat (háziszörp). Az eredeti ötletre építve a térségben a kerékpáros turizmust a kulturális turizmussal, az ökoturizmussal és az aktív turizmussal kötnénk össze. Három témakörben (A múlt nyomában, Természeti kincsek és Élmények a Rákospatak mentén) érdemes útvonalakat összeállítani és garantált túrákat szervezni. Ez a túra évente négyszer kerülne megrendezésre, májusban és szeptemberben is két alkalommal, mivel ezekben a hónapokban ideális az időjárás a kerékpáros túrákhoz, mégsem akkora a kerékpárutak forgalma, mint a nyári időszakban.

A TERVEZETT TÚRÁK ÁLLOMÁSAI:

● A múlt nyomában (tájházak és történelmi helyek) ● Természeti kincsek ● Élmények a Rákospatak mentén

📍 Szada

● Happy Horse póni és lovas klub (terep- és túralovaglás)

● Szadai Tájház

📍 Gödöllő

- Carplove Horgász és Pihenőpark
- Gödöllői Erdei Vasút (Gödöllői Kisvasút)
- Gödöllői Erdészeti Arborétum
- Gödöllői Grassalkovich Kastély
- Lockarium Szabadulószoza (kiegészítő program)

📍 Isaszeg

- Isaszeg Falumúzeum
- Liget Klub Isaszeg

📍 Pécel

- Vácegres és Pécel között elterülő: Gödöllői Dombvidék Tájvédelmi Körzet
- Villámkör – instant túra és terepfutás

📍 Rákospatak

● Merzse-mocsár

📍 Kőbánya

- Csósztorony
- Tűzoltó Múzeum

📍 Zugló

- Budapesti Állatkert
- Magyar Vasúttörténeti Park
- Széchenyi Gyógyfürdő és Uszoda
- Vajdahunyadvára
- Vidámpark

📍 XVI. kerület

- Cinkotai Tájház
- Csokoládémúzeum
- Kertvárosi Helytörténeti és Emlékközpont

10 Másnéven lepénykenyér, ami lisztből, sóból, vízből álló erjesztetlen (élesztő nélküli) sült tészta.

A Storytellers Eco Cycle Tours kerékpáros és gyalogos túrákat szervez a Cook-szigeteken. A vállalkozás nagy hangsúlyt fektet a kínált élmény egyediségére, legyen szó a résztvevők érdeklődési köréről, vagy arról, hogy milyen hosszúságú és nehézségű túrán szeretnének részt venni. Másrészt pedig olyan túravezetőket foglalkoztat, akiknek szenvedélye a helyi kultúra, történelem, a természeti környezet, valamint az állat- és a növényvilág, emiatt élvezhetően adják át a tudásukat. Különleges, egyedi túrákat kínál a 6-16 éves korosztály számára, amelyeket minden alkalommal az aktuális résztvevők igényeihez alkalmazkodva alakít ki (Storytellers, 2014).

A Budapesten népszerű tematikus séták (például Hosszúlépés. Járuk?) Rákos-patak menti változatának meghonosítása is egyedi szolgáltatást jelent a térségben, ezeket a helyi különleges történetekre (például a Királydomb, Rákosmező történelmi jelentősége) lehet felfűzni.

A jó gyakorlatokhoz kapcsolódva természetben vezetett gyalogos túrák és városi séták szervezését javasoljuk. A „CoolTúra” keretében a résztvevők az épített örökséggel ismerkednek meg. Az „Öko-pack túra” a Rákos-patak péceli szakaszán zajlik, ahol a patak mentén domborok jelennek meg erdőkkel és száraz sztepprétekkel, illetve gazdag élővilággal. A „Terülj, terülj, asztalkám túra” a gasztronómiát célozza meg, a program során a térség jellemző ételeit és italait lehet megkóstolni. A túrák szervezése többnyire egy vállalkozás (például Demecs Norbi, ZSOTA bringatúrák) vagy egyesület szervezésében történik, de helyi magánszemélyek is kínálnak „tip-based” (önkéntes borral való adása a résztvevők elégedettsége esetén) városi sétákat.

A kerékpáros szezon (áprilistól októberig) hosszabbítására alkalmasak a különböző tematikus rendezvények és sportesemények. Követendő példának tartjuk a farsang időszakában megrendezésre kerülő Balatoni Bringa Farsang rendezvényt, amelynek célja a Balatont megkerülő kerékpárút népszerűsítése és ezzel együtt a téli sportolás támogatása (Bikemag.hu, 2020).

Az útvonal 11 Balaton-parti várost érint, a bringatúra a Balaton keleti medencéjét öleli fel, amelyet „kis körnek” hívnak. A szintidő 8 óra, a túra teljes hossza 78 km, amely során 5 frissítő- és melegedőpont áll

a kerékpárosok rendelkezésére. Ezek a pontok teával és forralt borral frissíthetik fel magukat a résztvevők, továbbá zsíros kenyeret is ehetnek rövid pihenésük során. A mezőnyt több kísérő is követi autóval, segítségükkel biztosított az orvosi és szervíz ellátás. A biztonság biztosítása érdekében a jelentkezők számát 300 főben maximalizálták, ennél több nevezést nem fogadtak a szervezők. A nevezési díj 7500 Ft, amely tartalmazza többek között a névre szóló rajtszámot, a pihenőhelyeken használható higiéniai és felfrissülési lehetőségeket, a komp árát, a befutóérmet, valamint egy tál forró levest a célba érést követően (Sportaktív.hu, 2020).

A Rákos-patak melletti kerékpárút is egész évben alkalmas lesz kerékpáros kikapcsolódásra, ennek jegyében a decembert kívánjuk étellel megtölteni. A Rákos-patak menti Bringa Mikulás program különlegessége, hogy a résztvevők Mikulás-sapkában (alternatív módon Mikulás-ruhában) tekerik végig a távot. A kiindulópont Gödöllő, ahonnan a Duna Pláziáig tartana a kerékpározás. Amennyiben a hideg téli időjárás miatt a rendezvény nem bonyolítható le biztonságos körülmények között, akkor egy héttel későbbre „esőnapot” tűznénk ki.

A programok mellett a szolgáltatók és az önkormányzati szereplők együttműködése képezi a másik fontos területet. Egy sikeres turisztikai térség kialakításához és működéséhez ki kell alakítani egy turizmust támogató környezetet, amely magába foglalja a szervezeti háttérrel (egy TDMSZ kialakítása hosszútávú célként van jelen, egyelőre a látogatóközpont veszi át a feladatokat egy részét) és a partnerséget. Ez utóbbi keretében az érintettek között az információk megosztásra kerülnek, a vélemények cseréjére rendszeresen lehetőség van. Ennek érdekében szükség van az érintettek rendszeres egyeztetésére. Az elhivatott turisztikai vállalkozók, egyesületi tagok, önkormányzati képviselők negyedévente megrendezett találkozóján bemutatásra és megvitatásra kerülnek a tervezett fejlesztések, a felmerülő problémák, a rendezvények tartalma és ütemezése, de a tapasztalatcsere is a megbeszélés fontos részét képezi. A stratégia lezárásának idejéig csak az EcoVeloTour projekt keretében megszervezésre kerülő workshopok adtak lehetőséget az érintettek találkozására, ezek szervezését (ennek keretében a meghívottak körének összeállítását) és moderálását a jövőben a látogatóközpontnak kell átvállalnia.

5.5 SZEMLÉLETFORMÁLÁS ÉS OKTATÁS

A környezeti fenntarthatóság elérése érdekében a legnagyobb, ám nem azonnal jelentkező hatást szemléletformálással és oktatással lehet elérni a gyermekek körében. A szemléletformálás keretében megtanítjuk, miért fontos a környezet védelme és mit tehetünk ennek érdekében, az oktatás során pedig a természetben szerzett interaktív élményekkel élővé és interaktívabbá tesszük a tananyagot. A gyermekeken túlmenően nélkülözhetetlennek tartjuk a helyi lakosság és a szolgáltatók szemléletformálását, valamint a turisztikai szakemberek oktatását is.

Projekt megnevezése	Indoklás, leírás	Projektgazda	Időtáv	Forrás	Monitoring/indikátorok
Szemléletformálás óvodai csoportok és iskolai osztályok számára		Látogató-központ	2022-től folyamatosan	Európai uniós és hazai pályázati források, belépődíj egyes rendezvények esetén	Bejelentkezés esetén programok szervezése és lebonyolítása
Szemléletformálás gyermekes családok számára		Látogatóközpont	2022-től folyamatosan	Európai uniós és hazai pályázati források, belépődíj egyes rendezvények esetén	Havonta egy rendezvény szervezése
Oktatás a térség turisztikai vállalkozói számára	A kurzusok keretében bemutatásra kerülnek a térség természeti és kulturális értékei, valamint a környezetbarát működtetés alapjai. Mivel a tantermekben zajló frontális oktatás nem elég vonzó a turisztikai vállalkozók és szakemberek számára, elsősorban tanulmányutak szervezésére kerül sor.	Látogatóközpont	2022-től folyamatosan	Európai uniós és hazai pályázati források	Évente két tanulmányút szervezése
Szemléletformálás a helyi lakosság számára	A közvetlen környezetben található természeti és kulturális értékek bemutatása interaktív módon.	Látogatóközpont	2022-től folyamatosan	Európai uniós és hazai pályázati források, látogatóközpont költségvetése	Évi két szemléletformáló rendezvény tartása

49. táblázat: Szemléletformálási és oktatási projektek a Rákos-patak mentén

Forrás: saját szerkesztés, 2021

A szemléletformálás kapcsán kulcsszerepet szánunk a térség látogatóközpontjának, amely rendszeresen szervez garantált programokat az épületben és külső helyszíneken a nagyközönség, továbbá óvodai és iskolai csoportok számára, de megrendelés esetén vállalja osztálykirándulások, nyári óvodai vagy iskolai táborok keretében egyedi és zártkörű programok összeállítását és lebonyolítását is. A környezethez kapcsolódó jeles napok (Föld Napja, a Víz Világnapja, a Madarak és Fák Napja, az Állatok Világnapja, Környezetvédelmi Világnap) alkalmával rendezvényekre kerül sor a látogatóközpontban.

A programokról gyermekcentrikus, szakmailag alaposan képzett, környezeti nevelés terén tapasztalt munkatársak gondoskodnak. Az interaktív rendezvényekre óvodásokat és iskolásokat is várnak, az adott tematikát a látogatók tudásszintjéhez és érdeklődéséhez igazítva. A középpontban a „szórakozva tanulás” áll, a környezeti program akár egy teljes nap tartalmát is eltehetővé teszi a látogatóközpontban.

Az oktatóközpontban a környező élővilág megismerését célzó szakmai programokat kézműves foglalkozások (agyagolás, batikolás, dekupázsolás, kavicsfestés, gertyaöntés, nemezelés, gyöngyfűzés, csuhézés) színesítik, amelyek során a résztvevők részben a természetben gyűjtött anyagokat használják fel. További hasznos tudást jelent a tájékozódás alapjainak elsajátítása (térkép olvasása, iránytű és tájoló használata). A látogatóközpont által kínált programokat a Gödöllői Erdészeti Arborétumban és a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem Gödöllői Botanikus Kertjében tett látogatás egészíti ki.

A fenti köznevelési programokra nemcsak az ismeretek bővítése miatt, hanem a szemléletformálás érdekében is szükség van. A résztvevőknek megtanítható, hogy a turizmus káros hatásai nagyrészt elkerülhetők, ha az utazók hozzáállása felelősségteljes (környezetbarát közlekedési mód megválasztása, pazarlás elkerülése, megfelelő viselkedés). Ezzel párhuzamosan a résztvevők szűkebb környezetük esetében is megtapasztalják a környezetük életminőségre gyakorolt hatásait, s tudatában lesznek annak, hogy Rákos-patak mentén is a jó minőségű környezet képezi a turizmus alapját.

A tanórák, napközis foglalkozások, szakkörök, fakultációk keretében a résztvevők a madarakat a természetes élőhelyeiken, erdőben, vízparton, mezőkön figyelik meg távcsöveken keresztül, ehhez madárlesekkel kell építeni a területen. Az alsó tagozatos iskolások a környezetismeret óra során vízmintát vesznek a patakából, azt később analizálják a látogatóközpont által rendelke-

zésre bocsátott eszközökkel. A Rákoscsabai Jókai Mór Református Általános Iskola és a Kőrösi Csoma Sándor Általános Iskola és Gimnázium diákjai fakultáció keretében már jelenleg is rendszeresen vizsgálnak a patakparton mezei növényeket, egysejtűeket és mohákat.

A kulturális örökség megismeréséhez a nép- és honismeret órák kínálnak megfelelő keretet, de a környékbeli iskolák és óvodák a nemzeti ünnepeken is felkeresnek adott eseményhez kapcsolódó helyszíneket.

Jelen gyakorlat szerint azok a köznevelési intézmények használják gyakrabban a patakpartot az évszakok változásának, az aktuális környezeti folyamatok megfigyelésére, amelyek gyalog vagy kerékpárral elérhető távolságban vannak. A patakpart esetükben a Víz Világnapja programjai és a TeSzedd szemétszedési akció során is szerepet játszik. A pataktól távolabb eső köznevelési intézmények a nagyobb előkészítést igénylő kirándulások alkalmával keresik fel a Rákos-patakot. Esetükben megoldás lehet az intézmények udvarában diákok által gondozott mini zöldfelületek (élőhelytípusonként „zöld foltok” a jellemző növényfajokkal) kialakítása, melyek témája a Rákos-patak természeti környezete.

Az iskolák esetében elsősorban az alsósok és a gimnazisták részesülnek a tanórákhoz kapcsolódó terepélményekben, tekintettel arra, hogy az általános iskola felső tagozatában elsajátítandó tananyag mennyisége nem teszi lehetővé a tantermen kívüli foglalkozásokat. Az alsó tagozatban a kisebb léptékű tananyag, a gimnazisták esetében az elmélyülés szükségessége teszi lehetővé a terepi órák szervezését. Ennek központi helye a Merzse-mocsár, annak kiépítettsége miatt.

A helyi környezeti értékekkel való ismerkedés mellett a térség kulturális értékeit (néphagyományok, épületek) is a középpontba kell állítani a gyermekek lakhelyükhöz való személyes, érzelmi kötődésének erősítése érdekében. Míg a természeti értékek életkortól függetlenül minden gyermek számára izgalmasan mutathatók be, addig a kulturális értékek az óvoda középső vagy felső csoportjától érdekesekek.

Mivel a gyerekek az óvodában, iskolában tanultakat otthon elmesélik a családjuknak, így a hatás széleskörű. A szülői közösségek amúgy is aktívak a térségben, a családok könnyen mozgósíthatók a szabadidős vagy ökoiskolai programokra.

A külső szakemberekkel és civil szervezetekkel való együttműködésben a pedagógusok az interjúk során saját ismereteik bővítésének lehetőségét is látták, érdemes az ő meghívásukat rendszeressé tenni a tudás

bővítése és az élményszerűség fokozása érdekében.

A meglévő kerékpáros infrastruktúrát jelenleg azok az intézmények – elsősorban iskolák – használják, amelyek a kerékpárutak közvetlen közelében, vagy alacsony forgalmú utak övezte területen helyezkednek el. Az új kerékpárút megépülését követően érdemes lesz a kerékpározásra még nagyobb hangsúlyt fektetni a kirándulások, a nyári táborok és a szabadidős programok keretében is. Ehhez szükség van iskolai kerékpár-flottákra, illetve a saját kerékpárok részére tárolási lehetőség megteremtésére az érintett intézményeknél. Az interjúk során említett kerékpáros akadályversenyek más intézmények számára is követendő példát jelentenek.

A környezetet tiszteletben tartó magatartás érdekében a helyi lakosság és a turisztikai vállalkozások munkatársai oldaláról is közelítünk. A természeti és kulturális értékek megóvásának fontos lépése ugyanis ezek megismertetése az érintettekkel. Ezeknek köszönhetően értékelődik fel turisztikailag egy térség, azaz a helyi lakosság és a szolgáltatók is érdekeltté válnak az értékek megőrzésében. A környezettudatos magatartás tehát minden érintettel szemben elvárássá válik.

A turisztikai tervezésnek és kivitelezésnek összhangban kell állnia az elérhető környezetet igénylő lakók elvárásaival. Az építkezések átmenetileg kedvezőtlen természeti hatásokkal járnak, de a turisztikai szolgáltatások fejlesztése munkahelyeket teremt és hozzájárul a helyi identitás és közösségek erősítéséhez. A térségben élők sokszor nincsenek tisztában a helyi értékekkel, pedig természeti környezetük és kulturális örökségük olyan értéket jelent, ami a turisták érdeklődésére tart számot.

A korábban javasolt érintetti párbeszéd egyik lehetséges témája szemléletformálási programok indítása a helyi lakosok (mint a turisták „vendéglátói”), illetve kurzusok meghirdetése a turisztikai szakemberek részére, a térség természeti és kulturális adottságainak bemutatása érdekében. Mivel az akcióterületen fontos az ökoszisztéma szolgáltatások minőségének megőrzése, ezért hangsúlyos téma a természeti értékek megőrzésének módja.

A munkavállalók számára érdemes szakmai kurzusokat is szervezni, amelyeken a turisztikai szakma új trendjeit, technológiáit ismerik meg, valamint elsajátítják, hogyan lehet a tervezés és működtetés során ökológiai szempontokat is figyelembe venni, a látogatói elégedettség és a gazdasági érdekek megőrzése mellett. Mivel a térségbe várhatóan ökoturisták és kerékpáros turisták érkeznek elsősorban, az ő elvárásai és utazási magatartásuk megismerése, az ő „fejükkal való gondolkodás” is nélkülözhetetlen. Ez nemcsak az egyes szolgáltatók szempontjából fontos, hanem a térség számára is, hiszen ez határozza meg a fejlesztések irányvonalát.

Mivel a tantermekben szervezett képzésekre – még ha ingyenesek is – nehéz hallgatókat toborozni, ezért más módszerek alkalmazását javasoljuk a képzések koordinálását végző látogatóközpont számára. A térségbeli turisztikai vállalkozók számára a tanulmányutak adják a legjobb képzésformát a környezeti és fenntarthatósági ismeretek (víz-, energia- és anyagtakarékosság, hulladékgazdálkodás), megszerzésére és elmélyítésére.

5.6 MARKETINGKOMMUNIKÁCIÓ

A kerékpáros turizmus fő célcsoportjának a túrázókat, rövidebb utazást tevő kerékpározókat és a napi kirándulókat tekinthetjük (Krieger, 2007). A Rákos-patak egyes részein egyelőre az egynapos kirándulást szervező kerékpárosokat találjuk meg, a keresletet a térségben élő, természet iránt érdeklődő, fél- vagy egynapos programot kereső látogatók jelentik. A célcsoport bővíthető a többnapos utazást tervező és távolabbról érkező turistákkal is, középtávú célunk a rövidebb időre (1-2 éjszakára) érkezők meggyőzése. A kerékpáros nyaralást tervező, több mint 2 éjszakára érkező vándortúrázó vagy csillagtúrázó

turisták megszólítása hosszútávú célunk. Ehhez az kell, hogy megteremtjük a „lassú utazás” feltételeit, azaz a kínálatunk bővítésével hosszabb tartózkodásra bírjuk a látogatókat, akik megismerkednek a helyi gasztronómiával, valamint a térség kulturális és természeti értékeivel.

Mindhárom célcsoport esetében növelni kívánjuk a látogatók számát és tartózkodási idejét, az utazások gyakoriságát és a költési hajlandóságot, természetesen abban a mértékben, amely az ökoszisztémákat, és az általuk nyújtott szolgáltatásokat nem károsítja, azaz el kell kerülni a túlturizmust (overtourism).

A térség nem turisztikai célú használói közé tartoznak a szabadidős vagy közlekedési céllal kerékpározó helyi lakosok. Az előbbiek elsősorban rekreációs céllal, míg az utóbbiak munkába vagy boltba menet, esetleg ügyintézés során használják a kerékpárjukat. Célunk, hogy minél több nem kerékpározót győzzünk meg a két kerékre váltásról, illetve a kerékpárjukat nem turisztikai céllal használó lakosokat is megnyerjük a kerékpáros kikapcsolódásnak, belőlük napi kerékpáros kiránduló váljon.

A kerékpáros turistákat a küldő terület szerint is szegmentálhatjuk. Ez alapján jelenleg a Rákos-patak mentén lakók és a pataktól 20-30 kilométerre élők tartoznak az elsődleges célcsoportba. Másodlagos célcsoportként középtávon célunk a Közép-Magyarországi Régióban élők megnyerése, míg külföldi turistákra nagy számban csak hosszútávon számítunk. A hazánkba rekreációs céllal érkező, a kerékpározást szabadidős tevékenységként választó turisták elsősorban a Budapestre érkező látogatók közül kerülnek ki, számukra nem a Rákos-patak menti vonzerők jelentik az elsődleges attrakciót, ám színesítik számukra az élménykínálatot. Az Eurovelo-útvonalon érkező, hosszabb távot megtevő kerékpáros utazók esetében a hagyományos európai küldőországo kból érkezőkre (Németország, Ausztria, Hollandia) számítunk.

Az élethelyzet alapján elsődleges célcsoportoknak a fiatal felnőtteket, a gyermekes családokat, és a középkorúakat tartjuk. Közös vonásuk, hogy kedvelik a természetet és a kirándulásokat, érdeklődnek a növény- és állatvilág iránt, az életkori sajátosságoknak megfelelően azonban más-más élménykínálatot keresnek. A másodlagos célcsoportot a seniorok képezik.

A fiatal felnőttek esetén a kerékpáros kirándulás fő motivációit a hétköznapi életből való kitörés, a társas együttlét, valamint a rekreációs aktivitások jelentik. Ehhez járul hozzá – minden korosztályt érintően – a természethez való közelség igénye. Mivel jelentős részük dolgozik, ezért korlátozott az utazásra szánt idejük, azaz velük elsősorban a szabadságot nem igénylő, (hosszú) hétvégén szervezett kerékpáros kirándulások alkalmával számolhatunk. Ez a célcsoport intenzíven keresi az izgalmat és az új élményeket, számukra tökéletes kikapcsolódást jelent egy kerékpáros élményközpont vagy egy akadálypálya.

A családi utazások fő motivációja a családi együttlét, számukra tehát olyan kikapcsolódási lehetőségeket kell kínálni, amelyek a család minden tagja számára vonzóak. Mindezt természettel kapcsolatos ismeretszerzéssel érdemes kombinálni (tanösvények, információs táblák),

mert a gyermekes családok szeretnek szórakoztató módon tudást szerezni, miközben ismeretlen tájakat fedeznek fel. Elsősorban az interaktív, élményszerű, látványos bemutatási formákat keresik a játszva tanulás jegyében. Rövidtávon a térségben hétvégéjüket (esetleg szabadságukat) töltő magyar vendégekre számítunk, akik számára tartalmas programlehetőséget jelent a látogatóközpont vagy a vonzerők felkeresése, a programokon való részvétellel. Az utazásra szánt szabadidő az ő esetükben is szűkös, mert a szülők dolgoznak, a gyermekek pedig iskolába/óvodába járnak, így rájuk elsősorban a tavaszi, nyári, őszi iskolai szünetekben és a hétvégéken számítunk. Ők már biztos egzisztenciális háttérrel rendelkeznek, ugyanakkor sok esetben számos anyagi terhet vállalnak, így keresik a családi kedvezményeket és a családbarát szolgáltatásokat. Számukra a Rákos-patak menti kerékpáros túrák kifejezetten alkalmasak, mert a sík terepviszonyok miatt a kerékpározás könnyű, lehetőség van közös élményeket szerezni, miközben a tervezett programok és élményelemek elősegítik a gyermekek testi, lelki és szellemi fejlődését. A gyermekek miatt kiemelt figyelmet kell fordítani a biztonságra az infrastruktúra és a kiegészítő szolgáltatások kialakítása során, valamint a pihenőhelyek egymástól nem nagy távolságra való kiépítésére, hiszen a gyerekek teljesítőképessége korlátozott. A kerékpárút kialakítása során ugyancsak fontos szempont a pihenőhelyek kiépítése és a környezet tisztasága, rendezettsége, valamint ennek az állapotnak a fenntartása.

A középkorúak gyermekei már nagyok, több esetben már „kirepültek”, így ismét több a szabadidejük. Sok esetben ez a korszak életmódváltással kapcsolódik össze, az egészségügyi problémák megelőzése érdekében fontos számukra a testmozgás, az életvitelben pedig meghatározó a környezettudatosság. A természetkedvelő, természetjáró, aktív turizmust kedvelő célcsoport keresletet támaszt a kerékpárral elérhető ökoturisztikai vonzerők iránt. Kedvelik a helyi termékeket, s magasabb diszkrécionális jövedelmük miatt ki tudják fizetni az egészséges élelmiszereket.

A seniorok körében nő a kerékpáros turisták száma, amely egyrészt az elektromos kerékpárok elterjedésének, másrészt az egészséggel kapcsolatos preventív tevékenység erősödésének köszönhető. Az idősek jellemzően a magasabb árfekvésű szálláshelyeket és szolgáltatásokat vesznek igénybe. Az időjárás miatt jellemzően tavasszal vagy ősszel vesznek részt aktív turizmushoz kapcsolható tevékenységekben, komoly érdeklődést mutatva az ökoturisztikai vonzerők iránt.

31. ábra: A Rákos-patak menti kerékpáros turizmus célcsoportjai rövid-, közép- és hosszútávon

Forrás: saját szerkesztés, 2020

A jövedelmi helyzet és iskolai végzettség szerinti szegmentálás alapján az elsődleges célcsoportot a környezettudatos, magasabb iskolai végzettségű, jobb anyagi körülmények között élők alkotják, míg másodlagos célcsoportnak az alacsonyabb jövedelmi helyzetűeket tartjuk, akik a napi kirándulók táborát erősítik elsősorban.

Nem kerékpáros turistaként, ám jelentős ökoturisztikai potenciált jelentő célcsoportként említhetők az óvodai és iskolai csoportok, akik tanulmányi, ismeretszerzési céllal keresik fel a látogatóközpontot és az attrakciókat. A fiatal generációk számára kiemelt fontosságú az interaktív, digitális technológiák használata.

A hiteles kommunikációra és tájékoztatásra már a látogatóközpont építése előtt, a kerékpárutak építése alatt szükség van. Jelen marketingkommunikációs terv desztinációs szemléletben készült, a célunk a térségi és tematikus (kerékpáros és ökoturisztikai) termékek összekapcsolása és promóciója. Ezt az is indokolja, hogy a gödöllői kastély kivételével a térségben nincs orszá-

gos jelentőségű vonzerő, egy komplex turisztikai ajánlat azonban növeli az egyes attrakciók látogatottságát is. A hálózatba kapcsolt tartalmat a látogatóközpont irányításával kívánjuk népszerűsíteni. „A cél megkülönböztető, erős márkapozíció kialakítása, amelyet szegmentált, egyedi élményígérettek, ajánlatok fejlesztésével és azok trendkövető, konzisztens kommunikációjával lehet elérni”. (Kiss – Pinke-Sziva, megjelenés alatt, p. 85.)

A térséget a fenntarthatóság jegyében promótáljuk, ezért oda kell figyelni, hogy a kommunikáció középpontjában a kikapcsolódás és élmény hívószavak mellett a környezeti nevelést segítő gondolatok is szerepeljenek. Kifejezetten nagy hangsúlyt fektetünk rá, hogy a látogatók már az érkezéstől kezdve környezettudatosan viselkedjenek (például hozzanak magukkal újratölthető palackot¹¹, vászonzsákokot).

További fontos feladat egy tematikára utaló, ám rövid és könnyen megjegyezhető turisztikai terméknév kialakítása a térség kerékpáros turizmusára vonatkozóan.

11 Nincsenek közutak közvetlenül a patak mentén, mivel itt a patakmeder részsűjét, partvonalát fent kell tartani és az árvízveszély idején sem Iszerencsés ha itt közutak vannak. A patak tágabb környezetében azonban van több kút, de ezek inkább az agglomerációban, valamint a X. és XVII. kerületben vannak.

50. táblázat: Marketingkommunikációs terv

Forrás: saját szerkesztés, 2021

Kommunikációs csatornák/feladatok	Megvalósítás	Célcsoportok
Arculat	Egy, a térségre vonatkozó arculati kézikönyv elkészítése, hogy a látogatóközpont ennek tükrében kommunikálhasson. Komplex logó- és szlogenrendszer kialakítása: egy ernyőlogóra építve a térséghez tartozó településekhez kapcsolódva más és más logó alkalmazása, ezek stílusukban, dinamikájukban azonosak, így könnyen felismerhetőek lennének, a látogató mindenhol tudná, hogy a Rákos-patak mentén jár. Emellett alkalmazásra kerülne egy fő szlogen, hozzá településenként más hívószavak.	Minden célcsoport
Kiadványok, tematikus térképek, táblák	A keresztpromóció keretében más desztinációk, látogatott attrakciók bevonása. Javasolt közös online (honlapról letölthető) és papír alapú kiadványok, brosúrák készítése, illetve a helyszínen molinók, táblák kihelyezése. Közös tartalomnak tekinthető az Agrárminisztérium kiadásában megjelenő, természeti bemutatóhelyeket és programokat összefoglaló ingyenes kiadvány is.	Minden generáció, elsősorban az X és a baby boomer generációk
Közönségkapcsolatok (PR)	Beszélgetős televíziós (M1, RTL Klub, TV2) reggeli műsorokban szakemberek szerepeltetése (például Bajor Zoltán, Magyar Madártani Egyesület), akik alapvetően egy környezetvédelmi problémáról, témáról beszélnek, de a mondandóba beleszövik a Rákos-patak térségében lévő adottságokat. A helyi közösségnek és a turisztikai szolgáltatóknak rendezett workshopok, fórumok, nyílt napok keretében feltárássra kerülnek az érdekek és az esetleges panaszok, a problémák megoldási lehetőségei körvonalazódnak.	Y, X és baby boomer generációk, elsősorban a nők
Turisztikai kiállításokon és vásárokon stand bérlése (2026-tól kezdődően évente)	A turisztikai infra- és szuprastruktúra kiépítését követően turisztikai kiállításokon való megjelenés, a térség természeti és kulturális értékeinek, valamint programjainak népszerűsítése. „Annak ellenére, hogy sokan osztják, hogy a kiállítások az utazók megszólítását tekintve egyre kevésbé nevezhetők hatékonynak, a kiállítások a desztinációs szervezetek körében máig fontos szakmai eseménynek, szakmai kapcsolatépítési lehetőségnek számítanak, ezért a nagyobb desztinációk marketingkommunikációs eszközei között továbbra is helyet kapnak.” (Kiss – Pinke-Sziva, megjelenés alatt, p. 88.) „A személyes értékesítés további lehetőségei az ún. állandó, „mobil turisztikai információs és értékesítési pultokkal történő”, illetve a különböző fesztiválokra vagy rendezvényekre való ideiglenes ki-települések, amelyek sokszor nagyon hatékonyak, hiszen aktuális információkkal, érdekességekkel, azonnali vásárlási lehetőséggel személyre szabottan tudják az utazók élmény- és információkeresését szolgálni.” (Kiss – Pinke-Sziva, megjelenés alatt, p. 88.)	X és baby boomer generáció

Kommunikációs csatornák/feladatok	Megvalósítás	Célcsoportok
Fenntarthatósági rendezvényeken, szakmai találkozók, konferenciák, konferenciákon való részvétel (2026-tól kezdődően)	A térség turisztikai termékfejlesztése folyamatának bemutatása jó gyakorlatként. A logózott termékekkel jelenlét marketing folytatása tematikus rendezvényeken.	Szakmai közösség
Tanulmányutak szervezése újságírók számára (2026-tól kezdődően)	A multiplikátor hatás kihasználása érdekében újságírók meghívása, számukra kerékpáros és ökoturisztikai programok szervezése.	Újságírók (Turista Magazin, Földgömb, Természetjáró)
Sajtótájékoztató a látogatóközpont nyitása alkalmából	Újságírók, szakmai partnerek, egyesületek, civil szervezetek és térségbeli turisztikai szolgáltatók meghívása a nyitás alkalmával rendezendő sajtótájékoztatóra. Beszéd tartása: az aktív Magyarországért felelős kormánybiztos és a látogatóközpont vezetője.	Szakmai közösség
Eladásösztönzés	Az eladásösztönzés keretein belül törzsvásárlói kedvezmények biztosítása visszatérő vendégeknek és a csoportoknak. Távolsági cél desztinációs kártya kialakítása, amely a térségbe látogatóknak kedvezményeket kínál a turisztikai szolgáltatóknál.	Minden generáció, óvodai és iskolai csoportok
Hivatalos térségi honlap	A Rákospatak térsége honlapjának létrehozása, naprakészen tartása, keresőoptimalizálás megvalósítása. Egy letisztult, átlátható, jól kezelhető, informatív és modern, mobilbarát weboldal létrehozása a cél. Minden fontos működési és turisztikai információ (nyitva tartás; elérhetőség; látogatóközpont szolgáltatásai és árai; térségbeli attrakciók és programok, szálláslehetőségek, vendéglátóhelyek; programcsomagok, célcsoport szerint specifikált ajánlatok; galéria; kapcsolat) angol és magyar nyelven való közzététele. Virtuális körbevezetés a térségben, jó minőségű képek és drónvideók közzététele. A kirándulások térképes megtervezése, ami segít annak meghatározásában, melyik vonzerő mennyi idő alatt érhető el, és ezek egymástól milyen távolságban helyezkednek el. Podcast tartalmak rendszeres megosztása, feltöltése különféle témákban. A honlapot aktív és ökoturisztikai ajánlatokat összegyűjtő felületként értelmezzük, amelyre az érdeklődők elsősorban a közösségi média platformokon keresztül jutnak el. A honlap biztosítja a gyengébb látók számára is az információszerezést, nagy felbontású, kontrasztos megjelenítéssel.	Minden célcsoport

Kommunikációs csatornák/feladatok	Megvalósítás	Célcsoportok
Facebook-oldal	Hivatalos Facebook-oldal, amelynek elsődleges célja a közösségépítés. Hetente több alkalommal képeket és bejegyzéseket teszünk közzé, amelyek révén bemutatjuk a közvetlen környezetet és hírt adunk a térségben szerveződő programokról. Érdekes történetek feldolgozása helyi fiatalokról. Az üzenetekre hamar válaszolunk, a kommentekre reagálunk, ha megjelölnek vagy megemlítenek bennünket egy posztban vagy sztoriban, arra szintén adunk reakciót (lájk, komment). Nagy hangsúlyt fektetünk a vendégvélemények kezelésére, az érdemi válaszok adására, a negatív visszajelzések becsatornázásába a minőségbiztosítás jegyében.	Z, Y és X generációk
Instagram-oldal	Kedvcsináló fényképek megosztása a Rákos-patak térségéből.	Z és Y generációk
YouTube	Hivatalos YouTube-csatorna működtetése, kétheti rendszerességgel videók feltöltése. „A videók a történetmesélés legjobban használható eszközei, amelyek jóval hatékonyabb konverziót biztosítanak más hirdetésekénél. A VR-technika, amely segítségével 360 fokos panoráma-videók készülhetnek, szintén egyre népszerűbbek, alkalmazásuk mind az utazást megelőzően, mind a helyszínen lehetséges, akár az inspiráció, akár a látogató ajánlatainak testreszabása, akár az élmény fokozása terén.” (Kiss – Pinke-Sziva, megjelenés alatt, p. 92.) A látogatóközpont nyitása előtt két héttel az első YouTube videó készítése, amelyben a látogatóközpont munkatársai mutatják be a térséget, majd ennek közzététele a közösségi média felületeken és a honlapon is. Környezetvédelmi, turisztikai és kerékpáros egyesületekkel való együttműködés keretében kisfilmek forgatása a rendezvényekről, turisztikai attrakciók bemutatása. Oktatófilmek forgatása a környezetvédelem témakörében. Helyi zenészekkel, művészekkel együttműködésben kulturális produkciók közzététele, ahol a Rákos-patak térsége „díszletként” jelenik meg. (Jó gyakorlat: az Aktív Magyarországért Felelős Kormánybiztosi Iroda kooperációja Szakács Gergővel az „Indulj el” dal felvételénél) (Szakács, 2021). Az elkészített videók közzététele a célcsoportok által látogatott más portálokon, közösségi média csoportokban is.	Z, Y és X generációk
AdWords kampány	Az interneten a térségre rákeresők pop-up reklám formában találkoznak újra a kínálattal.	Minden generáció
Hírlevél	Negyedévente megjelenő elektronikus hírlevél, a térségi fejlesztések és programok közzététele.	Minden generáció

Kommunikációs csatornák/feladatok	Megvalósítás	Célcsoportok
Szakmai online portálok és közösségi média csoportokban való megjelenés	<p>A turizmussal, természetvédelemmel és kerékpározással foglalkozó online szakmai portálokon és közösségi média csoportokban cikkek, hírek a térség vonzerőiről, a szervezett programokról, interjúk a rendezvények szervezőivel.</p> <p>Turisztikai oldalak: www.turizmus.com www.turizmusonline.hu</p> <p>Természetvédelemmel foglalkozó oldalak: Magyar Madártani Egyesület (www.mme.hu)</p> <p>Kerékpáros oldalak: Magyar Kerékpárosklub (www.kereparosklub.hu/)</p>	Y és X generációk
Turizmussal, természetvédelemmel és kerékpározással foglalkozó, érdeklődőknek szóló online és print oldalakon való megjelenés	<p>Turisztikai oldalak: ltthon.hu Turista Magazin (www.turistamagazin.hu) Természetjáró (www.termeszettjaró.hu) Földgömb (www.afoldgomb.hu)</p> <p>Természetvédelemmel foglalkozó oldalak: Greenex (www.greenex.hu) Greenfo (www.greenfo.hu) ReCity (www.recity.hu)</p> <p>Kerékpáros oldalak: Bringasport Magazin (www.bringasport.hu/2021/07/05/bringasport-magazin-154/)</p>	Minden generáció
Direkt marketing	<p>Címlista készítése, majd folyamatos bővítése, karbantartása. Óvodákba, általános iskolákba és középiskolákba e-mail küldése, az osztálykirándulások keretében elérhető tematikus programok ismertetése.</p> <p>Adatbázis készítése a látogatóközpont csoportjairól (a GDPR-nak megfelelően), új programok és bejegyzésük esetén értesítésük e-mailben.</p>	Óvodai, iskolai csoportok; egyéni látogatók
Influencer marketing	<p>Együttműködés a hazai turizmus népszerűsítésében aktív influenszerekkel (például @traveladdict.hu) és olyan közéleti személyiségekkel, akik hitelesek környezetvédelmi ügyekben történő kiállításuk következtében (például Pokorny Lia, Puskás Peti, Till Attila, Udvaros Dorottya).</p>	Z és Y generációk

Kommunikációs csatornák/feladatok	Megvalósítás	Célcsoportok
Szájreklám	A térségben túrázók, a programokon résztvevők elmesélik élményeiket, beszélnek másoknak rólunk. A személyes élmények, vélemények, történetek mindig nagy hatással bírnak, emiatt is kiemelten fontos a vendégekkel érintkező munkakörökben a barátságos, segítőkész és felkészült hozzáállás. A szájreklámot támogató eszközöket is érdemes használni, ilyen például a „buzz” (valamilyen szórakoztató, beszédtemát adó tartalom bevetése) vagy a küldhető vírusmarketing.	Minden generáció
Mobil applikáció	Manapság sokan támaszkodnak a telefonos applikációk információira, így egy jól áttekinthető, attraktív megjelenésű, felhasználóbarát, folyamatosan frissített, minden mobil eszközről elérhető, számos extra funkcióval (például helyszínek értékelése, élmények megosztása, útiterv készítése) ellátott mobil applikáció fejlesztése is javasolt. Az applikáció megtervezésekor számba kell venni a már létező, a célközönségnek szóló alkalmazásokat, mert a több hasonló célú vagy ugyanazt a desztinációt bemutató applikáció ellenérzést okoz a fogyasztóban.	Z, Y és X generációk
Merchandising termékek	Javasolt egységes formátummal, a közös arculati elemekkel néhány termék (pl. bögrék, sapkák, pólók, ceruzakészlet, kreatív eszközök) létrehozása. Fontos, hogy a termékek jó minőségűek legyenek, fenntartható és tartós anyagokból készüljenek.	Minden generáció

Kommunikációs tevékenységünk középpontjában az értékesítés támogatásán kívül egy térségi márka kialakítása, formálása és elterjesztése áll. A márkázás célja, hogy termékeinket és szolgáltatásainkat a versenytársakétól megkülönböztessük, úgy, hogy a márkakommunikációba beépítsük a védett és természeti értékek védelmével, valamint a társadalmi fenntarthatósággal kapcsolatos szempontokat és célokat is.

Többnyire az online kommunikációs csatornákat használjuk a hatékonyság és a célcsoportok preferenciái miatt. Az értékesítés közvetlenül zajlik, a turistákat, természetjáró és kerékpáros klubokat, egyesületeket célozzuk meg. A marketingkommunikáció magyar és angol nyelven történik a térségi kerékpáros látogatóközpont koordinálásával és finanszírozásában. A személyre szabott kommunikációt „a korábbi, gyakran drága és személytelen, minden mindenkinek típusú hirdetések

helyett, a hatékonyság fokozásának erősödő igénye is indokolja” (Kiss – Pinke-Sziva, megjelenés alatt, p. 86.).

A marketingkommunikációban is javasolt a térségbeli turisztikai szereplőkkel való együttműködés a keresztmarketing érdekében, de érdemes felvenni a kapcsolatot olyan térségen kívüli szolgáltatókkal is, amelyek azonos célcsoportok kedvelt célpontjai (például kalandparkok, arborétumok).

A keresztpromóciót segítő eszközök a következők: kedvezményrendszer (pl. az egyik helyszín jegyének felmutatása a másik helyszínen kedvezményre jogosít), pecsételő füzet, brosúrák, helyszínen kitett táblák. Szintén segítheti a keresztértékesítést, ha unikális tartalmú programkínálat kerül kidolgozásra (pl. havonta, negyedévente tematikus napok más-más helyszín szervezésében), ami ösztönzi a látogatókat arra, hogy a többi helyszínre is ellátogassanak.

6. Irodalomjegyzék

1. 1/2014. (I. 3.) OGY határozat a Nemzeti Fejlesztés 2030 - Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Konceptió <https://mkogy.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a14h0001.OGY>
Letöltés ideje: 2020.08.02.
2. 1731/2018. (XII. 18.) Korm. határozat a kiemelt kerékpáros útvonalak fejlesztésének finanszírozásáról http://njt.hu/cgi_bin/njt_doc.cgi?docid=211761.362090
Letöltés ideje: 2020.01.26.
3. 1996. évi LIII. törvény a természet védelméről <https://mkogy.jogtar.hu/getpdf?docid=99600053.TV&printTitle=1996.+%C3%A9vi+LIII.+t%C3%B6rv%C3%A9ny&targetdate=ffffff4&referer=lawsandresolutions>
Letöltés ideje: 2020.01.02.
4. 27/2015. (VI.17.) OGY határozat a 2015-2020 közötti időszakra szóló Nemzeti Környezetvédelmi Programról <https://mkogy.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a15h0027.OGY>
Letöltés ideje: 2020.08.22.
5. 4/2019. (II. 28.) ITM utasítás http://njt.hu/cgi_bin/njt_doc.cgi?docid=212972.376365
Letöltés ideje: 2020.01.26.
6. Aggteleki Nemzeti Park Igazgatóság (2016): Kincskereső játékösvény <https://anp.hu/tanosvenyek/cikk/133>
Letöltés ideje: 2021.05.25.
7. Aktív- és Ökoturisztikai Fejlesztési Központ (2020): Aktív Magyarország Térségi Workshop – Tata <https://aofk.hu/aktiv-magyarország-tersegi-workshop-tata/>
Letöltés ideje: 2020.02.28.
8. Aktív-és Ökoturisztikai Fejlesztési Központ hivatalos weboldal <https://aofk.hu/bemutakozas/>
Letöltés ideje: 2020.02.12.
9. Albrecht, U., András, I., Bajomi, A., Balla, M., Becsák, P., Bedőcs, B., Fonyódi M., Horváth, A., Karácsony, K., Niedetzky, A., Orosz, I., Pető, Z., Pizág, Cs., Pogány, A., Sz. Mosoni D.; Tatai, Zs., Teremy, V., Zétényi, D. (2016a): Budapest Integrált Településfejlesztési Stratégia/Stratégiai munkarész.
10. Albrecht, U., András, I., Bajomi, A., Balla, M., Becsák, P., Bedőcs, B., Fonyódi, M., Horváth, A., Karácsony, K., Niedetzky, A., Orosz, I., Pető, Z., Pizág, Cs., Pogány, A., Sz. Mosoni, D., Tatai, Zs., Teremy, V., Zétényi, D. (2016b): Budapest Integrált Településfejlesztési Stratégia/ Megalapozó munkarész.

11. Albrecht U., Bajor Z., Báthoryné Nagy I. R., Bedőcs B., Horváth A., Körmendi K., Móczárné Jobbágy R., Niedetzky A., Orosz I., Ökrös L., Pető Z., Rédly L., Szabó G., Szilágyi E. V., Szilágyi F., Sztás D., Tatai Zs. (2017a): Rákos-patak és környezetének revitalizációja megvalósíthatósági tanulmány és mesterterv (I. kötet).
12. Albrecht U., Bajor Z., Báthoryné Nagy I. R., Bedőcs B., Horváth A., Körmendi K., Móczárné Jobbágy R., Niedetzky A., Orosz I., Ökrös L., Pető Z., Rédly L., Szabó G., Szilágyi E. V., Szilágyi F., Sztás D., Tatai Zs. (2017b): Rákos-patak és környezetének revitalizációja megvalósíthatósági tanulmány és mesterterv (II. kötet). Budapest Főváros Főpolgármesteri Hivatal, Városépítési Főosztály
13. Aschauer, F., Hartwig L., Meschik M., Wiebke U., Gauster J., Klementsitz R., Pfaffenbichler P. (2019): Guidelines for sustainable bicycle tourism University of Natural Resources and Life Sciences, Vienna
14. Autószekektor – Az autóipar fényezés nélkül (2020): Mintegy 650 millió forintból fejlesztik a kerékpáros turizmust a Sopron-Fertő térségben
<https://www.autoszekektor.hu/hu/content/mintegy-650-millio-forintbol-fejlesztik-kerekeparos-turizmust-sopron-ferto-tersegben>
Letöltés ideje: 2020.08.01.
15. Bálint, K., Barcsik, Sz., Beregi, E., Fábíán, Zs., Fentósi, E., Heincz, B., Hódos, K., Iváncsics, V., Iványi, K., Kiss, B., Koós, N., Kovács, D., Nagy, F., Németh, A., Odonics, B., Ódor, G., Olasz, M., Schulze, L., Simon, K., Sövény, K., Tóth, B., Tóthfalusi, E., Vadász, D., Vida, S., Vidacs, B., Voszka, Zs. (n. a.): Folyj Bele a Zöldbe! Rákos-patak revitalizáció. Budapesti Corvinus Egyetem, MUTK, Budapest Főváros XIV. Kerület Zugló Önkormányzata
16. Baráth, G. (2019) - Az Aktív- és Ökoturisztikai Fejlesztési Központ feladatai, terveit, céljai
<https://youtu.be/vpqqBG7aQfl?t=488>
Letöltés ideje: 2020.03.06.
17. Behir (2019): Kerékpártúra Szabadkigyóstra
<https://behir.hu/kerekepartura-szabadkigyosra>
Letöltés ideje: 2020.05.14.
18. Berényi, M., Patkó, D. L., Burányi, E., Schindler Kormos, E., Bezerédy-Herald, B., Rhorer, Á., Dima, A., Zajovics, A., Keller, J., Hamar, A. (2014): Gödöllő Integrált Településfejlesztési Stratégia 2015-2020. KMOP, Budapest.
19. Bike & Breakfast hivatalos weboldala
<https://bikeandbreakfast.hu/>
Letöltés ideje: 2020.05.14.
20. Bike & Breakfast (2019): Bike & Breakfast Fotópályázat
<https://kerekeparod.bikeandbreakfast.hu/>
Letöltés ideje: 2020.05.14.

- 21.** Bikemag.hu (2020): Balatoni Bringa Farsang – több mint 300-an tekerték le a balatoni „kiskört” a hétvégén
<https://bikemag.hu/magazin/hirek/balatoni-bringa-farsang-tobb-mint-300-an-tekertek-le-a-balatoni-kiskort-a-hetvegen>
Letöltés ideje: 2020.05.14.
- 22.** Borbély, A., Müller, A. (2015): Sport és turizmus
https://sporttudomany.uni-eszterhazy.hu/public/uploads/sportturizmus-jegyzet-muller-borbely_56e826ee1066c.pdf
Letöltés ideje: 2020.02.07.
- 23.** Bodor, Á. (2019): Kerékpáros turizmus és EuroVelo
<https://www.youtube.com/watch?v=dv-AGn2KfW0&feature=youtu.be&t=421%29>
Letöltés ideje: 2020.02.28.
- 24.** Boncz, I. (szerk.) (2015): Kutatásmódszertani alapismeretek. Pécsi Tudományegyetem Egészségtudományi Kar, Pécs
- 25.** Bonyhády E., Faragó J., Fülöp R., Gauder P., Gordos T., Hágen T., Hermann J., Kállay L., Kánai G., Károlyi J., Kása-Richlach M., Kezán A., Kontra J., Kuszák M., Ligeti Á., Molnár L., Obreczán F., Popovics G., Oroszi Zs., Pölöskei G., Schindler-Kormos E., Schuchmann P., Szabóné Pányi Zs., Wolf P. (2013): Pest Megyei Területfejlesztési Konceptió Javaslattevő fázis (II. kötet).
- 26.** Budakeszi Vadaspark hivatalos weboldal
<https://budakeszivadaspark.hu>
Letöltés ideje: 2021. 06. 09.
- 27.** Budapest Főváros Önkormányzat (2017): Ingyenes kerékpárpumpákat telepített a Fővárosi Önkormányzat
<https://budapest.hu/Lapok/2017/ingyenes-kerekparpumpakat-telepitett-a-fovarosi-onkormanyzat.aspx>
Letöltés ideje: 2020.05.14.
- 28.** Budapesti Közlekedési Központ (2014): *Balázs Mór Terv*. BKK Budapesti Közlekedési Központ Zrt., Budapest.
- 29.** Cent, J., Mertens C., Niedziałkowski, K. (2013): Roles and impacts of non-governmental organizations in Natura 2000 implementation in Hungary and Poland. *Environmental Conversation*, Vol. 40., Issue 2, pp. 119-128.
- 30.** Duna Múzeum hivatalos weboldal
<http://www.dunamuzeum.hu/index.php/hu/>
Letöltés ideje: 2021.06.09.
- 31.** EconoConsult Kft., COWI Magyarország Kft. (2010): A kerékpáros turizmus fejlesztési stratégiája 2010–2015
http://www.terport.hu/webfm_send/248
Letöltés ideje: 2020.02.07.
- 32.** Elek, L. (2019): Az akadálymentes turizmusé a jövő Orfűn
<https://turizmus.com/desztinaciok/az-akadalymentes-turizmuse-a-jovo-orfun-1166982>
Letöltés ideje: 2020.01.03.
- 33.** Erdei Kirándulások (2017): Katalinpuszta kirándulóközpont
<http://erdeikirandulasok.hu/katalinpuszta-kirandulokozpont>
Letöltés ideje: 2021.06.09.

- 34.** Erdei Programok (2019): Gyermeknap Aggteleken
<http://erdeiprogramok.hu/esemenyek/gyermeknap-aggteleken-2/>
Letöltés ideje: 2021.05.25.
- 35.** EuroVelo – the European cycle route network: EuroVelo 6 útvonal
<https://eurovelo.hu/ev6>
Letöltés ideje: 2020.07.31.
- 36.** EuroVelo – the European cycle route network: EuroVelo 11 útvonal
<https://eurovelo.hu/ev11>
Letöltés ideje: 2020.07.31.
- 37.** EuroVelo – the European cycle route network: EuroVelo 13 útvonal
<https://eurovelo.hu/ev13>
Letöltés ideje: 2020.07.31.
- 38.** EuroVelo – the European cycle route network: EuroVelo 14 útvonal
<https://eurovelo.hu/ev14>
Letöltés ideje: 2020.07.31.
- 39.** EuroVelo – the European cycle route network: Fedezd fel Európát kerékpárral!
<https://eurovelo.hu/about-us>
Letöltés ideje: 2020.07.31.
- 40.** EuroVelo – the European cycle route network: Útvonalak
<https://eurovelo.hu/#routes-and-countries>
Letöltés ideje: 2020.07.31.
- 41.** EuroVelo – the European cycle route network (2019): Kerékpározz Európán át az EuroVeloval!
https://eurovelo.hu/news/2019-03-21_cycle-across-europe-with-eurovelo-
Letöltés ideje: 2020.07.31.
- 42.** Esernyős Községi Tér (2018): Bike & Breakfast – Imagefilm 2018
https://www.youtube.com/watch?app=desktop&v=AqwGvyytbe4&feature=emb_title
Letöltés ideje: 2020.05.14.
- 43.** Élmenypláza.hu: Lovasszán túra a Pilisben
<https://elmenyplaza.hu/elmeny/lovasszan-tura-a-festoi-pilisben-2-fo>
Letöltés ideje: 2020.08.02.
- 44.** Fintha M., Havassy E., Timár B. (2015): Rákos-patak és környezetének revitalizációja.
- 45.** Földművelésügyi Minisztérium, Nemzeti Parki és Tájvédelmi Főosztály (2016): Nemzeti Tájstratégia (2017–2026)
<https://epiteszforum.hu/uploads/files/2020/10/2020-10-10-0-nemzeti-tajstrategia-2017-2026.pdf>
Letöltés ideje: 2020.08.02.

- 46.** Hatvan Online (2015): Átadták a kerékpáros kalandparkot
http://hatvanonline.hu/hir/Atadtak_a_kerekparos_kalandparkot/0/6/7845
Letöltés ideje: 2021.05.31.
- 47.** Hegedüs, S., Kasza-Kelemen, K., Nagy, I. R., Pataki, Gy., Pinke-Sziva, I., Varga, Á. (2019): Ökoszisztéma Szolgáltatás Alapú Kerékpáros Ökoturizmus Fejlesztési Útmutató. Corvinus University of Budapest, Budapest
- 48.** Herman Ottó Intézet (2016): A Magyarországi Natúrparok Fejlesztési koncepciója (2015–2030)
http://www.termeszetvedelem.hu/user/browser/File/Naturpark/Naturpark_fejlesztési_koncepcio_2015_2030.pdf
Letöltés ideje: 2020.08.02.
- 49.** Interreg – Danube Transnational Programme (2020): EcoVeloTour
<http://www.interreg-danube.eu/approved-projects/ecovelotour>
Letöltés ideje: 2020.08.16.
- 50.** Inkább bringázz! (2019): 255-ször tekerték le a Giro d'Italia távját a Bringázz a Munkába kampányban
<https://bringazzamunkaba.hu/hirek/bringazz-a-munkaba-2019-oszi-es-eves-vegeredmenyek-kampany-zaro-dijatado>
Letöltés ideje: 2020.02.28.
- 51.** Kassai, Sz. (2015): Tapasztalati szakértők, mint kortárs segítők a szenvedélybeteg kezelésben. ELTE PPK, Budapest
http://kekpont.hu/media/kassai-szilvia_diplomamunka_tapasztalati-szakrtk_final.pdf
Letöltés ideje: 2018. 02. 01.
- 52.** Kelemen, Z. (2006): Ökoturizmus. Magosfa Alapítvány Kiadó, Vác
- 53.** Kiss, K., Pinke-Sziva I. (megjelenés alatt): Turizmusmarketing. Turisztikai vállalkozások és desztinációk marketingje. Budapesti Corvinus Egyetem
- 54.** Közlekedési Kultúra Napja hivatalos weboldal
<http://www.akozeledesikulturanapja.hu/>
Letöltés ideje: 2020.05.01.
- 55.** Krieger, C. (2007): Touristische Projekte; Cycling Tourists: Who they are, what they want and how they improve regional economy. Velo-City Munich
- 56.** Kresalek, P., Blumné Bán, E. (2011): A vállalati tevékenységek elemzésének módszertana I. Perfekt Kiadó, Budapest
- 57.** KSH (2019): Magyarország Közigazgatási Helynévkönyve, 2019. január 1.
https://www.ksh.hu/docs/hun/hnk/hnk_2019.pdf
Letöltés ideje: 2020.07.10.
- 58.** KSH (2021): Tájékoztatási adatbázis: Szakstatisztikák témák szerint
<http://statinfo.ksh.hu/Statinfo/index.jsp>
Letöltés ideje: 2020.07.04.

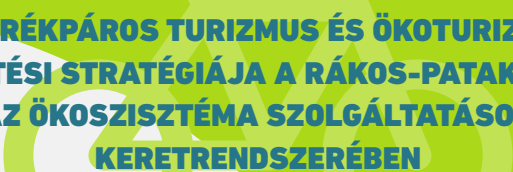
- 59.** Kuube Töltődj Fel: 100%-ban magyar tervezésű és fejlesztésű, prémium napelemes okospadok hivatalos weboldal
<https://kuube.hu/>
Letöltés ideje: 2020.05.31.
- 60.** Magyar Kerékpárosklub (2018): Megmértük, hányan, mennyit kerékpároznak a magyarok és min változtatnának – reprezentatív kutatás
https://kerekpárosklub.hu/kerekpároskutatás_2018
Letöltés ideje: 2020.02.07.
- 61.** Magyar Kerékpárosklub (2019): „Bringázz a munkába!”
https://kerekpárosklub.hu/bringazzamunkaba_2019_eredmenyek
Letöltés ideje: 2020.01.24.
- 62.** Magyar Kerékpárosklub (2020): Önkormányzati roadshow: javaslatcsomagokkal, előadásokkal keressük fel az új helyi vezetőket.
https://kerekpárosklub.hu/uj_onkormanyzatok_polgarmester_talalkozo_javaslatok_partnerseg
Letöltés ideje: 2020.02.07.
- 63.** Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület (2015): Újabb tanösvény Budapesten
<https://www.mme.hu/budapesti-helyi-csoport/ujabb-tanosveny-budapesten>
Letöltés ideje: 2021.05.25.
- 64.** Magyar Turisztikai Ügynökség (2019): Az év ökoturisztikai élménye
http://www.termeszetvedelem.hu/user/browser/File/Okoturizmus/%C3%89%C3%96%C3%89_2019/EOE_Palyazati_felhivas_MTU.pdf
Letöltés ideje: 2020.01.11.
- 65.** Magyar Turisztikai Ügynökség (2020): Aktív turizmus
<https://mtu.gov.hu/cikkek/aktiv-turizmus>
Letöltés ideje: 2020.08.02.
- 66.** Magyar Turisztikai Ügynökség (2021): Nemzeti Turizmusfejlesztési Stratégia 2030
https://mtu.gov.hu/documents/prod/NTS2030_Turizmus2.0-Strategia.pdf
Letöltés ideje: 2020.02.12.
- 67.** Magyar Turizmus Rt. Kutatási Igazgatósága (2002): Québec-i nyilatkozat az ökoturizmusról
<https://mtu.gov.hu/documents/prod/Turizmus-Bulletin-VI.-evfolyam-4.-szamOKO.html>
Letöltés ideje: 2020.08.02.
- 68.** Magyarország.hu (2014): Kormánytörténet 1990-től
<https://orszaginfo.magyarorszag.hu/informaciok/allamrendszer/kormanyzat/kormanytortenet.html?highlight=K%C3%B6zleked%C3%A9si%20%C3%A9s%20V%C3%ADz%C3%BCgyi%20Miniszt%C3%A9rium>
Letöltés ideje: 2020.02.12.
- 69.** Magyarország.hu (2011): Környezetvédelmi és Vízügyi Minisztérium
<https://kozigazgatas.magyarorszag.hu/intezmenyek/intezmenyarchivum/kvm/kvm.html>
Letöltés ideje: 2020.02.12.

- 70.** Mártonné Máthé, K. (2019): „Aktív” helyzetjelentés
http://www.termeszetvedelem.hu/_user/browser/File/Okoturizmus/MNPH_2018/MTU.pdf
Letöltés ideje: 2020.02.15.
- 71.** Mártonné Máthé K., Császár, Zs. (2019): Valóban aktív a magyar lakosság?
https://turizmus.com/html/data/cikk/116/3737/cikk_1163737/tb_mathe_kinga.pdf
Letöltés ideje: 2020.02.15.
- 72.** Michalkó, G. (2016): Turizmológia
https://mersz.hu/dokumentum/dj59t_1
Letöltés ideje: 2021.07.15.
- 73.** Mindenkinek megéri az új MOL Bubi
<https://molbubi.hu/hu/hirek/mindenkinek-megeri-az-uj-mol-bubi/>
Letöltés ideje: 2021. szeptember 14.
- 74.** MOL Bubi hivatalos weboldal
<https://molbubi.hu/a-molbubi.php>
Letöltés ideje: 2020.02.24.
- 75.** MTI (2019): 40 milliárd forintot fordít a kormány a nemzeti parkok fejlesztésére
<https://magyarnemzet.hu/gazdasag/40-milliard-forintot-fordit-a-kormany-a-nemzeti-parkok-fejlesztese-re-6961346/>
Letöltés ideje: 2020.01.02.
- 76.** MTI (2019): Indul a Balatoni Bringakör felújítása
<https://turizmus.com/szabalyozas-orszagmarketing/indul-a-balatoni-bringakor-felujitasa-1164118>
Letöltés ideje: 2020.02.07.
- 77.** MTI (2019): Jövőre átadják a Kis-Balaton új kapuját
<https://turizmus.com/desztinaciok/jovore-atadjak-a-kis-balaton-uj-kapujat-1165862>
Letöltés ideje: 2020.02.14.
- 78.** MTI (2019): Országos kampánnyal népszerűsítik a nemzeti parkokat
<https://turizmus.com/szabalyozas-orszagmarketing/orszagos-kampannyal-nepszerusitik-a-nemzeti-parkokat-1163699>
Letöltés ideje: 2020.02.15.
- 79.** MTI (2020): Több ökoturistát fogadhat a megújult orfúi turistaház
<https://turizmus.com/szallashely-vendeglatas/tobb-okoturistat-fogadhat-a-megujult-orfui-turistahaz-1170739>
Letöltés ideje: 2020.08.02.
- 80.** Muhi, B. (2017): A marketing szerepe az ökológiai turizmus fejlesztésében Vajdaságban
http://www.vmtt.org.rs/mtn2017/369_389_Muhi.pdf
Letöltés ideje: 2020.02.21.
- 81.** Natura Hill Vendégház és Étterem hivatalos weboldal
<https://naturahill.hu>
Letöltés ideje: 2021.06.02.

- 82.** Nemeth, B. (2014): A kerékpártechnika főbb mérföldkövei – a „modern” korszak
<http://bikemag.hu/magazin/hirek/a-kerekpertechnika-fobb-merfoldkovei-a-modern-korszak>
Letöltés ideje: 2020.01.24.
- 83.** Országos Meteorológiai Szolgálat: Csapadékos napok Magyarországon
<https://www.met.hu/>
Letöltés ideje: 2020.02.07.
- 84.** Pannon Egyetem – Turizmus Tanszék (2008): Országos Ökoturizmus Fejlesztési Stratégia
http://www.termeszetvedelem.hu/user/downloads/okoturizmus/okoturizmus_strategia_X.pdf
Letöltés ideje: 2020.01.02.
- 85.** Parkerdő.hu: Parkolj + Bringázz
<https://parkerdo.hu/turizmus/pilis-bike/parkolj-bringazz/>
Letöltés ideje: 2021.05.30.
- 86.** Petényi, M. (2019): Új szemlélet az aktív- és ökoturizmus kommunikációjában
<https://www.youtube.com/watch?v=eyeOVMAfF4c&feature=youtu.be&t=876>
Letöltés ideje: 2020.03.05.
- 87.** Pető Z., Sztás D. (2017): Rákos-patak menti kerékpáros útvonal kerékpárforgalmi hálózati terv. Budapest, Budapest Főváros Városépítési Tervező Kft.
- 88.** Praha Bike guided bike tours & rentals hivatalos weboldal
<https://www.prahabike.cz/private-panoramic-prague-city-park-bike-tour>
Letöltés ideje: 2020.05.14.
- 89.** Qulto for culture & knowledge: Nemzeti parkok komplex turisztikai fejlesztése
<https://ecosystem.qulto.eu/palyazat/-/tartalom/ginop-71516-nemzeti-parkok-komplex-turisztikai-fejlesztese-43503>
Letöltés ideje: 2020.01.11.
- 90.** Rocky Mountain Tot (2017): Bentonville Bike Playground
<https://rockymountaintot.com/2019/09/29/bentonville-bike-playground/>
Letöltés ideje: 2020.05.14.
- 91.** Síklaki, I. (2006): Vélemények mélyén. A fókuszcsoporthoz módszer, a kvalitatív közvéleménykutatás alapszere. Kossuth Kiadó, Budapest
- 92.** Spiceofeuropa.com: Explore the Grand Area around Budapest
<https://spiceofeuropa.com/explore-the-grand-area-around-budapest/>
Letöltés ideje: 2021.06.01.
- 93.** Sportaktiv.hu (2020): Az év első bringatúrája a Balatonnál
<https://sportaktiv.hu/balaton-biringa-farsang/>
Letöltés ideje: 2020.05.14.

- 94.** Storytellers – Eco Cycle & Walking Tours (2014)
<http://www.storytellers.co.ck/>
Letöltés ideje: 2020.05.14.
- 95.** Sulyok, J., Magyar, Zs. (2014): Az aktív turizmus helyzete Magyarországon, Fókuszban a kerékpározás és a természetjárás
<https://mtu.gov.hu/documents/prod/15-26-Aktiv-turizmus.pdf>
Letöltés ideje: 2020.01.26.
- 96.** Szakács, G. (2021): Indulj el
<https://www.youtube.com/watch?v=Sdyt-BKV5Ho>
Letöltés ideje: 2021. 07. 12.
- 97.** Szerdahelyi, K. (2019a): Ahol a fenntarthatóság is élményelem
<https://turizmus.com/szallashely-vendeglatas/ahol-a-fenntarthatosag-is-elményelem-1166353>
Letöltés ideje: 2020.02.14.
- 98.** Szerdahelyi, K. (2019b): Közösen az aktívabb Magyarorszáért
<https://turizmus.com/szabalyozas-oroszmarketing/kozosen-az-aktivabb-magyarorszagert-1167537>
Letöltés ideje: 2020.02.14.
- 99.** Szigeti Kerékpár (2020): Tömlőautómata a Szigeti kerékpárboltban!
<http://www.szigetikerepar.hu/toemlautomata>
Letöltés ideje: 2020.05.14.
- 100.** Szülők lapja (2017): Lombkorona tanösvények: Varázslatos sétányok az országban, ahol a lombkoronák között sétálhatsz
<https://www.szuloklapja.hu/gyermekprogramok/4377/lombkorona-tanosvenyek:-5+1-varazslatos-hely-az-oroszagban-ahol-a-lombkoronak-kozott-setalhatsz-imadni-fogjak-a-gyerekek-is.html>
Letöltés ideje: 2020.05.14.
- 101.** Szülők lapja (2018): Boszorkány meseösvény nyílt gyerekeknek! Nézd meg, milyen csudajó lett! – Plusz 8 további meseösvény az országban
<https://www.szuloklapja.hu/gyermekprogramok/5288/boszorkany-meseosveny-nyilt-gyerekeknek-nezd-meg-milyen-csudajo-lett-plusz-8-tovabbi-meseosveny-az-oroszagbanhtml>
Letöltés ideje: 2020.05.14.
- 102.** Takács, T. (2018): A kerékpáros-számlálás eredménye: a turisták száma növekedett, a közlekedőké csökkent
<http://bikemag.hu/magazin/hirek/a-kerekparos-szamlalas-eredmenye-a-turistak-szama-novekedett-a-kozlekedoke-csokkent>
Letöltés ideje: 2020.01.26.
- 103.** Takács, T. (2018): Milyen irányba tart a kerékpáros turizmus fejlesztése?
<http://bikemag.hu/magazin/hirek/milyen-iranyba-tart-a-kerekparos-turizmus-fejlesztese>
Letöltés ideje: 2020.01.26.
- 104.** Tatai Fényes Tanösvény
<https://tataifenyestanosveny.hu>
Letöltés ideje: 2021.06.08.

- 105.** Tóth Andrásné Polónyi, N. (1961) Műszaki munkálatok Pest városában a XVIII. században
http://epa.oszk.hu/02100/02120/00014/pdf/ORSZ_BPTM_TBM_14_241.pdf
Letöltés ideje: 2020. 10. 24.
- 106.** Turizmus Online (2016): A videójáték és a bicikli ihlette az első két hazai ibis Styles szállodát
http://turizmusonline.hu/belfold/cikk/a_videojatek_es_bicikli_ihlette_az_elso_ket_hazai_ibis_styles_szallodat
Letöltés ideje: 2020.05.14.
- 107.** Turizmus Online (2019): Magyarország számára stratégiai ágazat lehetne az ökoturizmus
http://turizmusonline.hu/belfold/cikk/magyarorszag_szamara_strategiai_agazat_lehetne_az_okoturizmus
Letöltés ideje: 2020.01.17.
- 108.** Turizmus Online (2019): Országos kampány indul a nemzeti parkok fejlesztéseinek bemutatására
http://turizmusonline.hu/belfold/cikk/orszagos_kampany_indul_a_nemzeti_parkok_fejleszteseinek_bemutatasara
Letöltés ideje: 2020.01.16.
- 109.** Turizmus.com (2019): Melyik lesz az év ökoturisztikai élménye?
<https://turizmus.com/szabalyozas-orszagmarketing/melyik-lesz-az-ev-okoturisztikai-elmenye-1163571>
Letöltés ideje: 2020.02.15.
- 110.** Turizmus.com (2019): Egymilliárd az Aktív és Ökoturisztikai Fejlesztési Központnak
<https://turizmus.com/szabalyozas-orszagmarketing/egymilliardbol-gazdalkodhat-az-aktiv-es-okoturisztikai-fejlesztési-kozpont-1162841>
Letöltés ideje: 2019.12.30.
- 111.** Turizmus.com (2019): Tematikus kerékpáros élményutak hoznak létre
<https://turizmus.com/desztinaciok/tematikus-kerekparos-elmenyutat-hoznak-letre-1164843>
Letöltés ideje: 2020.03.05.
- 112.** Turizmus.com (2020): Az Által-ér völgyi bicikliút győzelmét emléktábla hirdeti
<https://turizmus.com/utazas-kozlekedes/az-altal-er-volgyi-bicikliut-gyozelmet-emlektabla-hirdeti-1170189>
Letöltés ideje: 2020.08.02.
- 113.** Turizmus.com (2020): Háborítatlan területté válik a Hortobágy egy része
<https://turizmus.com/desztinaciok/haboritatlan-terulette-valik-a-hortobagy-egy-resze-1170351>
Letöltés ideje: 2020.08.02.
- 114.** Vidékfejlesztési Minisztérium (2012): Nemzeti Vidékstratégia 2012–2020
https://2010-2014.kormany.hu/download/3/70/70000/DIT_kiadvany_210x148mm_LEAD_kifut_nelkul.pdf
Letöltés ideje: 2020.08.02.
- 115.** Wren, C. (2020): Biking with Kid sin Bentonville
<https://www.twowheelingtots.com/biking-with-kids-in-bentonville/>
Letöltés ideje: 2020.05.14.
- 116.** Wright, D. (2017): Bentonville Gets the Country's First-Ever Bike Playground
<https://www.nrpa.org/parks-recreation-magazine/2017/may/bentonville-gets-the-countrys-first-ever-bike-playground/>
Letöltés ideje: 2020.05.14.

**A KERÉKPÁROS TURIZMUS ÉS ÖKOTURIZMUS
FEJLESZTÉSI STRATÉGIÁJA A RÁKOS-PATAK MENTÉN,
AZ ÖKOSZISZTÉMA SZOLGÁLTATÁSOK
KERETRENSZERÉBEN**